

"URFA'NIN KURTULUŞUNUN 81. YILINA ARMAĞAN"

URFA
KURTULUŞ MÜCADELESİ
HATIRATI

Hasan AÇANAL
Urfa Müftüsü

ŞURKAV YAYINLARI : 24

"URFA'NIN KURTULUŞUNUN 81. YILINA ARMAĞAN"

URFA

KURTULUŞ MÜCADELESİ

HATIRAT

Urfa Müftüsü
Hasan AÇANAL

ŞURKAV YAYINLARI : 24

Şanlıurfa İli Kùltür Eğitimi Sanat ve
Araştırma Vakfı Yayınları No : 24
Tarih Dizisi : 7

Birinci Basım : Mart 2001

ISBN No: 975-7394-22-X

Teknik Hazırlık ve Sayfa Düzeni : Sabri Kürkçüoğlu

Dizgi : Urfanın Sesi/Özdam Mat. Ltd. Şti. 0.414.313 29 34

Baskı : TİSAMAT Basım Sanayi 0.312.267 11 77 ANKARA

TAKDİM

11 Nisan bir Türk şehrinin tek başına Fransız işgalcilere ve onların yerli işbirlikçileri olan Ermenilere karşı başlattığı savaş sonunda esareten kurtulduğu gündür.

Kurtuluş Gününün onur ve sevincini paylaşanlara ne mutlu.

Birinci Dünya Savaşı'nın galip devletleri tarafından hiçbir hukuki gerekçeye dayanmadan işgal edilen güzel ülkemizin bu cennet köşesi, tam 12 ay 5 gün düşman işgali altında kalmıştır. 7 Mart 1919 tarihinde İngilizlerle başlayan işgal 31 Ekim 1919 tarihinden sonra Fransızlarla devam etmiştir. Bağımsızlığı, kişiliğinin bir parçası olarak gören Kahraman Urfa halkı bu işgale daha fazla dayanamamış ve Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal'in emir direktifleri ile kurtuluş hareketini başlatmıştır. Milli amaçlar uğruna yerel imkanlarla savaşa başlayan yürekli ve inançlı Milli Kuvvetler, silah ve donatımı zayıf olmasına rağmen düşmanı topraklarından atmayı başarmıştır. Bunlar, işgalci Fransız ve Ermenilere karşı 61 gün süren bir mücadeleyi inançla yürütmüşlerdir.

Urfa halkı, bu başarıları ile kendi şehrini kurtarmanın onurunun yanı sıra, ulusal bağımsızlık savaşına önemli bir katkı ve destek de sağlamış oldu.

İsimleri hemşehrilerince malum olan ve Şanlıurfa'nın kurtuluş meşalesini ateşleyerek bu mücadeleyi kazanan insanlara olan borcumuzu asla unutmamalıyız. Biz bu yıl bu mücadelede şehit olanların anısına bir anıt yaptırarak onlara olan bu borcumuzu sürekli hatırlamak istedik.

Ben, bu kitabın yayınlanması aşamasında,geçen 40 yıllık dönem içerisinde bu güzel şehrin maruz kaldığı olumsuzluklara da değinmek istiyorum. Artık, bu şehrin geleceği konusunda anlayış birliğine varılmasının zamanının geçmekte olduğu herkesçe bilinmelidir.

Göbekli Tepe'de yapılan kazılarda elde edilen son bulgulara göre 11 bin yıllık bir tarihi geçmişine sahip olduğu kültürel değerler itibarıyla bir dünya kenti özelliği bulunan Şanlıurfa'nın, bu niteliğinin korunmasının önemi asla inkar edilemez.

Biz bu güzel kenti düşman işgalinden kurtardık, ama bu defa pırsız şehirleşmenin, gecekondulaşmanın, eski eserleri yok etme anlayışının, tarihi değerleri korumama ve ona sahip çıkmama anlayışının işgaline terk ettik.

Dünyada eşî veya benzeri bulunmayan bu kenti korumak ve bu kurtuluş yılı dönümlerinde, 1960'lı yıllarda tek bir dokusu bulunan bu şehrin, geçen zaman içerisinde gecekonducularla, kimliksiz yapılarla 3 ayrı şehir haline geldiğini görmek ve anlamak zorundayız.

Şanlıurfa'nın yeniden yaşanılır bir kent olması için, 1990'lı yıllarda başlatılan ve çeşitli aksaklıklara rağmen sürdürülen koruma ve onarım faaliyetlerine Şanlıurfalılar, yerel yönetimler ve merkezi idare tarafından destek sağlanması; güzel şehrimizin maruz kaldığı hoyratlığa son verilmesi ve her kurtuluş yılı dönümlerinde kültürel değerleri ve tabiat varlıkları korunmuş bir Şanlıurfa'da yaşamının tadına varılması içten dileğimdir.

Dünya şehri olan Şanlıurfa'nın, tarihi dokusunu ve kültür değerlerini korumak 11 Nisan gününün anlamıyla çok uyumlu düşmektedir. Bu bakımdan kurtuluş günü yıldönümlerinde kurtardığımız şehirden elimizde neler kaldığının bir değerlendirmesini ve öz eleştirisini yapmak durumundayız. Bunun için 40 yıl önceki şehir yapısına bakmanın yeterli olacağını düşünüyorum.

Şanlıurfa'nın Kurtuluş Gününe farklı bir anlam katan bu kitabın yazarına, yayına hazırlayanlara ve bu esere her aşamada emeği geçenlere şükranlarımı sunuyorum.

Muzaffer DİLEK
Şanlıurfa Valisi

İÇİNDEKİLER

Takdim / Muzaffer DİLEK - Şanlıurfa Valisi	5
Yazar /Urfa Müftüsü Hasan AÇANAL'ın ÖZGEÇMİŞİ	7
Eserin Tanıtımı / Necdet AÇANAL.....	11
URFA KURTULUŞ MÜCADELESİ KRONOLOJİSİ	14
HATIRAT / Urfa Müftüsü Hasan AÇANAL (Aralık 1918 Nisan 1920	15
Hatırat'a ek / Necdet AÇANAL "ŞEBEKE HADİSESİ" (Savaşa bizzat katılan bir mücahidin anlattıkları)	81
MÜFTÜ HASAN AÇANAL'IN URFA MÜCADELESİ ARŞİVİNDEN	
(A)GRUBU BELGELER/ Diyarbakır'da 13.Kolordu Karargahı ve Ona Bağlı Tümenlerle Urfa Arasındaki Muhabereleler	93
(B) GRUBU BELGELER/Aşiret Reisleri ve İlçe Kuva-yi Milliye Teşkilatı ile Heyeti Merkeziye Arasındaki yazışmalar.....	113
(C) GRUBU BELGELER/ Kuva-yi Milliye Urfa Heyet-i İstihbariyesi Günlük Savaş Raporları	141
(D) GRUBU BELGELER/ Urfa Mücadelesinin devam ettiği tarihlerde Birecik'te bulunan ve "BİRECİK AJANSI" adı altında İstanbul çıkışlı dünya ve yurt haberlerini nakleden telgraflar	161
(E) GRUBU BELGELER/ 20 Mart 1919-23 Nisan 1920 arasında alınan genel olarak Kurtuluş Savaşımız ile ilgili Belgelerle, Komşu vilayetlerin haberlerini içine alan belgeler	175
Hatıratın metni içinde dercedilen belgelerin Eski Türk Harfleri ile orijinallerinin fotokopileri (14 belge)	191
MÜFTÜ HASAN AÇANAL'IN URFA MÜCADELESİ ARŞİVİNDEN	
(A) GRUBU BELGELER (ESKİ TÜRK HARFLERİ İLE) TIPKI BASIMI	211
(B) GRUBU BELGELER (ESKİ TÜRK HARFLERİ İLE) TIPKI BASIMI	237
(C) GRUBU BELGELER (ESKİ TÜRK HARFLERİ İLE) TIPKI BASIMI	273
(D) GRUBU BELGELER (ESKİ TÜRK HARFLERİ İLE) TIPKI BASIMI	293
(E) GRUBU BELGELER (ESKİ TÜRK HARFLERİ İLE) TIPKI BASIMI	321
Yazarın aldığı madalyalar	339
ŞURKAV Yayınları.....	340

Urfa Müftüsü Hasan AÇANAL

1874-1953

YAZAR URFA MÜFTÜSÜ

HASAN AÇANAL'IN ÖZGEÇMİŞİ

Hasan Açıanal 1290 (1874) yılında Urfa'da doğdu.

Babası Müderris Miftahizade Abdürrahim Efendi, annesi Hocazade Abdürrahman Efendi'nin kızı Hatice Hanımdır.

Hasan Açıanal aile geleneğine uyarak tahsil hayatına atıldı ve ilmiye mesleğine hazırlandı.

Mahalle mektebinden sonra medrese tahsiline başladı ve Urfa medreselerinde kürsüleri bulunan fakat şöhretleri memleket çapında bilinen hocalardan ders aldı.

Hasan Açıanal'ın feyiz aldığı Urfa ulemasının isimleri şunlardır:

Hacı Mustafa Hafız Efendi

Saraçzade Abbas Vasık Efendi. İcazet : Şaban 1311 (1894)

Hacı Ramazan Efendi. İcazet : Recep 1316 (1899)

Her üç kıymetli hocadan şer'i ilimler (tefsir, hadis, islam hukuku), mantık (lojik), belagat (retorik) ve kelim (islam felsefesi), Arapça, Farsça okudu.

Abbas Efendi merhumdan ise bu klasik medrese programları dışında tabii ve riyazi ilimler, kozmografya ve Arap edebiyatı dersleri aldı.

Hocalarından aldığı icazetnameler Diyanet İşleri Başkanlığı'nca Milli Eğitim Bakanlığı'na incelettirilmiş ve Yüksek tahsil belgesi olarak onaylanmıştır.

İcazetnameler kendisine medreselerde ders verme yetkisini de veriyordu.

Bu yetkiye dayanarak Hasan Açıanal, ecdadından El-Hac Abdürrahim Efendi'nin emlakının gelirini Hicri Recep 1181 (Miladi 1767) tarihinde vakfettiği Rahimiye Medresesi'nde ders vermeye başladı.

Devlet hizmeti :

1. Urfa Bidayet Mahkemesi azalığı
2. Urfa İdadisi (Lise) tarih öğretmenliği
3. Urfa Müftülüğü

16 Temmuz 1911 de Urfa Müftülüğüne tayin edildi ve kendi isteği ile 1 Nisan 1950' de emekliye ayrılıncaya kadar bu göreve devam etti.

Müftülük görevi ile Müderrislik vazifesini beraber ifa etti. Fetva verme ve Tedris faaliyetlerindeki başarılarından dolayı aşağıdaki ilmiye rütbeleri ile taltif edildi :

1. İptida-yi Hariç Rüsu
2. Sahn-ı İtibari rütbesi
3. İzmir Paye-i Mücerredi
4. Edirne Paye-i Mücerredi

Hasan Açıanal, hocalarından aldığı feyizle bir taraftan öğrenci yetiştiriyor, diğer taraftan kendi bilgi alanını genişletmek için Fizik, Kimya, Biyoloji v.s. gibi müspet ilimlerde bilgisini arttırmak maksadı ile sürekli okuyor, Fransızca ders alıyor, Batı dillerinden tercüme edilen sosyal bilim eserleri ve fizik, kimya, tıp, biyoloji, matematik v.s. kitapları ile kütüphanesini zengileştiriyor ve yorulmak bilmeden kendini yetiştiriyordu.

Medreselerin zamanla eski ilmi karakterlerini kaybettiklerini, zamana uyarak müfredat programlarına İslami ilimlerin yanında diğer derslerin ilavesini ve Arapça yanında yabancı batı dillerinin (Fransızca, İngilizce...) de öğretilmesi gerektiğini savunuyordu.

İkinci Meşrutiyetten sonra başlayan "Medreselerin yenileştirilmesi" cereyanını benimsemiş ve bu modernleştirme programına uyarak Urfa'da önce "Darü't-tedaris" ve sonradan "Darü'l-hilâfe" adını alan ve liselerde okutulan bütün dersleri, İslami ilimlere ilavaten tedris eden bir Yeni Medrese'nin kurucuları arasında yer almıştı. Bu modern medrese Rızvaniye Camii ile aynı avluyu paylaşan eski Rızvaniye Medresesi'nde tedrisatını sürdürüyordu. Hasan Açıanal bu okulun Tarih ve Coğrafya öğretmenliğini üstlenmişti.

Urfa Darü'l-hilâfe Medresesi "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" kabul edilinceye kadar öğrenci yetiştirmeye devam etmiştir.

Milli Mücadeledeki Çalışmaları :

1918 Mütarekesi, memleketini seven her vatandaş gibi Urfa Müftüsü Hasan Efendi'yi de elemelere garketti.

Müttefik kuvvetlerinin Urfa'yı işgal edecekleri haberini alınca yabancı devlet temsilcilerine Urfa halkı adına protestolar göndermeye başladı. Şehir 1919'da İngilizler ve Fransızlar tarafından işgal edildikten sonra işgalcilere karşı direnme teşkilatının kurulmasında görev aldı, halkı bu yolda cesaretlendirdi ve Sivas Kongresi'nin toplanmasını müteakip Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa ile bağlantı kurarak onun direktiflerini mücadele arkadaşlarına ilettili. Silahlı mücadele boyunca mücahitlere moral vermek suretiyle

düşmanın yurttan kovulmasında, mücadelenin siyasi ve manevi yönünü sağlamakta büyük çaba harcadı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, "Mücadele-i Milliyede asar-ı hamaset ve fedakârisinden dolayı" İstiklal Madalyası ile taltif edilmiştir.

27 Ocak 1953'de Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Eserleri :

1. Urfa'nın Ünlü Bilginleri

Bu eser Urfa'nın yetiştirdiği ilim adamlarının hal tercümelerini vermektedir. Urfa Gazetesi'nde bir yazı dizisi olarak yayımlanmıştır.

2. 1927 yılında yayımlanan Urfa Salnamesinin Tarih ve Coğrafya bölümü Hasan Açıanal tarafından kaleme alınmıştır.

3. Hadislerin Işığı Altında Sağlık ve Sirayet hakkında risale (neşredilmemiştir.)

4. Kur'an-ı Kerim'den bazı ayetlerin tefsiri. (Neşredilmemiştir.)

5. Urfa Tarihi (M.Ö. 2000 - M.S. 1400) ŞURKAV yayınlarının 17. sırasında neşredilmiştir.

URFA MÜFTÜSÜ HASAN AÇANAL'IN URFA KURTULUŞ MÜCADELESİ HATIRATI

Eserin Tanıtımı

Hasan Açıanal hatıratına başlarken bu hatıratı ne maksatla yazdığını açıklamıştır.

Biz burada bu eseri bundan önce aynı konuda neşredilmiş kitaplarla karşılaştıracak ve bu yeni eserin neler getirdiğini belirtmeye çalışacağız.

Urfa Kurtuluş Mücadelesini konu alan dört eser var :

- 1) Kilikya Faciaları ve Urfanın Kurtuluş Mücadelesi
Yazan : Ali Saip
- 2) Ahfada Yadiğâr Urfa Mücahedesi
Yazan : Ali Rıza
- 3) Şanlıurfanın Kurtuluşu
Yazan : M. Cemil Hacıkâmilöğlü
- 4) Urfa Savaşından Yapraklar
Yazan : Kerim Fırat

1. Ali Saip beyin kitabında Urfanın Kurtuluşu eserin ikinci bölümünü teşkil etmektedir. Hatırat tabiatile Ali Saip beyin Urfa'ya jandarma komutanı olarak geldiği 29.12.1919 tarihinde başlar.

Mücadelenin 1918 sonbaharında Mondoros Mütarekesinin imzası ve Urfanın İngilizler tarafından işgali tehlikesinin başgöstermesi ile başladığı günlerle ilgili bilgiler ve direniş teşkilatının kuruluş safhaları Ali Saip beyin kitabında yoktur. Bu bir noksanlıktır.

Buna mukabil savaş günlerinin günü gününe kaydedilmiş olması ve hâdiselerin kuşatılan düşman birliğinde görevli bir düşman subayının günlüğü ile karşılaştırılarak verilmiş olması eserin en başarılı yanı olmuştur.

2. Mütareke tarihinde Urfa'da jandarma komutanı olarak bulunan Ali Rıza beyin eserinde, kendisinin mücadele hazırlıklarının en hararetli günlerinde kazalarda görevli olarak bulunması ve nihayet silâhlı çatışma başlamadan Urfadan ayrılması yüzünden, noksanlar ve yanlışlıklar vardır.

3. Sayın Hacıkâmiloğlu Savaş günlerinin detayına girmek ve kahraman savaşçılarımızın herbirini hamasi bir dil ile şahsen tanıtmak suretile milli hislerimize hitap etmiş, bu suretle mücadelenin duygusal yönüne ağırlık vermiştir.

4. 1940 yılında yayımlanan bu eser Sayın Kerim Fıratın Urfa kurtuluş mücadelesine katılan bir muharip olarak yazdığı hatıratıdır. Sayın Fırat Sivereklidir ve Siverek Milli Müdafaa Heyetinin Urfaya gönderdiği yardım gücüne katılmıştır.

Müftü Hasan Açıanal'ın hatıraları:

a) Urfa Mücadele Teşkilatının kuruluşunu ve silahlı mücadele başlamadan önceki hadiseleri detayları ve belgeleri ile vermektedir.

b) Yukarıda sözü edilen eserlerde karanlıkta kalmış hadiselere açıklık getirmektedir.

c) Mücadelenin arşivindeki belgelerin orijinallerini ve bugünün Türkçesi ile yazılmış tercümelerini neşrederek tarihe ışık tutmaktadır.

Hatırat'a İlave Edilen Ekler:

1) Hasan Açıanalın Milli Mücadele arşivi

Yazar bazı önemli belgeleri eserin sayfaları arasına yerleştirmeyi yeğlemiştir. Bu belgeler ayrı bir bölümde toplanacak yerde hatıratın akışı içinde okuyucunun dikkatine sunulmaktadır.

Hasan Açıanal'ın direniş hareketinin başlangıcından itibaren muhafaza ettiği mektuplar, telgraflar, savaş raporları, v.s. bütün evrak tasnif edilmiş ve eserin ekleri olarak okuyucuların tetkikine sunulmuştur.

Evrak beş gruba ayrılmıştır :

(A) grubu belgeleri :

Urfa Merkez Heyeti ile Diyarbakırdaki 13. Kolordu, Siverekteki 2. Tümen ve Mardindeki 5. Tümen arasında cereyan eden telgraf muhabereleleri (A) grubu belgelerini oluşturmaktadır. Urfa teşkilatının bu birliklerden Urfaya muharip asker yollamak suretile yardım isteyen telgrafları ve onlardan alınan cevaplar bu grupta toplanmıştır.

(B) grubu belgeleri :

Bu grupta Urfa Merkez Heyeti ile İlçelerdeki Müdafaayı Hukuk teşkilatı arasındaki yazışmalar toplanmıştır.

(C) grubu belgeleri :

Savaş başladıktan sonra Urfa Merkez Heyetince oluşturulan : "Urfa Kuvayı Milliye Heyeti İstihbariyesi" tarafından düzenlenen Savaş Raporları C grubu belgelerini oluşturmaktadır.

(D) grubu belgeleri :

Bu grupta Birecik Ajansı'nın Urfa'nın savaş günlerine isabet eden tarihlerde Urfa Merkez Heyetine gönderdiği İstanbul kaynaklı dış ve iç haberler toplanmıştır.

(E) grubu belgeleri :

Müftü Hasan Açıanal'ın arşivinde bulunan ve genel olarak Milli Mücadele ile ilgili diğer belgeler bu grupta toplanmıştır.

2) Şebeke Hâdisesi

Halk arasında "Şebeke Hâdisesi" adı ile bilinen ve 11 Nisan 1920 günü Urfa'nın 15 kilometre batısındaki Şebeke mevkiinde Fransız işgal kuvveti ile çeteler arasında vuku bulan çarpışmanın bir görgü tanığının dilinden hikâyesi ve bu konuda yapılan bir yorum Hatıratın sonuna eklenmiştir.

Necdet Açıanal

URFA KURTULUŞ MÜCADELESİ

KRONOLOJİSİ

Mücadele Merkez Heyetinin teşekkülü	21.12.1918
Ali İhsan Paşa'nın Urfa'ya gelişi	1.2. 1919
Birinci İngiliz işgali	5.2.1919
İşgale ilk tepki ve ilk protesto	10.2.1919
İkinci İngiliz işgali	7.3.1919
Şehit Nusret Bey'in tevkifi	25.3.1919
Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen tel	29.10.1919
Mustafa Kemal Paşa'nın birinci cevabi teli	31.10.1919
Fransız işgali	7.11.1919
Mustafa Kemal Paşa'ya Fransız işgali hakkında rapor	1.12.1919
Onikiler Hadisesi	7.12.1919
Mustafa Kemal Paşa'nın ikinci teli	9.12.1919
Ali Saip Bey'in Urfa'ya gelişi	29.12.1919
Ali Saip Bey'in geçici olarak Urfa'dan ayrılışı	14.1.1920
Ali Saip Bey'in Urfa'ya dönüşü	7.2.1920
Karaköprü'de Merkez Heyeti toplantısı	8.2.1920
Musademenin başlaması	9.2.1920
Son Protesto	12.2.1920
Kurtuluş	11.4.1920

URFA
KURTULUŞ MÜCADELESİ

HATIRAT

(Aralık 1918 - Nisan 1920)

Urfa Müftüsü
Hasan AÇANAL

ÖNSÖZ

Umumi Harpte (Birinci Dünya Savaşı'nda) Osmanlı İmparatorluğu'nun mağlup orduları Filistin cephesinden perişan vaziyetiyle dağılmaya başladığı günden, Urfa'nın ecnebi işgalinden kurtulduğu güne kadar bütün hadiseleri takip ettim. Herşeyi günü gününe not etmiş, elime geçen vesikaları saklamıştım.

Bunu bir merak saikasile yaptım. Urfa'nın kurtuluşu için bir tarih yazmak fikri hayalimden bile geçmemişti. Maksadım arasıra notlarıma göz gezdirdikçe Urfa'nın geçirmiş olduğu kara günleri unutmamak, nasıl kurtulmuş olduğumuzu, ne heyecanlara kapılmış olduğumuzu hatırlamaktı.

Bu tarihi elbette bir yazan olur demiş notlarımı unutulmuş bir köşeye atmıştım. Urfanın beklenen Mücadele hatıralarını ilk evvel Ali Saip Bey yazdı. Ali Saip Bey, hatıratına Urfa'ya girdiği günden başlamıştı. Onun jandarma komutanlığı ile Urfa'ya gelişi Fransız işgalinden hayli müddet sonra idi. Halbuki Urfa'nın mücadelesi İngilizler'in Urfa'yı, daha doğrusu Haleb'i işgalleri gününden başlıyordu.

Bundan dolayı Ali Saip Bey'in yazmış olduğu kitaba "Urfa'nın Mücadelesi Tarihi" değil Ali Saip Bey'in "Savaş Hatıratı" denilebilir. Ali Saip Bey'in savaş günlerini anlatmak gayesiyle yazmış olduğu kitabı, tarih nokta-i nazarından çok noksandı. Hele eserini çıkarmakta isticâl (acele) ettiği için çabuk yazılan her eserde olduğu bu gibi bunda da sehiv ve hatalar eksik değildi.

Ali Saip Bey'in kitabı yayınlandıktan sonra (Ahfada Yedigâr) yahut (Urfa Mücahedesi) adlı bir kitap daha intişar etti (yayımlandı). Bu kitabı Urfa Mücadelesi ile ilgilenen sabık jandarma komutanı Ali Rıza Bey yazmıştı.

Ali Rıza Bey'in neşrettiği bu tarih, başından sonuna kadar yanlışlarla doludur. Birincinin noksanları, ikincinin gerçekleri tam olarak aksettirmeyişi (yansıtmayışi) gelecek nesillerin Urfa Kurtuluş Mücadelesi hakkındaki bilgisini natamam (noksan) bırakacaktı. Bizden sonra gelecek neslin kendi yurtlarının düşman çizmeleriyle nasıl çığnendiğini, felâket günlerinin nasıl başladığını, kurtulmasına nasıl çalışılmış olduğunu, nasıl kurtulmuş olduğunu öğrenmeleri lâzımdı.

Gelecek nesli, m¼cadelenin d¼ř¼nceli, elemli, heyecanlı, buhranlı ve sevinçli g¼nlerinde yaşatmak i¼in hakikati olduğu gibi gelecek kuşaklara g¼stermek, anlatmak bir zaruret olmuştu.

Bunun i¼in ¼r¼mceklerin ağları arkasında gizlenmiş olan notlarımı nisyan (unutma) k¼řesinden ¼ıkararak Urfa m¼cadelesine ait hatıratımı yazmaya başladım.

M¼cadelenin b¼t¼n safhalarını olduğu gibi kaydediyorum. Kitaba dercedeğim elimdeki vesikalarla hakikati canlandırmağa ¼alıřmayı bir borç bilirim.

Tevfik Allah'tandır

Urfa M¼ft¼s¼
Hasan A¼anal

MÜCADELE ZAMANINDA URFA'NIN HUDUDU

1914-1918 Cihan Harbinde Urfa vilâyeti : Birecik, Suruç, Harran ve Rakka kazalarıyla (ilçeleriyle) Merkez kasabadan teşekkül ediyordu. O zamanın teşkilatına göre şimdiki Urfa Vilayeti müstakil (bağımsız) bir Mutasarrıflık idi.

Kuzeyini Siverek Mutasarrıflığı ile Hısnımansur kazası, batısını Ayıntap Mutasarrıflığı, doğusunu Viranşehir kazası, güneyini de Fırat nehri çevrelemişti.

UMUMİ SUKUTTA URFA'NIN DURUMU

Cihan Savaşının sonlarına doğru Şehit Nusret Bey sancağın mutasarrıfı, Bnb. Ali Rıza Bey Jandarma Alay Kumandanı bulunuyordu. 1918 yılının sonbaharına doğru Şam'ın sukutu kulaklarda fısıldanmaya başlandı. Bu haber birkaç gün içinde her tarafta şayi olmuştu (yayılmıştı).

Ordunun bomba gibi patlayan bu inhizam (bozgun) haberi ilk önce memleketin (vilayetin) ticaretine büyük bir darbe indirmişti. Ordu için hububat satın alan tüccar ve komisyoncular bu alışverişten el çektiler.

Çiftçi şehri olan sancağın halkına mühim bir servet getiren zahire satımı birden bire düştü.

Bu sırada İngiliz ordusunun hiç bir mukavemete uğramadan Haleb'e doğru sarkmakta olduğu duyuldu. Bu da sancağın Avrupa emtiası (ticari malları) ticaretine ikinci bir darbe olmuştu. Çünkü o zamanlarda Halep Avrupa emtiasının bu havali için bir ithalat merkezi olduğu gibi sancağın koyun, keçi, at, yağ, yapağı, üzüm, fıstık, susam, kendir ve daha birçok ürünlerinin de ihracat merkezi idi. İngiliz ordularının Haleb'e doğru ilerlemesi ticaret ile iştigal edenlerin Haleb'e gitmesini ithalat ve ihracat yapabilmelerini imkânsız bırakıyordu.

Bu iktisadi endişeyi derin bir keder, heyecanlı bir korku takip

etmişti. İngiliz kıtalarının öncüleri Hint süvari alaylarının hemen birkaç gün içinde Haleb'e girmesi, Haleb'teki Türk kuvvetinin Ayıntab'a (Gaziantep'e) çekilmesi, Osmanlı İmparatorluğu ordularının inhilali (dağılması) haberleri Urfa muhitinde derin bir ıstırapla çalkanmış ve herkesi büyük bir yeis ve korkuya düşürmüştü.

İngiliz kıtalarında Türklere ve özellikle Urfa halkına kanlı bir intikam hissi besleyen Ermeni fedaileri istihdam olunuyordu (görevlendiriliyordu). Aynı zamanda Türk düşmanı olan Arap Emiri Faysal da İngiliz kıtaları ile birlikte Haleb'e girmişti.

Herkes ne olacağız diye düşünüyordu. İngiliz askerleri Urfa sancağına doğru sarkacak olurlarsa Urfa halkına karşı intikam hissi ile hareket edeceklerine şüphe edilmeyen Ermeniler ne facialar (musibetler, belalar) icad etmezlerdi.

Sancağın bütün halkı canının, namusunun intikamcı Ermeni fedailerinin ayakları altında çiğneneceğini görüyorlardı. Yüzseksenbin insan derin bir yeise gömülmüş, çılgın bir heyecana kapılmıştı.

Bu telaşın tesiriyle bazı zengin aileler İç Anadolu'ya hicret etmeye başlamışlardı. Hicrete gücü yetmeyenler, mali kudreti olmayanlar ne yapacaklardı? Herkes ne yapacağını bilmez hale gelmiş ıstıraplı buhranlar geçiriyordu.

Hicretin önüne geçmek, efkâra sükûn (fikirlere huzur) vermek için bir çare lâzımdı. İşte bu çareyi, buhranı yatıştıran müsekkin ilacı ilk önce Şehit Nusret Bey hazırladı.

ŞEHİT NUSRET BEY KİMDİR, NE YAPMIŞTIR

Nusret bey bir kaza (ilçe) kaymakamlığından terfi suretiyle Urfa mutasarrıflığına gelmişti.

Arnavut asıllı (kökenli) bir Türk idi. Yani Türk kültürü ile yetişmiş, Türk mekteplerinde okumuş, irfanını yükseltmiş Türk dünyasında benliğini kazanmıştı.

Türk ordularının yenilmesi onu çok müteessir etmişti. Nusret Bey, Türk ordularının yenildiğini duyduğu dakikadan itibaren ana yurdun bir parçası olan Urfa'yı düşünmeye başlamıştı.

Halep'ten Cerablus (Karkamış) istikametine doğru yürüyen İngiliz askerleri, İngiliz kıtalarına karşı Ermenilerin intikam hissi ile hareketleri, Türk hükümetine karşı isyan etmiş olan Faysal'ın düşmanlığı, Harran ovasında ve sancak merkezine bağlı Harran bucağında o günlerde oturan Arap topluluklarının bazı Türk aleyhtarı

propagandalara kapılarak güneydeki soydaşlarının tarafını tutma ihtimali ve bu suretle onlar gibi İngiliz işgaline bir kurtarıcı gözü ile bakarak bizim karşı koyma teşebbüslerimize soğuk bakmalarının imkân dahilinde bulunması, Nusret Bey'i düşündürüyordu. Damarlarında dolaşan hamiyet kanları galeyana gelmişti.

Halk derin bir yeis içinde idi. Herkesi bir düşünce almıştı. İngiliz kitaları gün geçtikçe ilerliyordu. Vilâyette sakin (oturan) sözde kendilerini Arap aşiret reisi sayanlar Faysal'ı Urfa'ya getirmek için toplantılar yapıyor, davetnameler yazıyorlardı.

Gerektiğinde intikamcı Ermenilere karşı durmak, kendini reis diye empoze eden bazı Arap ileri gelenlerine satvet gösterebilmek, halkın ürkümüş ve zayıflamış ruhuna bir vitamin şırınga etmek için kuvvet lâzımdı. Memlekette bu kuvvetten eser bile yoktu.

Asker namına Suvari Alay Komutanı Kaymakam (Yarbay) Hüseyin Bey'in maiyetinde terhisini bekliyen beş-on erden başka kimse yoktu.

Jandarma alayı inhilal etmişti (dağılmıştı). Çünkü Harb-i Umumi (Birinci Dünya Savaşı) içinde halka türlü zulümler yaparak rüşvet toparlamış olan jandarma neferleri hükümetin bu güçsüz zamanında ele fırsat geçiren köylü ve şehirli mazlumlardan hakaret ve ceza göreceklerine kanaat getirmişler ve gözlerden kaybolmaya başlamışlardı.

Urfa'yı saran bu meş'um (uğursuz) bulutlar nasıl silinip süpürülecekti. Zaman kısa, günler geçiyor umutsuzluğun kalın ve karanlık perdeleri halkın basireti karşısında gerilmiş duruyordu.

Nusret Bey'in emel ve gayesi Urfa'yı kurtarmaktı. O halkın mertliğine, hamiyetine güveniyordu. Yalnız bu beklenmeyen darbeden başlara çökmüş olan uyuşukluğu atmak ve fikirleri açıp uyandırmak lâzımdı. Nusret Bey böyle düşündükten sonra zihninde çizmiş olduğu plan dairesinde hareket etmeye karar vermişti.

Nusret Bey, memleketin ileri gelenlerinden birkaç kişiyi makamına çağırdı. Bunların arasında ben de bulunuyordum.

Nusret Bey mukni (inandırıcı) bir hitabe ile söze başladı. Memleketin karşılaştığı tehlikeleri izah ettikten sonra eğer bu tehlikelere karşı bir kuvvet hazırlanmazsa felâket gününün muhakkak olduğunu anlattı ve bir milis kuvvetinin vücuda getirilmesini istedi.

Nusret Bey'in bu milli isteği hemen kabul edildi. Artık biz bir cemiyetin idare heyetini teşkil etmiş oluyorduk. Milis taburunu vücuda getirecek, memleketin siyasi vaziyetini, asayişini idare edecek idik. Nusret Bey'in tensibile (uygun görmesi ile) ben heyetin Mutasarrıfla

temas memuru olmuştum.

Hususi toplantımızı fetvahanede (müftülükte) yaptıktan sonra her mahalleden birer ikişer kişiyi davet ederek ilk toplantımızı Hasan Padişah Camii'nde yaptık. Bu içtimada söylenen sözler yapılan irşatlar tesirini gösterdi. Halkın üzerine çökmüş olan umutsuzluk, rüzgârın önünde dağılan bulutlar gibi zail (yok) oldu.

Herkesin fitri (doğuştan var olan) cesareti uyanmış, eski düşüncelerin izi bile kalmamıştı. Bir iki gün içinde beş altıyüz kişilik bir çete taburunun defterini Nusret Bey'e verdik. Artık uyanmış olan halkın yurt ve namus aşkı ile yürekleri çarpıyordu. Çete yazılmak için yarış başlamıştı. Herkes heyetimize can atıyor "*beni de milis kaydedin*" diyordu. Fakat bunlara dağıtılacak silah pek azdı. Jandarma dairesinde üçyüz kadar tüfek vardı. İkiyüz tüfek de Askeriye deposunda saklı bulunuyordu.

Urfa'nın gösterdiği bu hamiyet Nusret Bey'i sevindirmiş, ve Milli Mücadele artık başlamıştı: 21 Kânunuevvel 1334 (21 Aralık 1918).

Nusret Bey'in makamında teşekkül eden Merkez Heyetimiz:

Ben,

Eski Müftü Şeyh Müslim,

İshakzade Hacı Esat,

Hacı Kâmilzade Büyük Hacı Mustafa,

Hacı Kâmilzade Hacı Yusuf,

Hatipzade Ahmet,

Yağlıcızade Belediye Reisi Hacı Ahmet,

Hartavizade Bedi,

Hüseyinağazade Haydar beylerden ibaretti.

Milis taburunu teşkil ile heyetimizin vazifesi bitmemişti. Milis taburunu idare edecek, memleketin selâmetini düşünecek, her tehlikeye karşı icab eden ahvale göre tedbirler alacak, kararlar ittihaz edecek idik. Her gün toplantılar yapıyor, bütün gün mücadele işleriyle uğraşıyorduk.

Heyetimiz Çete Taburunu bölüklere, takımlara ayırdı:

Hacı Kâmilzade Hacı Mustafa (Milli Mücadele esnasında Belediye Başkanı)

Hacı Mustafa Reşit Kâmil

Arabizade Reşit

Şeddadizade Ali Şelli

Barutçuzade Hacı İmam

Mahmutoğlu Mustafa
Hacı Abdurrahman Ağa oğlu Şeyh MŐslim
Őiho Ramazan

BŐlŐk ve takım kumandanlıklarına seğildiler. Milis taburunun efradı (erleri) askerlik yapmıŐlar, talim ve terbiye gŐrmŐlerdi. Yalnız bu askerleri SevkulceyŐ (strateji) yŐnŐnden idare edecek bir kumandana ihtiyaç vardı.

Bu noksanı tamamlamak için Nusret Bey, taburu Jandarma Alay Komutanı Ali Rıza Bey'in kumandasına bırakmayı muvafık bulmuştu. Artık Ali Rıza Bey'e Taburun Komutanı nazarı ile bakılıyordu.

Memlekette sŐkŐnet ve asayiş yerinde idi. Milis efradı, silah almak için can atıyordu. Jandarma dairesindeki silahlar tevzi edilmişti. Askeri depodan alınacak silahların dağıtılması için Kolordunun emri gerekiyordu.

Suvari Alay kumandanı (komutanı)Kaymakam (Yarbay) HŐseyin Bey bağlı bulunduğu 13.Kolordu Komutanlığı'ndan (Diyarbakır) mŐsaade alacaktı. Kolorduya bir telgrafla baŐvurmuŐtu. Birkaç gŐn beklemek gerekiyordu. BŐtŐn işler yolunda gidiliyordu.

Her nedense yalnız Binbaşı Ali Rıza bey bir tŐrlŐ bu işe girmek istemiyordu. Kendisine milis taburu kumandanlığı teklif edildiği gŐn dalgın, dŐŐŐnceli bir yŐz ifadesi ile fetvahaneye geldi. Samimi bir ihtiramla kendisini karşıladı. Onu yukarıya oturtmak mŐmkŐn olamadı.

Kapının yakınındaki pencerenin kenarına iliŐip oturdu. YŐzŐnden yeis akıyordu. Bana Şu hitapta bulundu :

"Biz memuruz, bugŐn burada yarın kimbilir neredeyiz. Milis taburunun başında devamlı bir kumandanın bulunması gerekir. Bu kumandanlık işini memleket (Urfa) halkından gŐrebilecek kimseler bulunabilir. Bizden bir fayda beklenmez."

Ali Rıza bey kendisine tevdi edilmek istenilen bu milli vazifeyi yukarıdaki sŐzleriyle uhdesine almak istemiyordu. Kendisine :

"Evet memleket bizimdir. Siz de milletin yetiştirdiği bir askersiniz. Burada bulundukça Taburun komutanlığını kabul ediniz. Sizin gibi asker bir komutana ihtiyacımız var." dedim.

Bnb. Ali Rıza Bey milli cidali ūzerinden atabilmek için beni ikna edememiŐti. Memnun olmayarak benden ayrıldı.

Ertesi gŐn rastladığı milis efradına, bŐlŐk ve takım komutanlarına : *"Mutasarrıf bu işe nedamet etmiş ve evvelki fikrini*

bozmuştur. İstese depodaki silahları size şimdi teslim edebilir. Size depodaki silahları vermeyeceği gibi Jandarma Dairesinden vermiş olduğu silahları da geri alacaktır. Memleket de sizindir, silahlar da sizindir. Gidiniz kendisini sıkıştırınız, acı söyleyiniz, silahları vermezse cebren almaya kalkışınız." demişti.

Ali Rıza Bey, sanırım, mücadeleye kalben taraftar olmadığı için bu sıcak teşebbüse soğuk su katmak istemişti. Çete efradına, bölük kumandanlarına söylediği bu sözler efkâr üzerinde acı bir tesir yapmıştı. Halka ümitsizlik telkin eden kelimeler, vücuda getirilen bu kuvveti doğuş safhasında iken inhilale (çözölmeye) uğratiyordu.

O gün Tabur işlerini görüşmek üzere bölük ve tabur komutanları ile bir toplantı yapacaktık. Bu içtima, Düyun-ı Umumiye Dairesi'nin bir odasında yapıldı.

Müzakere esnasında Ali Rıza Bey'in sözleri ortaya atıldı. Herkeste Muatasarrıf Nusret Bey'e karşı bir infial uyanmıştı. Jandarma kumandanının telkinleri tesirini gereği gibi yapmıştı. Heyecanı teskine çalışarak dedim ki:

"Nusret Bey fikrini değiştirenlerden değildir. Onun hamiyetinden şüphe etmek vebaldir. Ali Rıza Bey yanlış düşünmüştür. Kolordunun cevabını beklemek zaruridir. Oradan emir alınmadıkça Alay komutanı silahları veremez. Depo da mutasarrıfın emri altında değildir. Fakat siz merak etmeyiniz. Kolordu silahları vermeye muvafakat edecektir. Sözüme itimad ediniz. Size yapılan bu telkin sanırım yanlış zehaba (anlayışa)mebnidir. Zaman bunu gösterecektir. İki gün sabrediniz."

Bu sözlerim arkadaşlarımın kalbini tatmin etti. Fırtına bulutları dağılmıştı. iki gün geçmeden Kolordu komutanlığı, silahların milislere verilmesini emretmiş ve silahlar tevzi edilmişti.

Ali Rıza Bey zihninin bir türlü almadığı bu işten yakayı sıyırmak için bu defa da işi başka taraftan kurcalamaya başladı.

Jandarma kumandanı sıfatı ile Mutasarrıf Nusret Bey'e bir rapor vermişti. Verdiği resmi raporda :

"Memleketin hamiyetli ve namuskâr adamlarından bir milis taburu teşkil edeceklerine dair size şerefleri üzerine söz vermiş olan milis teşkilatı idare heyeti, bir takım türedi ve uygunsuz şahsiyetlere devletin silahlarını vermiştir. Bu silahlar fişekleriyle beraber her gün çarşı pazarda satılıyor. Bir kısım silahlar da ağaların çiftliklerine gönderilmiştir." demiş. Bu defa da Nusret Bey'i ümitsizliğe düşürmeye ve Mücadele Teşkilatı'ndan sarfınazar ettirmeye çalışmıştı.

Ali Rıza Bey niçin böyle yapıyordu? Yoksa harpten mağlup çıkmış bir milletin tek bir şehrinin koca muazzam bir devlete nasıl

karşı koyabileceğine ümidi mi yoktu? Acaba bir tehlike karşısında ailesini ve çocuklarını mı düşünüyordu? Yoksa usandığı seferberliğe bir daha atılmak mı istemiyordu? Yahut İstanbul Hükümeti'nin bu işe rızasını bilmediği için pek ince hesaplar mı yapıyordu? Bunların hepsine ihtimal verilebilir.

Nusret Bey Jandarma kumandanının yukarıdaki raporunu bana havale etmişti. Raporu okuyunca manasını anladım. Hemen Nusret Bey'e gittim. Rapordaki maksadı izah ettim. Nusret Bey hakikate vakıf olunca Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'i sürgüne gönderircesine bir vazife ile Birecik'e gönderdi. Ali Rıza Bey İngiliz işgaline kadar Birecik'te kaldı.

Ali Rıza Bey'in mutasarrıflığa vermiş olduğu bu raporun sureti Jandarma Dairesi arşivinde olmak gerekir.

Nusret Bey milis taburunu techiz ettikten sonra milis suvarilerine Harran Ovası'nın yağmagerlik için kıvıldağan gruplarla meskûn kesimlerinde bir manevra yaptırdı. Bu suretle o kritik bölgede devletin satvetini göstermişti.

Bu arada İtilaf Devletleri ile akdedilen Mondoros Mütarekesi (bırakışması) gereğince İngiliz kıtaları Cerablus'u (Karkamış'ı) işgal etmişti. Mütarekeyi müteakip Altıncı Ordu, Musul ve Bağdat cephesinden dönmüş, Viranşehir ve Resûlayn şehirlerine gelmişti.

Nusret Bey, Urfa'da yapmış olduğu teşkilatı Altıncı Ordu Kumandanı Ali İhsan Paşa'ya bildirmişti. Bu iki hamiyetli şahsiyet arasında muhabere kapısı açılmıştı.

Bu iki devlet adamı bir müddet Urfa'nın mukadderatı ile uğraşmış, memleketi sıyanet (korumak, sahip çıkmak) için üzerine kanatlarını açmışlardı.

Ali İhsan Paşa ile Nusret Bey, Urfa'nın Birecik kazasına bağlı Cerablus (Karkamış) nahiyesine İngilizler'in girmesini harp kanununa muhalif buluyorlardı. Çünkü İngilizler Cerablus'a mütarekeden sonra girmişlerdi. Buradan çekilmelerini İngilizler'den istiyorlardı. İngilizler ise Urfa'yı da işgal etmek niyetinde bulunuyorlardı.

Ali İhsan Paşa acı ve zarif yazılarla İngilizleri Cerablus'tan çekilmeye davet ediyor, İngilizler de galibiyet gururu ile Urfa'yı işgal etmek teşebbüsünde bulunuyorlardı.

Cerablus'un işgali münasebetiyle İngilizler'in taşkın ihtiraslarına karşı Urfa ilk protestosunu verdi. Avrupa devletlerine, Amerika (ABD) Cumhurbaşkanlığına tel ile verilen bu protestoyu İdare Heyetimizi teşkil edenler imza etmişlerdi.

İngilizlerin memleket hakkında suikastları (kötü niyetleri) anlaşıldıktan sonra Urfa'yı da denemek lazımdı. Bu sebepten Ali İhsan Paşa, vaziyeti yakından tetkik için 1 Şubat 1335 (1919) tarihinde kurmayı ve maiyeti subaylar ile Urfa'ya geldi. Urfa'nın mukadderatı etrafında halk ile görüşmek istemişti.

O sırada kasabada bulunan Kürt aşiret reislerini alarak heyetimizle ziyaretine gittik. Bizi mutasarrıflık makamında kabul etti. Memlekette vahdetin (birliğin) temini, Harbı Umumi içinde bazı memurların yapmış olduğu haksızlıklardan gücenilmemesi, el birliği ile yurdun kurtarılmasına çalışılması hakkında veciz, müessir sözler söyledi.

Ben de : "*Urfa'nın Türklerini ve Türk harsı (kültürü) ile yetişen Kürtlerini huzurunuzda temsil eden bizler, vilayetimizin anayurttan ayrılmamasına el birliği ile çalışacağız. Bu bizim yegâne (biricik) gayemizdir. Şimdiye kadar hür ve müstakil yaşadık, bundan sonra da hedefimiz hür ve müstakil yaşamaktır.*" yollu mukabelede bulundum. Mecliste hazır bulunanlar da beni tasdik ettiler.

O akşam Belediye Dairesinde Paşa ile maiyetine verilen ziyafette Paşa, Mücadeledeki mesaim mükâfat olarak beni "Gümüş İftihar Madalyası" ile taltif etti. Nişanı kendi eliyle göğsüme ilişti. Madalayanın ne sebeple verildiğini gösteren belge :

BELGE No : 1

Bismillah

Şube 2 1321

Urfa 1 Şubat 1335

Hükûmeti Osmaniye'nin ve İslamiyetin mahafaza-i şan ve şevketi ve tealisi hususunda icra ettiği mücahedat-ı hüdapeseneden dolayı Urfa Livası Müftisi Hasan Efendi'yi nam-ı namiy-i Hazreti Padişahi ve Hilâfetpenahiye gümüş iftihar madalyasile taltif ettiğimi mübeyyin vesikadır.

Altıncı Ordu Kumandanı

Mirliva Ali İhsan

Bugünün Türkçesi ile Belge No : 1

Şube 2 1321

Urfa 1 Şubat 1335 (1919)

Osmanlı Hükûmetinin ve İslamiyetin şan ve şevketinin korunması ve yükselmesi hususunda yaptığı gayretli çalışmalarından dolayı Urfa Livası Müftüsü Hasan Efendi'yi Padişah ve Halife adına Gümüş İftihar Madalyası ile taltif ettiğimi gösterir belgedir.

Altıncı Ordu Komutanı

Tuğgeneral Ali İhsan

Not: Bu belgenin eski Türk harfleri ile orijinalinin fotokopisi Belgeler Kısmındadır. (Belge No:1'e bakınız)

Ali İhsan Paşa ertesi gün Suruç'a gitmiş ve Kürt Aşiret reisleri ile görüşmüş ve onları birer Mauser tüfeği hediye etmek suretiyle taltif etmişti.

Ali İhsan Paşa Urfa'daki fikir birliğini görerek memnuniyetle avdet etmişti. Bu görüşmelerden birkaç gün sonra öncü mahiyetinde bir İngiliz işgal kuvveti Urfa'ya girdi : 5 Şubat 1335 (1919)

İngilizlerin bu işgalleri Ali İhsan Paşa'nın diploması ve celadetli müdahalesi ile birkaç günden fazla devam etmedi. Bu işgal heyeti yine Cerablus'a çekildiler. Fakat çekilirken Urfa'yı işgal edebilme çaresini düşünmüşler ve bulmuşlardı.

İNGİLİZ İŞGALİNE KARŞI TEPKİ

İngilizlerin bu işgalinde heyetimiz bir celse akdetti. İstanbul'da, Anadolu'da bir melce (sığınacak yer) bulmak ve anayurdun istiklaline çalışan bir cemiyet aramak ve onlarla mesaimizi birleştirmek için iki murahhas (delege) intihap ve izamına (seçerek göndermeye) karar verdik. Seçtiğimiz delegelerden birisi memleketimizin yüksek tahsil görmüş bulunanlarından Mollazade Abdülgani Bey, diğeri de İstanbul Dersiamlarından (vaizlerinden) Urfalı Hafız Hilmi Bey'di. O zaman Hafız Hilmi Bey İstanbul'da, Abdülgani Bey'de Urfa'da bulunuyordu. Bu kararımızı verdikten sonra hemen işe başladık. Birkaç gün içinde beşbin lira para topladık. Anadolu'nun istiklaline çalışacak herhangi bir cemiyetle mesaimizi birleştirmek için Urfa'nın yardımı olmak üzere bu beşbin lirayı ayırmış olduk.

Yurt fikri ile çırpınan cemiyetlere, mahfillere (makamlara) delegelerimizi tanıtmak için Urfa'yı temsil edenlerle birlikte bir itimatname hazırlayarak imzalamış, halkımızın emellerini, duygularını taşıyan ve her satırında ağlayan bir de mektup yazmıştık.

Mektup ve İtimatnamenin o günün Türkçesi ile metni ve bugünkü Türkçe'ye çevirisi aşağıya dercedilmiştir.

Not : Bu iki belgenin eski Türkçe ile asıllarının fotokopileri Belgeler kısmındadır.

Mektubun sureti : Orijinalinin Türkçesi ile

BELGE No. 2

Makam-ı Sadaret-i Uzmaya

İstanbul'da Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-yı İslamiye Cemiyeti Riyasetine

Adana Müdafaa Cemiyetine

İkdam, Yeni Gün, Ati gazeteleri idarehanesine

Urfa livası cem'an (142.626) nüfusu muhtevi olup bundan (62.385)'i Hitit devrinden kalan Türklerle, Selçuki ve Akkoyunlu, Karakoyunlu zamanından beri burada mütevattin Türkler ve 54.908'ini Kürtler ve 14.500'ünü yalnız Harran kazasında el'an göçebelikle imrar-ı hayat eden Araplar, (7.245)'ini livamızın İdarei Osmaniye'ye intikalinden sonra şuradan buradan gelerek Urfa ve Birecik kasabalarında yerleşmiş olan Ermeniler, mütebaki (3.588)'i Musevilerle muhtelif uruk ve mezahibe salık mesihiler teşkil eylemekte olmasına ve kısm-ı azamı Osmanlı devrine ait ve Türk tarzı bedii mimarisini ilân eden cevâmi ve mesâcit ve han ve sâir kadim asar-ı hayriye ve diniye memleketimizin her tarafını tezyin, Osmanlı hissiyatı da vicdanımızın, dimağımızın en derin köşelerini tenvir ve Osmanlılığımızı her an ihtar eylemekte bulunmasına binaen Türk ve Kürt umum Urfa ahalişi bugün de yarın da bütün terakkiyat ve inkişafatımızı Osmanlılık dahilinde istihsale çalışacak ve yalnız Osmanlılık için yaşayacak ve bu hususta hiçbir fedakârlıktan çekinmeyeceğiz.

İstanbul'da ve icap ederse umum Avrupa payitahtlarında bu mukaddes gayeyi takip ve hukuk-ı meşrua-yı Osmaniye'mizi müdafaa için izam ettiğimiz vekillere teshilat-ı lâzimenin bi-dirîğ buyurulmasını istirham eyleriz.

Ferman Şubat 1335 "

Not: Bu belgenin eski Türk harfleri ile yazılmış müsveddesinin fotokopisi bu esere ek Belgeler bölümündedir. Belge No. 3'ün altındaki imzalar aynen bu belgenin de aslında bulunmaktadır.

Bugünün Türkçesi ile Belge No : 2

Yüksek Başbakanlık Makamına

İstanbulda Vilayat-ı Şarkıye Müdafaa-yı İslamiye Cemiyeti Başkanlığına

Adana Müdafaa Cemiyetine

İkdam, Yeni Gün, Ati gazeteleri idarehanelerine

Urfa Livası toplam 142.626 nüfusu içermekte olup bundan 62.385'ini Hitit devrinden kalan Türklerle, Selçuki ve Akkoyunlu Karakoyunlu zamanından beri burayı vatan edinmiş Türkler, 54.908'ini Kürtler, 14.500'ünü yalnız Harran ilçesinde halen göçebelikle hayat süren araplar, 7.245'ini livamızın Osmanlı idaresine intikalinden sonra şuradan buradan gelerek Urfa ve Birecik

kasabalarında yerleşen Ermeniler, geri kalan 3.588'ini Musevilerle muhtelif ırk ve mezheplere mensup Hristiyanlar teşkil etmektedir. Büyük bir kısmı Osmanlı devrine ait ve güzel Türk Mimari tarzını ilan eden cami, mescit, han v.s. eski hayır eserleri ve dini eserler, livamızın her tarafını süslemektedir. Osmanlı hissiyatı da vicdanımızın ve zihnimizin en derin köşelerini aydınlatmakta ve Osmanlılığımızı her an hatırlatmaktadır. Bütün bu sebeplere binaen Türk ve Kürt umum Urfa ahalişi bugün de yarın da bütün ilerleme ve gelişmelerimizi Osmanlılık içinde elde etmeye çalışacak ve yalnız Osmanlılık için yaşayacak ve bu hususta hiçbir fedakârlıktan çekinmeyeceğiz.

İstanbul'da ve icap ederse umum Avrupa başkentlerinde bu kutsal gayeyi takip ve meşru Osmanlılık haklarımızı savunmak için gönderdiğimiz vekillere gereken kolaylığın lütûf buyurulmasını saygı ile dileriz.

Şubat 1919

BELGE No. 3

İtimatnamenin sureti : Orijinalinin Türkçesi ile

Huzur-ı Sami-yi Hazret-i Sadrazamî'ye

Mütareke-i hazıraya müncer olan bu Cihan Harbinin mukadderat-ı milliye üzerine icra-yı tesir edeceği tarihî dakikalar yaklaştıkça mütareke statükosuna pek yakın bulunan Urfa livasının Osmanlı hisleriyle meşbu olan Türk Kürt umum ahalişini büyük bir endişe ihata etmektedir. Elim bir vaziyet ile karşılaşmadan akdem, mümkün olduğu kadar millî ve harsî gayelerimizi cihan-ı medeniyete karşı ilan ve müdafaa eylemek üzere livamız namına Mollazade Abdülgani Efendi ile İstanbul dersiâmlarından Urfalı Hafız Hilmi Efendi'yi tevkil ediyoruz. Haklarında teshilat-ı lazimenin bî-dirîğ buyurulmasını ve Urfa livasının Osmanlılıkla haiz olduğu kadim ve millî rabitaların ilelebed idamesine ihtimam ve inayet buyurulmasını livamızın yüzellibin nüfusu mütecaviz ahalişi namına istirham eyleriz.

Ol babda ve katıbe-i ahvalde irade hazreti men lehülemdir.

Şubat 1335

Müftü sabık Müftü	Mühür	Hasan Hüsnü
Merkez liva müderrisi	Mühür	Abdürrahman Halis
Sakıbiye müderrisi	"	Abdürrahman
Rızvaniye müderrisi	"	Abdürrahman
Rızaiye müderrisi	"	Hasan Fehmi
Süleymaniye müderrisi	"	Mehmet Tahir
Şabaniye müderrisi	"	İbrahim Halil

Mevlidi Ceddü'l-enbiya postnişini	"	Hüseyin bin Halil
Tarikat-i Nakşibendiye postnişini	"	Abdürrahman El -Halidi
Tarikatı Mevleviye postnişini	"	Selahaddin Hasan
Meclisi İdare azası	"	(okunamadı)
Keza	"	Mustafa Kâmil
Keza	"	Abdürrahman
Keza	İmza	Hacı Hüseyin, Ağa zade
Meclisi Umumi azası	Mühür	Mehmet Bedi
Keza	"	Mehmet Sait
Keza	"	(okunamadı)
Keza		
Liva Belediye Reisi	Mühür	(okunamadı)
Belediye azası	İmza	Ali
Keza		
Keza	Mühür	Ali Rıza
Keza	Mühür	(okunamadı)
Keza	İmza	Ali
Keza	Mühür	(okunamadı)
Eşraftan	"	Hacı Kâmilzade (mühür okunamadı)
Eşraftan	İmza	Barmaksızade
Eşraftan Aşair namına Badıllı aşireti Reisi	Mühür	Mehmet Sait
Suruç kazası Barazi aşireti Reisi	Mühür	(okunamadı)
Eşraftan		
Eşraftan	Mühür	Esat
Eşraftan	Mühür	Hacı Kâmilzade ..
Eşraftan	Mühür	Hatipzade ...
Eşraftan	Mühür	Azabustan Ağasızade...
Eşraftan	Mühür	Mahmut Ağazade ...
Tüccardan	Mühür	Güllüzade Murtaza
Tüccardan	Mühür	Hacı Cumazade Hacı Mehmet Cuma
Tüccardan	Mühür	Abamorzade ...

Tüccardan	Mühür	Barutcuzaade İmam..
Tüccardan	Mühür	Hacı Kâmilzade Mehmet Kâmil
Tüccardan	Mühür	Hacı Şıhozade ...
Tüccardan	Mühür	Barmaksız zade ...
Tüccardan	Mühür	Gömükzade Ahmet Hilmi
Tüccardan	Mühür	Hacı Cumazade ...
Tüccardan	Mühür
Tüccardan	Mühür	Ali Beyzade Hacı Mehmet Ali Bey
Tüccardan	Mühür	Hacı İ sazade Mehmet Bakır
Tüccardan	Mühür	Kazazzade
Tüccardan	Mühür	Barmaksızzade

Bugünün Türkçesi ile İtimatnamenin sureti Belge No : 3

Yüksek Başbakanlık Makamına

Bugünkü mütareke ile sona eren bu cihan harbinin milli mukadderatımız üzerine tesir icra edeceği tarihî dakikalar yakınlıştıkça Mütareke statükosuna yakın bulunan Urfa livasının Osmanlı hisleriyle dolu olan Türk Kürt umum ahalisini büyük bir endişe sarmaktadır. Elim bir vaziyet ile karşılaşmadan önce mümkün olduğu kadar ulusal ve kültürel gayelerimizi medeniyet alemine karşı ilan ve müdafaa etmek üzere livamız adına Mollazade Abdülğani Bey'le İstanbul dersiamlarından Urfalı Hafız Hilmi Efendi'yi tevkil ediyoruz (vekil tayin ediyoruz). Haklarında gereken kolaylığın lütuf buyurulmasını ve Urfa livasının Osmanlılıkla haiz olduğu eski ve milli rabitaların sonsuza dek devamına ihtimam ve inayet buyurulmasını livamızın yüz elli bin nüfusu geçen ahalisi adına istirham ederiz.

Şubat 1919

42 imza

----- 0 -----

İngiliz işgal kuvvetinin milli hislerimizi rencide etmemeye özen göstermesi, geliş gayelerinin asayişî teminde hükümete yardımcı olmak olduğunu ifade etmeleri ve en kısa sürede çekileceklerini belirtmeleri bazı arkadaşlarda tabii olarak bir rahatlama sebebi oldu.

Bu da ilk heyecanın soğuması ihtimallerini hatıra getirdi. Milletlerarası siyasete vakıf arkadaşlar endişe duymaya başladılar. İngilizlerin sinsisi olduklarını, işgalin kalıcı olduğunu siyasetle gizlemeye çalıştıklarını ve uyanık olmamız gerektiğini bu iyimser arkadaşlara telkin etmeye çalışıyorduk.

VAKİTSİZ BAŞLAYAN POLİTİKA HEVESLERİ

İngilizlerin bu diplomatik hareketleri bekledikleri gevşeme havasını getiriyordu. 1908'de ilan edilen İkinci Meşrutiyet, yıllardan beri beklenen hürriyet havasını nasıl estirdi ise savaşın bitmesi ve sulh ümitlerinin ufukta görünmesi Urfalı hürriyetçilerin cemiyet ve fırka kurmak, bu suretle politika hayatını başlatmak heveslerini uyandırmıştı. Bu konuda bazı arkadaşlarımızın teşebbüslerde buldukları haberleri yayılıyordu.

Memleket müdafaasının bu günlerde herşeyin üstünde tutulması, siyasi faaliyetlerin ancak yurt istiklâline kavuştuktan sonra ele alınması gerektiği ve tek hedefin birliğin muhafazası olduğu konuşuldu.

Heyecanın zirvede tutulması için alınacak tedbirleri görüşmek için fetvahanede bir toplantı yaptık. Nusret Bey de bu toplantıya katıldı.

Toplantıda altıyüz senelik istiklâlden, esaretin elim akibetinden, birliğin lüzumundan bahsedildi. Herkes hayatı istihkar ediyor (hiç sayıyor), bu ilk işgalcilerin güler yüzüne aldanmamak gerektiğini savunuyor, başlanan mücadele hareketine hız verilmesini istiyordu.

Memleket işgal tehlikesi ile karşı karşıya iken siyasi parti kurmanın politika ile uğraşmanın zamansız olacağı, bu gibi demokratik faaliyetlerin barış devresine ertelenmesi gerektiği anlatıldı.

Mücadele azminin soğuması yönündeki belirtiler ne cemiyetimizi ne de Nusret Bey'i yeis ve ümitsizliğe düşürmedi. Heyecanın zayıflama belirtileri yurdu kurtarmak için bizi daha çok çalışmaya teşvik etmişti. Ancak bu geçici rahatlama yüzünden İstanbul'a delege gönderme tasarımız gerçekleşmedi. Sadece Sadarete, Müdafaa Cemiyetlerine ve gazete idarehanelerine yazdığımız mektubu postalamakla iktifa ettik.

İngilizlerin bu ilk işgalleri Ali İhsan Paşa'nın diplomasisi ve celâdetli müdahalesi ile fazla devam etmedi. İşgal heyeti Cerablus'a çekildi. Fakat çekilirken yine Urfa'yı işgal edebilme çaresini düşünmüşler ve bulmuşlardı .

İNGİLİZLER URFA'YI İKİNCİ DEFA NİÇİN VE NASIL İŞGAL ETTİLER ?

Ellibin nüfuslu Urfa kasabasında Türk ve Müslüman olmayan iki unsur yaşıyordu : Ermeni, Süryani.

Bu iki unsurdan Ermenilerin gerçek nüfusları onbin, süryanilerin nüfusu da iki-üç bin raddesinde idi.

Her Ermeninin kafasında dönüp dolaşan büyük Ermenistan hülyası Urfa Ermenilerinin de dimağını sarmıştı. Zaten Ermenilerin hülyasından doğan büyük Ermenistan haritasının bir bucağına Urfa vilayeti de çizilmişti.

İhtilalci Ermeni cemiyetlerine kadınlar bile dahildi. İhtilal komiteleri daima faaliyette idiler. 1311(1895) ihtilalinde yapılan tenkil (bastırma) onları bu sevdadan feragat ettirememişti. Bu hadisede dökülen Ermeni kanlarının intikamını almaya ilkokul çocukları teşvik ediliyordu. Hergün Ermeni ekalliyet (azınlık) okullarında milli intikam şarkıları okunuyor, mabetlerde vâizler intikamdan bahsediyorlardı.

Urfa Ermenileri ilk fırsatta herşeyi yapabilmek için bütün manasile hazırlanmışlardı. Ermeni yetim çocukları okutmak ve protestan misyonerliği yapmak fikri ile Urfa'da Amerika hayır(!) şirketinin açmış olduğu okul ve sanat evinin müdürü Lesly de Ermeni ihtilalciliğini teşvik ediyor, ihtilal işlerini kolaylaştırmaya çalışıyordu. Ermeni ihtilal cemiyeti her teşkilatını bitirmiş, çıkacak ilk fırsatı bekliyordu.

1330 (1914) yılında çıkan dünya savaşı onlara bu fırsatı vermişti. Cemiyetin planı, Rus orduları Urfa vilâyetine yaklaşınca faaliyete geçmeyi öngörüyordu. Yaralıların tedavisi için hastahane ve eczahaneler, Çabakçur'a kadar yaklaşmış olan Rus kıtalarına yardım ve hediye edilecek zahire anbarları hep hazırlanmıştı.

Ermeni teşkilatının bu ihtilale hazırlık faaliyetlerini haber alan hükümet bu hazırlıklara bigâne kalamazdı.

Hükümet onların beklemekte olduğu fırsat gelmeden Ermeni planını akim bırakmak için bazı münevverlerini tehcire lüzum gördü. Bu tehcir sırasında Ermeni komitesi, ihtilali tacile (öne almaya) yeltendi ve ihtilal, tasarlanan tarihten önce başladı. Şehir baştan başa ateş içinde kaldı. (1915)

Dört gün şehir halkı ihtilalcilerle kanlı müsademeler yaptı, sokaklarda siperler, istihkâmlar yapıldı. Dört gün sonra ihtilali bastırmaya memur Fahrettin Paşa şehre girdi. Ermenilere teslim olmalarını teklif etti. Ermeniler reddettiler. Nihayet 15-20 gün

müsademeden sonra isyan bastırıldı, ihtilalciler tenkil edildi.

Artık Umumi Harp bitinceye kadar Urfa'da Ermenilerin ikameti caiz olamazdı. Bütün Ermeniler Rakka ve Resülayn'a tehcir edildiler. Umumi sükut başladığı zaman Urfa'da tek Ermeni yoktu. O zaman Urfa'da gayrimüslim unsur olarak süryaniler vardı.

Gerek birinci ve gerek ikinci Ermeni ihtilallerinin tenkileri esnasında süryanilere kimse müdahale etmemişti. İhtilalin kaynaştığı günlerde süryaniler çocuklardan bile acı bir söz işitmemişlerdi. Şehir ihtilal ateşi içinde çalkalanırken halk süryanilerin muhafazasına can atıyor, onların ihtiyaçlarını teshile (kolaylaştırmaya), temine yelteniyordu. Fakat süryaniler Türk ve Müslüman unsurlara böyle bir hisle mukabelede bulunmadılar. Süryaniler, Ermeni terbiyesi almışlardı. Ermeni yazısı ile yazarlar, okurlar, evlerinde bile Ermenice konuşurlardı.

Türk ve müslüman halktan görmüş oldukları bunca lütufları, himayeleri İngiliz emeline hizmet etmekle karşıladılar. Urfa'da asayişsizlikten, hayatlarının tehlikede bulunduğundan, Türk ve müslümanların kendilerini katliam yapacaklarından bahisle bir mazbata hazırlamışlar ve ilk İngiliz işgal kumandanına vermişlerdi. İngiliz işgal kumandanı kendi tavsiyesiyle yapılmış olan bu mazbatayı memnuniyetle almış ve dosyasına yerleştirerek maiyetiyle birlikte Cerablus'a avdet etmişti. Bu mazbata vesilesiyle Mondoros Mütarekenamesi'nin malûm maddesine temas edilerek İngilizlerin Urfa'yı işgallerine kanuni bir sebep uydurulmuş ve 7.3.1919'da Albay Beddy'nin kumandasında asıl İngiliz işgal kıtası Urfa'ya girmişti.

İNGİLİZ İŞGALİNDEN SONRA

İngiliz işgal kumandanı hastahaneyi, hastahane yakınındaki konakları cebren tahliye ettirerek bu binalara askerlerini yerleştirdi.

İşgali müteakip milis kuvvetimiz ihtiyaten kendini gizleme lüzumunu duydu. Ancak Milis kuvvetini teşkil eden cemiyetimiz fikri mücadeleye devam etti. İşgal aleyhinde protestolar verdik. Sancak işgal altına girince Nusret Bey milli vazifesinden feragat etmemişti. Siverek ile Urfa arasında işgal mıntıkası dışında kalmış olan Karacurun köyüne (Hilvan) hemen bir telgraf makinesi gönderdi. Hususi süvari ile yazılarını tesis ettiği telgraf makinesine gönderiyor, işgal aleyhinde milli mücadele etrafında istedikleriyle muhabereyi temin ediyor ve bu şekilde sürekli çalışıyordu.

İşgalden sonra İngilizlerin ilk işleri hoşlanmadıkları Ali İhsan Paşa ile Nusret Bey'i muhitlerinden uzaklaştırmak olmuştu. İstanbul

hükümeti nezdinde yaptıkları teşebbüsler çarçabuk semere (meyve) vermiş, Ali İhsan Paşa İstanbul'a çağrılarak oradan Malta adasına (sürgün olarak) gönderilmiş, Nusret Bey de Ferit Paşa hükümetinin emriyle Urfa'da tevkif edilmiş, birkaç gün sonra da muhafaza altında İstanbul'a sevk edilmiş, bir müddet mevkuf kalmış ve nihayet İstanbul hükümeti tarafından salben idam edilmiştir.

NUSRET BEY NASIL TEVKİF EDİLDİ

İngiliz işgali henüz bir ayı geçmemişti, birgün memur kılıklı bir zat Nusret Bey'i makamında ziyaret eder. Şuradan buradan konuşur. Kendisinin açıkta kalmış bir memur olduğunu ve İstanbul'a gitmek niyetinde bulunduğunu söyleyerek tren günleri, hangi istasyona hangi yolla gidildiği konularında bilgi ister ve biraz da afaki görüşükten sonra Nusret Bey'den ayrılır. Jandarma dairesine gider, Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'le görüşür. Kendisinin Urfa mutasarrıflığına tayin edildiğini ve Nusret Bey'i tevkife memur bulunduğunu anlatır. Ferit Paşa hükümetinin belgesini de gösterir ve *"Ben şimdi Nusret Bey'le görüştüm, o henüz makamındadır, meseleden haberdar değildir. Fırarına meydan vermeden hemen tevkifi lazımdır. Bu dakikada tevkifini emrediyorum."* der.

Ferit Paşa'nın bu yeni mutasarrıfından Nusret Bey'in tevkifi emrini alan Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey bir dakika bile düşünmeden Nusret Bey'i makamında yakalayıp tevkif etti.

Ferit Paşa hükümetinin Urfa'ya göndermiş olduğu bu yeni mutasarrıf ileride Urfa Mücadelesinin hakiki bir kahramanı olmuştur. Bu mutasarrıf, Alaiyeli Ali Rıza Bey'dir. Yeni mutasarrıfı jandarma kumandanı aynı ismi taşıdıkları için bir yanlışlığa meydan vermemek, kelime fazlalığına bakmıyarak birine "mutasarrıf" diğere "jandarma kumandanı" kelimelerini ilave edeceğiz.

Nusret Bey'in tevkifini müteakip Mutasarrıf Ali Rıza Bey mutasarrıflık sandalyesine oturdu. Nusret Bey hakkında pek lütfkar davranmıştı. Jandarma kumandanı aldığı emir üzerine âmirinin takdirini celbedeceği zanniyle çok takayyütte bulunmak (ihtimam göstermek) ve Nusret Bey'i hapisanede yatırmak istemişti. Mutasarrıf Ali Rıza Bey öyle hareket etmedi. Nusret Bey'i bir polis memurunun nezareti altında evinde bıraktırdı. Herkesle görüşmesine hususi işlerini görmek için Urfa'da günlerce kalmasına müsaade etti. Kendisi de hergün Nusret Bey'le görüşüyor, onu teselli ediyordu.

Nusret Bey'e firar edebileceğini ve gereken teshilatı (kolaylıkları) yapacağını da anlatmıştı. Fakat Nusret Bey vazifesinde hiç bir kusur

yapmamış olduğundan emindi. Bu sebeple firar etmeyi aklından bile geçirmiyordu. O Ferit Paşa hükümetinin ecnebi devletlerin elinde bir baziçe (oyuncak) olduğundan haberdar değildi.

Şahsına ait işlerini bitirdikten sonra Nusret Bey, Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'e tevdi edilmiş, o da bu hamiyetli mutasarrıfı muhafazası altında Akçakale istasyonuna götürerek İngilizlere teslim etmişti.

İngilizler Nusret Bey'i İstanbul'a götürmüş, Ferit Paşa kabinesi onu bir müddet hapsedmiş, sonra tahliye edilmiş, bir müddet de serbest bırakılmış ve daha sonra tekrar tevkif edilerek Ermeni tehcirinde alâkadar olmak töhmetiyle suikaste uğramış ve salben idam edilmişti.

Bu vatanperver insan İstanbul hapishanelerinde bile Urfa'yı unutmuyor, memleketi mücadeleye davet için mektuplar yazıyor, uyarmak istiyordu.

NUSRET BEY'İN URFA'DA YAPTIRDIĞI ABİDE-ÇEŞME

Nusret Bey'in Urfa'da Urfa-Diyarbakır yolu üzerinde inşa ettirdiği çeşme manevi değeri çok büyük olan bir abidedir. Nusret Bey, Urfa-Diyarbakır yolunun şehir girişindeki kısmını genişleterek bir cadde halinde düzenletmiş ve dört yolun birleştiği kavşağa bir Çeşme-Abide inşa ettirmiştir. Bugün de şehri süslemekte olan bu Abide, alt kısmı çeşme, üst kısmı sütunlarla süslenmiş dört cepheli bir sanat eseridir. Abidenin cephelerinde kavşaktan dört cihete doğru giden yollar oklarla ve güzel bir yazıyla şu şekilde gösterilmiştir.

Doğuya giden yol : Hindistan Yolu

Kuzeye giden yol : Kafkasya Yolu

Güneye doğru şehre giren cadde : M. Kemal Paşa Caddesi

Bu abidenin dikildiği tarih : 1333 (1917)'dir.

Ne garip ve güzel tesadüftür ki Urfa Mücadelesinde Sivas'taki Heyeti Temsiliyenin bizimle olan muhaberele ve yardımları hep bu yol üzerinden bize ulaşıyordu. Türkiye'de "Mustafa Kemal" adı verilen ilk cadde Urfa şehrinde bulunuyor.

Şehit Nusret Bey'i rahmetle anıyorum.

NUSRET BEY URFA'DAN AYRILDIKTAN SONRA

Nusret Bey'in yerine gelen yeni mutasarrıf Ali Rıza Bey temiz kalpli idi. Her şeyi sükûnetle düşünür, sükûnetle muhakeme ederdi.

Mutasarrıf Ali Rıza Bey vazifesine başladıktan sonra, Urfa'da savaş öncesi mevcut olup savaş boyunca uyuyan bazı siyasi akımların yeniden canlanmaya başladığı ve siyasi parti veya dernek kurmak teşebbüslerinde bulunulduğu müşahede edilmiş ise de memleketin içinde bulunduğu felâketin, böyle barış devirlerine mahsus politik faaliyetlere müsaade edecek rahatlığı vermekten uzak olduğu ve günün politik rekabetlerle bölünmek yerine, düşmanı yurttan kovuncaya kadar tek vücut olarak hareket etmeye mecbur olduğumuz gerçeği, çok geçmeden fırka kurmak için teşebbüste bulunan kardeşlerimiz tarafından görülmüştür. Bu politik hevesler çok geçmeden terk edilmiş, bütün güçler Milli Mücadele yolunda teksif edilmiştir.

İngiliz işgali ile beraber Urfa'ya Urfalı Ermenilerden başka pek çok yurtsuz Ermeniler de akın akın geliyor, memlekette Ermeni nüfus teksif ediliyordu (yoğunlaştırılıyordu). Ermeniler şımarık hareketleri ile Türk ve Müslüman halkı üzüyorlar ve Urfa'yı Büyük Ermenistan'ın bir cüzü sayıyorlardı. Bu uğurda çalışıyorlar ve hiç bir fedakârlıktan geri durmuyorlardı.

Urfa Livasında yaşayan Türk ve Kürt nüfusun kaynaşmış bir kitle olduğunu ve anavatandan ayrılmak gibi bir düşüncenin bulunmadığını teyid eder mahiyette iki protesto kaleme aldık.

Bu sıralarda Urfa'da bulunan eski Urfa mebusu Hacı Ali Efendizade Ali Fuat Bey'in şayan-ı şükran gayretinin inzıمامı (eklenmesi) ile gerek Urfa'dan ve gerek Kürt aşiretlerinden Türkler ve Kürtler arasında hiç bir ayrılık bulunmadığına dair protestolar imzalanmıştı.

Böylece bilumum Kürt rüesası (reisleri) Urfa Kürtlerinin Türk harsî(kültürü) ile yetişmiş olduklarından Türklerden ayrılmayacaklarını ve Urfa'nın umum Türk ve Kürtlerinin bu toprağın Anavatandan ayrılmayacağına azmettiklerini, sözü geçen protestolarla siyasi mahfillere bildirmişlerdi.

BELGE No. 4 Orijinal belgenin Türkçesi ile :

Dersaadette

Atabey-i Ulyaya

Sadaret-i Uzmaya

Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya düvel-i fahimeleri mümessil-i siyasilerine

İşgal kumandanları ile vukubulan temaslardan Urfa Livası, Sulh Konferansının vereceği karara kadar işgal altında bulundurulacağı bildirilmektedir. Livamız Selçukiler, Akkoyunlu, Karakoyunlular ve bilhassa Yavuz Sultan Selim'den beri Osmanlıların idare-i adilanesinde kesb-i imran etmiş bir Türk memleketidir. Mekâtip ve medarisi, cevamii ve bütün asar-ı medeniye ve imraniyesi Türk ve Osmanlılara aittir.

İstatistiklerle malum olduğu üzere anasır-ı gayrimüslimeye karşı ekseriyet-i kahireyi teşkil eden bizlerle, Eyyubiler devrinden beri bizimle bir kitle halinde yaşayan ve bugün bir Osmanlıdan başka birşey olmayan Kürt aşiretleri mean camia-yi Osmaniyeden ayrılmamak azm-i katisinde bulunduğumuzun mukadderatımız namına Sulh Konferans-ı Alisinin huzur ve vicdan-ı adilanesine arz ve iblağını temenni ederiz.

12 Teşrinisani 1335

Bugünkü Türkçe ile Belge No : 4

İstanbul'da

Yüksek makama,

Başbakanlığa,

Amerika, İngiltere, Fransa devletleri siyasi temsilcilerine

İşgal Kumandanları ile vuku bulan temaslardan, Urfa Livasının Barış konferansının vereceği karara kadar, geçici işgal altında bulundurulacağı bildirilmektedir.

İlimiz Selçukiler, Akkoyunlular, Karakoyunlular ve özellikle Yavuz Sultan Selim'den beri Osmanlıların âdil yönetimi altında bayındırlığını kazanmış bir Türk yurdudur. Okulları, medreseleri, camileri ve bütün medeniyet ve bayındırlık eserleri Türk ve Osmanlılara aittir.

İstatistiklerle bilindiği üzere gayrimüslim unsurlara karşı ezici çoğunluğu oluşturan bizlerle, Eyyubiler devrinden beri bizimle bir kitle halinde yaşayan ve Osmanlıdan başka bir şey olmayan Kürt aşiretleri ile beraber, Osmanlı camiasından ayrılmamak azim ve kararındayız. Bu kesin kararımızın mukadderatımız adına Yüksek Barış Konferansı huzuruna ve adil vicdanlarına iletilmesini dileriz.

12 Kasım 1919

Not: Bu belgenin Eski Türk harflerile yazılmış orijinalinin dosyada muhafaza edilen nüshasının fotokopisi eserin Belgeler kısmındadır.

Bu protesto Urfa kasabası ileri gelenleri tarafından imzalanmıştır.

BELGE No. 5 Orijinalinin Türkçesi ile :

Bismillah

Tarihen malumdur ki Urfa livası Selçukiler devrinden beri Türklerin ve Eyyubiler zamanında yerleşen Kürtlerin vatan-ı kadimidir. Yüzde beşi tecavüz etmeyen anasır-ı gayrimüslimeye nazaran Türk ve Kürtlerden bir ekseriyet-i kahire teşkil eden livamız, mekâtip, medaris, cevami ve bütün asar-ı medeniye ve müessesatı ile bir Osmanlı memleketidir.

Düveli İtilafiye Sulh Meclisi Alisince tamamiyeti mülkiyetinin tasdik-i adılanesini istibşar ettiğimiz Devlet-i Osmaniyeden ayrılmamak azm-i katisinde bulunan biz Berazi Aşiretinin Türklerle teşkil ettiğimiz ekseriyetimiz nazarı im'ana alınarak herhalde camia-yi Osmaniyede kalacağımızın Sulh Konferansı huzur-ı adılanesine arz buyurulmasının mukadderat-ı milliyemiz namına arz eyleriz.

Suruç Berazi Aşireti Reisi
Şahin Beyzade Bozan

Bugünün Türkçesi ile Belge No : 5

Dersaadette

Yüksek Makama, Yüce Başbakanlığa

Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya Düveli Fahimaneleri Mümessili
Siyasilerine

Tarihçe bilinmektedir ki Urfa Livası (Vilayetle İlçe arasındaki mülki birim)

Selçukiler devrinden beri Türklerin ve Eyyubiler zamanında yerleşen Kürtlerin eski vatanıdır. Yüzde beşi geçmeyen gayrimüslim unsurlara nazaran Türk ve Kürtlerden bir ezici çoğunluk teşkil eden livamız okullar, medreseler, camiler ve bütün medeni eserler ve kuruluşlar ile bir Osmanlı memleketidir.

İtilaf Devletleri Yüksek Meclisince toprak bütünlüğünün adil bir şekilde onaylanması yönündeki müjdesini aldığımız Osmanlı Devletinden ayrılmamak hususunda kesin kararlı olan biz Berazi aşiretinin Türklerle teşkil ettiğimiz çoğunluğumuz göz önüne alınarak herhalde Osmanlı camiasında kalacağımızın Barış Konferansının adil huzuruna arz buyurulmasını milli mukadderatımız adına arz ederiz.

Berazi Aşireti adına
Suruç Barazi Aşireti Reisi
Şahin Beyzade Bozan

Not : Bu belgenin giden evrak dosyasında muhafaza edilen suretinin eski Türk harfleri ile yazılmış olan fotokopisi Belgeler Kısmındadır.

MİLLİ TEŞKİLATIN ERMENİ TEHLİKESİNE KARŞI ALDIĞI TEDBİRLER

Milli Teşkilat İdare Heyeti yani Merkez Heyetimiz bir taraftan memlekette yeni baştan vahdeti temine çalışıyor, bir taraftan kasabada günden güne yoğunlaşan Ermeni emellerine karşı duruyor, Urfa esasen bir Türk yurdu iken Ermenilerin sonradan buralara yerleşmiş olduğunu, Ermeni mahallesinde altı cami harabesinin mevcudiyeti bunun açık bir ispatı olduğunu, nüfus itibariyle kahir ekseriyetin Türklerde bulunduğunu siyasi mahfillere bildirmekle sürekli protestolar yazmakla iştilal ediyordu. Bu protestolardan biri aşağıya dercedilmiştir :

BELGE No. 6 Orijinalinin Türkçesi ile :

Urfa livasının kırk elli bini müteceviz göçebe ve gayr-ı muharrer (nüfusa kaydedilmemiş) aşair-i İslamiyesi (müslüman aşiretleri) dahili hesap olmadığı halde (sayılmadığı halde) nüfus-ı umumiye-i muharreresi (kayıtlara geçmiş genel nüfusu) 150.000 olup, bundan 10.000'i Süryani ve Yahudi de dahil olduğu halde, anasır-ı gayr-i müslimedir ki nüfus umumiyemizin ancak yüzde beşi nisbetindedir.

Arazi kâmilan anasır-ı İslamiye (müslüman unsurlar) elinde olup anasır-ı gayrimüslime elindeki arazi yüzde biri tecavüz etmez. Akaratın da yüzde beşi raddesinde olduğu defter-i hakani kuyudatı (tapu kayıtları) ile sabittir. Sanayie gelince dibagat, göncülük, keçecilik, kazzazlık, saraçlık, kendirci ve eskici münhasıran İslamda; demirci, bıçakçı, kazancı, yapıcı ve kuyumculuk münhasıran Hristiyanda olup kunduracı, tenekeci, nalbant, köşker, dokumacı gibi diğer sanatlar da İslam ve mileli gayrimüslime (Müslüman olmayan halk) arasında müşterek olup bu mesrudattan müsteban olacağı üzere (bu izahattan anlaşılacağı üzere) servet-i umumiyenin de yüzde sekseni İslam elindedir.

Urfa livasında bindörtüüzü müteceviz karye (köy) olup bunlardan Germüş, Beso ve Haştıran namıyla üç karye gayrimüslim ile meskûn olup diğerleri müstakillen unsur-ı İslami ile meskûndur. Asurilerden sonra buraya ilk evvel Selçukiler, Akkoyunlular ve Karakoyunlular ve daha sonra Osmanlılar devirlerinde bugün livanın ekseriyetini teşkil eden Türkler, Eyyubiler zamanında da Kürtler yerleşmişlerdir. Livamız zir-i idare-i adile-i Osmaniyeye intikalinden (ilimizin Osmanlının adil idaresi altına geçişinden) hayli zaman sonra da şuradan buradan toplanma suretiyle bir mikdar Ermeni iskân etmiştir. Ermenilerin bilahare ve tedrici bir surette livaya yerleştiklerinin en büyük şahidi, en çok ve toplu bir halde buldukları mahallelerde (....., Haseki, İmam Sekkâki, Acem Beyi gibi) muhtelif

namlarla anılan altı mamur ve harap cevamiin (camilerin) bugün mevcut bulunmasıdır.

Mefahir-i asar-ı ümraniye ve medeniye-i İslamiyeye gelince (övünç kaynağımız olan İslami uygarlık ve bayındırlık eserlerine gelince) Urfa kasabasının selden muhafazası için kasabanın şimalinde milyonlar sarfiyle Karakoyunluların hafrettirdikleri Karakoyun nehri ve Akkoyunluların binakerdesi (yapısı) olan Hasan Padişah Cami-i Şerifi ve Guleman-ı Etrâkden (Türk memlûklerinden) Toktimurun ismiyle müsemma (adlandırılmış) ve halen bir mahalleye alem olan Toktimur Camii ve Eyyubilerden Melik Eşref Ebülfetih Musa'nın Makamı Halilürrahman'da binakerdesi bulunan camii şerif ile Selahaddin'e ait Camii Kebir Medresesi ve bunlardan ma'ada Osmanlı devrinde vücuda getirilen Yusuf Paşa, Ahmet Paşa, Hüseyin Paşa Cami-i şerifleriyle Firuz Paşa Hayratı ve büyük küçük otuzu müteceviz cevami ve mesacit ve onbeş medrese ve talebesi mevcut onbeş mekâtib-i iptidaiye (ilkokul), bir mekteb-i sanayi, bir inas rüşdiyesi (kız ortaokulu) bir darülmualimin (öğretmen okulu) ve bir mektebi sultaniden (Lise) ibaret olup bunlara mukabil anasır-ı gayr-i müslimeye ait Urfa kasabasında yedi kilise ile üç mekteb-i iptidai (ilkokul) ve Birecik'te bir kilise ile bir mekteb-i iptidai vardır. Binaenaleyh ekseriyet, arazi, emlâk, servet ve medeniyet itibariyle anasırı gayr-i müslimeye (gayrimüslim unsurlara) her suretle tefevvukumuz (üstünlüğümüz) vardır.

Livamızın bütün anasır-ı İslamiyesi sükûnet ve asayişperver olup iki defa vuku bulan ihtilalden lekesiz çıkmıştır. Çünkü bir Ermenistan teşkili maksadiyle Üçyüz Onbirde (1905 de) Ermeniler Vilayat-ı Sitte ile elde edilen muhabere neticesi olarak Birecikli İsmail'i katil ve müsellahan (silahlı olarak) pazara inmeleri ve karakola hücumları ile bir ihtilal başlamış ve hükûmetin ikdamı (gayreti) ile bastırılmış idi. Yine aynı maksatla Üçyüz Otuzbirde (1915 de) ise memlekete giren Ermeni çeteleriyle tevhid-i mesai eden (işbirliği yapan) ve senelerden beri hazırladıkları lağımlar, esliha (silahlar) ve bombalar ve muhabere tabancaları ile müheyya (hazır) bulunan Urfa Ermenileri, evvela Germüş karyesinde (köyünde) ikinci defa Bidik meydanında silah teharrisine (aramaya) giden polis ve jandarmayı katil ile ihtilal çıkardıktan sonra bütün memleket içinde ilan-ı isyan etmiş ve hükûmetin gönderdiği üç tabur asker ile isyan bastırılmıştır.

Bianaenaleyh biz Türk ve Kürtler ezher cihet (açıkça) lekesiz bulunduğumuza ve anasır-ı saireye tefevvukumuza ve Osmanlı idaresinde inkişaf etmiş bulunduğumuza mebni hükûmet-i Osmaniyeden asla ayrılmıyacağımızı ve daima Osmanlılıkla mübahi bulunduğumuzu (şeref kazandığımızı) arz ederiz.

Not : Bu belgenin dosyadaki müsveddesinin (Eski Türk harfleri ile) fotokopisi Belgeler kısmındadır.

ERMENİ OYUNLARI VE HARRAN'DA ASAYİŞ İHLALLERİ

Avrupa devletleri mümessillerine ve siyasi mahfillere çekilen bu protestolara karşı İngilizler işgallerini devam ettirebilmek için diplomasi usullerine de başvuruyorlardı. Memleketi asayişsizlikle itham etmek maksadiyle Ermenileri teşvik etmişlerdi. Birkaç günlük fasıla ile iki defa Ermeniler durup dururken çarşıda dükkânlarını kapamış korku ve telaş göstererek mahallelerine çekilmişlerdi.

Ermenilerin icat ettikleri bu hadiseler karşısında Urfa Türk ve müslüman halkı en büyük medeni merkezlere yakışacak şekilde, korkup kaçan Ermenilerin açık bırakılan dükkânlarını kapayarak anahtarlarını evlerine kadar götürmüşler, şaşalayan çocuklarını kucaklarına alarak babalarına ulaştırmışlardı.

Milli İdare Heyeti (Merkez Heyetimiz) bu sun'i (yapay) ahvale karşı tenvir ve irşatlar ile memleketin intizam ve asayişini muhafaza etmiş ve İngilizleri hayrete düşürmüştü.

İngilizler aynı hadiseleri aşiretler arasında da ihdas etmiş ve Dügerli aşireti ile Badıllı aşiretini birbirine tutuşturmuştu. Bu iki aşiret muharip iki devlet gibi karşı karşıya cephe kurmuşlar ve silahlarını birbirlerine çevirmişlerdi.

Badıllı aşiretine İzollu aşireti, Dügerli aşiretine de Geys aşireti yardıma gelmişlerdi. Bunlar taraf taraf ittifak yapıyor, savaşçı taraftar topluyorlardı.

Artık Harran ovası köylerinde yerleşik olarak oturan halk kendilerini güven içinde görmüyorlardı. Mal ve can emniyeti yoktu. Göçebelerin yaptığı gasplar, yağmalar ve her türlü haksızlıklar halkın huzurunu kaçırmıştı. O zaman güney hududu henüz çizilmediğinden bugün Suriye'de kalan ve Rakka'ya kadar uzanan arazide henüz yerleşik hayata geçememiş göçebe Arap aşiretleri de bu gasp ve garet işlerinde yerli zorbalarla işbirliği içinde idiler. Aslında göçebelik devrinin aşiret kavgaları ve hesaplaşmalarının bazen küçük çapta birer savaş halini aldığı ve bir aşiret veya oymağın öc alma veya mukabele bilmisil olarak diğer bir aşiretin sürülerini, atlarını v.s. mallarını garet ettikleri görülürdü. Buna Gaza (savaş) mahalli Arap lehcesi ile GAZVE denilirdi.

Hükümetlerin güçlü olduğu devirlerde bu gibi aşiret kavgaları ya sulh heyetleri göndermekle veya jandarma kolluk güçleri marifeti ile bastırılırdı.

Ancak memleket uzun bir harp sonunda gücünü yitirmişti. Kolluk güçleri yetersizdi. Harran'daki üzücü hadiselerin sulh heyeti göndermekle çözümünü denendi, ancak başarılı olmadı. Gasp ve garet

isyan halini alıyordu.

Harran nahiyesi köylerinde yaşayan Arap kabileleri Urfa kasaba halkı ile ortaklaşa hayvancılık yapıyorlardı. Bu köylerde bu ortaklıkların elinde külliyetli miktarda koyun, keçi ve at bulunmakta idi. Güneyden gelen bir isyancı güruhu bu köyleri basmış ve bütün bu sürüleri gasp ederek götürmüşlerdi.

Bu hadise artık basit bir asayişsizlik sayılamazdı, bastırılması gereken bir isyan hareketi idi.

İsyanı bastırmak Jandarma kumandanı Ali Rıza Bey'in elindeki jandarma kuvvetinin üstesinden gelebileceği bir iş değildi. İngilizler de bir müddet bu karışıklıklara seyirci kaldılar. İngilizler Birinci Dünya Savaşı boyunca Arap ülkelerinde hep Araplardan yardım görmüşlerdi. Harran'da yaşayan Arap aşiretlerinden aynı sempati ve yardımı bekliyorlardı. Diğer taraftan bu karışıklıklar, memleketi asayişsiz göstermeye kâfi olduğundan işgalcilerin ekmeğine yağ sürüyordu.

Bu düşüncelere rağmen işgal kumandanı hükümete bir cemile göstermek için mutasarrıfla görüşmüş, "*Jandarma kuvvetinizle bu asayişsizliğin önüne geçemiyor iseniz size yardım edelim. Bunu bir vazife biliriz.*" demişti.

İşgal kumandanının bu sözleri mutasarrıfın çok ağırına gitmişti. Milli kuvvetin henüz kendini göstermesi zamanı gelmemişti. Meydanda jandarma kuvvetinden başka kuvvet yoktu. Mutasarrıf düşman eli ile olsun bu zorbarların terbiyesini muvafık bulmuş ve bir bardak zehir içere gibi İngilizlerin yardımına muvafakat etmişti.

Mutasarrıfın muvafakatını alan İşgal kumandanı Binbaşı Baros sancak tahrirat müdürünü yanına alarak bir uçak, bir zırhlı otomobil ve ikiyüz kadar Hintli askerle Harran Ovası'na hareket etmiş, iki gün bu işle meşgul olmuş, bir iki yerde urban (bedevi arap) topluluklarını ateşe tutmuş ve cemiyetlerini dağıtmıştı. Tektek dağlarına firar eden elebaşlarının teslim olması için topluluğa hitaben uçaktan mektup atmıştı.

İsyan hareketinde kendini sorumlu hissedenden şahıs korku saika- siyle Urfa'ya gelmiş ve İngilizlere teslim olmuştu. Binbaşı Baros urban yağmasının bu şekilde önüne geçtikten sonra mutasarrıftan halkın bu yağmadan ne kadar zarar gördüğünü gösterir bir defter istemiş ve mutasarrıfın belirttiği beşyüz altınlık zararını mütecavizlerden tahsil ederek zarar gören halka dağıtılmak üzere mutasarrıfa göndermişti.

Mutasarrıf, Baros'un tutukladığı suçlunun Türk makamlarına teslimini istemiş ise de İngiliz binbaşısı elebaşısı birkaç gün kendi karargâhında hapsedtikten sonra serbest bırakmıştır. Buna gerekçe olarak o şahsı kendisinin tevkif ettiğini ve onu istemeye hükümetin hakkı olmadığını ileri sürmüştür.

NUSRET BEYİN MEKTUPLARI

Milli Mücadele Merkez Heyetinin ilk kuruluşu sırasında Urfa bir vahdet (birlik) halinde milli gayeye doğru yürüyorken sonradan Hürriyet ve İtilaf kulübünün açılma teşebbüsü ve sanki yurttan barış havası varmış gibi bazı fırka (siyasi parti) ve dernek kurma hareketleri bir taraftan, Kürt aşiretlerinin birbirleri ile çarpışması diğer taraftan bizleri tedirgin ediyordu. Bu şikak (ihtilaf, düzensizlik) ve nifak belirtilerinin geçici olacağını ümit ediyor ve bu gibi faaliyetlerin barışa kavuştuğumuz zamana bırakılmasını arkadaşlarımıza öğütüyor ve onları kayıtsız şartsız birliğe davet ediyorduk.

Urfa'dan İstanbul'a giden ve eski Mutasarrıf Nusret Bey'i orada ziyaret edenlerden Nusret Bey Urfa'daki eski birliğin bozulmaya başladığını öğrenmiş ve Urfa'yı eski vahdetine (birliğine) doğru yürümek için intibaha (uyanmaya) davet etmiş ve İstanbul'dan bana iki mektup yazmıştı. Bu mektuplar Urfa'nın ta bidayetden nasıl çalışmış olduğunu gösteren mühim birer vesika olduğu için aşağıya dercedildi :

BELGE No. 7

Nusret beyin birinci mektubu : (Orijinal metnin Türkçesi ile)

Huzuru Fazılanelerine
Erenköy 28 Eylül 1335
Elmaruz

Urfa'nın vaziyeti bence meçhul olduğu için istediğim gibi serd-i mütaleat edemeyeceğimden müteessifim. Zat-ı fazılânelerinin kanaat-i vicdaniyesi bence malumdur. Zerre mikdar tebeddül etmediğini de biliyorum. Fakat Urfa efkâr-ı ammesi en ufak arızalar ile müstaidi tebeddül olduğu için vaziyet hakkında cehlîmi itiraf ve binaenaleyh pek serbest olarak beyan-ı mütaleada mazur olduğumu arz ederim.

Dün ora (Urfa) Seyyar Kumandanını gördüm. İfâdâtı beni müteessir etti. Urfa, benim güzel Urfam lüzumsuz bir keşmekeş içinde olduğunu, nifak ve şikakın kendi aleyhlerinde olarak devam etmekte olduğunu söyledi. Vahdetin, birliğin semere vereceği şu zamanda nasıl oluyor da üç beş izansızın, üç beş muhterisin avavesi ile kırılıyor, bozuluyor...

Anadolu'nun vahdeti meydanda ... ve bunun tesirâtı neticesi olarak Avrupa efkâr-ı umumiyesi lehimize dönüyor. Ve memleket kurtuluyor. Urfa bunun haricinde kalırsa sonu ne olur. Ki bugün Urfa Anadolu'nun bir cüz-i layenfekkidir. İşte şu ümniye üzerine sizi,

vahdetinizi bozmamak için intibaha davet edeceğim. Kusuruma bakmayınız, bir ihtar-ı müfid bin iltifata bedeldir. Acizlerince böyledir ve böyle olmalıdır. Vahdetimizin semeresini kariben elde edeceğiz. Etrafınızı tenvir etmek lâzımdır.

İntihabatı tesri ediniz. Dervişin, imamınızın akval-i mücerrede ve bi-faidesine ehemmiyet vermeyiniz. Zira mukadderatını halle memur millettir, dervişiniz ve müsafirleriniz değildir.

Arz-ı ihtiramat eyler ve teveccühünüzün bekasını dilerim efendim.

Nusret

Nusret Bey'in birinci mektubu (Bugünün Türkçesi ile)

BELGE No. 7

Faziletli Efendim,
Erenköy, 28.9.1919

Urfa'nın son durumunu bilmediğim için istediğim gibi düşüncelerimi söyleyemeyeceğim. Bunun için müteessirim. Sizin vicdani kanaatiniz bence malumdur. Kanaatinizin zerre kadar değişmediğini de biliyorum. Fakat Urfa kamuoyunun en ufak bir olaydan bile değişmeye müsait olduğunu biliyorum. Bu sebepten vaziyet hakkında bilgisizliğimi itiraf ediyorum ve bu yüzden maalesef serbest olarak görüş beyan edemeyeceğim.

Dün Urfa Seyyar Kumandanını gördüm. Söyledikleri beni üzdü. Urfa'nın, benim güzel Urfa'mın lüzumsuz bir keşmekeş içinde olduğunu, nifak ve düzensizliğin kendi aleyhlerinde olarak devam etmekte olduğunu söyledi.

Vahdetin, birliğin meyve vereceği bu zamanda nasıl oluyor da üç beş izansızın üç beş muhterisin havlaması ile bozuluyor?.

Anadolu'nun birliği meydanda... Ve bunun etkileri sonucu olarak Avrupa kamuoyu lehimize dönüyor. Ve memleket kurtuluyor. Urfa bunun haricinde kalırsa sonu ne olur? Ki bugün Urfa Anadolu'nun ayrılmaz bir parçasıdır.

İşte şu ümit üzerine sizi, birliğinizi bozmamak için uyanmaya davet ediyorum. Kusuruma bakmayınız. Bir faydalı uyarı bin övgüye bedeldir. Benim aciz kanaatim böyledir ve böyle olmalıdır. Birliğimizin semeresini yakında elde edeceğiz. Etrafınızı aydınlatmak lazımdır.

Seçimleri çabuklaştırın. Dervişin, imamınızın soyut ve faydasız

sözlerine önem vermeyiniz. Çünkü mukadderatını millet kendisi çözecektir, dervişiniz ve misafirleriniz değil...

Saygılarımı sunar ve teveccühlerinizin kalıcı olmasını dilerim efendim.

Nusret

Not : Bu belgenin eski Türk harfleri ile orijinalinin fotokopisini bu kitabın BEGELER ilavesinde bulacaksınız.

Nusret beyin ikinci mektubu : (Orijinal metnin Türkçesi ile)
BELGE No. 8

Huzur-ı fazılanelerine
Faziletlu efendim,

Geçenlerde örtülü kapaklı, memleketin ittihad ve ittifaka muhtaç olduğundan bahisle oraca da ol suretle hareket buyurmanız istirhamını havi bir mektup takdim etmiş idim.

Elhamdülillah Anadolu'nun harekât-ı hüdapesendanesi milletin yüzünü biraz güldürdü ve (okunamadı)mızı temin etti. Fakat şu harekât-ı umumiye -ne yalan söyleyeyim- Urfa'nın can ve gönülden iştirakini görmek isterdim.

Malum-ı fazılaneleridir Urfa hamiyetmendani, Anadolu'nun hiç bir tarafında bir hareket yok iken bu cemiyeti teşkil etmiş ve dad-ı haktan selameti vatan namına çalışmış idi.

Ne oldu bilemem benim hareketim, daha doğrusu felâkete doğru sevk edilişim oranın kuvve-i maneviyesini kırdı. Ondan sonra bir kütle halinde bulunan Urfa parça parça oldu. Bugün bütün âlem nazarında hiç bir mevki olmayan İtilaf Fırkaları bilmem ne cemiyetleri cereyanlarına meydan vererek nifak yolunu tuttu. Memleketin uçuruma gittiğini kimse görmek istemedi. Haydar Ağa kılınçla, bilmem kim tevabii ile, öteki iftirasile, beriki memurlarla uğraştı durdu. Misafirlerinizin ekmeğine yağ sürüldü.

Urfa böyle mi görülmeli idi. Biliyorum bu hâlâttan dolayı kalpleri titreyen, ağlayan sizin gibi erbab-ı hamiyet, büyük teessürler içinde kaldınız. Ancak teessürler ile beraber umumun bir kütle haline

gelmesine ve bugün değil hiç bir vakit bir mevkileri olmayan (okunamadı) ve sairelere meydan verilmemesine çalışacak idiniz... Ne ise olmadı. Fakat bugün bu halin ihyası tekrar mümkündür, hatta elzemdir.

Urfa bu camiadan infikâk eylediği dakikada ölmüştür. Buna binaen Sivas'la tesis-i münasebete teşebbüs buyurulmasını ve memleketi bir kütle yaşanmak için esbabına tevessül buyurulmasını hassaten rica ederim. Makam, içtihadında ısrar ederse sizin de o cihete gitmeğe bir mecburiyetiniz yoktur.

Bugün İtilaf Fırkasının ihyası değil -ki bu fırka tefessüh eyledi-vatanın selâmeti matluptur. Vatan olmadıktan sonra MENEM DİGER NİST iddiasında bulunan şu sakim fırka yerin dibine geçsin.

Azizim, fırkalara zerre kadar ehemmiyet vermeyiniz. Zaten Urfa fırkacılıktan müteneffirdir. Vahdet-i milliyeye, selâmet-i vatana ehemmiyet veriniz. Birinci vazifemiz budur.

Lahül-hamd İstanbul bile bugün bu vahdete dahil olmuş ve hükûmet-i hazıraya bütün mevcudiyetile yardım etmekte bulunmuştur. Satılmış üç şahıs müstesna!! Gazetelerde isimleri pekala görülüyor.

Avrupa şu sıralarda büyük bir sükûtta bulunuyor. Müdahalat şimdilik görülmüyor. Kabine milliyetperver millet müttahit. İnşallah semerat-ı müfidesini idrak ederiz.

İhtiramat takdim eylerim efendim.

Nusret

Nusret beyin ikinci mektubu : (Bugünün Türkçesi ile)

BELGE No. 8

Faziletli efendim,

Geçenlerde örtülü kapaklı memleketin birlik ve beraberliğe muhtaç olduğundan bahisle oraca da o suretle davranılması ricasını içeren bir mektup sunmuştum.

Hamd olsun Anadolu'nun, Tanrı yardımcıları olsun, hareketleri milletin yüzünü biraz güldürdü ve birleşmemizi temin etti.

Fakat şu genel harekete -ne yalan söyliyeyim- Urfa'nın can ve gönülden katılmasını görmeyi istediğim sizce malumdur.

Urfa'nın hamiyet sahibi insanları, Anadolu'nun hiçbir tarafında bir hareket yok iken bu cemiyeti teşkil etmiş ve Tanrı vergisi olarak vatanın selameti için çalışmıştı. Ne oldu bilmem benim hareketim, daha doğrusu felâkete doğru sevk edilişim oranın manevi kuvvetini kırdı. Ondan sonra bir kitle halinde olan Urfa parça parça oldu.

Bugün bütün âlem nazarında hiçbir mevkii olmayan İtilaf Fırkası bilmem ne cemiyetleri cereyanlarına meydan vererek nifak yolunu tuttu.

Memleketin uçuruma gittiğini kimse görmek istemedi. Haydar Ağa kılınçla, bilmem kim taraftarları ile, öteki iftirasıyla, beriki memurlarla uğraştı durdu. Misafirlerinizin ekmeğine yağ sürüldü. Urfa böyle mi görülmeli idi?

Biliyorum, bu hallerden dolayı kalpleri titreyen, ağlayan sizin gibi hamiyet erbabı, büyük teessürler içinde kaldınız.

Ancak teessürler ile beraber umumun bir kütle haline gelmesine ve bugün hiçbir vakit bir mevkileri olmayan(okunamadı) ve sairelere meydan verilmemesine çalışacak idiniz. Ne ise olmadı... Fakat bugün bu halin ihyası tekrar mümkündür. Hatta elzemdir.

Urfa bu camiadan ayrıldığı dakikada ölmüştür. Bu sebeple Sivas'la ilişki kurulmasına teşebbüs edilmesi ve memleketi bir kütle halinde yaşanmak için gereken eylemlere başvurulmasını özellikle rica ederim. Makam (mutasarrıflık) içtihadında (fikrinde) ısrar ederse sizin de o cihete gitmeye bir mecburiyetiniz yoktur.

Bugün istenen İtilaf Fırkasının ihyası değil -ki bu parti tefessüh etti- vatanın selametidir. Vatan olmadıktan sonra "*Hep benim, benden başkası yoktur.*" iddiasında bulunan şu sakim parti yerin dibine geçsin...

Azizim, partilere zerre kadar önem vermeyiniz. Zaten Urfa fırkacılıktan nefret etmektedir. Milli beraberliğe ve vatanın selametine ehemmiyet veriniz. Birinci vazifeniz budur. Hamd olsun İstanbul bile bugün bu birliğe girmiş ve halihazır hükümete bütün mevcudiyeti ile yardım etmekte bulunmuştur. Satılmış üç şahıs müstesna!!! Gazetelerde adları pekala görülüyor. Avrupa şu sıralarda bir sessizlik içinde... Müdahale şimdilik görülüyor. Kabine milliyetçi, millet birlik içinde... İnşallah bunların faydalı meyvelerini idrak ederiz.

Saygılarımı sunarım efendim.

Nusret

MİLLİ HAREKET KARŞITI BİR VALİ

Erzurum Kongresi'ni müteakip yapılan Sivas Kongresi ile Milli Mücadele fikri tedricen Anadolu'nun her tarafına yayılıyordu. Bu intibahtan (uyanmadan) ürken Elaziz valisi, memuriyetini bırakarak Urfa üzerinden Halep'e gitmiş ve Malatya Mutasarrıfı Halil Bey de firar ederek Urfa'ya can atmıştı. Urfa'da İngilizlerle ve daha sonra mutasarrıfla görüşmüş memleketin belli şahsiyetleri ile tanışmak için mutasarrıf vasıtası ile bazı kimseleri istetmişti. Merkez İdare Heyeti

olarak bizler ve şehrimizin bazı mümtaz şahsiyetleri, hükümet dairesinde mutasarrıfın davetine icabetle mutasarrıflık makamında Halil Bey'le tanıştırdık.

Halil Bey Avrupa siyasetinden, İstanbul'un ahvalinden, Anadolu'daki cemiyetten biraz bahsettikten sonra Erzurum ve Sivas Kongreleri'ni dalaletle (doğru yoldan sapmakla) itham etmiş, Anadolu'da inkişafa başlayan Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti'ni "Türedi" diye tavsif etmiş, bu cemiyetin bir isyan kitlesi olduğunu ve Malatya halkının da bu cemiyetin ifsadatına uğradığını (fesatlığına kapıldığını) söyledikten sonra bana şu hitapta bulunmuş ve aramızda şöyle bir muhavere başlamıştı.

Halil Bey -(bana hitaben) Malatya halkı âsilere uyararak yoldan çıkmışlardır. Bunları tenvir lâzımdır. Riyasetinizde Urfa ulemasından bir irşat heyeti gitmelidir. Henüz vakit geçmeden bu işi çabuklaştırmalısınız.

Ben -Malatya'da ulema Urfa'dan daha çoktur. Eğer oradaki cemiyet bir isyan cemiyeti ise memleketin uleması onları irşat edebilir.

Halil Bey -Oranın halk üzerinde nüfuz sahibi uleması yok gibidir. Bulunanlar da asilerle hemfikirdirler (aynı fikirdedirler).

Ben -Urfa uleması tanımadığı bir vilayetin halkına ne diyebilir? Bu işi Urfa hocaları yapmaz ve yapamaz.

Halil Bey -Siz hocasınız. İrşat için şahısları tanımak gerekmez.

Ben -Biz de Malatya gibi bir sancak halkıyız. Onlara biz tesir yapamayız. Aynı zamanda siz ne gibi bir selâhiyetle bize vazife emrediyorsunuz? Eğer sancağınızda bir isyan hareketi varsa ve siz o isyanı söndürememiş iseniz sizi Malatya Mutasarrıfı tayin eden makama haber verirsiniz. Ait olduğu makam bu işi düşünsün.

Halil Bey -Anlaşıldı... Siz de Malatya gibi zehirlenmişsiniz. Bu iş hakkınızda iyi olmayacaktır.

Ben -Biz düşüncemizle hareket ederiz. Sizin işinize gelmiyor isek İngiliz kumandanına söyleyin hakkımızdan gelsin...

Bu muhavereden sonra Halil Bey derin bir infial ile meclisi terk etmiş ve iki gün daha Urfa'da kaldıktan sonra Halep yolu ile İstanbul'a gitmişti.

ERZURUM VE SİVAS KONGRELERİ

Urfa'nın matemli günler yaşadığı bu zamanlarda Erzurum Kongresi kararlarının bir sureti Temmuz 1335 sonunda (1919) bana gönderildi. Anadolu'da böyle milli bir hareketin başlaması halkın baygın ve solgun çehresini hafif esen serin bir rüzgâr gibi okşuyordu.

Bu senenin Şubat ayında İstanbul'da bir melce bulmak ve Anayurdun istiklaline çalışan bir cemiyet aramak ve onunla mesaimizi birleştirmek arayışında idik.

Ve bu maksatla İstanbul'da Sadarete ve gazete idarehanelerine mektuplar yazmıştık. İşte nihayet böyle bir cemiyet hakikat olmuştu. Bunu takiben Sivas Kongresi'nin haberleri geldi. 21 Kânun-ı Evvel (Aralık) 1918'de kurulmuş olan Merkez Heyetimiz artık tabiatı ile Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti'nin Urfa Şubesi hüviyetini kazandı.

Urfa'da inkişaf eden İstiklal ve Anavatan'a bağlılık fikri, bir taraftan Ermenilerin toprağımızı büyük Ermenistan'a ilhak etme kuruntuları diğer taraftan bazı politika meraklılarının Hürriyet ve İtilaf Partisi'ni açma teşebbüsleri ile karşılaştığı halde hiç durmamış ve bütün Sancak halkı işgali reddetme konusunda açılan iz üzerinde cesaretle yürümüştür. Bu sıkıntılar bizi üzmüş ancak hiç bir şekilde bizi yeise düşürmemişti. Kısa zamanda politikacılar hatalarını anlayarak heveslerini barış günlerine ertelediler ve birlik ve beraberliğe döndüler.

Artık Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti'ne girmemiz görüşülmeye başlandı.

Telgrafhanede İngilizlerin bulundurdukları sansüre rağmen Milli Teşkilat Merkez Heyeti olarak Müdafaa-yi Hukuk Heyet-i Temsiliye Reisi ile muhabere edebiliyorduk. Bu muhabereyi telgraf müdürü yapıyor çekilen ve alınan telgrafları sansürden saklayarak muhabereyi temin ediyordu.

İşgal kumandanı Urfa'da Kemalist bir cemiyetin teşekkül edeceğini tahmin ederek mutasarrıfa burada böyle bir cemiyet teşekkül ederse müdahale edeceğini bildirmiş ve birkaç gün sonra da İngilizler'in milli işlere karışmayacağını söylemişti.

Bu sırada İngiliz işgal kuvvetinin gideceği ve yerlerine bir Fransız kuvvetinin geleceği işitildi.

Urfa'nın işgali gününden beri bu işgalin muvakkat olduğu ve nihayet sulh konferansının neticesine kadar devam edeceği söyleniyordu. Biz siyasi teşebbüslerimizde devam etmekle beraber sulh konferansının neticesini sabırsızlıkla bekliyorduk. Gerek İstanbul'dan, gerek işgal kumandanlarından sızan bu sözlere halkın bir dereceye kadar ümidi bağlanmıştı.

İngilizlerin çıkması, bunları Fransızlar'ın istihlaf edeceği (yerini alacağı) haberi memlekette derin bir teessür uyandırdı. Milis ve Merkez İdare Heyeti olarak bu haberi alınca hususi toplantımızı yaptık. Mutasarrıf Ali Rıza Bey'e gittik. Mutasarrıflık makamında yaptığımız görüşmeler neticesinde şu tespitler yapıldı :

Memleketin işğali karşısında halkın bugüne kadar sükûtu, işğale muvakkat nazarı ile bakıldığından ileri gelmiştir. Şimdi İngilizlerin memleketten çıkması ve yerlerine Fransızların gelmesi işğalin geçici bir durum olmadığını ve ülke üzerinde bir taksim mahiyetinde olduğunu göstermektedir. Artık halkımız hiçbir işğali kabul etmeyecektir.

Aynı toplantıda bu mealde İngiliz işgal kumandanına, itilaf devletleri siyasi mümessilliklerine bir protesto vermek kararını aldık. Protestonun bir sureti de Mustafa Kemal Paşa'ya gönderildi. Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen surete ilave edilen notta, halk memleket mücadelesinde aciz kalırsa yurdunu terk ederek hicret edeceği de belirtilmişti.

Sureti Mustafa Kemal Paşa'ya sunulan ve özel notta halkımızın hicreti bile göze aldığından söz edilen telgrafın tarihi 29 Ekim 1919 idi.

Protestonun verildiği gün akşam üzeri işgal kumandanından aşağıdaki cevap alınmıştır :

"Memleket taksim edilmemiştir. İşgal, Sulh Konferansı'nın son kararına kadar muvakkattir. Fransızlar müttelikimiz oldukları için bizim çıkmamız onların yerimize gelmesi karakol değiştirmek mahiyetindedir. Binbaşı Baros"

Bir gün sonra Mustafa Kemal Paşa'dan telgrafla aşağıdaki cevap alınmıştır :

BELGE No. 9

(Orijinal belgenin Türkçesi ile)

Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa'dan

Urfa'da Müftü Hasan Efendiye

Sivas K.80 1130 aceledir

31 Teşrinievvel 1335

Urfa

Müftü-i Belde Hazretlerine, Eşraf ve Mütehayyizan-ı Kirama

C. 29.10.35 Telgrafla

Hissiyat-ı diniye ve vataniyeleri sezavar-ı şükrandır. Müstakil bir millet, meşru bir hükümet olarak yaşamağa azmetmiş olan milletimiz velev muvakkat olsun hiç bir ecnebi işgal ve murakabesini kabul edemez. Muhaceret doğru değildir. Bilâkis aziz topraklarınızda

kalarak teşkilat-ı milliyenizi tevessü ettiriniz. Mütareke ahkâmına mugayyir her nevi haksızlığı protesto, icabında fiilen reddeylemeniz maksad-ı mukaddes ve meşruun istihsalı için şart-ı esasıdır. Millet-i necibemiz maksadına nail oluncaya kadar davasında devam edecektir.

31 Teşrinievvel 1335

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti ve
Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal

BELGE No. 9 Bugünkü Türkçemizle :

31 Ekim 1919, Urfa

Sayın Şehir Müftüsüne ve Muhterem Şehir İlerigelenlerine
29.10.1919 günlü telgrafa cevaptır.

Dinî ve vatanî hisleriniz şükranı layıktır. Bağımsız bir millet, meşru ve demokratik bir hükümet olarak yaşamaya azmetmiş olan milletimiz geçici bile olsa, hiçbir yabancı işgal ve denetimini kabul edemez. Göç doğru değildir. Bilâkis topraklarınızda kalarak teşkilatınızı genişletiniz. Mütareke (bırakışma) hükümlerine aykırı her türlü haksızlığı protesto, gerektiğinde eylemle reddetmeniz kutsal ve kanuni hakların elde edilmesi için esas şarttır. Asil milletimiz maksadına nail oluncaya kadar mücadelesine devam edecektir.

31 Ekim 1919

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti ve
Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal

FRANSIZ İŞGALI

1335 (1919) yılının Kasım ayında Yüzbaşı Lambert isminde bir Fransız zabiti (subayı) maiyetindeki Fransız işgal kuvveti Tunus ve Cezayirli müstemleke (sömürge) askerleri ile Urfa'ya girmişti.

Binbaşı Baros Mutasarrıf Ali Rıza Bey'e memurlarla Fransızları tanıştırayım demiş, Ali Rıza Bey de Urfa eşrafı ile bazı memurları ve benî beraberine alarak Lambertin geldiği günün ertesi günü Fransız karargâhına gidilmişti.

İngiliz Binbaşı Baros takdim merasimini yaptıktan sonra Urfa halkından Fransız subayına takdîr kâr bir şekilde (övgü ile) bahsetti.

"Urfalılar iyi insanlardır. Memlekette asayişsizlikten şikâyet edildiği için biz şehri işgal ettik. Fakat burada hiçbir asayişsizliğin bulunmadığını gördük" demiş ve Urfalılara işgalin haksız olduğunu

anlatmak istemişti. Bu yorumun, halkı Fransız işgali aleyhine bir teşvik olduğu şüphesizdi.

MUSTAFA KEMAL PAŞA BİZE CESARET VERMEYE DEVAM EDİYOR

Fransızların Urfa'yı işgal ettiklerini 1 Aralık 1919 tarihli telgrafla Sivas'ta Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa'ya arz ettik.

Not : Bu telgrafın sureti bulunamadı. Ancak Mustafa Kemal Paşa'nın 8/9 Kânunuevvel 1335 tarihli cevabi telgrafının (o günün Türkçesi ve kitabeti ile) sureti aşağıya dercedilmiştir. Bu telgrafın aslının fotokopisi Belgeler kısmındadır.

BELGE No. 10

Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa'dan Urfa'da Müftü Hasan Efendiye
Telgraf

11 Kânunuevvel 1335

Sivas 175 /120

Urfa Müftüsü Hasan Efendi Hazretlerine 7/35

1/12/35 C. (Cevaptır)

Eşraf ve muteberanın imzalarını havi telgrafname mütalea olundu.

Urfalıların salabet-i diniyeleri, makam-ı akdes-i hilafete lâyetezelzel merbutiyetleri ve vatan-ı mübarek uğruna fedakârlığı göze alacak hamiyetkârlıkları müsellemdir.

Mutasarrıflığa da vaki olan tebligatımız veçhile vatanımızı bi-gayr-ı hakkın işgal eylemiş olan Fransızların vaziyetleri muvakkat olup, davamızın hak olması cihetile Cenab-ı Hafız-ı Hakiki'nin inayet-i rabbaniyesi ile oralarının tamamen tahliye olunacağına itimad-ı kavimiz vardır. Bu babda teşebbüsât-ı müessire-yi siyasiyede bulunulmuştur. Binaenaleyh Ermeniler veya Fransızlar tarafından sebebiyet verilmedikçe tarafınızdan müsellahtan tecavüzatta bulunulmamasını tavsiye eder ve fakat vatanın ma-bihî'l-istinadı olan vahdet-i milliyenizi tarsin ve teşkilât-ı milliyenizi tevsi ve takviye etmeğe son derece ikdam olunmasını selâmet-i din ve vatan namına talep eyleriz. İcab edenlere talimatı mahsusa verilecektir.

8/9 Kânunuevvel 1335

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti

Heyet-i Temsiliye namına Mustafa Kemal

BELGE No. 10 (Bugünün Türkçesi ile)

11 Aralık 1919 Sivas 175/120

Sayın Urfa Müftüsü Hasan Efendiye

1.12.1919 günlü telgrafınıza cevaptır.

Eşraf ve memleket ileri gelenlerinin imzalarını taşıyan telgrafınız incelendi. Urfalıların dini inançlarının kuvveti, kutsal hilafet makamına olan sarsılmaz bağlılıkları ve mübarek vatan uğruna fedakârlığı göze alacakları şüphe götürmez.

Mutasarrıflığa da yazmış olduğumuz tebligatımızda belirttiğimiz gibi vatanımızı haksız yere işgal etmiş olan Fransızların vaziyetleri geçici olup devamının hak olması ciheti ile gerçek koruyucu Ulu Tanrı'nın ilâhi yardımı ile oralarının tamamen tahliye olunacağına kuvvetli inancımız vardır. Bu konuda etkin siyasi teşebbüslerde bulunulmuştur.

Binaenaleyh Ermeniler ve Fransızlar tarafından sebebiyet verilmedikçe tarafınızdan silahlı saldırılarda bulunulmamasını tavsiye eder ve fakat vatanın desteğini teşkil eden Milli Birliği pekiştirmeğe ve Milli Teşkilatı genişletip kuvvetlendirmeye son derece dikkat edilmesini din ve vatan selameti adına isteriz. Gerekirse zamanında gerekli yerlere özel talimat verilecektir.

8/9 Aralık 1919

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti adına

Mustafa Kemal

FRANSIZ İŞGAL SUBAYLARININ ZİYARETLERİ

Yüzbaşı Lambert geldiğinin üçüncü günü beni ziyarete gelmişti. Bu ziyaretinde verilen protestoyu bahis konusu yapmış ve "*Biz buraya Tunus ve Cezayir müslümanlarından asker getiriyoruz, Ermenileri getirmeyeceğiz.*" demiş, bu sözü ile işgal aleyhindeki protestoları halkın Ermenilerden tevahhuş etmesine (ürktüğüne) affettiğini anlatmak istemiş fakat yanılmış olduğunu anlayamamıştı.

Birkaç gün sonra Urfa'ya işgal kıtasının komutanı olarak Hocer (Hauger) adlı bir binbaşı ve Hakim-i Siyasi olarak da Saju (Sajou) isminde bir yüzbaşı gelmişti.

Bu iki subay da geldiklerinin haftasına karşı beni evde ziyaret etmişlerdi. Konuşma arasında Hocer bana :

"Urfa sekizyüz yıl evvel daha Osmanlı idaresine girmeden Fransızların idi" demiş ve Urfa'yı işgal için bu münasebetle bir hak iddia etmek istemişti.

Ben bu zabite şu cevabı verdim :

"Evet dediğiniz gibi bundan sekizyüz yıl evvel Urfa bir müddet Fransız işgali altında kalmıştı. Fakat o zamanda da Urfa bir Türk şehri idi. Fransızlar şehri Türklere iade etmek mecburiyetinde kalmışlardı." Bu söz üzerine Fransız komutan elindeki kahveyi yarıda bırakarak muhavereye hitam vermişti (konuşmaya son vermişti).

FRANSIZLAR İŞGALE MUVAKKAT NAZARI İLE BAKMIYORLAR

Fransız işgalinden sonra halk daha ziyade asabileşmeye başlamıştı. Fransızların Cerablus Hakim-i Siyasisi Urfa'ya gelmişti. Mutasarrıftan tensip edilecek bir yerde halk ile görüşürülmesini istemiş, Mutasarrıf da fetvahaneyi (Müftülük dairesini) münasip görmüştü.

Muayyen günde memleketin belli başlı şahsiyetleri Fetvahaneye toplanmışlardı.

Fransız kumandanlar geldiler. Mutasarrıf takdim merasimini yaptı ve o günkü konuşmalarda afaki konuların dışına çıkılmadı. Ertesi günkü görüşmede Fransızlar işgale nasıl baktıklarını açıklamakta mahzur görmediler. İkinci toplantının gayesi Fransızları memurlarla tanıştırmaktı ve bu toplantı mutasarrıflık makamında yapıldı. Fransızlar gayelerini şöyle açıkladılar :

"....Maksadımız memleketi imar etmek, sanayi ve ticareti inkişaf ettirmektir.. El birliği ile çalışmalıyız." diye söze başladılar ve memlekete sahip olduklarını zımnen anlatmak istediler. Urfalı olmayan bazı memurların bu hitaba "hay hay" demeleri bizleri rahatsız etmişti. Demek ki Fransızlar işgale muvakkat nazarı ile bakmıyorlardı. Fransızların bu sözlerini protesto ettik. Bu protestoya karşılık Fransızlar da İngilizleri taklit ederek bir Ermeni gailisi çıkardılar. Bir gün bütün Ermeniler dükkânlarını kapayarak koşa koşa evlerine kaçmaya başladılar. Câli (yapma, sahte) bir korku ve telaş gösteriyorlardı. Şehrin Türk ve Müslüman halkı bu hadiseyi hayretle karşıladı. Fakat memleketin siyasi vaziyetini idare eden Milis Teşkil Heyeti olarak İtilaf Devletleri mümessillerine, Avrupa devletlerine aşağıdaki protestoyu çektik :

BELGE No. 11 (Orijinal belgenin Türkçesi ile)

Dersaadette Sadaret-i Uzmaya

Dersaadette Amerika Mümessili Siyasisine

Dersaadette İngiltere Mümessil-i Siyasisine

Dersaadette Fransa Mümessil-i Siyasisine

Dersaadette İtalya Mümessili Siyasisine

1920 senesi Kânun-ı Sâni'sinin 17 inci günü alafranga saat onda meçhul bir sebep dolayısı ile Hristiyanlar evvela fark edilmeyecek derecede birer ikişer dükkânlarını kapayarak gitmişler idi. Biraz sonra bu hal ani ve umumi bir şekilde yayılmış ve heyecanla koşup mahallelerine çekilmekle neticelenmiş idi. Amali, efkârı, en ciddi gayesi sükûnetten başka bir şey olmayan ahali-yi İslamiye hayret ile bu ahvale nigeran olmuş ve bu heyecanın sebebini bir türlü anlamadığı halde dükkânını açık bırakıp gitmek isteyenlere, koşup gidenlere ve herkese mümkün olan muaveneti yapmış idi.

Aynı günde hadiseden bir saat sonra ta bugüne kadar erkek kadın, çocuk ve ihtiyar her sınıf ahali-yi Hristiyanıye sabahtan akşama kadar pazarda, hamamda ve her tarafta serbest dolaşıp ahz ü ata etmekte oldukları ve hiçbir İslamdan fena bir muameleye maruz kalmadıkları ve kasabada adi bir kavga bile görülüp işitilmediği halde Hristiyanlar memlekette asayişsizlikten bahsederek dükkânlarını açmamakta devam ediyorlar. Urfa İngilizlerin taht-ı işgalinde iken aynı hadise aynı şekilde iki defa daha tekerrür etmiş idi. Daima bir sükûn-ı mutlak içinde yaşayan Urfa ahali-yi İslamiyesi bu ahvale hayret ve taaccüple bakmakta ve bir mana verememektedir. Ahali-yi İslamiyenin sükûnet perverliğine anasır-ı Hristiyanıye bütün meşhudat ve delailile vâkıf ve kelimenin hakiki manası ile kâni ve musaddık oldukları halde memleketin asayişini lekelemekte bir siyasi maksat olduğuna biz artık kanaat hasıl ediyoruz.

İngilizlerin Urfa'dan çekilecekleri rivayeti söylenmeğe başladığı zaman Fransızların işgaline dair henüz bir rivayet şayi olmamış idi ki bu hadise birkaç günlük fasıla ile iki defa tekerrür etti ve bunu müteakip Fransız işgali vukubuldu. Şimdi de anlaşılıyor ki Osmanlı yaşamak isteyen Urfa'nın senelerce taht-ı işgalde bulundurmamak zaruretine Sulh Meclis-i Alisini ikna için havadis icadı ile hiyel-i siyasiyeye teşebbüs ediliyor. Memleket asayişsizlikle itham edilmek isteniliyor. Alem-i medeniyetin hakiki mümessili olan Amerika'nın sırf insani prensiplerine ve bütün beşeriyetin tebcil ettiği düsturlarına karşı siyasi dimağlar istila emellerine çare bulmak istiyorlar ise vatanını, milletini düşünen vatandaşlar ile hüsn-i muaşeretten başka bir hisle mütehassis olmayan ve bunu Hristiyanlara sermaye vermek, ticaret ve ziraat şirketleri akdetmek ve cins ve mezhep tefrik etmeksizin memuriyetlere intihap etmek sureti ile de ispat etmiş olan memleketimizin, milletimizin tarihini, şerefini, hüsnüniyetini bu siyasetle âlem-i medeniyette lekelemek usulünü takbih eder ve bütün âlem-i medeniyete protesto ederiz.

Urfa Müftüsü Müftüi sabık Belediye Reisi Urfa merkez
müderriisi

İmza Mühür İmza
Hasan Şeyh Müslüm Mustafa Kâmil

Urfa meşayihî namına Meclisi idare Keza
Mevlidi Ceddi Enbiya âzasından
Postnişini
İmza
Halil Mühür

Meclisi Umumi
azasından Keza Eşraftan Eşraftan
Şihzade Hacı Esad Efendizade
İmza Mühür
Eşraftan Hacı Kâmilzade Eşraftan Arabizade

Eşraftan Hatıpzade Eşraftan Eşraftan Eşraftan
Hacı Kâmilzade Yağlıczade Barutczade
Mühür Mühür

Eşraftan Fesadizade Eşraftan Şahapzade Eşraftan Hocasade
Mühür
Eşraftan Güllüzade Eşraftan Hacı İhsazade Eşraftan Nebozade

BELGE No. 11 (Bugünün Türkçesi ile)
İstanbul'da Yüksek Sadrazamlık (Başbakanlık) makamına
İstanbul'da Amerika Siyasi temsilciliğine
İstanbul'da İngiltere Siyasi temsilciliğine
İstanbul'da Fransa Siyasi temsilciliğine
İstanbul'da İtalya Siyasi temsilciliğine

1920 yılı Ocak ayının 17'inci günü alafranga saat onda (bugün kullandığımız saat) bilinmeyen bir sebep dolayısı ile Hristiyanlar önce fark edilmeyecek derecede birer ikişer dükkânlarını kapayarak gitmişlerdi. Biraz sonra bu hal ani bir şekilde ve genele yayılmış ve hristiyan halkın heyecanla koşup mahallelerine çekilmesiyle sonuçlanmıştı. Emelleri, fikirleri, en ciddi amaçları sükûnetten başka bir şey olmayan Müslüman halk, bu hareketlere hayretle bakıyordu. Bu heyecanın sebebini bir türlü anlayamadığı halde, dükkânını açık bırakıp gitmek isteyenlere, koşup gidenlere ve herkese mümkün olan yardımı yapmıştı.

Aynı gün olaydan bir saat sonradan bugüne kadar erkek, kadın, çocuk ve ihtiyar her sınıf Hristiyan ahali sabahtan akşama kadar pazarda, hamamda ve her tarafta serbest dolaşıp alış-veriş yaptıkları ve hiçbir müslümandan fena bir muameleye maruz kalmadıkları ve kasabada adi bir kavga bile görülüp işitilmediği halde, Hristiyanlar memlekette asayişsizlikten söz ederek dükkânlarını açmamakta devam ediyorlar.

Urfa İngilizler'in işgali altında iken aynı hadise, aynı şekilde iki kez daha tekrarlanmıştı. Daima mutlak bir sükûn yaşayan Urfa müslüman halkı bu hallere hayret ve şaşkınlıkla bakmakta ve bir anlam verememektedir.

Hristiyan unsurlar, Müslüman halkın barışseverliğini görüyorlar ve kelimenin tam manası ile buna inanıyor ve onaylıyorlar. Buna rağmen memleketin asayişini lekelemekte bir siyasi maksadın bulunduğu biz artık inanıyoruz.

İngilizler'in Urfa'dan çekilecekleri rivayeti söylenmeye başladığı zaman, Fransızlar'ın işgaline dair henüz bir söz duyulmamış idi ki, bu olay birkaç günlük ara ile iki defa tekrarlandı ve bunun ertesinde Fransız işgali vuku buldu. Şimdi de anlaşılıyor ki Türk olarak yaşamak isteyen Urfa'nın, senelerce işgal altında bulundurulması gereğince Barış Yüksek Komisyonu'nu inandırmak için olay yaratılıyor yani siyasi hilelere başvuruluyor. Memleket asayişsizlikle itham edilmek isteniyor.

Uygurlık dünyasının gerçek temsilcisi olan Amerika'nın sırf insani prensiplerine ve bütün insanlığın yücelttiği değerlere karşı siyasi beyinler, istila emellerine çare bulmak istiyorlarsa vatanını, milletini düşünen, vatandaşları ile iyi geçinmekten başka bir duygu taşımayan ve bunu Hristiyanlara sermaye vermek, ticaret ve ziraat ortaklıkları kurmak, cins ve mezhep ayırt etmeksizin memuriyetlere seçmek suretile de kanıtlamış olan memleketimizin, milletimizin tarihini, şerefini, iyi niyetini bu siyasetle, medeni âlemde lekelemek usulünü takbih eder (kınar, ayıplar) ve bütün medeniyet âlemine protesto ederiz.

25 Ocak 1920

Urfa Müftüsü Müftii sabık Belediye Reisi Urfa merkez
müdürrisi

İmza Mühür İmza
Hasan Şeyh Müslüm Mustafa Kâmil

Urfa meşayihî namına Meclisi idare Keza
Mevlidi Ceddi Enbiya âzasından
Postnişini
İmza
Halil Mühür

Meclisi Umumi
azasından Keza Eşraftan Eşraftan
Şihzade Hacı Esad Efendizade
İmza Mühür
Eşraftan Hacı Kâmilzade Eşraftan Arabizade

Eşraftan Hatipzade Eşraftan Eşraftan Eşraftan
Mühür Hacı Kâmilzade Yağlıcızade Barutcuzade
Eşraftan Fesadizade Eşraftan Şahapzade Eşraftan Hocazade
Mühür
Eşraftan Güllüzade Eşraftan Hacı İ sazade Eşraftan Nebozade

Not :Bu belgenin Eski Türkçe ile aslının fotokopisi Belgeler kısmında verilmiştir.

İNGİLİZ VE FRANSIZ İŞGAL POLİTİKALARININ MUKAYESESİ

İngiliz işgali ile Fransız işgali arasında çok farklar vardı. İngilizler işgallerini hissettirmiyorlardı. Memlekette bir misafir vaziyetinde idiler. Adliye, mülkiye, maliye daireleri vazifelerini evvelki gibi ifa ediyorlardı. Bütün dairelerde Osmanlı kanunları hâkimdi. Bidayette Ermeniler çok şımarık hareket etmişlerdi. İngilizler'in talimatı ile yavaş yavaş bu hareketlerini tadile (değiştirmeye) başladılar. Ermenilerin güvenilir adamlarından işitildiğine göre işgal kumandanı Urfa'da Ermeni milletini temsil edebilecek kimseleri bir gün dairesine çağırır, bunlara :

"Bu memleket ihtimal ki yine Osmanlıların kalır yahut bizim idaremizde bırakılır veya başka bir hükümetin olur. Burada kim hükümet yaparsa yapsın daima çoğunluk Türk ve Müslümanlardadır. Eğer siz bu yurtta yaşamak isterseniz Türk ve Müslümanlarla iyi geçininiz ve onlara hürmet ediniz. Bu fikirde değilseniz bu memleketten muhafazamız altında çıkabilirsiniz." demiş. Bu söz üzerine sekizyüz Ermeni hemen vesika alarak Haleb'e gitmişlerdi.

Fransız işgali ise memleketi bir müstemleke (sömürge) şekline koymak istiyordu. Kumandanlar şurada burada memleketi benimsediklerini söylüyorlardı. Bütün dairelere kontrol memurları koymuşlardı. Mahkemelere, maliye işlerine müdahale ediyorlar her memurdan hesap soruyorlardı. Mülkiye işlerine ise büsbütün el koymuşlardı.

Türk bayrağının artık hükümet dairelerine çekilmeyeceğini, yalnız resmi günlerde camilere çekilebileceğini mutasarrıfa tebliğ etmişlerdi. Fransız işgalinin, Fransa'nın memleketimiz üzerindeki emelinin ne olduğunu anlamakta gecikmemiştik. Tehlike olanca vahameti ile (tehlikeli hali ile) görünüyordu. Fransız işgali Türk hakimiyetinin hitamina (son bulmasına) bir mukaddime (başlangıç) teşkil ediyordu. Herkes esaret fermanının okunacağına kani olmuştu. Urfa bir Fransız müstemlekesi (sömürgesi) oluyordu.

URFA'DA MÜDAFA-Yİ HUKUK CEMİYETİ'NİN ŞUBESİ AÇILIYOR

Bu sıralarda Anadolu'daki Müdafaya-yi Hukuk Cemiyeti feyizli bir şekil almıştı. Urfa'da da bu cemiyetin açılmasına lüzum hissedilmişti.

1 Teşrinievvel 1335 (1 Ekim 1919) günü Mutasarrıf Ali Rıza Bey'le aramızda bu mevzuda yapılan bir müzakere neticesinde cemiyetin teşkili ve aşağıdaki şahısların İdare Heyetine geçirilmesi ve Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'in de İdare Heyeti ile mutasarrıflık arasında temas memurluğu yapması tensip edilmişti.

İdare heyeti aşağıda isimleri verilen hemşehrilerimizden müteşekkildi :

Abdurrahman Ağazade Şih Müslüm
Güllüzade Osman
Jandarma Çavuşu Sofuzade Hacı Mustafa
Komiser Urfalı Arabi Kâtibizade Şakir
Meclis-i İdare Azasından Hacı Kâmilzade Hacı Mustafa
Hacı Kâmilzade Hacı Mustafa Reşit Kâmil
Mollazade Mahmut
Barutcuzaade Hacı İmam
Nebozade Hacı İmam
Şellizade Ali
Abozade Halil
Arabizade Reşit

3 Ekim 1919 günü Mutasarrıf Ali Rıza Bey, resmen Urfa'da Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyetinin bir şubesinin açılmış olduğunu, Temsil Heyeti Reisi Mustafa Kemal Paşa'ya Karaköprü'deki gizli telgrafhaneden çekilen telgrafla bildirmişti.

MERKEZ HEYETİ İLE MÜDAFAA-Yİ HUKUK CEMİYETİ İDARE HEYETİNİN MÜŞTEREK TOPLANTISI

Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti ile Mutasarrıf arasında temas memurluğunun Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'e verilmesini mutasarrıf tensip etmişti. Çünkü onun jandarma kumandanı bulunması itibarı ile mutasarrıfla yapacağı temaslar kimsenin nazarı dikkatini çekmeyecekti.

İdare Heyeti bu şekilde teşekkür ettikten (oluştuktan) sonra Jandarma Kumandanı yine bu işin içine istemiyerek girmiş bulunuyordu. O bu teşkilata mutasarrıftan başka kimsenin vakıf bulunmadığına inanıyordu.

Bu memlekette hiç birşey yapılamıyacağına mutasarrıfı ikna etmek ve bu suretle işin içinden sıyrılıp çıkmak istemişti. Bunun için bir plan düşünmüştü :

Memlekette ihtilaf çıkarmak ve herkesi gücendirmek planının esasını teşkil ediyordu. Müdafaa-yi Hukuk İdare Heyeti ile ilk toplantıda Belediye Reisi Hacı Mustafa evine Mücadele Merkez Heyeti'ni (yani bizleri)de davet edecek, ancak Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti'nin yukarıda adları verilen İdare heyeti ayrı bir odada toplanacak ve Hacı Mustafa'da iki heyet arasında temas memurluğu yapacak bu suretle memleket için gerekli olan meseleler görüşülecek. Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey arkadaşlara bu garip düzenin gerekçesini şöyle izah etmiş: İdare Heyeti'ni cemiyetin efradı bile tanımayacak imiş. Bahusus işgal altında bulunan memleketlerde bu hususa daha çok itina etmek lazım imiş. Bulgar, Rum cemiyetlerini, İttihat ve Terakki'nin ilk zamanlarını misal olarak göstermiş....

Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'in maksadı memlekette bir izzet-i nefis meselesi ve bir küskünlük çıkarmak, kurulan teşkilatı suya düşürmek ve bu vesile ile aradan çekilmektir.

Hacı Mustafa'nın millet namına yaptığı davete, Merkez Heyeti olarak biz memnuniyetle icabet etmiştik. Göreve yeni başlayan Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti İdare Heyeti'nin kendini gizli tutmasını ve vasıta ile görüşmeye kalkmasını ilk önce Merkez Heyeti üyelerimiz garip karşılamışlar ve Hacı Mustafa'ya "*Bu ayrılık ne? Niçin beraber oturmayalım, beraber düşünmeyelim?*" diye sormuşlardı.

Bu gizlilik oyununa neden gerek duyulduğuna bir mana veremeyen Merkez Heyetimiz onlara şu hatırlatmayı yapmaya mecbur kalmıştı :

"Aşağıda oturanları tanımadığımızı sanıyorsanız bu yanlıştır. Siz bizim tensip ettiğimiz idare heyetisiniz, jandarma kumandanı da temas memurunuzdur."

Merkez heyetimizin bu açıklaması üzerine Hacı Mustafa ayrı

oturmaya gerekçe olarak Cemiyet İdare heyetine seçilmiş bulunan gençlerin daha serbest davranmalarını temin için başka odada oturmalarına müsaade edilmesini istemiş ve bu suretle Merkez Heyeti üyelerince bu gerekçe makul karşılanmış ve böylece jandarma kumandanının planı da bozulmuştu.

JANDARMA KUMANDANI ALİ RIZA BEY'İN URFA'DAN AYRILMASI

Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'e Mücadele Merkez Heyeti, Müdafa-yi Hukuk Cemiyeti İdare Heyeti ve Mutasarrıf arasında irtibatı sağlama görevi verilmişti.

Onun yapması gereken şey işgal kuvveti istihbaratına yakalanmadan mücadelenin askeri yönünü hazırlamak, bu yönde stratejik planı yapmak ve bu hususlarda Merkez Heyeti'ne bilgi vermektir. Halbuki Ali Rıza Bey kimsenin fikrini sormadan kendince faydalı sandığı bazı hareketlere teşebbüs etti.

Harran Ovası'nda meskûn Arap kabilelerinin aralarında öteden beri mevcut kan vesaire davalarının zaman zaman asayişsizliğe sebebiyet vermekte olduğunu, bunların arası bulunursa Harran'daki huzursuzluğun ortadan kalkacağını düşünerek ovayı devre çıkmış, aşiret reislerini bir araya toplamış, birbirleri ile barışmalarını teklif etmiş ve onlara birbirlerine tecavüz etmemeleri için aşiret adeti üzere yemin ettirmişti.

Jandarma kumandanının bu faaliyetlerinin aslında Mücadele planımız ile bir ilgisi yoktu. Ancak Harran'da Ali Rıza Bey'in dolaşması Fransızlar'ın şüphelenmesine sebep oldu. Onun bu ihtiyatsız hareketleri bizleri rahatsız ediyor ve işgal kuvvetinin Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'i yakın takibe almak sureti ile bazı önemli bilgiler almasından ve mücadele planımızın tehlikeye girmesinden endişe ediyorduk.

Diğer taraftan Jandarma Kumandanı doğruluğu kanıtlanmamış bazı haberleri işgüzarlık yaparak Temsil Heyetine rapor ediyordu. Bu suretle Jandarma Kumandanı Temsil Heyeti'ni yanıltmak gibi tamiri kabil olmayacak durumlara sebebiyet verebilirdi.

Fransızlar bu faaliyetlerin aşiretleri işgal aleyhinde kışkırtmak maksadı ile yapılması ihtimalini düşünerek Jandarma Kumandanını işten el çektirmişler ve onu İstanbul'a göndermeye karar vermişlerdi.

Jandarma Kumandanı hiç beklemediği bu vaziyet karşısında şaşırılmıştı. Urfa'nın dağdağalı işlerinden kurtulduğuna memnun olmuş ise de Fransız muhafızlar ile İstanbul'a gideceğinden de ürküştü. Fransızlar hakkında hiç bir kusuru olmadığı halde acaba onlar kendisini İstanbul hükümetine nasıl takdim edeceklerdi?

işte o bundan endişe ediyordu. Jandarma Kumandanı İç Anadolu'ya firarı kararlaştırmış ve Mutasarrıf Ali Rıza Bey'in delaleti ile heyeti temsiliyeden bir memuriyet koparmayı tasarlamıştı.

Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey bir gece ansızın, kimseye haber vermeden Urfa'dan kaçtı (26 Teşrinisani 1335).

1335 yılının Teşrinisani ayı sonlarında yani Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'in Sivas'a gitmek niyetiyle Urfa'dan ayrıldığı sıralarda işgali fiilen reddedebilecek teşkilatımız henüz rüşeym (embriyon) halinde idi. Efkâr-ı umumiye (kamuoyu) işgal aleyhine hazırlanmıştı. Kürtlerle Türkler bir kitle halinde idiler. Fakat bazı Arap toplulukları muhalif vaziyet gösteriyorlardı. Ermeniler Büyük Ermenistan hülyası ile çırpınıyorlar, Süryaniler de Ermenilerle birlik oluyorlardı. Eksik bir teşkilatla kıyam yapmamız (silahlı mücadeleye girişmemiz) memleketi intihara sürüklemektir. Teşkilatımızı genişletmek ve noksanlarımızı tamamlamak için zaman ve çalışmaya ihtiyacımız vardı

Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey Urfa'nın milli mukadderatı ile hiç meşgul olmadığı halde yanlış davranışı ile Fransızların tevehhümünü (şüphesini) üzerine çekmiş ve bu sebepten işten elçektirilmişti. Fransızların eliyle İstanbul hükümetine teslim edilmekten de tevahhuş ediyordu (ürküyordu). Büyük bir ihtimalle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti'nden yeni bir memuriyet elde etmeye çalışacaktı.

Bu teması yapmak için Sivas'a gittiği takdirde Urfa adına Heyet-i Temsiliye'ye yanlış raporlar vermesi çok mümkündü. Jandarma Kumandanı Urfa Merkez Heyeti'nin tecrübesinden geçmiş ve onun ruh hali anlaşılmıştı. Onun önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan yanlış bir hareketinin işimizi bozmasına müsaade edemezdik.

İşte bu cihetleri gözden geçiren Merkez Heyetimiz aşağıdaki telgrafı Heyet-i Temsiliye Reisliğine yollamış ve Diyarbakır'da 13. Kolordu Komutanlığı ile Siverek'te Tümen Komutanlığı'na suret vermişti :

BELGE No. 12 (Orijinalinin Türkçesi ile)

Sivasta Heyet-i Temsiliye Riyasetine

Diyarbakır'da 13. Kolordu Kumandanlığına

Siverek'te Askeri Kumandanlığına

Bütün mevcudiyeti ile âmal-i milliyenin hâdimi olan Urfa ahali memleketin vaziyetini livadaki anasırın tabayı-i cahilanesini nazar-ı dikkate alarak konferansın kararına kadar sükûn ve asayiş muhafazaya ve mümessil-i siyasilere mukni vesaik-i tarihiyeyi

protestolarla hukuk-ı meşruasını ispata karar vermiş iken bunun hilafına hataalud harekât ile Fransızların bazı müdahalesini isticlap ile memleketin teşvişi efkârına badi olarak işten el çektirilen ve o tarafa geçmiş olan Jandarma Kumandanı Binbaşı Ali Rıza Bey memleketimiz namına Heyet-i Temsiliye huzurunda hiçbir söz söylemek salâhiyetini haiz olmadığından beyanat ve teklifat-ı muhtemelesinin şayanı kabul görülmemesini arz eyleriz.

Kânunuevvel 1335

(İmzalar bugünün Türkçesi ile yazılan belgenin altında gösterilmiştir)

BELGE No. 12 (Bugünün Türkçesi ile)

Sivas'ta Temsil Heyeti Reisliğine

Diyarbakır'da 13. Kolordu Komutanlığına

Siverek'te Askeri Komutanlığına

Bütün varlığı ile milli emellerin hizmetinde olan Urfa halkı memleketin vaziyetini livadaki (ildeki) unsurların cahilane tabiatlarını göz önünde bulundurarak konferansın kararına kadar sükûn ve asayiş korumaya ve Siyasi Temsilcilere inandırıcı tarihi belgelere dayanan protestolar sunmakla meşru haklarını ispata karar vermiş iken bunun hilafına hatalarla dolu hareketleri ile Fransızların bazı müdahalelerini celp etmiş ve memlekette fikir karışıklıklarına sebep olmuştur.

İşten el çektirilen ve o tarafa geçmiş olan Jandarma Kumandanı Binbaşı Ali Rıza Bey memleketimiz adına Temsil Heyeti huzurunda hiçbir söz söylemek yetkisini haiz olmadığından muhtemel beyan ve tekliflerinin kabule şayan görülmemesini arz ederiz.

3 Kânunuevvel 1335

Müftü	Eski Müftü	Hacı Hüseyin Ağazade	Şeyhzade
Hasan	Şeyh Müslim	Haydar	Bedi

İshakzade	Hacı Kâmilzade	Yağlıkcızade	Meclisi İdare azasından
Hacı Esat	Hacı Mustafa	Hacı	Abdurrahman

Meclisi İdare azası	Hacı Kâmilzade	Hacı Hüseyin	Ağazade	Hocazade
Hacı Mustafa	Yusuf Kâmil	Halil	Şükrü	Nasih

FRANSIZLAR'IN BİR GİZLİ CEMİYETTEN ŞÜPHELENMESİ

Fransızların müstemlekeci tutumlarını her gün biraz daha arttırmaları bizi her riski göze alarak silahlı mücadeleye zorluyordu. Bütün noksanlarımıza rağmen manevi gücümüz yerinde idi. Merkez Heyetimizin bir işareti milis kuvvetlerimizin harp harekâtına girişmesine yeterdi. Noksanlarımızın yanında tamamladığımız işler de vardı: Milis Teşkilatı kurulmuş, mali kaynaklar garanti altına alınmış, şehir dışından gelecek aşiret kuvvetlerinin yardımları, mücahitlerin adedi ve silah miktarı olarak belirlenmiş ve teminat altına alınmıştı. Bu noksan durumda bile düşmanı sığındıkları yerlerinde kuşatmak ve fiilen ateş açmak mümkündü.

İşte tam bu düşünceli günlerimizde, noksanlarımıza rağmen bir an önce silahlarımızı kuşanıp muharebe meydanına atılmamız gereğini ön plana çıkaran bir hadise oldu :

Kânunuevvel 1335 (Aralık 1919) başlarında bir gün Mutasarrıf Ali Rıza Bey beni makamına çağırarak Fransızlardan gelen bir mektubu gösterdi ve bu mektuba karşı ne yapmamız gerektiğini sordu. Bu yazı mealen (anlam itibarı ile) şöyle idi :

"..... Urfa şehri içinde bize savaş açmak için teşkilat kuran ve yöneten "oniki" kalburüstü şahıs olduğunu istihbar ettik (haber aldık). Bu hareket, halkı Mondoros Mütarekesi gereğince Urfa'yı işgal eden Müttefik kuvvetine karşı, isyana teşvik etmek demektir. En kısa zamanda bu şahısları bize teslim ediniz, onlara gereken dersi verelim...."

Mutasarrıftan mektubu arkadaşlarıma göstermek üzere aldım ve arkadaşlarımı toplayıp konuyu istişare edeceğimi söyleyerek mutasarrıftan ayrıldım.

Arkadaşlar ile fetvahanede bir toplantı yaptık. Ve durumu tezekkür ettik (irdeledik) :

Neticede savaşa hazır olduğumuzu, çekinecek hiçbir şeyin bulunmadığını, Fransızların bir çoğumuzu tanıdıklarını fakat gelip bizi tutuklamayı göze alamadıkları sonucuna vararak HODRİ MEYDAN manasında bir cevabi notanın Fransızlara verilmek üzere hazırlanmasını kararlaştırdık.

Gerçekten Fransızlardan çekinecek bir tarafımız yoktu. Hazırlıklarımızın hayati yönleri tamamlanmıştı :

Jandarma taburunun askerleri, 13. Kolordu'nun izni ile Urfa askeri deposundan alınan silahlarla teçhiz edilen Urfa şehir milisleri ve aşiretlerden gelecek takviye gücü, risklere rağmen, bize savaşı başlatma cesaretini veriyordu. Mücahitler ATEŞ emrini bekliyordardı.

Fransızlar mücadele hareketinin elebaşlarını tanıyorlardı. Bir yıldan beri yurt içinde ve dışında çeşitli makamlara verilen protestoların altındaki imzaların sahiplerini teşhis etmek, işgal kuvveti yetkilileri için güç bir iş değildi. İşgal kuvveti Urfa'ya yeni geldiklerinde beni evde ziyarete gelen Fransız kumandan istiklal ve milliyetçiliğimize gölge düşüren kelimeler sarfetmiş ve benim ona sert bir cevapla mukabele etmem üzerine kendisine ikram ettiğim kahveyi yarım bırakarak hışım ile kalkıp gitmişti. Bu kumandan beni ziyarete geldiği gibi diğer bazı arkadaşları da ziyaret etmiş ve elbette onlardan da aynı soğuk tepkiyi almıştı. Şu halde Fransız kumandan neticeyi göze alabilseydi iki manga askerle bizleri evlerimizden toplayıp garnizona götürürdü... O bu kestirme yolu seçecek yerde mutasarrıfa nota göndermeyi seçmişti. Demek ki şehir ileri gelenlerinin tevkifine (tutuklanmasına) karşı halkın tepkisinin şiddetli olacağından ve bu suretle silahlı çatışmaya kendilerinin sebebiyet vermiş olacağından korkmuştu. Notanın bizi korkutacağını ve teşkilatımızı bu suretle dağıtmayı hesaplamıştı.

Merkez Heyetimiz notanın kaleme alınması görevini bana verdiler. Nota olarak şu metni hazırladım :

"..... Biz Urfa Sancağı halkı sulhsever insanlarız. Bin yıldan beri bu topraklarda hür olarak yaşıyoruz. Ancak topraklarımıza göz dikenleri bu teşebbüslerinde hep pişman etmişizdir. Şimdiye dek sizin buraya muvakkat olarak geldiğinizi sanıyorduk. Fakat bayraklarımızı Devlet Dairelerinden indirmez, dahili işlerimizdeki müdahaleci tutumunuz, sizin Urfa'da temelli ve müstemlekeci (sömürücü) olarak kalmak niyetinde olduğunuzu gösteriyor.

Bu kötü niyetinizi gördük ve biz Urfalılar, sizi bu topraklardan atmak için bütün gücümüzle çalışmaya yemin ettik. Esasen sözünü ettiğiniz ve ONİKİ sandığınız rakkam gerçek sayımız yanında çok küçük kalır. Zira Urfalılar size savaş açarak sizleri buradan çıkarmaya yediden yetmişe kadar yemin etmişlerdir. Bu sebepten 12 rakkamını tashih ederek (düzelterek) 120.000 olarak notlarınıza geçirmez daha isabetli olur. Madem ki Onikiden söz ettiniz biz de size seslenerek diyoruz ki : Evet biz ONİKİLER daha fazlası ile varız. Şehirli ve köylü, Türk ve Kürt, yerleşik ve göçebe bütün Urfa Livası halkının hissiyatına tercümanız. Arkamızda bizim gibi yeminli onbinlerce mücahit vardır. Bizi tevkif edemezsiniz. Farzı muhal hayal ettiğiniz tevkifi (tutuklamayı) yapsanız bile bu mücadele hareketini durduramazsınız. Biz Onikilerin yerini hemen 12 binler 120 binler alacaktır.

BİZ ONİKİLER teşkilatımızın elebaşlarıyız. BİZ ONİKİLER memleketimizi yabancı istilasından kurtarmak, istiklalimize kastedenleri topraklarımızdan kovmak için her türlü savaşı göze almış

bulunuyoruz. Sizin bize ders vermeniz bir tarafa, çok geçmeden biz ONİKİLERİN ve Urfa Mücahitlerinin size nasıl bir ders vermiş olacağını göreceksiniz.

Size tavsiyemiz biz ONİKİLERİN ve temsilcisi bulunduğumuz 120 binlerin sillesini yemeden ve çok geç olmadan, medeni milletlere yakışır bir tarzda Urfalılar'dan özür dileyerek Fransa'ya dönmenizdir..

Bütün Urfa Sancağı halkı adına ONİKİLER

Bu cevabi notayı Mutasarrıf Ali Rıza Bey'e teslim ettim, O da hiç çekinmeden bunu Fransızlar'a ilettili. Zaten çok geçmeden, Fransızlar bizim cevabi notamız karşısında ne yapacaklarını düşünmeye fırsat bulamadan muharebe (savaş) başladı.

İşte sonradan yerleşen ONİKİLER tabiri bu cevabi notada tetkik maksadı ile üzerinde dura dura tekrar edilen ONİKİLER kelimesinden esinlenerek kalmıştır.

SİLAHLI MÜCADELENİN ZARURET HALİNE

GELMESİ VE MİLİS TEŞKİLATINA KUMANDAN ARAYIŞI

Fransız işgalcilerin kalıcı olduğu ve tek çarenin istilacıların silah gücü ile kovulması olacağı artık kesinlik kazanıyordu.

Jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey Urfa'dan ayrılmıştı. Jandarma Tabur Mülhaki Mülazım-ı evvel (Üsteğmen) Hulusi Bey, alay kumandanlığına vekâlet ediyordu. Ancak Hulusi Bey tecrübesiz genç bir zabitti (subaydı).

Bize savaş tecrübesi olan bir kumandan lâzımdı. Ancak Erzurum ve Sivas Kongreleri'nin kararlarını gönülden benimsemiş Kuva-yı Milliyeci bir asker bizim cesur ve fedakâr milis efradını ateş hattında sevk ve idare edebilirdi.

Mustafa Kemal Paşa 8/9 Kânunuevvel 1335 (8/9 Aralık 1919) günlü telgrafında :

"...Gerekirse zamanında icap edenlere özel talimat verilecektir" diyerek bize cesaret veriyordu. Bu vait gerçekleşmiş ve Mustafa Kemal Paşa'nın tensibi ile aramakta olduğumuz kumandan Urfa'ya tayin edilmişti. Bu asker Kozan Jandarma Kumandanı Bnb. Ali Saip Bey'di. Tayinin esas gayesi büyük bir ileri görüş ve siyasi maharetle izlenmişti. Ali Saip Bey'in vazifeli bulunduğu Kozan Jandarma Kumandanlığı'ndan Urfa'ya naklen tayinini hem Kozan'daki Fransız işgal kıtası kumandanı tasvip etmiş (çünkü Ali Saip Bey Kozan'da iken Kuvayı Milliyecilerle temas halinde olduğunu Fransızlar'dan

gizleyebilmişti) hem de tayin İstanbul hükümetinin resmi emri ile gerçekleşmişti.

Böylece Urfa Jandarma Kumandanlığı'na Fransızlar, Kozan'da jandarma zabıtlığı yapan Ali Saip Bey'i muvafık görmüşlerdi. Bu tayinin Mustafa Kemal Paşa'nın tasvibi ile gerçekleştiğinden habersizdiler. Böylece Ali Saip Bey 29 Kânunuevvel 1335 (29 Aralık 1919) günü Urfa'da vazifeye başladı.

Yeni Jandarma kumandanı, Mutasarrıf Ali Rıza Bey'den Urfa halkının mücadeleye hazır olduğunu öğrenmiş ve kendisinden beklenen askeri ve stratejik planı rahatlıkla yapabileceğini anlamıştı.

Mutasarrıf Ali Rıza Bey yeni jandarma kumandanını Merkez Heyeti üyelerimizle tanıştırdı. Kendisine Milis teşkilatı hakkında bilgi verdik. Aşiretlerden beklenen mücahitlerin adedi ve silah durumu hakkında konuştuk. Kendisinden beklenen şeyin düşmanın askeri gücü hakkında bilgi toplamak ve yürekleri vatan sevgisi ile dolu yiğit çetelerimizi harp fennine uygun bir şekilde düşmana karşı sevk ve idare etmek olduğunu teyid ettik. Tabiatı ile Ali Saip Bey'e jandarma kumandanı sıfatı ile Merkez Heyetimiz ile mutasarrıflık makamı arasında irtibat vazifesi verildi.

Ali Saip Bey Fransızlar'ın Urfa, Suruç, Birecik'te ve Bağdat Demiryolu güzergâhındaki istasyonlarda ve Cerablus (Karkamış) mevkilerinde kuvvet ve silah güçleri hakkında haberalma faaliyetine başladı.

Urfa'nın şehir halkından çıkarabildiği gönüllü milis kuvveti 600 kişiden ibaretti. Bu kuvvetle zafere ulaşmak mümkün değildi. Siverek, Bozova, Düğerli ve Badıllı aşiretlerinden gelecek yardımcı kuvvetler, zafer ümidini arttırıyordu.

ALİ SAİP BEY'İN URFA'DAN KAÇIŞI

Ali Saip Bey bize Fransızlar'ın Adana ve Kozan'da tatbik ettikleri müstemleke siyasetinden, Ermenilerin işledikleri cinayetlerden bahsetti.

Kendisi Kozan'da kurulan bir mücadele hareketine katılmış, Kayseri'nin Develi kazasında kurulmakta olan Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti ile tanışmış ve böylece Kuva-yı Milliye saflarında yerini almıştı.

Urfa'da kurulu bulduğu Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti, Merkez Heyetimiz, Milis Teşkilatımız ve Urfa halkı ile aşiretlerin tam bir mutabakat halinde düşmanı silah gücü ile memleketten defetmek azminde oluşu, ona alacağı Kuvayı Milliye Kumandanlığı vazifesinde güven veriyordu.

Ali Saip Bey'in Kozan'da başından geçen bir hadise vardı. Onun Develi'ye gidip gelmesi Ermeniler'de şüphe uyandırmış ve kendisinin Kuva-yı Milliyecilerle temas kurduğunu Fransızlara ihbar etmişlerdi. Bu sebepten Kozan'daki Fransız Zabiti, Ali Saip Bey'i evinde göz hapsine almıştı. Geçmiş tecrübeler, tevkif (tutuklama) ile başlayan çilenin sürgün, hapis veya idam ile neticelenebileceğini gösteriyordu. Ali Saip Bey masum olduğuna Fransızlar'ı güçlkle inandırabilmiş ve neticede Urfa'ya tayini mümkün olmuştu.

Ali Saip Bey'in Urfa'da vazifeye başlamasından iki hafta kadar sonra Fransızlar'ın tertipledikleri bir çay ziyafetine Mutasarrıf Ali Rıza Bey'le beraber biz memurin ve erkân da davetli idik. Konuşulan konular afaki idi.

Öğrendiğimize göre biz Mutasarrıf ile beraber Fransız karargâhından ayrıldıktan sonra, işgal kumandanı Ali Saip Bey'le özel bir konuşma yapmış, ondan Urfa'da faaliyette bulunduğunu haber aldıkları milliyetçi bir hareketin mevcudiyetinden haberdar olup olmadığını sormuş ve bu hususta dikkatli bulunmasını tavsiye etmiş. Ali Saip Bey Fransız kumandanın konuşma tarzından kendisinin de milliyetçi hareketlere karışması ihtimalinden şüphelenildiği manasını çıkarmış, kendisinin Urfa civarındaki Kürt aşiret reislerine yaptığı ziyaretlerin bu şüphelere sebebiyet verdiğini tahmin etmişti. Ali Saip Bey Kozan'da geçirdiği hapis ve sürgün tehlikesinin burada da varit olabileceğini düşünerek Urfa'dan kaçmaya karar vermişti.

Ali Saip Bey Fransızlar'ın karargâhından çıkarak mutasarrıfa gitmiş ve tevkif tehlikesinden söz ederek muvakkaten (geçici olarak) Urfa'dan uzaklaşması, bu arada Diyarbakır'a giderek 13. Kolordu ile temas kurması için izin istemiş. Ali Rıza Bey bu ihtiyati tedbiri uygun bulmuştu.

Ali Saip Bey'e merkez heyeti olarak aşiretlerin yardım vaitleri hakkında bilgi vermiş ve hassaten (özellikle) Badıllı aşireti reisi Sait, Düğerli aşireti reisi Bekir ve Milli aşireti reisi Mahmut Beylerin mektuplarını göstermek suretiyle, düşmanla silahlı çatışma halinde Urfa şehri halkının yanında olacaklarını beyan ettiklerini ve onları Şeyhanlı, İzollu, Berazi ve Anze aşiretlerinin takip edeceğini ilk toplantımızda belirtmiştik.

Ali Saip Bey 14/15 Kânunusani 1336 gecesini Urfa'da tanıştığı ve samimiyetle bağlandığı dört arkadaşının refakatinde Urfa'dan ayrıldı.

Bu zevat;

Emekli Binbaşı İhsan Bey (İhsan Bey Urfa'da yerleşmiş ve senelerce Urfa Ortaokulu'nda tarih öğretmenliği yapmıştır.)

Urfa Askerlik Şube Reisi Binbaşı İlyas Bey,

Emekli Kaymakam Şevket Bey,
Baytar Müfettişi Adil Bey idiler.

Bu arkadaşlarından asker olan ikisi ile savaşın stratejik yönleri hakkında fikir alışverişinde bulunuyordu.

Ali Saip Bey Urfa'dan ayrılırken jandarma kumandanlığı vazifesini Jandarma Üsteğmeni Hulusi Bey'e bıraktı. Merkez Heyetimiz bu firarı anlayışla karşılamıştır.

Ali Saip Bey'in Urfa'dan kaçması şu faydaları sağladı :

Fransızlar milli hareketin silahlı çatışmaya inkılap etmesinden kuşkulanıyorlar ve Ali Saip Bey'in de Onikilerin yanında yer almasından endişe ediyorlardı. Onu tevkif etmek ve Urfa'dan uzaklaştırmak savaş ihtimalini, hiç olmazsa Cerablus'tan beklenen imdat kuvveti gelinceye kadar geciktirebilirdi. Ali Saip Bey Urfa'dan kaçmasa idi belki gerçekten tevkif edilecekti. Bu bakımdan Ali Saip Bey'in Urfa'yı hemen terk etmesi bize zaman kazandırmıştı.

Aşiretlerden gelen haberler, onların mücahit ve silah yardımları hususunda kararlı olduklarını gösteriyor idi ise de, Ali Saip Bey çatışma öncesi yardımların asker gözü ile değerlendirilmesini istemiş ve bu seyahatinde Badıllı Reisi Sait Bey'e uğrayarak ondan bilgi almış; Siverek'teki teşkilatımız mensubu Hacı Hüseyin, Şevket, Mahmut Beyler, Cudi Paşa ve Müftü Osman Efendi ile görüşerek Siverek'in göndereceği mücahit ve silah gücünün miktarını öğrenmiş; Viranşehir'e uğrayarak Milli aşireti reisi Mahmut Bey'le görüşmüş ve onun göndereceği kuvvet hakkında bilgi almıştı.

Ali Saip Bey bu seyahatı esnasında bölgedeki askeri birlikleri ziyaret ederek Urfa Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti'nin savaş kararı aldığını ve harekâtı kendisinin idare edeceğini bildirmek fırsatını bulmuştu.

KARAKÖPRÜ'DE TOPLANTI

Artık resmen Kuva-yı Milliye Kumandanı olarak seçilen Ali Saip Bey'in, aşiretlerin yardıma geleceğine kesin olarak inandıktan sonra, Urfa'ya avdet ederek kuvvetin başına geçmesi gerekiyordu. Düşmandan gizlenecek bir husus yoktu. Savaş başlıyordu.

Ali Saip Bey 7 Şubat 1336 günü Yedikuyu'dan Badıllı aşiretinin piyade ve süvari cenkçileri ile beraber hareketle, Urfa'nın 7 km. kuzeyindeki Karaköprü köyüne geldi.

8 Şubat 1920 günü Merkez Heyeti olarak Karaköprü'de toplandık.

Ali Saip Bey askeri durumu anlattı. Muhasamatın (çatışmanın) başlaması için artık bir mani kalmamıştı. Zaten Karaköprü'ye varır varmaz Fransız işgal kumandanına 24 saat içinde şehri terk etmesi için bir mektup yollamış ve menfi cevap almıştı.

Cenab-ı Hak'tan askerlerimize yardım dileyerek şehre döndük.

KUVAYI MİLLİYE:

Milli kuvvetler şöyle teşekkül etti :

1. Jandarma kuvveti	100 er
2. Urfa şehrinin milisleri	600 muharip
3. Siverek şehrinin milisleri	150 "
4. Siverek Bucak Aşireti kuvveti	150 "
5. Urfa Badıllı Aşireti kuvveti	250 "
6. Urfa Düğerli Aşireti kuvveti	100 "
7. Bozova Baziki Aşireti kuvveti	100 "
8. Şeyhanlı Aşiret kuvveti	100 "
9. İnze Aşireti kuvveti	500 kişi
10. İzollu Aşireti kuvveti	100 muharip

Ayrıca Suruç'ta ve Bağdat Demiryolu güzergâhında :

1. Suruç'ta Berazi, Dinayi ve Picanlı Aşireti kuvvetleri
2. Birecik Kuvayı Milliye Teşkilatı

SAVAŞ

Kuvvetler şehre bir saat mesafedeki Karaköprü köyünde toplandı. Memleket bu hamiyetli misafirlerini evlere ve onlar için hazırlanan mahallere yerleştirdi. Şehrin genç ihtiyar bütün silahlı fedailerini misafirlerini kucaklıyorlar, ateş müzakereleri yapıyorlardı.

9 Şubat günü iki taraftan ateş açılmış ve müsademe başlamıştı.

SON PROTESTO

12 Şubat 1920 günü Merkez Heyeti olarak Belediye Dairesi'nde toplandık, son durumu İstanbul'a ve yabancı siyasi temsilciliklere bildirmek ve sorumluluğun bizde olmadığını belirtmek maksadı ile aşağıda metni bulunan protestoyu çektik.

BELGE No. 13

Protestonun sureti : (Orijinal belgenin Türkçesi ile)

Dersaadet'te

Sadaret-i Uzmaya ve Müttefikin Mümessil-i Siyasilerine

Urfa Sancağı ekseriyet-i kahiresi, asar-ı medeniye ve ümraniyesi ile bir Türk yurdu iken ihtiras emellerinin icat ettiği bir sebeple muvakkaten işgal edilmişti. Hukuk-ı hükümraniye riayet eden İngiliz kuvvet-i işgaliyesini istihlaf eden ve bir karakol değişikliği mahiyetinde bulunduğu ilân edilen Fransız işgali tedricen istilai bir şekil almağa başladı.

İşgal kumandanları âlem-i medeniyetin kabul ettiği insani düsturlara rağmen fikr-i istilalarını temin için livanın her tarafında propaganda yapıyorlar. Ve sekizyüz sene evvel de Urfa'nın Fransızlar'ın olduğunu neşrediyorlar. Devair-i hükümete kontrol memurları tayin etmek, kanunun tevkif ettiği canileri tahliye etmek, kanun hilafında istediklerini tevkif eylemek sureti ile Padişahımızın hakk-ı hakimiyetine müdahale ettikleri gibi bütün ruhumuzla merbut olduğumuz bayrağımızı bu son günlerde devair-i resmiyeden indirerek mukaddes vatanımızı Fransız müstemlekesi haline koymuşlardır.

Tecilden tecile uğrayan sulhü intizara, bütün Hukuk-ı Düvel kaidelerine uymayan bu harekâta artık tahammülü kalmayan millet, silah bedest olarak işgalin refini istemiş ve insani ve medeni bir lisanla toprağımızın tahliyesini Kuvve-i İşgaliyeden talep etmiş fakat onlardan ateş ile mukabele görmüştür.

Bu dakikada Fransızlar şehri ateş altına almışlardır. Kendi işi ile meşgul olan amele, kadın ve çocuklara ateş etmekten çekinmemektedirler.

Bugünkü asr-ı medeniyetin tarihine hûnîn safhaların geçmemesi matlup ise bu haksızlıklara karşı son ferdinin kanını dökmeye azim ile işe başlayan millet, memleketimizden herhangi bir işgalin refi ile Fransız fecayiine bir nihayet verilmesini Düvel-i İtilafiye Meclis-i Alisine arz buyurulmasını istirham eder. 12 Şubat 1336

Müftü	Belediye Reisi	Müftü Sabık	Hacı Kâmilzade
Hasan	Hacı Mustafa	Şeyh Müslim	Hacı Kâmil

Şeyhzade	Eşraftan
Ahmet	Hacı Esat

BELGE No. 13 (Bugünkü Türkçe ile)

İstanbul'da Yüksek Başbakanlığa

Amerika, İngiltere ve İtalya Siyasi Temsilcilerine

Urfa Sancağı kahir çoğunluğu, medeni ve bayındırlık eserleri ile bir Türk yurdu iken ihtiras emellerinin icat ettiği vesilelerle işgal edilmiş idi.

Egemenlik haklarına riayet eden ilk İngiliz işgal kuvvetinin yerini alan ve karakol değiştirmek mahiyetinde bulunduğu ilân edilen Fransız işgali, giderek istilacı bir şekil almağa başladı. İşgal kumandanları medeniyet âleminin kabul ettiği insani ilkelere rağmen istila fikirlerini temin için livanın her tarafında propaganda yapıyorlar ve sekizyüz sene evvel de Urfa'nın Fransızlar'ın olduğunu yayıyorlardı.

Hükümet dairelerine kontrol memuru koymak, kanunun tutuklattığı canileri serbest bırakmak, kanun hilafında istediklerini tutuklamak sureti ile Padişahımızın egemenlik hakkına müdahale ettikleri gibi ruhumuzla bağlı bulunduğumuz bayrağımızı son günlerde resmi dairelerden indirerek mukaddes vatanımızı Fransız sömürgesi haline koymuşlardır.

Ertelenmeden ertelemeye uğrayan sulhü beklemeye, bütün Milletlerarası Hukuka uymayan bu hareketlere artık tahammülü kalmayan millet, eline silahı alarak işgalin kaldırılmasını istemiş ve insani ve uygar bir dil ile topraklarımızın tahliyesini İşgal Kuvvetinden talep etmiş ancak onlardan ateşle mukabele görmüştür. Bu dakikada Fransızlar şehri ateş altına almışlardır. Kendi işi ile meşgul olan ameleye, kadın ve çocuklara ateş etmekten çekinmemektedirler.

Bugünkü medeniyet asrının tarihine kanlı sayfaların geçmemesi isteniyorsa bu haksızlıklara karşı son ferdinin kanını dökmeye azmederek işe başlayan millet, memleketimizden herhangi bir işgalin kaldırılması ile Fransız facialarına bir son verilmesinin İtilaf Devletleri Yüksek Meclisine arz buyurulmasını rica ederiz.

12 Şubat 1336

Müftü	Belediye Reisi	Müftii Sabık	Hacı Kâmilzade
Hasan	Hacı Mustafa	Şeyh Müslim	Hacı Kâmil

Şeyhzade	Eşraftan
Ahmet	Hacı Esat

SAVAŞ GÜNLERİ

Düşman kuvveti :

1) *Asker mevcudu* :

Ali Saip Bey'in yaptırdığı istihbarata göre Fransız işgal kıtasında 460 nefer ve 10 zabıt vardı. Kumanda kademesinde Kıta Komutanı Bnb. Hauger ve Urfa Fransız Hakim-i Siyasisi diye imza atan Yzb. Sajou bulunuyordu.

Askerleri harp görmüş neferlerden oluşuyordu.

2) *Silah, cephane*

Makinalı tüfek, bomba ve cephane yeterli idi. Silah gücü bizimkine nazaran daha üstündü.

Bizim kuvvetimiz, jandarma ve gönüllü milis kuvveti olarak Urfa şehri, Siverek şehri ve aşiret yardımcıları dahil 2000 mücahit.

Silah ve cephanemiz kâfi miktarda mevcuttu. İki 7.5'luk dağ topumuz ile düşmanı taciz edebiliyor, ancak onlara top atışları ile ağır zayıat verdirecek güçte değildik.

Aşiretlerden gelen mücahitlerin büyük bir kısmının tüfeği mevcuttu. Piyade tüfeği olmayanlar da eline silah olarak ne geçerse alıyor (av tüfeği, kama, hançer, süngü, kılıç v.s.) ve savaşa katılmak istiyordu.

SAVAŞ SAHASI

Fransız mevzileri

Fransızlar, Karakoyun deresinin kuzeyinde aşağıda belirtilen binaları işgal etmişler ve o binaları kısmen kışla kısmen karargâh, depo v.s. olarak kullanıyorlardı.

Memleket Hastanesi

Mahmut Nedim Bey evi

Kürkçüzade Osman Efendi evi

Şişko'nun evi

Karalökdadelerin evi ve bağı

Kuşatmamız altındaki bu sahanın doğu tarafı şehrin meskûn mahallelerine yakın idi. Batısı açık arazi, kuzeyi Külaflı Tepesi, güneyi ise Karakoyun deresi ile çevrili idi.

Düşmanın tahassun ettiği (karargâh kurduğu) bu bölgenin içinde bitaraf olması lazım gelen iki bina bulunuyordu. Bunlar :

Amerikan Eytamhanesi

İsviçre Hastanesi idi.

Savaş esnasında Fransızlar Yetimhanedeki çocukları koruma bahanesi ile Eytamhaneye silahlı Fransız askeri yerleştirmişler ve Yetimhanenin kanuni masumiyetinden (dokunulmazlığından) istifade ederek bizim muhariplerimiz üzerine ateş etmekten çekinmemişlerdir.

Fransızların işgal ettikleri binalarda ve bu binaların etrafındaki mevzilerde düşman müdafaa vaziyeti almış ve muharebe tecrübesi olan ve iyi teçhiz edilmiş askerlerini yerleştirmişti.

Bizim lehimize olan husus kuşatan kuvvet oluşumuz, aleyhimize olan husus ise taarruz ederken hep düşman ateşine karşı savunmasız oluşumuz idi. Bu sebepten düşmanın makinalı tüfek ateşleri ve bombaları altında açık arazide hücumlar yapıyor ve daha fazla zayıyata maruz kalıyorduk.

Türk mevzileri

Bizim siperlerimiz Fransızlar'ın tahassun ettikleri (sığındıkları) bölgenin doğusunda, kuzeyinde Külaflı tepesinde ve güneyde idi. Ayrıca şehir içinde Tıfıdır (Til Fıtır) mahallesinde siperlerimiz vardı. Bu mahallenin özelliği Karakoyun deresi kuzeyindeki düşman mevzilerine hakim yükseklikte bulunması idi. Diğer siperlerimizin hiçbiri düşmana hakim vaziyette değildi.

Ayrıca Harran istikametinden gelmesi melhuz olan (beklenen) ve mahsur (kuşatılmış) Fransız kuvvetine yardım maksadı ile Akçakale istasyonuna erişmiş olduğu istihbar edilen (haber alınan) Miralay Norman kumandasındaki mücehhez Fransız kuvvetini karşılamak ve bu müstevililerle (istilacılarla) hayatımız bahasına döğüşmek üzere şehrin şarkında tabiye kazmaya başlamıştık.

Bir hatıra :

Her yaştan ve her biri bir kahramanlık nümunesi olan hemşehrilerimin büyük bir cesaret ve fedakârlık ile yurt savunmasına koşması efsanelere konu olacak mahiyette (nitelikte) idi.

İstisnasız bu cengâver halkın vatanseverlik, hamiyet ve fedakârlık dolu duygu ve gayretlerini ifade eden göz yaşartıcı bir hatıramı burada ifade etmeden geçemiyeceğim.

Harekâtın en şiddetli günlerinden birinde idi. Cepheye giderek "Haydi evlatlarım, haydi arslanlarım, vatan sizi bekliyor..." sözleri ile onları teşci ederken cübbemi bir kayanın üzerine koymuş ve elime bir kuzma kürek alarak siper kazmaya başlamıştım ki bir anda 15-20 kişinin üzerime hücum edişini ve "Hocam o bizim vazifemiz, onları bize ver ..." diyerek kuzma ve küreği elimden aldıklarını hiç unutamam.

Mücahitler içinde askerliğini yapmış olanların nispeten mahdut oluşu ve umumi karagâhı Diyarbakır'da bulunan 13. Kolordu'dan nizami askerden sivil elbise ile bir müfrezenin bizim gönüllü taburumuza yardımda bulunması teklifimizin iltifat görmemiş olması zayıfatımızı arttırmıştır.

Şehitlerimizi saygı ile anar, onlara Cenab-ı Hak'tan gani rahmet ve mağfiret dilerim. Gazilerimizi tebrik eder, bugünkü istiklalimizi onlara borçlu olduğumuzu unutmamamız gerektiğini hatırlatırım.

SAVAŞ RAPORLARI

1920 yılının Şubat ve Mart ayları geceli gündüzlü savaşmakla geçmiştir.

Merkez Heyeti'nin kararı ile bir Kuva-yı Milliye İstihbarat Heyeti teşkil edilmiş ve günlük raporlarla harp durumunu tespit vazifesi bu heyete verilmiştir.

Harp durumu Mutasarrıf kanalı ile ayrıca Ankara'da Mustafa Kemal Paşa'ya muntazaman arz edilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, bu harp raporlarının ayrıca bilgi için Diyarbakır'da 13. Kolordu ve 5. Tüme'ne de verilmesini istemiştir.

BELGE No. 14 (Orijinal belgenin Türkçesi ile)

Ankara

Bilâ

Urfa Mutasarrıfı Beyefendiye

Urfa mutasarrıfı beyefendi vaziyet-i harbiye hakkında bize malumatlar vererek ibraz-ı hizmet buyuruyorlar. Ancak bu telgrafların Onüçüncü Kolorduya da verilmesi pek faydeli ve lazım olduğundan aynı mahiyette raporların hem bize ve hem de mezkûr Kolorduya ve hatta mühim olanlarının aynı zamanda Beşinci Fırkaya verilmesi pek faydeli olur. Telgrafın zirine nerelere yazıldığı işaret buyurulmalıdır.

Bu telgraf K.13 K. Cevdet Bey'e ve Urfa mutasarrıfı beyefendiye yazılmıştır.

Mart 1336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

BELGE No.14 Bugünün Türkçesi ile

Ankara

Numarasız

Urfa Mutasarrıfı Beyefendi'ye

Urfa mutasarrıfı beyefendi savaş durumu hakkında bize bilgi vererek hizmette bulunuyorlar. Ancak bu telgrafların Onüçüncü Kolorduya da verilmesi pek faydalı ve gerekli olduğundan aynı mahiyetteki raporların hem bize hem de adı geçen kolorduya ve hatta önemli olanlarının Beşinci Tümeine verilmesi pek faydalı olur. Telgrafın altına nerelere yazıldığı işaret edilmelidir.

Bu telgraf 13. Kolordu Komutanı Cevdet Bey'e ve Urfa Mutasarrıfı beyefendiye yazılmıştır.

5 Mart 1920

Heyet-i Temsiliye adına

Mustafa Kemal

FRANSIZLAR'IN ŞEHİRİ TERK EDİŞİ

Altmışbir gün geceli gündüzlü devam eden çarpışmalardan sonra 11 Nisan 1920 günü Fransızlar şehri terke mecbur olmuşlardı.

Kuva-yı Milliyeyi temsilen Jandarma Kumandanı Ali Saip Bey, Merkez Heyetini temsilen Belediye Reisi Hacı Mustafa ve mülki amir olarak Mutasarrıf Ali Rıza Bey'den müteşekkil Türk Heyeti ile Fransız işgal kuvvetinin iki temsilcisi arasında, 10.4.1920 günü Karakoyun üzerindeki Hızmalı Köprü'nün başında, Fransızlar şehrin tahliyesini kabul ettiklerini teyid ettiler. Böylece mütareke yapıldı.

ŞEBEKE HADİSESİ

11.4.1920 sabahı gece yarısından sonra saat birde Fransız işgal kıtası Urfa'yı terk etti. Kafile Karakoyun deresi üzerindeki Hızmalı köprü önünden Kuva-yı Milliye Komutanlığı tarafından temin edilen 60 deve ve 25 mekkârinin (yük hayvanının) taşıdığı eşya ve mühimmatları ile batıya doğru Suruç-Arappınar istikametinde yola koyuldu.

Aynı gün öğleye doğru garp yönünden makinalı tüfek ve bomba sesleri geldi.

Gelen haberler Urfa'ya 15 km. mesafedeki Şebeke mevkiinde civar tepelerde konuşlanan silahlı aşiret mensupları ile Fransızlar arasında müsademe olduğu ve aşiretlerin 10 kadar şehit verdikleri, buna mukabil Fransızların büyük bir kısmının maktul düştüğü, mütebakisinin ise esir alınarak Urfa'ya getirildiği şeklinde idi.

Şebeke hadisesi olarak bilinen bu vakanın mahiyeti hakkında birkaç rivayet vardır.

1) Ali Saip Bey'den öğrendiklerimiz :

Ali Saip Bey'e göre Fransızlar Arappınar istikametinde yol alırken iki hadisenin vukuu muhtemeldi.

a) Düşmanın iki aydanberi beklediği imdat kuvvetinin nihayet toparlanmış olması ve bu kuvvetin Suruç'tan Urfa'ya doğru gelmekte bulunması ihtimali.

Urfa'yı terk eden kuvvet imdadın gelmekte olduğunu haber aldığı taktirde mutlaka onlarla beraber geri dönecek ve Urfa'dan intikam almaya kalkışacaktı.

b) Yol güzergâhındaki köylerde yaşayan aşiretlerin Fransızlar'la yapılmış olan mütarekeden haber alamamış olmaları ve bu kabileyi Suruç üzerine yürüten yeni bir Fransız müfrezesi sanarak kabileye ateş açmaları.

Ali Saip Bey bu iki ihtimali düşünerek Mülâzım (Teğmen) Halil Münir Bey kumandasında 100 mevcutlu bir jandarma müfrezesine Fransız kafilesini 3 km. geriden takip ettirmeyi uygun mütalea etmiştir. Ancak bu kararını Fransızlar'dan tabiatıyla gizlemiştir.

Kafilenin refakatine Ali Saip Bey tarafından memur edilen Jandarma Mülâzımı (Teğmen) Ömer İzzet Bey hadisenin gelişmesini ve cereyan tarzını şu şekilde nakletmiştir :

"Gece yarısından sonra saat birde hareketten sonra gün ağarınca kadar sükûnet içinde yol aldık. Sabahleyin kafilenin öncü bölümünde yürüyen Fransız asker elbisesi giydirilmiş Ermeniler etrafa ateş etmeye başladılar. Fransız kumandan buna mani olamadı. Silah seslerini duyan ve yol güzergâhına çıkan köylüler Fransız kafilesini görünce bunların köylerini basmaya gelen düşman kuvveti olduğunu sandılar ve hepsi müsellah olduğu için onlar da rasgele ateş etmeye başladılar. Bu karşılıklı ateşin kesilmesi maksadı ile kafile durdu. Ve tabiatı ile kabileyi takip eden jandarma müfrezesini Fransızlar gördü. Bundan Fransız kumandan şüphelendi ve tertipli bir fuzak olduğu zehabına kapılarak bölüklerine muharebe vaziyeti aldırttı. Artık iki taraftan ateşin kesilmesi önlenemedi. Aşiretlere civardan da katılmalar oldu.

Aşiretlerden 10 şehit ve 30 yaralı vardı. Fransızlar nihayet teslim olmaya karar verdiler ise de bu sefer aşiretler bunu bir tuzak sandılar ve ateş daha da şiddetlendi. Neticede arkadan gelen jandarma müfrezesi de savaşa katıldı. Böylece bu yanlışlıklar sebebi ile Fransız işgal kuvvetinin büyük kısmı imha edildi. Teslim olanlar esir alınarak Urfa'ya getirildi."

2) Şebekedeki hadisenin mürettep bir baskın olduğu iddiası da vardır. Görgü tanıkları Şebekedeki çatışmalara Urfa şehir çetelerinin ve Urfa civarındaki aşiret kuvvetlerinin katılmış olduklarını rivayet etmektedirler.

FRANSIZLARIN İKİNCİ İSTİLA TEŞEBBÜSÜ

Cerablus'u kendilerine üssü'l-hareke (hareket üssü) yapmış olan Fransız kuvvetleri çok geçmeden Urfa'yı tekrar işgal etmek ve intikam almak teşebbüsünde bulundu. 2000 kadar tahmin edilen mücehhez bir Fransız kuvvetinin Miralay (Albay) Norman kumandasında Urfa'ya doğru hareket ettiği haber alındı.

Norman Urfa mücrimlerini (!) tedibe (cezalandırmaya) geliyordu.

Ali Saip Bey Urfa mebusu seçilerek Ankara'ya gitmeye hazırlanırken onun yerine Urfa'ya jandarma kumandanı olarak Binbaşı Nuri Bey tayin edilmişti.

Nuri Bey Kuvay-ı Milliye kumandanı olarak Urfa Milis kuvvetinin de kumandanı idi.

Ancak bu sefer Cerablus'tan iyi techiz edilmiş olarak hareket eden ve Arappınar'daki Fransız kuvveti ile birleşerek Suruç'u işgalden sonra Urfa üzerine yürüyen Fransız kuvvetini sadece Urfa'nın milisleri ile karşılamak ihtiyatsız bir hareket olurdu.

Yüz mevcutlu bir piyade müfrezesi Urfa'nın imdadına yetişti. Bu müfreze yüz kahraman ve cesur gönüllü askerden teşekkül ediyordu. Urfa şehrinin müsellaah mücahitleri düşman kuvvetini Suruç ovası ile Urfa arasındaki dağlarda karşılamak için Şebeke ve Sarımağara denilen yerde tahaşşüt ettiler (mevzilendiler). Yüz kişilik gönüllü piyade kıtası ise Binbaşı Nizami Bey kumandasında daha ileride bir Drej mahallinde tabiyelerini yaparak Fransızlar'ı bekledi.

Fransızlar harp nizamında açılmışlar uzun menzilli toplarla dağları döverek ilerliyorlardı. Binbaşı Nizami Bey topların ateşi altında sükût etmiş ve düşmanın 200 metre mesafeye yaklaşmasına, büyük tehlikeyi göze alarak, müsaade etmişti.

Bu kahraman ve harp fennine vakıf Binbaşı, hâkim noktalarda yuvalandırdığı ağır makineliilere, düşman en yakın menzile girdikten sonra ateş emrini vermiş ve Norman kuvvetini büyük bir mağlubiyete uğratmış, darma dağın etmişti.

Bu ağır mağlubiyet ve inhizam karşısında Fransızlar artık Akçakale ve Arappınar istasyonlarındaki kuvvetlerini alarak Cerablus'a çekilmiş, orada da dikiş tutturamıyarak bugün Suriye'de bulunan Hülmen istasyonuna kadar ricat etmiştir (geri çekilmiştir).

Bu hadise üzerine Milli Kuvvet Fırat kenarını beklemeye memur edilmiştir.

Bundan sonra zaten Fransızlar ile Ankara Hükümeti arasında Ankara İtilafnamesi (20 Ekim 1921) imza edilmiş ve Fransızlar'ın Maraş, Urfa ve Gaziantep'te aldıkları dersler onların bugünkü güney sınırlarımızın güneyine kesin surette çekilmesi ile neticelenmiş ve muhasemat sona ermiştir.

URFA MÜFTÜSÜ
HASAN AÇANAL 'IN

URFA
KURTULUŞ MÜCADELESİ
HATIRATINA EK

Yazan
Necdet AÇANAL

ŞEBEKE BOĞAZI SAVAŞI

Urfa Müftüsü Hasan Açıanal'ın Kurtuluş Mücadelesi Hatıratının sonunda Şebeke Hâdisesi adı ile bilinen çarpışmadan özetle bahsedilmekte ve bazı rivayetlere yer verilmektedir. Bu hadisenin bir görgü tanığı tarafından anlatılan cereyan şeklini okurların dikkatine sunmakla bir görevi yerine getireceğime inanıyorum.

1919-1920 yıllarında Urfa Jandarma Komutanlığı emrinde görevli Urfalı Arabi Kâtibi zade Necip oğlu Arifin Şebeke hadisesi hakkında anlattıkları aşağıdadır.

Sayın Arif Yazgan o tarihte 23 yaşındadır. Jandarma tabur kaleminde yazıcıdır.

Fransızlarla girişilen savaşta (7 Şubat – 11 Nisan 1920) üç defa gönüllü olarak ateş hattında görev almıştır :

1. Şebeke hadisesinde Kuvayı Milliye kumandanlığı tarafından görevlendirilen 100 kişilik jandarma müfrezesinde gönüllü mücahit olarak.
2. Fransızların işgal ettiği ve mahsur bulunduğu Mahmut Nedim bey evinin top atışları ile tahribinde top bataryasında tevcih görevi.
3. Külaflı tepesinden top ateşi himayesinde Karalök ağılındaki fransız mevziine yapılan hücumda gönüllü mücahit olarak.

Bir Mücahidin dilinden Şebeke Çarpışması

Sayın Arif Yazgan Şebeke savaşı hatıralarını 1972 yılında 75 yaşında iken bir aile muhitinde anlatmış ve bu hatıraları bir kasete kaydedilmiştir.

Sayın Arif Yazgan hadiseyi aşağıdaki şekilde anlatmıştır :

"Urfa Milli Kuvvetlerinin kuşatması altında bulunan Fransız işgal kuvveti bir Binbaşı ve Siyasi Hakim komutası altında 460 kişiden ibaretti. Bu kuvvette subay assubay ve er olarak fransızlar, fransız asker elbisesi giydirilmiş ermeniler ve Kuzey Afrika halkından müslüman askerler vardı.

10 Nisan 1920 günü Fransızlar ile Kuvayı Milliye kumandanı Ali Saip bey arasında yapılan anlaşmaya göre Fransızlar 11 Nisan 1920 günü geceyarısından sonra saat 01:00 de Urfayı terk edecekler. Kendilerine mühimmat ve ağırlıklarını yüklemek için 60 deve ve 25 mekkâri (yük hayvanı) verilecekti. Refakat olarak bir jandarma subayı emrinde 10 kişilik bir jandarma müfrezesi görevlendirilecekti. Fransızlar takip edecekleri yol olarak Akçakale veya Arappınar istikametlerinden birini seçecekler ve bunu Kuvayı Milliye kumandanına hareketten 6 saat önce bildireceklerdi.

Fransızlar verilen süre içinde Suruç Arappınar cihetini seçtiklerini bildirdiler.

9 Nisan 1920 günü Karakoyun deresi üzerindeki Hızmalı Köprü'nün Memleket Hastanesi yönünden Fransız binbaşısı ve yardımcısı yüzbaşı karşı yönden de Ali Saip bey, Belediye Reisi Hacı Mustafa ve Mutasarrıf Ali Rıza bey geldiler köprü başındaki buluşmayı ben de seyirci olarak izledim.

10 Nisan akşamı Jandarma Çavuşu Urfalı Sofu zade Hacı Mustafa Çavuştan Fransız kafilesini 3 kilometre geriden 100 mevcutlu bir jandarma müfrezesinin takip etmesini planlandığını öğrendim. Hacı Çavuş kıtadan 4 kişi noksan olduğunu ve benim gönüllü olarak katılmak istersem Samsat Kapısı haricindeki meydanlıkta yapılacak tolantıya gelmemi söyledi. Ben bu kıtaya sivil elbise ile yani Çete hüviyetile katılmak istedim. Sivil Çete olarak Rastgeldi Yusuf ta benimle beraber katıldı.

Fransızların 10/11 Nisan gecesi Suruç istikametinde yola koyulmasından bir saat sonra (saat 02:00 gibi) Samsat Kapısı önünde toplandık. 100 kişilik müfrezenin komuta heyeti Mülâzimi Evvel (Üsteğmen) Halil Münir bey, Jandarma Çavuşu Hacı Mustafa Sofu ve İzmirli Mustafa Çavuş idi. İzmirli Çavuş piyadeden jandarmaya geçmişti. ve askerlik bilgisi yönünden kuvvetli idi.

Biraz bekledikten sonra Kuvayı Milliye Kumandanı Jandarma Tabur Kumandanımız Ali Saip bey beraberinde Belediye Reisi Hacı Mustafa olduğu halde müfrezemizi teftiş etmek ve emirlerini vermek üzere geldi. Kumandanı selâmladık.

Ali Saip bey şöyle konuştu :

“ Bu gece vazifeniz Suruç Arappınar istikametinde giden Fransız kafilesini 3 kilometre geriden takip etmektir. İki aydan beri yaptığımız savaşta hep önünüzde duvarlar, manialar ve hâkim mevkiilerde konuşlanmış düşman kuvveti vardı. Bu gece gerekirse yapacağınız karşılaşmada önünüzde düzlük vardır. Artık karşınızda ne taş ne de bina var. Siz de onlar da aynı şartlardasınız. Düşmanın adetçe sizden üstün olması sizi düşündürmesin. Çünkü onlardan evvel bu istikamette yola çıkan ve Fransızları yolda bekleyen 3000 Urfalı mücahit vardır.

Ön taraftan onlar yeri gelince ateş edecekler. Fransızlar bu ateş karşısında geri döneceklerdir. İşte o zaman sizin vazifeniz düşmanı ateşle kısaç altına almaktır.

Yolunuz açık olsun “

Bize silah ve cephaneye dağıtıldı ve yola koyulduk. Şehir çıkışındaki Bediüzzaman Jandarma Karakolu müfrezemizi selâmladı ve Suruç yolu üzerindeki takip yürüyüşümüz başladı.

Fransız kafilesi ile aramızdaki mesafeyi korumak ve görünmemek için iki öncü çıkardık çünkü kafiye bizden pek uzakta değildi, onların bizi görmesi planı bozabilirdi.

Akaba boğazını geçtikten sonra Düz Kesme düzlüğüne çıktık. Ben önde yürüyordum. Henüz tanyeri ağarmamıştı her taraf zifiri karanlık idi. Tam o sırada bir karartı gördüm. Bu bir insandı. Geride kalmış bir Fransız olabilirdi. “Sen kimsin” diye

seslendim. "Benim ne var ?" diye Türkçe cevap aldım. Ancak bu şahıs bizim müfrezeden değildi. Yakına gelince tanıdığım bir telgraf memuru olduğunu gördüm.

Telgraf memuru akşamdan beri orada olduğunu, Ali Saip beyin emri ile Ayıntaba (Gaziantep) Urfa Kuvayı Milliye kumandanlığının telgraflarını çektiğini söyledi.

Ondan Fransız kafilesinden önce buradan geçen 3000 kadar Urfalı çete efradını görüp görmediğini sordum. Telgrafçı fransızlardan önde yoldan hiç kimsenin geçmediğini söylüyordu.

Sözü edilen 3000 mücahit nerede idi ? Fransızlarla aramızda bir musademe olursa biz 100 muharip 460 kişilik muntazam mücehhez düşman askeri ile nasıl savaşıcaktık ? Bu haberi Hacı Masafa Sofu çavuşa anlattım. Ancak yapılacak bir şey yoktu. Bu arada arkadan gelerek bize yetişen İzollu aşireti mücahitleri bizim kafileye katıldılar. Aşiret Reisi Bozan ağa onlarla beraber değildi. Onun arkadan takip ettiğini söylediler. İzollular bizden öne çıkmak istediler isede biz yanlış bir harekette bulunurlar korkusu ile müsaade etmedik. Onlar da bizim kafileye katılarak yürüdüler.

Müfrezemizde askerlik tecrübesi olan iki çavuş vardı : Urfalı Hacı Çavuş ve piyadeden geçen İzmirli Mustafa çavuş. Artık 3000 kişilik bir çete kuvvetinin fransızları önden karşılaması diye bir yardım beklemek söz konusu değildi. Biz 100 kişilik müfreze olarak 460 kişilik fransız birliği ile savaşmak emri vakii ile karşı karşıya idik.

Firuz Paşa hayratı (sarnıcı) mevkiine yaklaşıyorduk ve gün ışımaya başlıyordu.

İzmirli Mustafa Çavuş müfrezeyi 33 er kişilik üç gruba ayırdı. Kendisi grubu ile beraber yolun sağındaki tepelerden, Hacı çavuş ve grubu ortadan, benim bulunduğum grup da soldaki tepelerden ilerlemeye başladık. İzmirli çavuş kendi grubunun erlerinden 16 kişiyi koşturarak fransızların önünü kestirdi ve sağda yola hâkim bir tepede mevzilendirdi. Bir ara soldaki tepelerden birinden ileriye doğru baktığımda fransızların artçı bölümünde ilerleyen arabaları gördüm.

Fransız kafilesi Şebeke boğazına eriştiği bir sırada arkadan bir silah sesi geldi. Bu bir el ateşten sonra başka ses çıkmadı. Fakat yanımda yürüyen İzollu bir çete " Bu işaret atışıdır " dedi. Benim böyle bir işaret verileceğinden haberim yoktu. Gerçekten az sonra hep beraber beşer el ateş emri geldi. O sırada benim bulunduğum sol grupta bize sonradan katılanlarla birlikte 41 kişi vardık. Hep birden beşer el ateş ettik. Sabahın sessizliğinde yer gök inledi. Bu muharebenin başlangıcı demektir.

Tepeden Şebeke boğazındaki köprü görünüyordu. İzmirli Mustafa çavuşun sağdaki hâkim tepede mevzi almış olan 16 jandarma eri fransızları tesirli bir ateş altında tutuyorlardı. Fransızların komuta kademesi köprünün altından savaşı yönetmeye çalışıyordu. Onların ağır makineli hem sağdaki Mustafa çavuş takımına hemde merkez ve sol kanadımıza doğru ateş yağıdırıyorlardı.

Sağdaki tepede mevzilenen 16 jandarma erinin ateşi gayet tesirli idi. İzmirli Mustafa çavuş savaş deneyimi olan bir asker bilgisi ile 16 muharip askerine güvenli bir yer seçmişti ve düşmana göz açtırmıyordu. Fransızlar o tepeyi zaptetmek istediler fakat başaramadılar.

Benim bulunduğum sol kanat fransız ağır makinelisinin açık hedefinde ve tehlikeli bir konumda idik. Yanımda ateş eden Muşlu bir jandarma eri fransızların kesif ateşini hiçe sayarak düşmana doğru hücum ediyor ve “ haydi yiğitler.....” diye hem kendine hem etrafındakilere cesaret vererek durmadan ateş ediyordu.

Bulduğumuz yerden sağdaki hâkim tepeye kadar koşarak yetişebilirsek kendimizi korumak ve ateşe devam etmek mümkün olacaktı.

Bu fikrimi etrafımdaki arkadaşlara söyledim. Orada tanıştığım Derviş Demo isminde bir aşiret ağası “bak dedi oturduğun yerden ateşe devam et..... kıpırdadığın taktirde seni arkadan vururum.” diye tehdit etti, o benim kaçacağımı sanmıştı. Ona niyetimin kaçmak olmadığını fakat daha hâkim bir yer aradığımı söyledim, cevaben bana güvendiğini ifade etti... ve ben 10 arkadaşla birlikte önümüzdeki inişi hızla geçip yokuşa tırmandık ve hâkim tepeyi tuttuk.

Aramızda meydan muharebesi tecrübesi olan yoktu. Zayıt vermemiz mukadderdi.

Nitekim fransızlara doğru kendini feda edercesine cesaretle hücum eden Urfalı mücahit Şekerci Emin efendiye şehit verdik. Fransızlardan iki maktul vardı.

Biz bu meydan savaşının heyecanlı ve hayatı hiçe saydığımız dakikalarında iken birden şose yolu ve iki taraflı tepeler Urfadan imdadımıza yetişen silahlı mücahitlerle doldu : Urfa yönünden gelen çeteler arı kovanından boşanan arılar gibi muharebe meydanına akıyordu. Bu mücahitler sözü edilen ve fransız kafilesinin önünü kesmek üzere planlanan 3000 kişilik silahlı Urfalılar ordusu idi. Sonradan öğrendiğime göre bu arkadaşlar 10 Nisan akşamı Halepli bahçesinde toplanmışlar ancak planlandığı gibi fransızlardan önce yola çıkmamışlar ve ancak sabahleyin Şebekeye erişebilmişlerdi.

Şebeke boğazının tepeleri kanlı bir savaş alanı halini almıştı. Kan gövdeyi götürüyordu. Artık ne kumanda eden ne kumandaya uyan belli idi. Savaş bir keşmekeş halini aldı. Düşman tarafındaki müslüman Afrikalı askerler teslim oluyorlardı. Düşman kuvvetleri tam bir bozguna uğradılar. Fransızlardan da beyaz mendil açıp teslim olanlar vardı. Neticede 160 esir aldık. Düşman kuvvetinin bir kısmı (takriben 140 kadar) dağınık bir şekilde tepelerden batı yönünde, Arappınar yönünde, kaçarak hayatlarını kurtarmışlardı. Bu meydan savaşında düşman, kumanda kademesi dahil, 160 er ve zabıt zayıt vermişti.

Fransız kafilesine 10 jandarma eri ile refakat görevi verilen Üsteğmen Ömer İzzet bey beni orada görünce acı bir şekilde çıkıştı : “ Senin bu pusudan haberin vardı da niye bana haber vermedin. Bilseydim bu tehlikeli görevi almazdım.... ” dedi. Ömer bey benim bölük kumandanımdı. Ona benim de habersiz olduğumu söyledim. Ömer bey atlı jandarmalarını alarak Urfaya doğru süratle uzaklaştı. “

Şebeke Çarpışması hakkında yorum

Urfa Müftüsü Hasan Açıanal'ın hatıratında Şebeke hâdisesi ile ilgili olarak kısa bir bilgi mevcuttur. Verilen bu bilgi Ali Saip beyin kendi hatıratında naklettiklerinin tefsiri mahiyetindedir.

Ali Saip beyin izahatı Şebeke hadisesinin sebeplerine tam bir açıklık getirmemiştir.

Ali Saip beyin kitabında belirtilen ve Fransızları 3 km. geriden takip etmek üzere kendisi tarafından görevlendirilen 100 kişilik müfrezeye hangi maksatla bu vazifenin verildiğini Ali Saip bey açık bir şekilde zikretmemiştir.

Buna mukabil aynı müfreze mücahit olarak katılan ve hatıralarını bütün detayı ile anlatan Jandarma bölüğünün yazıcı eri Arif Yazgan Fransız kafilesini takip görevi alan müfrezenin görev sebebine açıklık getirmektedir.

Buna ilaveten aşağıda vereceğimiz bilgilerin de ışığı altında bütün yurdun topyekûn İstiklal Savaşına hazırlandığı o günlerde halkın düşmanı nasıl bir ruh hali ile gördüğünü, Ya İstiklal Ya Ölüm ilkesine nasıl bağlı bulunduğunu göz önünde bulundurarak Şebeke hâdisesini değerlendirmek mümkün olacaktır.

1. İşgal sürekli mi, geçici mi

Urfanın Müttefik kuvvetlerince işgalinin, Mondoros mütarekesi şartlarına göre Türkiye ile barış antlaşması imza edilinceye kadar, geçici olması gerekiyordu. İngilizler her fırsatta bunu yineliyor ve barışın imzasından sonra Urfayı terk edeceklerini söylüyorlardı. Hükümet işlerine müdahale etmemişler ve kendi karargâhları dışında hiçbir yere İngiliz bayrağı asmamışlardı.

Fransızlar geldikten sonra durum değişti : İşgal kuvveti komutanı ve Siyasi hâkimi hükümetin bütün işlerine karışmaya başladılar. Bütün devlet dairelerine Fransız bayrağı astılar. Fransızların her hal ve hareketi Sulh imzalandıktan sonra da Urfayı terk etmeye niyetli olmadıklarını gösteriyordu. İşgal kıtası komutanının Müftü Hasan Açıanal'ı evde ziyarete geldiğinde Urfanın 800 yıl önce Haçlı seferleri esnasında Fransızlar tarafından işgal edildiğini imalı bir şekilde hatırlatması Hasan Açıanal'ın sert tepkisine sebep olmuş ve Urfanın ancak 50 yıl Fransız işgalinde kaldığını ve Atabek sultanı Nurettin Zengi tarafından geri alındığını Müftü kendisine söylemişti. Bu ve bu gibi hâdiseler Fransızlarca Urfa vilâyetinin Fransız yönetiminde bir sömürge şeklinde kendilerine bırakılmasını hayal ettikleri seziliyordu.

2. Ermeniler

Fransız işgal kıtasında Fransız üniforması giydirilmiş Ermeni asker ve personel vardı. Fransızlar Urfa vilâyeti topraklarının Suriye gibi manda şeklinde kendilerine bırakılmasına muvaffak oldukları takdirde Ermenilere geniş selâhiyetler verecekler ve böylece Türklere karşı Ermenilerin bir hâkimiyet ve zulüm programı uygulamasına müsaade edeceklerdi.

Urfa halkında bu kanaatin vücut bulmasına sebep olan söylentiler vardı :

Ermeniler arasında bu mahsur birlik Urfada iken veya onlar Urfayı terk etse bile sonradan daha kuvvetli bir Fransız kuvvetinin Urfayı işgal edeceği, bu suretle ermenileri Türk boyunduruğundan kurtaracağı söylenmekte ve bu fısıltılar müslüman halkın kulağına gelmekte idi. Bu haber Urfalı doktor Beşliyan'ın Amerikaya göçtüğünden sonra Ali Saip beye yazdığı mektupta teyid edilmiştir. (Beşliyan bu mektupta Fransızlar 10 gün içerisinde 10 bin kişilik bir kuvvetle geri dönmeyi tasarlıyorlardı diyor). Bir taraftan Urfalılar Fransızlarla savaşırken ermeniler kendi mahallelerinde silâhlanıyorlardı. Gelecek olan yardımın gerçekleşmesi halinde ermeni komitecilerinin çeşitli cinayetler planladığı halk arasında söyleniyordu. Türklerle dostluk ilişkisi olan ermeniler Türk arkadaşlarına Fransızlar döndüğünde evlerine Amerikan bayrağı asmalarını tavsiye ediyorlardı.

Urfa'nın bir Fransız sömürgesi olması ve Ermeni tehlikesi Urfa halkını dehşetler içinde bırakıyordu, Fransızlara yardım gelmesi halinde Urfa Müslüman halkını kötü günlerin beklediği kesindi.

Kurtuluş Savaşının amacı ve Fransızların Yardım bekleyişi

Urfa Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Kuvayı Milliye teşkilâtı Fransızların topraklarımızdan bir daha dönmek üzere atılması için kurulmuştu. Fransızların Urfayı terk etmek gibi bir niyeti yoktu ve kuşatma süresince hep yardım beklediler.

Mütemediyen Urfa semalarında düşmanın keşif uçakları dolaşiyor ve yardımın pek yakında geleceğini onlara müjdeliyordu.

Albay Norman komutasında teçhiz edilmiş bir düşman yardım gücünün trenle Cerablustan Akçakaleye sevk edildiği haber alınmış ve bu yeni işgal kuvvetine karşı savunmak için şehrin doğusunda tabiiye kazmaya başlanmıştı.

(Hatırat Sayfa 51).

4. Tahliye zarureti ve Dönüş Planı

Yardımın gecikmesi ve kuşatmanın getirdiği erzak sıkıntısı işgalcileri tahliye kararı almaya zorladı. İşgal birliği komutanı, Mutasarrıf Ali Rıza beye hitaben yazdığı ve Dr. Fischer vasıtasile gönderdiği 9 Nisan 1920 günlü mektupta tahliyenin geçici olduğunu beyan etmiş ve böylece daha büyük bir kuvvetle yeniden Urfayı işgal etme planını gizlememişti. Fransız Ordular Bakanlığının arşivinde bulunan ve Şebekede esir düşen Fransız Asteğmeni Deloire tarafından yazılmış olan Arappınar 22 Haziran 1920 tarihli raporun VII. Bölümünde yukarıda sözü edilen mektubun sureti verilmektedir. Mektup şöyle başlıyor .:

"Urfa Fransız garnizonu, kendisine karşı yaptığınız hücumlara rağmen işgal görevini bugüne kadar ifa etmiş bulunuyor. Bu mevki muvakkaten terk etmeye ve askerlerimle beraber gitmeye, 6000 nüfuslu ermeni toplumunu açlıktan ölüme terk etmemek için, kendimi moral yünden mecbur hissediyorum. Bu terk işini aşağıdaki şartlar altında istemiyerek kabul ediyorum. :....."

5. Söзде мütareке

Fransız işgal kuvveti komutanının Karakoyun köprüsü üzerinde Mutasarrıf ve Ali Saip beye veda ederken müstehzi bir eda ile " Tekrar görüşmek üzere !... " anlamında fransızca bir deyim kullanması ve bu şekilde dönüş planını açığa vurması bir rivayettir. Ancak bu rivayetin gerçek bir kaynağı bulunduğunu 1919-1922 yıllarında Urfa'da Hıristiyan cemaatinin Yetimler yurdunda müdürlük görevini yapan Amerikalı Miss Mary Caroline Holmes 'in Amerikaya döndükten sonra yayımladığı " Between the Lines in Asia Minor " adlı kitabındaki bir pasajdan öğreniyoruz :

Miss Holmes kitabında Mücadele günlerini anlatırken Fransız subaylarının kendisine veda etmek üzere 10 Nisan 1920 akşamı yetimhaneye geldiklerini yazıyor. Bu veda çayında Kıta komutanı Bnb. Hauger'nin açıkça "... Sizlere Adieu = Allaha ısmarladık değil Au revoir = Tekrar görüşmek üzere demeye geldik..." dediğini naklediyor. (Between the Lines in Asia Minor Sayfa : 119)

Aynı kitabın başka bir bölümünde şu ilginç bilgiye rastlıyoruz :

"..... 11 Nisan 1920 günü yani Fransız işgal kuvvetinin Urfayı terk ettiği gün Fransız yardım kıtasının Cerablustan Urfaya doğru yola çıktığını... Fransızlar gittikten iki yıl sonra bana söylediler..."

(Between the Lines in Asia Minor Sayfa : 78, Paragraf :3)

Miss Holmes 'in bu haberi Fransız askeri kaynaklarına dayanmaktadır.

6.İşgal Kıtası mütarekeyi yaparken silâhlarını bırakmadı.

Ali Saip bey çatışmanın başladığı günlerden beri fransız kıtası kumandanı Hauger'ye teklif ettiği silah bırakma tekliflerinde ".... Silah ve cephanenizi teslim etmek şartile sizi istediğiniz nokta ve mahalle kadar salimen isal etmeyi taahhüt ederim..." diyerek silah ve cephanelerinin teslimini istiyordu. (Ali Saip beyin Namık imzası ile Hauger' ye gönderdiği 13 Şubat 1920 tarihli mektup)

Fransızlar bu şartı kabul etmemişler, Ali Saip bey de bir an önce şehrin tahliyesini sağlamak maksadile bu şart üzerinde ısrar etmekten istemeyerek sarfınazar etmişti. Böylece silah ve mühimmatları ile yola koyulan düşman, kendilerine vadedilen imdat kuvvetinden müspet bir haber alınması halinde, hemen geriye dönecek ve ermenilerle birlikte Urfalıların isyan (!) hareketini cezalandırma planını uygulamaya geçecekti. Bu plan Kuvayı Milliye Kumandanını ve halkı haklı olarak korkutmakta idi. Urfadan ayrılan Fransız kafilesi Şebekede ilk silah sesleri duyulunca derhal Muharebe vaziyeti alabilmişti.

Urfalı ermeni doktor Beşliyan Amerikaya göç ettikten sonra Ali Saip beye yazdığı mektupta (bu mektubun sureti Ali Saip beyin Urfanın Kurtuluş Mücadeleleri adlı kitabının sonuna Lâhika olarak eklenmiştir) Fransız komutan ile bu konuda yaptığı konuşmayı şöyle naklediyor :

Beşliyan - Ya size yolda hücum edecek olurlar ise ne yapacaksınız ?

Bnb. Hauger - Silâhlarımız ellerimizdedir.

Yukarıda sayılan gerçeklere bakıldığında 10 Nisan 1920 akşamı Urfa halkında ve özellikle Müdafaayi Hukuk Heyeti ve Kuvayı Milliye komutanlığında oluşturulan durum değerlendirmesi aşağıdaki tespitlerden başka türlü olamazdı :

1. Fransızlar Urfaya kısa sürede geri dönüp vilâyette sömürgeci olarak yerleşecekler, yani topraklarımızı işgal ederek Anavatandan ayıracaklardır.

2. Urfa ermenilerini Türk boyunduruğundan (!) kurtarmak bu planın önemli bir kısmıdır. Bunun anlamı Urfa Türk ve Müslüman halkının tutsaklığıdır.

3. Fransızların beklediği büyük askeri yardım gücü büyük bir olasılıkla yoldadır. Bu kuvvet batıdan Urfaya doğru gelirken Arappınarına giden kabile ile karşılaşacaklar, hep beraber Urfaya dönecekler ve melun planın uygulamasına hemen geçeceklerdir.

4. Düşmanın bu planını akamete uğratmak için alınacak her türlü önlem meşrudur.

Sonuç

11 Nisan 1920 günü Urfadan 15 Km. mesafede bulunan Şebeke Bağazı mevkiinde Fransız kıtası ile Urfadan gelen çeteler arasında çıkan savaş hakkında söylenenler özet olarak şöyledir.

1) Ali Saip beyin kitabından :

Fransız kafilesinin öncü kısmında bulunan ermeni asıllı Fransız askerleri tesadüf ettikleri aşiret mensuplarına ateş etmişler ve onlar da karşılık vermişler. Kafile duraklayınca 3 Km arkadan takip eden jandarma müfrezesi kafileye yetişmiş. Bu sefer kıta kumandanı bunun bir baskın olduğunu sanarak savaş vaziyeti almış. Böyle başlayan müsademe bir meydan muharebesine dönüşmüştür.

2) Görgü şahidi Arif Yazganın anlattıkları :

Urfadan gelen ve yaklaşık 3000 kişiden oluşan çete gücü ile Fransız kıtası arasında çıkan çatışma Ali Saip beyin bilgisi altında meydana gelmiştir.

3) Şebeke Boğazı Savaşında esir alınan Fransız Asteğmeni Deloire 'ın serbest bırakılıp kendi birliğine iltihak ettiği düzenlediği, aslı Fransız Ordular Bakanlığı Arşivinde muhafaza edilen, Arappınar 22 Haziran 1920 tarihli Deloire imzalı raporun VIII. inci bölümünde savaşın başlaması şöyle anlatılıyor :

"..... Kıta komutanı Urfada imzalanan anlaşmanın Suruç ovasına indikten sonra oradaki aşiretler tarafından ihlâl edileceğini bekliyordu. Bu sebepten kafilenin cenahlarını koruyacak askerler yayla bölgesinde seyrederken öncü kısım ile merkez arasında yol alıyorlardı. Ancak tehlikeli bölgeye girdikten sonra yani sabah saat 7 - 8 civarında ovaya indiğimizde cenah koruyucuları savaş nizamında açılacaktı.

Saat 5 e doğru Urfadan yaklaşık 15 kilometre mesafede güneş doğduktan az sonra kabile Feris Paşa vadisi içerisinde yürürken vadiye hâkim tepelerden ani ve çok şiddetli bir ateşle karşılaştık. Kabile durdu ve hemen savaş için konuşlandı. Öncüler, Artçılar, Sağ ve Sol cenah askerleri mevzilerine girdiler.....

Feris Paşa hücumu Urfa şehrinden gelen halk ile onlara katılan bazı Kürt oymaklarınca (Badıllı ve Düğerli) gerçekleştirilmişti. Miktarının 8000 - 10000 arasında olduğunu tahmin ediyorum....."

Şebeke Boğazı çatışması bir mütareke antlaşması ihlali neticesinde gerçekleşen bir baskın hareketidir yoksa düşmanın Urfa Çete kuvvetinden beklediği bir hücum mudur ? Bunun değerlendirilmesini Harp Tarihi yazarlarına bırakalım.

Ancak bu değerlendirmeyi yaparken Tarihçilerin şu gerçekleri gözden uzak bulundurmaması gerekir :

7 Şubat 1920 günü savaş durumunu başlatan Kuvayı Milliye bir ihtilal teşkilatından başka bir şey değildi. Urfada iktidar Devletin mutasarrıfında değil bir ihtilal komitesinin elinde idi. Mutasarrıf Ali Rıza bey bunu 10 Şubat 1920 günlü mektubunda Fransız birliği komutanına bildirmişti.

Halk düşmanın hazırladığı korkunç planı biliyor ve bunun etkisi altında fevran halinde bulunuyordu.

Elimizde belge bulunmamakla beraber Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti ile Fransa arasında yapılan 20 Ekim 1921 Ankara Antlaşmasında bu Şebeke Vakasının da gündeme gelmiş olması ve hesabının kapanmış bulunması gerekir.

Jandarma Arif Yazganın anlattığı diğer iki savaş hatırası

Mücadele sırasında Urfa Jandarma komutanlığında Tabur yazıcılığı görevinde bulunan Necip oğlu Arif (Sn. Arif Yazgan) savaşta gönüllü olarak görev aldığı diğer iki olayı şöyle anlatıyor :

1) Fransızların karargâh kurduğu Mahmut Nedim bey evinin topla dövülmesi :

Ateş için iki top hazırlanmıştı.

(a) Hamevi zade Sait beyin evinin bahçesinde mevzilenen top.

(b) Kışlada mevzie giren top.

Gece göreve çağırıldım. Topçu kumandanı Üsteğmen Kemal bey vazifemi anlattı. : Topla tahrip edilecek ev halamın evi idi. (Mahmut Nedim bey halamın eşidir) Atış esnasında bir yanlışlığa mahal vermemek için evi ve müştemilatını tanıyan bir kimsenin, hedefin tarifinde, yardımcı olması gerekiyordu.

Gün ağarınca atış başladı. Fransız ağır makinelerini top mevziini tespit etmiş ve bizi hedef alarak şiddetli bir ateşe başlamıştı. Üstümüze mermi yağıyordu. Önce

korktuğumu itiraf etmeliyim. Üsteğmen bataryanın başından ayrılmıyordu. Ateş altında göreve devam ettik. Savaş heyecanına kapılmış, şehadet şerbetini içmeye kendimi hazırlamış, ölüm korkusunu yenmişim.

2) Fransız mevzilerine kuzeydeki Külaflı tepesinden taarruz harekâtı :

" Çete bölük kumandanı olan merhum Nuri amcam ¹ taarruz planını haber verdi. Ben de amcamın bölüğündeki mücahitlerle birlikte gönüllü çetelerin toplantı yeri olan Halvetiye karakoluna gittik karakol gönüllü çetelerle dolu idi.

Gece yarısından sonra Külaflı tepesine tırmandık. Tepedeki fransız siperleri boştu. Düşman tepenin güneyindeki Karalök binasına çekilmiş ve müdafaa vaziyeti almıştı. Yerde diz boyu kar vardı. Top tepede düşmana hâkim bir mevkide mevzie girmişti.

Gün ışığınca top atışının başlayacağı ve top ateşinin himayesinde Karalök bağ ve ağılına doğru hücum edeceğimiz kumandan tarafından bildirildi.

Gerçekten gün doğmadan top atışları başladı. Ve çete bölüğü olarak hücumla geçtik. Karalök binasını zaptederek orada mevzilenen düşman askerlerini esir almak üzere idik ki birden sağdaki Amerikan Yetim Yurdundan üzerimize ateş açıldı. Ateş edenler Amerikan Eytamhanesine sözde o binayı korumak maksadile yerleşen fransız askerleri idi. Kızıl Haç bayrağı çekili bulunan bu binadan üzerimize kalleşçe açılan ateş yüzünden bir mücahidimiz şehit oldu, iki de yaralımız vardı. Şehidimiz Rastgeldi zade Hacı Ahmet, yaralılarımız Kemancı Fuat ve Arabacı Salih idiler. "

Not : Bu hadise Urfa Kuvayı Milliyesi Haberalma Heyetinin 29 Şubat 1920 günlü savaş raporunda anlatılmış ve bu hücumda isim zikredilmeden 3 şehit ve 3 yaralımız olduğu belirtilmiştir.

Necdet Açıanal

¹ Merhum Urfalı Arabi Kâtibi zade Nuri Yazgan o zaman emekli jandarma subayı idi. Sonradan Rifai tarikatına intisap etmiş ve şeyh mertebesine yükselmişti. Kendisi Nuri Baba ismi ile tanınırdı.

**ARŞİVDEN
(A) GRUBU BELGELERİ**

**DİYARBAKIR'DA 13. KOLORDU KARARGAHI ve
ONA BAĞLI TÜMENLERLE
URFA ARASINDAKİ MUHABERELER**

URFA ONÜÇÜNCÜ KOLORDU'DAN YARDIM İSTİYOR

Merkez Heyeti silahlı mücadele kararı almış, Ali Saip Bey'e kumandanlık görevini vermiş, aşiret reislerinden yardım vaatlerini almış ve ateşin başlaması için gerekli hazırlıklarını ikmal etmiştir.

Ancak gerek şehirden katılacak gönüllü mücahitler gerekse aşiretlerin sevk edeceği muhripler içinde savaş tecrübesi olanlar azdır. Jandarma kuvveti cüzidir.

Kuşatılacak düşman kuvveti hakim mevkide konuşlanmış muharebe deneyimi olan askerlerden oluşmaktadır.

Bu durumda Diyarbakır'da 13. Kolordu'dan muntazam kuvvet yardımı istemek fikri ortaya atılmıştır. Kolordu prensip olarak muvafakat ederse bu imdat kıtası askerlerine sivil giydirilecek ve çete olarak savaşa katılacaklardır. Bu istek yapılmış, ancak 5. Tümen'den (Mardin) ve 13. Kolordu'dan hep olumsuz cevap alınmıştır. Bu Kuva-yı Muntazama yardımı konusunda yapılan mektup ve telgraf haberleşmeleri Urfa Mücadelesi arşivinde önemli bir yer tutmaktadır.

Urfa Merkez Heyeti bu ihtiyacı Ankara'da Anadolu ve Rumeli Müdafâ-yı Milliye Temsil Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa'ya arz etmiş ve Mustafa Kemal Paşa'dan aşağıda sureti verilen cevabı almıştır.

ARŞİV-A1

Mustafa Kemal Paşa'dan Urfa Merkez Heyeti'ne çekilen telgrafın metni :

"Bismillah..

Gayet Aceledir.

Mahlul

Onüçüncü Kolordu'ya Urfa Vaziyet-i cedidesi hakkında malumat verdim.

Kolordu göndermekte olduğu bazı vesâit ve kuvvetler ile orada tedabir-i mümkinneyi tatbik edecektir. Hicrete mahal yoktur. Ahalinin izale-i heyecanı ve tedâbir-i lâzimenin icra olunacağını tebliği.

7 Mart 1336

Mustafa Kemal

Ahaliye lisan-ı münasiple tefhimi

Heyet-i istihbariyeye"

Bugünün Türkçesi ile :

"Çok İvedi

13. Kolordu'ya Urfa'nın yeni durumu hakkında bilgi verdim.

Kolordu göndermekte olduğu bazı vasıta ve kuvvetleri ile orada mümkün olan tedbirleri uygulayacaktır. Göçe mahal yoktur. Halkın heyecanını teskin ediniz.

Gereken önlemlerin alınacağını tebliğ ediniz.

7 Mart 1920

Mustafa Kemal

Ahaliye münasip bir dille anlatılması

Haber alma Heyetine "

ARŞIV-A2

Makine başında telgraf muhaberesi

Bu telgraf muhaberesi Urfa Merkez heyetinden bir temsilci ile 13. Kolordu'ya bağlı ve karargâhı Siverek'te bulunan 2.Tümen Komutanı Alb. Akif Bey arasında cereyan etmiştir. Bu gibi telgraflar müstacel hallerde karşılıklı olarak yazışılır ve buna Makine Başında Telgraf Muhaberesi adı verilirdi.

Telgrafta tarih yoktur. Ancak metindeki ifadeden bu yazışmanın 18 Mart 1920 günü yapıldığı anlaşılmaktadır.

"Urfa Mutasarrıflığına :

Cevap : 16/7

Üç Numaraya.

Oradaki ahval zaten Namık Efendi'den (Namık, Ali Saip Bey'in takma adıdır) malumum idi. Fakat madem ki ahval anlaşılamamış farz olunuyor. Her halde izahatınıza intizardayım efendim.

Akif

Cevap :

Urfa tam otuzsekiz gündür harp sahnesi bulunuyor. Bu sahnenin kahramanları aşair ve Urfa efradıdır. Yalnız gayr-ı muntazam ve hiçbir teşkilata tabi olmadığından dörtüzbini mütecaviz fişek ve yedyüzü mütecaviz top mermisi sarfolunan bu sahneyi harpte yevmi dörtüüz lirayı mütecaviz iâşe akçesi ki onbeşbin liraya yakındır, sarfolunduğu halde miktarı 400'ü geçmeyen Fransızlar Urfa'dan çıkarılamadı. Ve topçu pek güzel vazifesini ifa ettiği halde ve Fransızlara barınacak bina bırakmayarak kendilerini mağaralara attıkları halde hücum vazifesini ifada terahi eden (ihmal eden) aşairin rüesa (reisleri) ve kumandanlarına itaatı olmaması bu neticeyi verdi.

Şimdi ahali umumiyetle aşairden ümidini sureti katiyede kesti. Ve aşair de uzun süren bu intizardan (beklemeden) usandı. Daha doğrusu yapamadığına ve yapamayacağına utandı, öyle bir halde ki Ermeni mahalâatına (mahallelerine) karşı konulan nöbet mahallerine bile gitmemeye başladı. Ve rüesa ile kumandan arasına da bu adem-i muvaffakiyetten (başarısızlıktan) dolayı ihtilaf ve emniyetsizlik tahaddüs etti (meydana geldi). Bu hal ve bu heyetle daha üç beş günlük bir idare-i maslahata bile imkân kalmadığını düşünen ahali bugün bir heyet-i mahsusa olarak bizi makine başına hem de cebri bir surette sevk etti. Maksadımız şudur :

Kati bir netice elde edecek, yani Fransızlar'ı Urfa'dan çıkaracak ciddi bir harekât-ı askeriye, buna zaman müsait değilse hiç olmazsa şehir dahilinde Fransızlar'ı şimdiki vaziyette muhafaza etmek üzere az miktarda bir kuvve-i muntazamay-i askeriyenin şehre ithali. Top gibi saklanması gayrikabil vesâit veren bir ordudan sivil kıyafette bir iki taburun sevkine lütuf ve himmet .

İşte maksadımız bunu istirahat ve her halde neticelendirmektir efendim.

Urfa düştüğü yerden kalkmak istiyor. Her neye mal olursa olsun bu meselenin hüsn-ü hitama ermesini istiyor. Bunun için size müracaat ediyor. Ve sizin de malumunuz olan esbaptan bahisle makamat-ı lazimeyi ikaz ederek bugün yegâne muhatacı olduğumuz bir kıta-yi muntazamanın sivil olarak Urfa'ya ithali için bize muavenet ediniz. Ve şimdiden teşekkür ederiz.

Cevap :

Her fikrinize müşterek ve katiyen Urfa'nın selameti hususu için sizden infikâk etmeyeceğimize eminsiniz. Sivil kıtanın tahriki iktidarımız dahilinde olmadığını biliyorsunuz. Mamafih çalışmaktan geri

durulmayacaktır. Bu husus için siz de Kolordu'ya müracaat buyurunuz. Bakalım tasvip edecekler mi?

Memleketten çıkacakları bildirilen müsebbipler kimlerdir? Kimi müsebbip addediyorlar. Bidayeten yazdığınız fıkraların birisinde onlar Cerablus cihetine(okunamadı). Onlardan maksat kimlerdir? Lütfen tasrih buyurunuz.

Cevap :

Kolorduya müracaat olundu. Urfa'nın bu babda fikri ne ise ölünceye kadar beraberiz.

Teşekkür ederiz. Kolorduya müracaat olundu. Mustafa Kemal Paşa'da makine başına istenildi. Hasılı son derece gayret edeceğiz. Ve sizi de haberdar ederiz. Onlardan maksat mücahitlerimizdir efendim.

Mustafa Kemal Paşa hazretleri ilcaat-ı harbiyeye göre (harp zorunluluklarına göre) hareket etmesi lüzumunu Kolordu Fırka 5. kumandanlığı'na emir verdiğini ve oralara müracaatımız lüzumunu vaktiyle emretmiş olduğu içindir ki bu suretle müracaat olunuyor efendim. Bittabi bu müracaat kendisine de isma olunmak mecburiyetindeyiz. (M. Kemal Paşa'ya duyurmak zorundayız.) Çünkü mesele çok mühimdir.

ARŞIV-A3

Mücadelenin sıkıntılı günlerinde Kolordu'nun yardımı konusunda Urfa ve Siverek teşkilatı arasında bir durum değerlendirmesi.

Bir taraftan silahlı mücadele devam ediyor, diğer taraftan Fransızlar'a yeni imdat kuvveti geleceği haberleri Urfa Kuva-yi Milliyesi'ni endişeye sevk ediyor.

13. Kolordu imdat isteklerine cevap vermiyor. Kolordu tereddüt içindedir. Anlaşılan Urfa'da halk tarafından başlatılan savaşa katılmanın İstanbul hükümeti tarafından beklenen barış yolu ile Urfa'nın tahliyesi ümidini tehlikeye düşürür korkusu bu tereddüde sebep olmaktadır.

Aşağıdaki telgraf muhaberesi böyle buhranlı günlerden birinde (25.3.1920) Urfa Merkez Heyeti ile Sivrerek Kuva-yi Milliye Teşkilatı'ndan Odabaşızade Mahmut Efendi arasında cereyan eden fikir alışverişini yansıtmaktadır.

Karaköprü'de makine başında Siverek eşrafından Odabaşızade Mahmut Efendi ile vuku bulan muhaberat.

Bismillah

Sual :

Sizinle biraz müdavele-yi efkâr etmek istiyoruz.

Urfa'nın bugün kırkbeş günden beri geçirmekte olduğu buhran malumu âlinizdir. İki gün evvel Urfa eşrafı mutasarrıfı ile beraber Karaköprü'de muntazam bir kuvvetin gelmesi için beş gün çalıştığı halde ve Mustafa Kemal Paşa'nın emrini dahi istihsal ettiği halde Kolordu kati bir cevap vermedi. Acaba esbabı nedir? Buna ne mana veriyorsunuz?

Cevap :

Fırka kumandanı ne yapacağını kimseye söylemiyor. Bendenizin anladığım mevcutları az olduğu gibi olan da çeşitli uzak yerlerde görevde bulunuyorlar. Mevcutları Silvan kazasında birleştirip buralara getirmeyi tasarlıyorlarmış. Şimdiki durum hakkında bilgim yok. Fırka kumandanına müraccat ediniz. Muvafık bir şey elde edilirse minha (ne ala) Olmadı ise bendenize malumat veriniz.

Milli Reisi Mahmut Bey'in ne tarafta olduğundan malumatınız var mı?

Sual :

Fırkaya birçok defalar müraccat ettik. Hiçbirisine şafi bir cevap alamadık. Kuvvet uzak yerlerde ise Karacurun'daki mevcut kuvveti acaba niçin göndermiyorlar.

Bizim asıl maksadımız az çok bir askerın Urfa'ya yetişmesi ile ahalinin hicreti gibi bir felâketin önünü almak içindir. Yani kuvve-i maneviyenin tamiri maksadına mebnidir. İki gündenberi Karaköprü de makine başında intizar ediyoruz. Bu defa da boş dönecek olursak artık Urfa muhakkak dağılacaktır. Bütün ahali bizim buradaki teşebbüsatımıza intizar ediyorlar.

Dün Viranşehir telgraf memuru ile Karaköprü telgraf memuru arasında hususi görüşülür iken Milli Mahmut Bey'in dünkü gün bir kuvvetle Tel-Abiyad (Akçakale)'ye doğru hareketi haber veriliyordu. Bundan ziyade malumatımız yoktur. Hacı Bedir Bey'in şu günler kuvveti ile beraber Urfa'ya vâsıl olacağı muhakkak idi. Dün akşam aldığımız habere nazaran mumaileyh (adı geçen) henüz kim tarafından gönderildiği anlaşılmayan bir mektup üzerine kuvvetini dağıtarak Urfa'ya hareket etmekten sarfınazar eylediği anlaşıldı. Acaba

mumaileyhe (Mahmut Bey'e) mektup yazan ve hareketten sarfinazar ettiren kimdir, lütfen bu husustaki malumatınızı bildiriniz.

Cevap :

Kolordu ve fırkanın (tümenin) maksadı işi muhasara (kuşatma) ile geçirmektir. Bu ise sizin ve bizim mahvimizi muciptir. Kolordu ve fırkaya bunu anlatınız. Bendeniz de şimdi gider işi anlatırım.

Sual :

Teşekkür ederiz. Meselenin vehametini pekala takdir ediyorsunuz. Lakin arada siz ve biz mahvolacağız. Mamafih elden geldiği kadar kolordu ve fırkayı tahrike çalışacağız. Bir hafta mukaddem (önce) Abuzer Ağa maiyetiyle beraber bilâ sebep Urfa'yı terk eylediği gibi dün gece Mehmet Ağa dahi bütün maiyetile beraber Urfa'yı terk etti. Acaba Urfa'dan bir kusur mu gördü? Veyahut oradan mı talep edildi? Mumailehimaların (adı geçenlerin) böyle ani birbirini takiben hareketleri ahalide mucib-i dehşet oldu.

Bugün Siverek'e vürudu (erişmesi) muhtemel olan top mermilerini lütfen gayret edip vürudu ile beraber Urfa'ya sevkine delalet buyurmanızı rica ederiz.

Hacı Bedir Bey'in tehirli hareketinin Mahmut ve Abuzer Ağalar'ın hareketleri ile münasebettar olduğu zannındayız.

Cevap :

Takdiriniz aynı isabettir. Mamafih icap edenlerle görüşür bilahare arz ederim efendim.

Soru :

Teşekkür eder, ihtiramları takdim ederiz.

Lütfen Mehmet Emin'e söyleyiniz. Sebat ve metanetini muhafaza etsin. Dün Siverek'e gelen mermiler Maraş'a gidecektir.

Lütfen söylesinler arkadaşlarının geldiğinden müteessir olmasın.

ARŞİV-A4

Urfa Belediye Reisi'nden Siverek'te Urfalı Abuzer Ağa'ya :

Siverek'te Urfalı Abuzer Ağa

Muntazam teşkilat görmüş bir kuvvetin Urfa'ya izamı için bir haftadan beri vuku bulan müracaatımız düne kadar semeresiz kalmış idi. Bugün aldığımız habere nazaran o kuvvetin bir kısmının Karacurun'a vürudu (eriştiği) anlaşıldı ise de maatteessüf oradan buraya hareketi henüz meçhul olmakla beraber pek bâtî (ağır) hareket etmekte olduğu da anlaşılıyor.

Ahval-i mahalliyeden bihaber olan bazı zevatın yanlış ifade-i telgrafiyeleri (yanlış tel beyanları) üzerine ora kumandanlığınca aksi emirler itasına (verilmesine) sebebiyet veriyor .

Belediye Reisi ile eşraf tarafından Kumandan Akif Bey'e şimdi verilen telgrafın kopyasını görüp ona göre icap eden delalete himmet buyurmanızı ve alacağınız cevabı makine başında bekliyoruz.

Belediye Reisi ve Rûfekası

ARŞİV- A5

Siverek'te 2. Tümen Komutanı Akif Bey'den Urfa Mutasarrıflığı'na gönderilen telgrafın sureti aşağıdadır. Bu telgrafın konusu da yine Urfa'nın istediği Kuvve-i Muntazama yardımı ile ilgilidir. Konu açık bir şekilde anlaşılmamakla beraber Siverek'teki tümen Komutanı Akif Bey bu telgrafında Urfa çeteleri arasında askerlik yapmış olanların bulunduğunu hatırlatıyor, ayrıca Albay'ın ifadesinde Urfa Kuva-yı Milliyesi'nin silahlı mücadeleye erken başlamak sureti ile hata yaptığını ve aldığı kararın sıkıntısına katlanmak zorunda olduğunu ifade ediyor.

Tümenin ve tabiati ile Kolordu'nun gayesi yardım yerine öğütler vermektir. Bu tavsiyeler Urfa Kuva-yı Milliyesi'nin kendi yağı ile kavrulması, Halihazır durumun muhafazası ve İstanbul Hükümeti tarafından sözde başlatılan diplomatik görüşmelerin neticesini beklemek istikametindedir.

Urfa Mutasarrıflığına

Cevap 16/17 No.Dört

1. Yazılan maddelerin kâffesine (hepsine) vâkıfım.
2. Şifre edilince çekilecektir.

3. Teşkilatsızlık Urfa ahalisinin muhalefetinden ileri gelmiştir. Urfa ahalisi ki devletin kuva-yı muntazaması dahilinde çok zamanlar ifa-yı vazife eylemişlerdi.

Madem ki keyfi olarak iş görmek taraftarı oldular. O halde aynı suretle işin neticesini intaç ve idrake mecburdurlar.

Muntazam teşkilata Urfa ahalisi muhatap idi. Biz şarklıların maatteessüf hiss-i kable'l-vukuumuz (önceden hissetmemiz) çoktur.

Başka bir emriniz var mı? Yalnız zat-ı alilerine ait olan ikinci madde için Kolordu'ya müracaat lazımdır efendim.

(Alb.) Akif

ARŞIV-A6

Aynı konuda başka bir telgraf

Urfa Mutasarrıflığı'na

16/17 İki No.ya Cevap :

1. Azizim, efendim; münakaşayı asla arzu etmem. Maruzatımda kelimeler gayet kuvvetli ve açık manaları haizdir. Ben memuriyetimi ifşa edemem. Cümlesinin manası zatı alileri tarafından anlaşılmalı idi.

2. İşin tesviyesini temin edinceye değin halin muhafazası lüzumu zaten kolordudan mübellağ (tebliğ edilen) şifreli emri tegratide (telgraf emrinde) vazihan (açık olarak) bildirilmektedir. Binaenaleyh meselenin hüsn-i neticeye isâli (erdirilmesi) hâlin muhafazası ile mümkündür efendim.

Akif

Cevap :

Teşekkür ederim. Bendeniz de pek saf kalple idare-yi efkâr edenlerdenim.

Hüsn-i netice istihsaline kadar hâlin muhafazası meselesi zaten bugün bizi burada bulunmaya icbar eden yegâne sebeptir. Kolordu'nun emr-i ahiri (son emri) bir müddet bizi başka vadiye sokmuş idi. Şimdi maksada avdet ediyorum.

..... Hâlin muhafazası şerait-i hazıra tahtında (mevcut şartlar altında) gayr-i mümkündür. Ve zannediyoruz ki Kumandan Namık Bey

- Burada bir kesiklik var. Belki de Mutasarrıf Ali Rıza Bey

Albay Akif Bey'e Kumandan Namık Bey'in (yani Ali Saip Bey'in) bu hususta askeri durumu izah etmek sureti ile teyid edeceğini anlatmak istemiştir.

Silahlı mücadelenin kimin tarafından başlatıldığı hususu tartışılmaya başlanırsa netice hüsrana olur.

..... Sebep sen oldun ben olmadım görüşleri ile açılacak devri anarşi nasıl kapatılır? Zannımca en iyi çare Dahiliye Nezareti'nin işarı veçhile hâli muhafaza ederek Dersaadet'te tarafeyn arasında men-i tecavüz cereyan etmekte olan muhâberat ve müzâkerat neticesine intizardan başka çare yoktur. Bu esas kabul edilirse hali muhafaza neye mütevakkıftır onu da izahen arz edebilirim.

ARŞİV-A7

Aynı konunun tartışması devam ediyor. Aşağıda sureti verilen telgraf Alb. Akif Bey tarafından Urfa Mutasarrıflığı'na çekilmiştir. Akif Bey başvurunun Kolordu'ya yapılması hususunda ısrar ediyor.

Urfa Mutasarrıflığına

1. Urfa ahalisinden istenilen başka meseleler hakkında hâiz-i malumat (bilgi sahibi) değilim.

2. İkinci sualiniz benim telakki ettiğim emri ifşadır ki bu elimden gelmez. Ve binaenaleyhlerden beri bu işlerde hâiz-i malumat olan Kolordu'ya müracaat lazımdır.

3. Urfa ahalsinin veya devletin mukadderatı ile oynamak hakkını hiçbir zaman gösteremediğimden bu hususun faillerine hitabı lazımdır.

4. Urfa ahalisinden beklenen şey yapılan teşkilatı bi'l-kabul (kabul ederek) şecaatle iş görmektir. Mesafe-i karibede (yakın mesafede) fenni harp (savaş tekniği) süngü ile gösterilecek şecaattir. Karakteri müsait olan milletler böyle işe girişmek selahiyetini haizdir. Binaenaleyh bu hususta başkalarının cevabına intizar etmekte hiçbir mana mutasavver değildir.

5. İmdi Kolordu Kumandanı'na müraccat etmenizi ve alınacak cevaptan da acizlerini mahrum etmemenizi hassatan rica ve arz-ı tazimat eylerim efendim.

Akif

Bu telgraftan görülüyor ki Siverek'teki Tümen Komutanı Akif Bey topu Kolordu'ya atıyor ve Urfalılar'a süngü savaşı yolunda ders vermeye kalkıyor.

ARŞIV-A8

7 Mart 1920. Urfa Kuva-yi Milliyesi 13. Kolordu'dan istediğini alamıyor. Diğer taraftan Fransızlar'la anlaşma fikri Siverek'teki Tümen tarafından ima ediliyor. Buna Urfa şiddetle itiraz ediyor. Başlatılan silahlı mücadele dolayısı ile silahların bırakılması halinde Fransızlar ve Ermeniler'den ters bir tepkinin geleceğinden ve muhtemel facialardan korkuluyor. Urfa Kolordu'dan yardım talebinde ısrar ediyor. Mustafa Kemal Paşa Urfalılar'a daha önce Mardin'de bulunan 5.Tümen'e başvurmalarını tavsiye etmiştir. Urfa Kuvayı Milliyesi'nin 5. Fırka'ya yaptığı müracaatı Fırka (Tümen) Kumandanı aşağıdaki tel ile yanıtıyor.

MARDİN

330/180 Gayet Müstaceldir.

Urfa Mutasarrıflığına

C. 7 Mart 36

Urfa ahalisinden daha aynı mealde telgraf aldım. Telaşa heyecana mahal yoktur.

Fransızlar'la Kuva-yi Milliye arasında müsademeler olmuştur. Bu kerre bundan doğrudan doğruya bitaraf ahaliye bir mesuliyet terettüp edemez. Eğer buna rağmen ahali Fransızlar veya Ermeniler tarafından bir taarruza duçar olursa kendini müdafaa edebilir. Beşyüz Fransız, üçyüz Ermeni dörtbin kişilik Kuva-yi Milliye'ye karşı taş binalar içinde kendilerini nasıl müdafaa eyledilse otuzbin nüfusu olan Urfa şehri böyle üç-beşyüz kişiden neden korksun? Ahalide lâ-ekal (en az) birkaç bin silah vardır. Kendi namus ve hukukunu belağan ma belağ (fazlasile) muhafaza edebilirler. Eğer otuzbin kişi bundan aciz ise esasen bu kadar aciz ve korkak ahalinin hakk-ı hayatı yok demektir. Zelilane yaşamaktan, mahvolmak daha hayırlı ve şereflidir. Umuma biraz hiss-i fedakâri (özveri hissi), metanet tavsiye edilmelidir. Kimse muhaceret etmeyecektir. Muhacereti hükümet men'eylemiştir. Korkaklık ve cebanet edip muhaceret edenleri kıtaat-ı askeriye Diyarbekir vilayetine sokmayacaktır. İcap ederse muhacereti silahla men'etmek için emir verilmiştir. Hükümetçe Urfalılar'ın muhafazayı hukuku için her türlü tedabir-i seria ve müessireye (etkin ve suratli tedbirlere) tevessül edilmektedir. Müdafaa-yi Hukuk-ı Milliye tarafından da serian (süratle)

pek büyük muavenet (yardım) tertip ve ihzar edilmektedir.

Bir taarruza uğrarlarsa otuzbin nüfus kendi haklarını muhafaza eylemelidir.

Oradaki Kuvay-ı Milliye'den Müdafaa-yi Hukuk emrinden temin edebilirsiniz.

Esasen şimdiki halde Fransız ve Ermeniler tahassungâhlarından (sığındıkları yerlerden) çıkmaya cesaret edemeyeceklerdir. Telaşa mahal yoktur.

7 Mart 1336

5.Fırka K. KENAN

Görülüyor ki 5. Tümen'den de ret cevap alınmıştır. Tümen Komutanı Urfalılar'ın kahramanlık hislerini rencide edecek kadar ileri gitmiş ve hiçbir vaitte bulunmamıştır. Müdafaa-yi hukuktan nasıl yardım isteyeceği ise anlaşılır gibi değildir.

Halbuki Siverek'te bulunan Urfalı Abuzer Ağa aynı tarihte (7 Mart 1920) Urfa'da Jandarma Tabur Mülhaki Üsteğmen Adil Hulusi Bey'e (müstear adı Tarık) çektiği bir telgrafta, Siverek'teki 2. Fırkadan bir yardımın gönderileceğini bildiriyor.

ARŞİV-A 9

Siverek'ten

Tarık Bey'e

Kuvvei Muntazama tahriki için teşebbüsten geri durmamakla beraber şimdi burada mevcut ve sabaha kadar ihzar edilecek elli süvari, yüz piyade en güzide olmak üzere ilk kafiye olarak inşaallah katiyen sevk edilecektir. Ve peyderpey sevki için eşraf-ı mahalliyenin himemat-ı dindarânesile (Yerli eşrafın dindar himmetleri ile) muvaffak olunacağını arz ve tevfiyat-ı Rabbaniyeyi istirhamla (Allah'tan başarı dileyerek) öbür gün bu nispette bir kuvvetin sevk olunacağı muhakkak bulunduğunu ve efkâr-ı umumiyeyi ona göre idare etmek lazım geldiği ve makamı saireye müracaatımızın yarın tekid edileceği maruzdur.

7 Mart 336

Abuzer Ağa

Abuzer'den Tarık Bey'e ek telgraf :

ARŞİV-A10

Siverek'ten Urfa'da Tarık

Dün akşam size yazılan kuvvet bugün hareket etti, daha da edecektir. Muntazam kuvvet ahalinin güzide efradıdır.

Abuzer

Aynı gün Siverek'te Tümen'in vazifelendirdiği anlaşılan bir bölük kumandanından umum Urfa halkına iletilmek üzere Jandarma Mülhaka Tarık Bey'e şöyle bir avutma telgrafı çekiliyor.

ARŞİV-A11

Siverek'ten Umum Urfa Ahalisi namına Tarık

C. Kolordu'dan umum telgraflar keşide edildi. Burada müfreze her vakit hazır bir haldedir. Henüz Kolordu'dan bir cevap alınamamıştır. Beş-on şehit, birkaç mecruh (yaralı) vermekle kuvve-i maneviyenizi bozmayınız. Yaşamak için ölmek lazımdır. Herhalde bir çaresi düşünülecektir ve düşünüyorlar. Biraz sabır metanet lazımdır.

Maraş göz önündedir. Şâfi cevap yarın arz edilecektir.

7 Mart 1336

3. Bl. K.

Suruç yolu ile Fransızlar'a imdat kuvveti geleceği hakkında haberler gelmektedir.

Urfa'da savaş halinde olan kuvvetin bir kısmını ifraz ederek Suruç'a bu düşman kuvvetini karşılamak üzere göndermek gerekecek. Buna Ali Saip Bey muhalefet ediyor. Çünkü zaten Urfa'daki kuvvet yeterli değildir. Urfa Merkez Heyeti'ni temsilen İdare heyetinden dört üyenin imzası ile Siverek'te Tümen K. Akif Bey'e hitaben aşağıda sureti verilen telgraf çekiliyor.

ARŞIV-A12

Bismillah

Siverek Kaymakam Akif

Ahval-i hazıra dolayısı ile ittihaz edilen tedabir-i acileden biri :
Suruç tarikile kaviyyen vürudu melhuz olan (Suruç yolu ile geleceği kesin olarak beklenen) düşman kuvvetini karşılamak üzere Urfa'da mevcut kuvvetten bir kısmının ifraz edilerek Suruç'a tahriki eşraf-ı mahalliyeye münasip görüldüğü halde Kuva-yı Milliyemiz Kumandanı Ali Saip Bey bu fikri muvafık görmüyor.

Otuzbeş günden beri başımıza toplanan ve zerre kadar bir faidesi görülmeyen aşairle buradaki kuvveti imha etmek mümkün olmadığını vukuat-ı cariyeye (cereyan eden vakalar) ispat etmiştir.

Suruç aşairinin bir kısmı Fransızlar'la ittifak ettiği ve hatta rüesadan birisine vürud edip derdest edilen bir mektuptan sarahatla anlaşılıyor.

Cerablus istikametine giden düşmanın tekrar döneceğine katiyen şüphe yoktur.

Bu kuvvetin Urfa'ya vürudu haberi zuhur edince memleket kâmilten dağılacağı ve belki aşair ahaliden evvel firar edeceklerdir.

Herhalde düşmanı karşılamak ve mümkün olduğu kadar hattı tahrip etmek üzere bir mitralyozla beraber sırf ahaliden ve Belediye Reisi Kumandası tahtında buradan bir kuvvet ifraz ile acilen Suruç'a çıkarılması emrinin mumalileyh kumandana itasını kemal-i ehemmiyetle rica ederiz.

Suruç aşairini hem tahrik ve hem de bozulan kuvve-i maneviyelerimizi tamir etmek için.

Eşraftan

Parmaksızzade Müslüm

Eşraftan

Hatipzade Ahmet

Eşraftan

Hacı Esat

Belediye Reisi

Mustafa

Not : Bu telgrafın tarihi tahminen 15 Mart 1920'dir.

ARŞİV-A13

2. Tümen Komutanı Alb. Akif Bey'den Urfa Mutasarrıflığı'na

Urfa Mutasarrıflığı'na

Urfa işini Fransa'nın lehimize olan etkârını idame edecek bir tarzda hal ve tesviye lüzumuna dair Kolordu Kumandanlığı'nın yazılan şifreli telgrafını Siverek'e muvasalatımdan evvel vekâletimi haiz Siverek Merkez Kumandanı Binbaşı İsmail Efendi tarafından çekildiğini öğrendim. Mealine göre işin tarafeynin şerefine ve bilhassa devletin menâfiine muvafık bir tarzda halline bez-i dirayet ve gayret buyurmaları hususunda bütün Makamat dirayetlerinin, maharetlerinin ibrazına muntazırdır efendim.

16 Mart 36

Akif

Bugünün Türkçesi ile :

Urfa Mutasarrıflığı'na

Urfa işini Fransa'nın lehimize olan fikirlerini devam ettirecek bir tarzda çözümlenmesi lüzumuna dair Kolordu Komutanlığı'nın şifreli telgrafının Siverek'e varışından önce vekilim olan Siverek Merkez Komutanı Bnb. İsmail Bey tarafından çekildiğini öğrendim. Telgrafın içeriğine göre işin iki tarafın onuruna ve özellikle Devletin çıkarlarına uygun bir şekilde dirayetle halline gayret ve çaba lütfedilmesini ve bu hususta dirayet ve maharetlerinizin ibrazını bütün Devlet Makamları beklemektedir.

16 Mart 1920

Akif

ARŞİV-A14

Urfa 13. Kolordu'nun Mardin ve Siverek'te bulunan Tümen Komutanlıkları'ndan muntazam askeri yardım isteklerine hiçbir olumlu cevap alamamıştır. Merkez Heyeti Kolordu ile resen haberleşme zarureti karşısındadır. Belediye Reisi Hacı Mustafa Kuva-yı Milliye teşkilatını temsilen 13. Kolordu Kurmay Başkanı'nı makine başında telgraf muhaberesine davet eder.

13. Kolordu Erkân-ı Harp Reisi (Kurmay Başkanı) Halit Beyefendi
Ahvali mahalliye hakkında bazı mühim ifadatta (ifadelerde)
bulunmak için lütfen makine başına kadar teşrifi âlilerini istirham eyleriz.
22.3.1920 Urfa Belediye Reisi Mustafa Kâmil

13. Kolordu Erkân-ı Harp Reisi Halit Beyefendi'ye

Kırkiki gündən beri Urfa'da devam eden vakayi-i harbiyenin bütün safahatını başta mutasarrıfımız olduğu halde eşraf-ı mahalliye tarafından(okunamadı) mütemadiyen makine başında Mustafa Kemal Paşa Hazretleri ile Cevdet Beyefendi Hazretleri'nin piş-i nazar-ı ittilâına (bilgilerine) arz ederek çarei necat ve selametimizin (kurtuluş ve selamet çaremizin) muntazam bir kuvve-i askeriyenin izamına (gönderilmesine) mütevakkıf olduğunu ilâve eylemiş idik.

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nden aldığımız emr-i cevabide Urfa'daki hadisenin ciddi bir surette halledileceği ve keyfiyet Kolordu'ya yazıldığı ve oraya müracaatımız lazım geldiği tavsiye olunmuş idi. Halbuki Cevdet Beyefendiler'den bir gûna emri beşaret telakki edilemediğinden (bir müjde emir alınamadığından) eşrafı mumaileyhima (adı geçen eşraf)beş gün makine başında intizardan sonra kemal-i yeisle (meyus olarak) Urfa'ya avdet eylediler. Ahali-yi mahalliye bu meyusane avdetten bir kat daha telaşa düşerek hicret gibi bir felâket'e.. tevessül etmeye başladılar.

Bu faciayı görmeye tahammül edemeyen acizleri ile bazı rüfekam (arkadaşlarım) son defa olarak Kolordu'ya müracaata mecbur olduk. Sabahtan beri makine başında intizar ediyoruz (bekliyoruz). İkinci telgrafımızın halâ cevabına nail olmadık .

Fecayi-i mahalliyeye bir hitame çekmek, Kuva-yı Maneviyeyi bir derece olsun tamir etmek için hiç olmazsa Karacurun'daki askerinin hareket emrine zat-ı âlilerini tavsit eder, selamet-i vatan namına rica eder, cevabınıza intizar ederiz.

Fransızların bir müddet-i kalile sonra (kısa bir süre sonra) ele alacağı şiddetli tedibattan kim yakayı kurtarabilir? Memleketten bir kısım efrat ve alehusus memurin çekilecek olursa diğer kısmı nasıl emniyet eder? Ve kaçanların vaziyeti top asarı tahribiyesi ile beraber hükümetin sıfat-ı maneviyesini mesul bir vaziyete ilka etmez mi? Bu tafsilatı maruzaya karşı hem talimat ve hem de yegâne çarei necat bildiğimiz kuvve-i müsellaha-yi muntazama isteriz.

Veyahut İstanbul Fransa Fevkalade Komiserliği vasıtası ile memleketi takibattan ne suretle olursa olsun tahlisi (kurtarılması)

vesailinin istikmalini istirham eyleriz.

Ahalinin talebi (okunamadı) makine başında bulunuyoruz.
İmza

Urfa'nın ısrarlı isteklerine rağmen muntazam askeri müfreze yardımı gelmemiştir.

Urfalılar, gerçeği Siverek ve havalisi Kuvayi Milliye Kumandanı Timur'un 23.3.36 tarihli telgrafından öğreneceklerdir.

ARŞİV-A15

Mahremdir

Urfa Kuva-yı Milliye Kumandanlığı'na

Siverek 23/3/36

Belediye Reisi ve Mutasarrıf beylerin açık telgrafla Urfa için muntazam kuvvet istedikleri kolordudan bildirilmiştir. Meselenin ehemmiyetine binaen atideki izahatın itasına lüzum görülmüştür.

İstanbul'daki tevkifata (tutuklamalara) Fransızlar iştirâk etmemiş: En son defa İstanbul'dan vürud eden (gelen) bilumum ecnebi gazeteleri başta Fransızlar'ın Tan Gazetesi olduğu halde İngilizler'in İstanbul tevkifat ve harekâtını muaheze etmekte (yermekte) ve İngilizler'e hücum etmektedirler. İstanbul işğali muvakkattır. Fırka münazaası neticesi olup kariben (yakında) hüsn-i suretle neticeleneceği ve muhaliflerin nedamet ederek fırkalarından ayrıldıkları anlaşılmıştır. Bu makalâttan (makalelerden) Fransa'nın el'an bizi müdafaa etmekte olduğu anlaşılmıştır.

Bunun için Fransızlar'a karşı harekât-ı askeriye icrasını Kolordu katiyen tasvip etmiyor ve asker göndermeyecektir.

Milli Reisi Mahmut Bey ve Karakeçi aşireti Tel Abyad istikametine hareket etmişlerdir. Bunlar Tel Abyad'a gelmesi me'mul (muhtemel) kuva-yı imdadiyeye (Fransızlar'ın beklediği imdat kuvveti) karşı koyacaklardır. Telaşı mucip bir hal yoktur.

Urfa, Suruç, Birecik ahz-ı asker merkezinde lâyuad (sayısız) müsellaah aşair vardır.

Müdafaa-yi Hukuk Cemiyetleri ihtiyat zabitanı (yedek subayları) kumandasında harp görmüş efrattan kıtaat teşkil edilerek o civardaki

Fransız kuvvetleri tardedilebilir.

Kolordu'nun katiyen muntazam kuvvet göndermeyeceğinin mutasarrıf beyle Belediye riyasetine bildirilmesi lâzımdır.

Siverek ve havalisi Kuvayı Milliye Kumandanı Timur

Aynı tarihte 13. Kolordu Erkânı Harp (kurmay) başkanından Karaköprü'de Urfa Belediye Başkanlığı'na yollanan aşağıdaki tel Timur'un verdiği mesajı teyid etmektedir.

ARŞIV-A16

Diyarbakır'da 13. Kolordu K. Kurmay Bşk. Halit Bey'den Urfa Karaköprü'de Urfa Belediye Başkanlığı'na telgraf

Diyarbakır 2238/50

Müstaceldir

Karaköprü'de Urfa Belediye Riyasetine

Kolorduya yazılan telgrafınıza verilen cevapta Siverek'te Kaymakam Akif Bey'e bildirilmiştir. Vatanın ve umum milletin selamet ve nef'ine taalluk eden mesailde başkalarının talimat ve irşadatına intizar etmeyiz. Menafi-i millete mugayir hususatta mantıktan ve Ulûlemlr'in evamirinden başka bir şey tanımayız. Size verilen cevaplar umum milletin nefini muciptir. Hissiyata ve asabiyete kapılmak milleti felâkete sürükler. Arzı hürmet ederim efendim.

23 Mart 1336

K. 13. Erkân-ı Harbiye Reisi Halit

Bugünün Türkçesi ile

Diyarbakır No. 2238/80

İvedi

Karaköprü'de Urfa Belediye Başkanlığı'na

Kolorduya yazılan telgrafınıza verilen cevap Siverek'te Yarbay Akif Bey'e bildirilmiştir. Vatanın ve bütün milletin selamet ve çıkarına ilişkin meselelerde başkalarının talimat ve iştatlarını beklemeyiz. Millet menfaatlerine karşı olan hususlarda mantıktan ve emir ve komuta

makamlarının emirlerinden başka bir şey tanımayız. Size verilen cevaplar umum milletin yararına uygundur. Hissiyata ve asabiyete kapılmak milleti felakete sürükler. Saygılarımı arz ederim efendim.

23 Mart 1920

13. Kolordu Kurmay Bşk. Halit

ARŞİVDEN
(B) GRUBU BELGELERİ

AŞİRET REİSLERİ VE İLÇE KUVAYİ MİLLİYE TEŞKİLATI
İLE
HEYETİ MERKEZİYE ARASINDAKİ YAZIŞMALAR

ARŞIV-B1

Bu telgraf belge Urfa Heyeti Merkeziyesi üyelerine hitaben yazılmıştır. Viranşehir'deki Milli Aşireti'nin Milli Mücadele'ye katılmak hususunda kararlı olduğunu heyecanlı bir ifade ile belirtmektedir. Aşiretin Reisi ve Viranşehir Müdafaa-yi Hukuku Milliye Cemiyeti Başkanı Mahmut Bey'in imzasını taşımaktadır.

Urfa Heyet-i Merkeziye'nin silahlı mücadeleye hazırlık kararını aldığını bildiren bir telgrafa cevap teşkil etmektedir.

Telgrafın tarihi : 18 Ekim 1919'dur

Viranşehir 1723 / 310 18 Teşrinisani 1335

Urfa eşrafından Müfti-i Sabık Şeyh Müslüm ve Müftii Lahık Hasan, Ali Haydar, Hacı Esat, Hacı Bedir, Sait, Arabi zade Rifat, Siverekli Ali ve Fuat, Hacı Evliya, Hacı Yusuf, Neşet, Hacı Mustafa, Hacı Halil, Abdurrahman, Aziz Beyefendilere

C. Hissiyatı necibeyi vatanperveraneleri pek ziyade şayan-ı şükrandır.

Madde 1: Düşmana söz vermek değil umum Diyarbekir sükkânile (halkı ile) beraber din ve vatan ve hakimiyet-i Osmaniye uğrunda milletçe verilmiş ve cihana ilan edilmiş olan mukarrerat-ı her zaman icraya hazırız. Bu husustaki azim ve kararımızın katiyeti dahi ilân edilmiştir.

Madde 2 : Eben ecdadımız (baba ve dedelerimiz) bu uğurda şehit ve gazi olarak öldü. Mukaddes padişahımızın büyük ecdadı bu azim ve irade ile namus-ı hilafet-i İslamiyeyi muhafaza ve müdafaa edip din-i mübin-i Ahmediyeyi düşmana baziçe ettirmedi.

Madde 3 : Biz de onların ahfadı olduğumuzu Şarktan Kur'an-ı Kerim'i kaldırmak gayesini takip edenlere karşı ispat edeceğiz.

Madde 4 : Koca muazzam ve muhteşem hükümet altıyüz küsur senede ecdat ve ahfadımızın namus ve şerefini millet-i İslamiyeye istinad ederek muhafaza etti. Bugün biz de Cenab-ı Hakk'a, Mahbub-ı Ekrem'e (Peygambere) ve sevgili padişahımıza müsteniden dinimizi vatanımızı tarihlere şan veren nam-ı mübeccelimizi (yüce adımızı) muhafaza ve müdafaa edeceğiz.

Madde 5 : Bugün temin-i hayat ve yaşamak için ölmekten öldürmekten asla kaçmamağa ve hiçbir şeyden çekinmemeğe azmettik. Malımızla canımızla çalışıp hukuk-ı meşrua malik olmaz isek bizim için

yaşamak kalmamıştır.

Madde 6 : Vatanımızın her tarafını yangınlar sarmıştır. Kardeşlerimiz Garb-i Anadolu'da Yunanlılarla çarpışıyor. Bizler de yarın Şark-i Anadolu'da idamei hayat için çarpışacağız.

Madde 7 : Düşman bizleri gafletle avlamaması için hazır olunuz. Aksi halde dinimiz imha, namusumuz Ermeni ayağı altında kalacaktır.

Madde 8 : Bu müdahale-yi işgal Türklük, Araplık, Kürtlük gayesi değildir. Ancak İslamiyetin imhası, Kur'an-ı Kerim'i şarktan kaldırmak kaziyesidir.

Madde 9 : Esas maksadı, düşmanın takip etmekte olduğu başlıca gayeyi takdir ve teemmül edemeyeceklerin (düşmanın takip ettiği amacı idrak edemiyenlerin) irşat ve tenvirini hamiyet-i diniye ve vataniyelerinden bilhassa rica ve semeratını intizar eyleriz.

Müdafa-yi Hukuk-ı Milliye Cemiyeti ve Milli Reisi
Mahmut

ARŞIV-B2

Badıllı Aşiret Reisi Sait Bey'den Urfa Merkez Heyeti'nde Müftü Hasan Efendi ve Merkez Heyeti Azası arkadaşlarına yazılan mektup :

Bismillah...

Huzuru Alilerine

İzzetli efendim hazretleri

Faziletli Efendim Müftü Hasan Efendi

Eşraflarından Hacı Kamilzade Hacı Mustafa Ağa'ya

Ve Hacı Esat Efendi

Ve Amucem Sait Efendi

Ve Yağlıcı Hacı Efendi

Ve Hacı Kâmilzade Hacı Yusuf Efendi

Hatipzade Ahmet Efendi

Bilhassa cümlenize selâm ederek arz-ı ubudiyet ve iki ellerinizden öperim ve hatır-ı nazikânelerinizi istifsar ederim.

Kaldı ki bizim Urfa'da olan dostlarımız için ne tedbir ediyorsunuz? Ve sizin tedbiratınızı biz de anlayalım. Bendeniz bu mesele için Siverek'e gittim ve Siverek'te hiçbir şey anlamadım ve Siverek ahalisinde hiçbir hareket yoktur. Ve Siverek'ten hiçbir ümit beklemeysin. Esasen Siverek iki taraftır. Bir taraf diyor, öbür taraf hareket etsin, öbürü diyor o hareket etsin. Katiyen her iki taraf ta hareket edemezler.

Hamdolsun Urfa civarında olan Kürt aşairleri bunlara kifayet ederiz. Hemen gayri(okunamadı) bir tedbirat bizlere beyan edin biz de ona göre bir hareket edelim. Bu bir haftadır ki benim fikrim bir iş edeceğim. Ama sizden bir cevap istiyorum. Bizler için bir tedbirat ve fikriniz her nasıl ise bizlere beyan edesiniz. Eğerçi herhal bu mektubun cevabını sizden isterim. Artık bendenizin tahammüle kararım kalmadı(okunamadı) bendenize mealini beyan edesiniz.

Dün gece bendeniz Siverek'te idim. Bizim Urfa mutasarrıfının bir telgrafını orada gördüm. Yazıyor ki : Urfa eşrafları, Urfa'daki olan aşairler reisi bilumum İbrahim Paşa'nın oğlu Mahmut Bey'i istiyorlar. Bizim aşairlerin katiyen haberleri yoktur. Ve sizin de haberiniz var mı, yok mu? Yoksa kendi indinden mi söylemiş?

Mutasarrıf fikri eğerçi kendi başına etmiş ise bu fikir değildir. Ve biz bu fikri katiyen kabul etmeyiz. Bendeniz bu sözü mutasarrıfa yazardım ama yazmadım. Şiz bu sözümü tebliğ edesiniz.

İbrahim Paşa'nın oğlu gelir evvelce bizi yağma eder, ikinci Urfa'yı yağma eder. Sonra ayak altına gideriz.

Elhamdülillah din ve vatan için biz bir şeyden yüzümüzü çevirmemişiz. Her vakit ki biz bu havalide olanlar mahvolduk ise sonra İbrahim Paşa'nın oğlu gelsin!

Şimdiki hal bizim daha bir kolumuz kafamız kırılmadı ve bizim bir tüyümüze bir hata gelmedi. Ne için Mutasarrıf Paşa Siverek'e yazıyor imdat istiyor?

Hamdolsun İslamiyetlikçe bizce onlardan İslamiyetimiz çoktur. Din ve millet uğruna canımızı feda ederiz. Bizim Allah sayesinde fişeğe biraz ihtiyacımız var. Ama daha bir şeye ihtiyacımız yoktur. Eğerçi fişek var ise hemen bize Karaköprü'ye ulaştırın. Yeter... Daha bir şeyi merak etmeyin. Bundan dört gün mukaddem Müftü Efendi'ye bir mektup yazdım. Daha bir cevap alamadım. Herhal bize bir haber gönderesiniz.

Bir haber beyan etmez iseniz, sonra kendi başıma bir şey çıkarırım iyi gelir, kötü gelir artık siz bilirsiniz.

5 Şubat 1336

Badıllı Aşireti Reisi Sait

İmza

ARŞİV-B3

Suruç Berazi Aşireti Reisi Şahin Beyzade Bozan Bey'den Urfa Kuva-yı Milliye Kumandanlığına

Urfa'da Kuva-yı Milliye Kumandanlığı Huzur-ı Alisine

Düşmanın Cerablus'tan itibaren Arappınar, Harapnas, Kültepe, Tel Abyad istasyonları ile Birecik merkez kasabasında kâin kırkar Ellişer ilâ yüz-ikiyüz raddesindeki kuvvetlerini alarak birbuçuk mahdan beri giriftar oldukları muhasaradan ve bununla beraber açlık ve susuzluktan tahlisleri için Ayıntap ve civar istasyonlarından gelen iki yüze karib en evvel Cerablus'a doğru gelerek oralardaki istasyonlarda ellerine geçirebildikleri üç lokomotif ve seksen-doksan kadar vagonu bittahrik üç katar ederek beher katarın birer çeyrek mesafe ile yekdiğerini takiben şarka doğru hareketi üzerine Suruç aşair ile Cerablus mevkii tutuldu. Gelen trenin birinci katarı keşif kolunu icra ediyordu. Açık vagonlar ve vagonların her biri kum çuvalı ile tabiye edilmiş taarruzu menediyor.

İkinci katara dahi yolun evvelce tahrip edilen mahallerini tamir etmek üzere ikiyüz amele bırakılmış ve harap mahallerde nüzul ederek tamiratı icra ve hitamı muamelede irkâpla hareket ediyorlar. Ez gayr-ı amele müsella kuvvet üçyüz kadar piyade ve yüze karip de süvariden mürekkep idi. Nezdlerinde birçok otomatik tüfeklerle ağır mitraliyozlar ve bir adet de beşbuçuk santimetrelik bir cebel topu vardı. Cerablus'a yakın bir mahalde önlerine siper hafri ile hareketleri men'e çalıştık ise de etraf ve civar kurâ halkının muavenetleri üzerine Birecik kasabasına gitmeye muvaffak oldular. Trenlerden çıkıp Birecik'e doğru ilerleyen düşman kasabay-i mezkûra giderek oradaki mahsurları tatyip ve avdetle trene irkâp Arappınarı'na doğru hareketlerinde Siftek civarında tekrar mevzi aldık. Lâkin aşair-i mahalliyeden katiyen bir yardım olmaması hasebiyle bize son derece fâik kuvvet ile Martın sekizinci gecesini Arappınar'ına hareket ve harap mahalleri tamir ede ede şafak ile beraber mezkûr istasyona da muvasalat ettiler.

Buraya kadar sokulan, arkası ve önü boş kalan, topu dörtyüz kişiden mürekkep düşmanı olduğu mahalde mahvetmek hiçten iken etraf kurada istirahatanelerine çekilen ve iş görülecek zaman olduğunu derhatır edemeyen ve gönderilen haberlere ve edilen davetlere tenezzül etmeyen, yağmadan maada bir şeye hevesleri olmayan ağalar ve efrad-ı aşair velev bir fert olsun imdada gelmediler. Mecburen o gece sabaha kadar tarafımızdan istasyonun cenubunda ve Mehmet Kasım Ağa'nın da şimalde hafrettiği siperlerden endah ve treni tevkif ettik. Lâkin Mehmet Kasım Ağa'nın tarafına çıkarılan on altı nefer Fransız'ın köye doğru hareketleri üzerine Mehmet Kasey ateşi keserek Fransızlar'a teslim

olduğunu beyan etmiş ve düşman emin bulduğu o tarafı terkle bütün kuvvetyile cephemize ve siperlerimize dehşetli hücum eylemiş ve süvarilerini de arkadan çevirme suretiyle sevk etmiştir.

Dört yüz nefer düşmanın dört saat devam eden fasılasız top, bomba, mitralyöz ve silah ateşlerine biraderlerimle onbeş nefer akrabalarım dehşetli dayanarak etraf ve civardan otuzbin nüfusu havi Suruç ahalisinden imdat diye bir nefer bile gelmemiş ve evvelce Suruç şubesinde çavuş olup Fransızlar'a mukaddema iltihak eden Şakir ve biraderi Ali ve Cezayir Ahmet'in biraderi ki Basravi'nin kayıpederidir.

Hamo Hırço otuz-kırk kadar Fransız'a rehberlik ederek ailemizin bulunduğu karyeye miteveccihen ilerlemeleri ve süvarilerin arkadan yüz hatve kadar takarrüpleri ve kuvvetimizin azlığı, onların dehşetli ve avcı hattındaki piyade hücumları top mermileri ile mitralyözün yağmur misillü daneleri her biri vatanın sinesinde bir yare açtığını hissetmeyen ve belki de hissedip mesrur olan, suretleri İslam, siretleri hain-i vatan ahali ailemize hücum eden, hanümanımızı harap eden düşmana pek uzaktan seyirci gibi bakmış ve biz de mecburen ateşi keserek düşman, köye muavasalat etmeden aileyi kurtaralım diye köye doğru gittiğimizde düşman dehşetle hücumunda devam ve biz de mukavemetle ailemizi ikişer yorganla öküz ve ineklere yükleyerek köyden uzaklaştık.

Biraz sonra düşman salifü'z-zıkr kesanla köye gelerek top ateşile evlerimizi harap ve köyü tamamı ile ihrak ettiler. Uzaktan bu ateşi görüp ve hissetmiş isek de en son kuvvetimizin onbeş nefer olduğunu anlayarak hem topu, hem mitralyözü ve süvarisi ile dört yüz kişiye karşı durmakta kâr-ı akil olmadığını anladık.

Evimiz yandı. Felaket oldu. Malımız mahıv ve itlaf oldu.

Bununla da kanaat etmeyen Ketkânlı aşireti ki başlarında Basravi var, avenesi ile hücum ederek yollarda kazadan kurtulmuş, düşmandan can kurtarmış kadınların önünden inek ve öküzlerle karıların başındaki puşuları yağma ediyorlardı.

Vatan ve millet uğruna bu felaket bizim için şereftir. Fakat kazada mevcut, namusunu bilen birkaç kişi de tasdik eder ki Suruç'ta efradımız kuvvetimiz vardır denilmesin. Biz kanımızın son damlasına kadar bu vatanın bu devletin bu dinin uğruna çalışacağız. Allah din ve millete zeval vermesin, millet var olsun, vatan kurtulsun diye bu işe teşebbüs ettik. Ve inşallah neticesine kadar çalışacağız.

Fakat kuvve-i maneviyeyi kesredenler ve cümleyi telaşa ilka eden alçakların terbiyesi verilmeli.

Bâlâda arzedildiği miktardan ibaret düşman kuvveti belki onbine kadar çıkarıldı .

Bununla beraber bütün ağalar ve Kaza ahalişi düşmanla daim müddet muhaberededir. Bizim postamızı men'e telgrafları şikest ederek aldıkları malumatı derhal bin vasıta ile düşmana ulaştırıyorlar.

Kazada Aligör Karyeli Seyfettin Beyzade Salih Bey'le kariye-yi mezkûreli Reşit Efendi ve akrabaları ve Betha Kariyeli Hacı Ali bin Yahli'den maada cümlesinin Fransızlar gelirse teslim olacaklarını ve katiyen harp edemeyeceklerini ve zaten Fransızlar'la harp eden Şahin Beyzadelerle Seyfettin Bey namındaki eşkiya-yı meşhure ve daimeler olduğunu ba mazbata düşmana bildirmişlerdir ki en itimad edilen adamlar da bunlar meyanındadır. Binaealeyh bu Kaza halkının hiç birisine bir suretle itimad edilmesin. Kağıt, evrak, esrâr vesaire gösterilmesin. Kuvve-i maneviyeye halel gelmesin. Bimennihi Teala kaydedeceğim efratla İnşaaallah düşmanın istirahatını bozar ve vatani selamete çıkarırız.

Lâkin kuvve-i maneviyenin kâmilen tashihi için elli-altmış kadar süvari ile behemehal bir top ve mitralyozun dakika teahhur etmeden buraya izam buyurulması ve esna-yı rahta kendilerine söylenecek lafların yalan olduğunu emrederek hiçbir surette bir kimsenin iğfalatına aldanmamalıdır. Kumandanları katiyen Suruç ahalişi ile ihtilat etmeyecek bir emir almalı başka bir ifsadata ve tazyikata katılmamalı. Çünkü hariçten gelecek bu kuvvetin kuvve-i maneviyeye ve hareketi milliyeye dehşetli tesir edeceğini anlayan bal dudaklı vatan hainleri birer ikişer tatlı lafla onları hareketlerinden men ve kuvve-i maneviyeye ve maddiyelerini kesreden, vatanın bir karış toprağı için ölecek, düşmana taban göstermeyecek ve muntazam bir kıtayı milliyeye olsun ki benim buraca göreceğim işler mühimdir.

Peyderpey malumat arz eder ve mufassal malumat ile kuvvet ve top ve mitralyoz isterim. Çünkü düşman açık bulacağı kapıdan maazallah rahat girerse çıkarması müşkül olur.

Baki arz-ı ihtiramata ederim Efendim.

9 Mart 1336

Suruç Berazi Aşireti Reisi

Şahin Beyzade Bozan

İmza ve Mühür

ARŞİV-B4

Suruç'ta Berazi Aşireti Reisi Şahin Beyzade Mustafa Bey'den Urfa Merkez Heyetine telgraf

..... hacet yoktur. Topun muhafazası için miktarı kâfi kuvvete lüzum var ise kuva-yı kâfiye izam kılınmak üzere makine başında bugün emrinize sabırsızlıkla intizar ederim efendim.

24 Mart 1336

Şahin Beyzade Mustafa

Bugünün Türkçesi ile

..... gerek yoktur. Topun korunması için yeteri kadar kuvvete lüzum var ise kâfi miktarda kuvvet gönderilmek üzere makine başında emrinizi sabırsızlıkla bekliyorum .

24 Mart 1920

Şahin Beyzade Mustafa

ARŞİV-B5

Berazi Aşireti Reisi Şahin Bey'den Suruç Boztepe Köyü'nde Berazi Ağalarından Hacı Hıdırzade Mehmet Faik Bey'e gönderilen mektup .

Bismillah

Hacı Hıdırzade Biraderim Mehmet Faik Efendi'ye

Muhterem Biraderim,

Arz-ı tahiyatla hatırı alinizi bade'l-istifsar (sizi selamlayıp hatırınızı sorduktan sonra)

Fransızların topsuz olarak cüzi bir kuvveti Birecik'e hareket etti ise de şayan-ı ehemmiyet olmayıp umum Berazi ağalara ba tezkere (mektupla) bildirdim. Yani Birecik'ten Arappınar istasyonuna geleceği muhtemeldir. Vusul-i tezkerede (tezkereyi aldığınızda) yani bu gece süvari ve piyadenizle Atmanek, Arappınar'ı ve Mektele karyelerine (köylerine) gelmenizi son derece rica ederim.

4 Mart 1336

Berazi Aşiret Reisi Şahin

Urfa'ya mahsus evrakı bila tehir (gecikmeden) göndermenizi rica ederim.

ARŞİV-B6

Berazi ağalarından Yaslı Mizar Köyü'nde Galip Beyzade Mustafa Bey'den Suruç Kaymakam vekiline gönderilen mektup.

Bismillah

Suruç Kaymakam vekili canib-i âlisine

Bugün istasyona hareket eyledim. Adamlarımdan birisi cüzi mecruh (yaralı) olup şimdi aldığım malumat Hülmen İstasyonu'ndan Ağcakoyun İstasyonu'na Halep'ten ve Mustafa Kemal Paşa'nın kuvveti Ağcakoyun'a giden vagonlar büyük muharebe edip vagonlar iade edilip Cerablus'ta olduğu, bugün saat dokuz raddelerine kadar yirmisekiz top sedası gelmiştir. Katiyen vagonlar başka bir cihete gitmemiştir.

Halep'ten üç tabur ve beş top bir mitralyoz Ağcakoyun'a gelmişlerdir. Bu da muhakkaktır.

Urfa kuvveti Köran karyesine gelmiştir, malumunuzdur.

İnşallah güzel olacaktır. Lütfen Urfa'dan aldığınız malumatın işarı müsterhamdır. (Urfa'dan aldığınız bilgilerin bana iletilmesi istirham olunur).

12 Mart 1336

Galip Beyzade Mustafa

İmza

ARŞİV-B7

Suruç Kuva-yı Milliye Heyeti'nden Urfa Kuva-yı Milliye Kumandanlığı'na gönderilen mektup. Bu mektupta genel durum özetlenmiş ve cephane yardımı istenmiştir.

Bismillah

Urfa Kuvayı Milliye Kumandanlığı canibi âlisine

Evvelce de arz olunduğu veçhile Cerablus'tan trenle Tel Abyad istikametine hareket eden düşmanın cüzi bir kuvvetinden ihafe eden (korkan) kaza ahalisi kuvve-i maneviyesi rahnedar olarak (kırılarak) merkez kasaba bile bilumum aileleri ile naklihaneye ederek iş vazife görecek bir nefer jandarma bile kalmamıştır. Birkaç memur ve jandarma kumandan vekili kalmıştır ki bunların da kuvve-i maneviyesi haleldar olmuştur (bozulmuştur). Binaenaleyh bu cihetin tashihi (düzeltilmesi) için bir miktar kuvvetin behemehal buraya izamı, hanesi ihrak (evi ateşe

verilen) ve kendileri epiyi örselenen Şahin Beyzadelerden Bozan Bey merkez kazaya gelerek namuslu ve dindar eşhastan çete teşkili ile bugün öğleden sonra düşmanın hareketini men'e kalkışacak Birecik, Nizip, Rumkale ve Münbiç'ten gelen çeteler iki top ile Cerablus'taki düşmanı muhasara etmiş, müsademe (çarpışma) devam ettiği Münbiç kaymakamlığından Bozan Bey'e mevrud (gelen) malumattan anlaşılmiş, hanelerinde mevcut cephaneler haneleri ile beraber ihrak edilmesi (yakılması) üzerine vazifelerini bihakkın ifa etmek üzere sekiz on sandık Osmanlı ve Alman cephanesi ile kuvvetin herhalde sürat-i irsali (ivedi gönderilmesi) ve isal-i vatan ve selâmet-i memleket namına müsterhamdır, efendim.

10 Mart 1336

Suruç Kuvve-i Milliye Heyeti

ARŞİV-B8

Birecik ve Rumkale'den Urfa Heyeti Merkeziyesine harekât hakkında tel rapor.

RUMKALE

Urfa Heyeti Merkeziyesine

Harapnas'tan avdet ile düşmanın iki gün evvel Akçakoyunlu istikametine geçtiği haber alınarak Nizip'ten bir kuvvet sevk edilmişti. Bugün de vaki olan istimdat (imdat isteme) üzerine Rumkale'den üçyüzü mütecaviz bir kuvvet o cihete tahrik edilmiştir.

13 Mart 1336

Birecik Heyeti İdaresi

Rumkale Heyeti İdaresi Reisi Namına

Timur Ertuğrul

ARŞİV-B9

Bu mektup Urfa Merkez Heyeti'nden Viranşehir'de Milli Aşireti Reisi Mahmut Bey'e yazılmıştır. Yazının tarihi 29 Şubat 1920'dir. Yani silahlı mücadele başlayalı 20 gün olmuştur. İmza sahibi belli değildir. Mektup genel olarak savaşa katılan aşiret çetelerinin savaş bilgi ve deneyimi olmadığından düşmana karşı etkili bir saldırı yapılamadığından söz etmekte ve Mahmut Bey'den gerek silah ve cephane tedariki gerekse başlarında subayları bulunan tecrübeli bir askeri kıtanın yardıma gönderilmesi yolunda yardımcı olması isteniyor.

Mektubun bazı kısımları yırtılmak sureti ile hasara uğramış ise de savaşın ilk 20 günündeki durumu yansıttığından önemlidir.

Bismillah

Milli Aşireti Reisi Saadetlu Mahmut Beyefendi Hazretleri'ne

Hayat-ı istiklalimizi (bağımsızlığımızı) mahvetmek cüretinde bulunan Fransızlar'a karşı haklı bir kıyam-ı umumi (genel karşıkoyma) neticesi millet muhafaza-yi din ve namus uğruna ittifak ederek (birleşerek) gerek Siverek etraf aşairi, gerek Urfa etrafındaki aşairle beraber İnze Aşireti Reisi Hacim Bey dahi iştirâk ettiği halde mühim bir kuvvet vücuda geldi. Miktarı ancak beş yüze baliğ olan düşmana yirmi günden beri çarpıştığı halde maatteessüf pek cüzi bir muvaffakiyetten başka başka bir şey elde edemedi. Bu muvaffakiyetsizliklerin başlıca esbabı, ahalemizle beraber Urban aşair muntazam harp görmemeleri ve muhkem tabiyeleri karşısında bulunmamalarından ve ezcümle düşmanın istihkâmlarını tahrip edecek ağır toplar bulunmaması yüzünden ileri gelmiştir.

Gerçi beş santimetre kutrunda (çapında) bir cebel topu (dağ topu) elde mevcut bu (okunamadı) düşmanın muhkem ebniyelerden müteşekkil istihkâmına karşı hiçbir tesir icra etmediği gibi mermileri de bulunmadığından hal ve mevki son derece kesb-i müşkilat etmiştir (güçleşmiştir). Urban aşair tarafından düşmanın istihkâmına karşı edilen hücumlar semeresiz kaldığı gibi bir çok efradımızın şehadet ve mecruhiyetine (yaralanmasına) sebebiyet vermiştir. Düşmanın ise mevkii gayet müstahkem olduğu gibi aylarca idare edecek erzak, cephanes ve bombası bulunduğu ve ezcümle dünkü gün bir tayyaresi gelerek memleketin üstünde cvelan etmekle ahali, aşairin büsbütün kuvve-i maneviyesini haleldar eylemiştir. Ve bu tayyarenin vürudundan anlaşıldığı üzere arkadan daha bir çok kuvvetlerin gelmesi me'mul ve muntazamdır (mümkündür ve beklenilir).

Behemehal her ihtimale karşı buradaki kuvvei işgaliyeyi imha etmek için kuvvetin vürudundan evvel zirde (aşağıda) arz edilecek mevaddin (maddelerin) gayet seri bir surette buraya gelmesi ehem (çok önemli) ve elzemdir (çok gereklidir).

Balada (yukarıda) arz edildiği vecihle : Evvela bu hadisede ahali ve urbanın hiçbir gûna tesiri olamayacağından harp görmüş muntazam bir kıta-yi askeriyenin serian (süratle) izamı (gönderilmesi) vecibedendir (gereklidir). Saniyen on-onikibuçukluk iki topun gönderilmesi lazımdır. Zira bu elde bulunan top bu mevaki-yi müstahkemeye (müstahkem mevkilere) karşı bir gûna tesiri görülmemiştir. Mamafih Huda ne Kerde (Allah göstermesin) mesai-yi vataniyeniz (vatan için yaptığınız çalışmalar) ve teşebbüsat-ı vakianız (vaki olan girişimleriniz), arz eylediğimiz derecede büyük topların gönderilmesi kabil olmadığı taktirde heba olacaktır.

Herhalde başlarında ümera ve zabitanı (komutan ve subayları) bulunmak şartı ile muallim bir kıtayı askeriye ile civarınızda ne kadar top var ise külli (tamamen) mermileri ile beraber mümkün olduğu kadar bir süratle tarafımıza irsaline delalet ve her zaman olduğu gibi bu badirede izhar-ı celadet ve hamaset (şecaat ve kahramanlık), İslamiyet, namusu millimiz namına rica ve istirham eyleriz.

29 Şubat 1336

ARŞİV-B10

Bölük Kumandan vekili Başçavuş Mustafa imzası ile Urfa Jandarma Tabur Kumandanlığı'na hitaben yollanmış olan 1 Mart 1920 tarihli bu raporun Suruç'taki bölükten gönderildiği sanılmaktadır. Bir taraftan düşmanla savaşırken bir taraftan da eşkiya ile mücadele edildiğini göstermesi bakımından bu belge ilginçtir.

Bismillah

Urfa Jandarma Tabur Kumandanlığı canib-i âlisine

Madde 1 - Emniyet ve asayiş berkemal olup Kuva-yı Milliye harekâtlarına berdevamdırlar.

Madde 2 - Dünkü gün Urfa'ya saman götürmek için buraya gönderilen merkepçilerin Sarı Mağara civarında eşkiyalar tarafından edilerek (soyguna uğrayarak hayvanları ile eşyayı saireleri kâmilen gasp edilmiş ise de şakiler Dinayi Aşireti'ne mensup olduklarından eşyayı mağsubenin (gasp edilen eşyanın) Hacı Hıdırzade Mehmet Efendi tarafından kâmilen istirdat edileceği tahtı temine (güven altına) alınmıştır.

Madde 3 - Dünkü gün ezani saat dörtbuçuk raddelerinde Urfa istikametinden hangi hükümete mensup olduğu anlaşılamayan bir tayyare gelip Birecik ve Cerablus istikametine geçtiği ve başkaca vukuat olmadığı bera-yı malumat arz olunur.

1 Mart 36

Bölük K.V. Mustafa

ARŞİV - B11

Suruç Berazi Aşireti Reisi Şahin Beyzade Mustafa Bey'den Urfa Kuva-yı Milliye Heyeti'ne gönderilen rapor.

Bu raporda Fransız kuvvetlerinin Halep ile Urfa arasındaki ulaşımını sağlayan ve Suruç'un güneyinden geçen demiryolunun tahribi işi konu edilmiştir. Suruç milli kuvvetlerine demiryolunu

tahrip görevi verilmiştir. Suruç Urfa'dan bir top istemektedir.

Bismillah

Urfa Kuva-yı Milliye Heyet-i muhteremesine

Heyet-i aliyelerinin hakk-ı âcizanemdeki hüsn ü nazar ve teveccühat-ı aliyelerine arz-ı teşekkürat eylerim. Urfa'dan izam buyurulan Kuvayı Milliye ile müçtemian (birlikte) teşrik-i mesai ederek Siftek istasyonundan itibaren şimendifer hattının ayrıca tamiratına imkân bırakmamak üzere tahribatına bitevfikihi teala (Tanrı'nın yardımı ile) mübaşeret eyledik (başladık). Kuva-yı Milliye'nin Urfa'dan vürudunu gören Suruç halkının maneviyatı yükselmeye ve bizimle çalışmak azminde bulunmaya mütemayil oldular. Urfa'dan gelen kuvvetle bin nefere karip (yakın) bir kütle-i muazzama ile çalışıyoruz. Üç güne kadar hattın Cerablus'a karip bir mahalline kadar tahribatının imkânı kanaatindeyim. Tahribatın hitamı ile beraber (okunamadı) istasyonlarda mahsur kalan düşmanı tenkil için vuku bulacak mücahedatımızı teshil (mücahedelerimizi kolaylaştırmak) ve muvaffakiyetimizi temin etmek üzere Urfa'da bulunan toplardan birisinin muvakkaten izamı (gönderilmesi) Kuva-yı Milliye'nin her türlü makasıdı vatanperverisini (vatansever maksatlarını) temin etmekle beraber maneviyatı umumiyeyi de tezyit ve umum halkı bu maksad-ı mücahede etrafında cem' ve tevhit edeceği kanaatine binaen tesrii sevki (süratle gönderilmesi) ve takdim-i ihtiramat eylerim.

14 Mart 1336

Berazi Aşireti Reisi

Şahinbeyzade Mustafa (imza)

ARŞIV-B12

Suruç Kaymakam vekilinden Urfa Kuva-yı Milliye Heyeti'ne 14 Mart 1920 tarihli mektup. Kaymakam Cerablus'tan Fransızlar'ın sevk edeceği haber alınan yardım gücünü önlemek için demiryolunu tahrip görevi verilen aşiret kuvvetlerinin faaliyeti hakkında rapor veriyor.

Bismillah

Urfa Kuva-yı Milliye Heyet-i Aliyesine

Suruç'a muvasalatla beraber Kuva-yı Milliye'nin iaşesi için rapten (ekli olarak) takdim kılınan pusulada miktarı yazılı erzak taht-ı temine (güven altına) alındı.

Beher kuranın (her köyün) vüs' ve tahammülüne (takat ve gücüne) göre yeniden teşkil kılınan komisyon marifeti ile bulgur tevziatına başlandı ise de yağın bulunması gayri mümkün olmasına binaen Birecik ve yahut Urfa'dan mübayaa edilmek üzere nakden ianenin tahsiline de teşebbüs olunmaktadır.

Harapnas cihetine izam kılınan Urfa eşraflarının Suruç merkezine vürudu ile beraber Suruç ağalarından Hacı Hıdırzade Mehmet, Gökoğluzade Casım ağalar ve Şahin Beyzadelerle Galip Beyzade Mustafa ve Seyfeytin Beyzade Salih Beyler celp edilip maiyetlerinde gelen min haysu'l-mecmu (toplam) sekizyüz kuvvetle bugün saat sekizde Siftek İstasyonu'ndan itibaren hattın tahribatı için müttefikan sevk ve izam kılındı (hep birlikte gönderildi). Derece-yi faaliyetleri ile tahribatlarının miktar-ı mesahası re'ye'l-ayn (görerek) müşahede olunmak ve ol veçhile arz-i malumat etmek üzere yarın Siftek mevkiine azimet ve avdet edeceğim.

Buraca şimdilik şayanı vüsuk (güvenilir) bir hadise ve şayia yoktur. Ancak Galip Beyzade'den alınan iki mektup aynen taktim kılındı. Binaenaleyh Urfa'dan gelen kuvvetin vürudu ile beraber kaza ahalisinde azim ve faaliyetin meşhut oluşu (görüldüğü) ve kırılan maneviyatın yükseldiğini söylüyorlar.

Haiz-i ehemmiyet olan telgraf hattının civarındaki kura (köyler) ahali tarafından her bar (daima) tahrip edilmekte olduğundan o civarda bulunan kariye (köy) muhtar ve heyeti ihtiyariyelerine tebligatı şedide ifa kılınmakla beraber telgraf çavuşu da gönderilmiştir. Yarın tamiratın ikmalî memul (umulmakta) bulunduğu bera-yı malumat arz olunur. Ol bapta emr ü ferman hazreti men lehül-emrindir.

(Bu konuda emirlerinizi bekliyoruz.)

14 Mart 1336

Suruç Kaymakam Vekili

İmza

Mektubun eki : İaşe için alınan erzak :

	Koyun	Toklu	Arpa	Buğday
	Adet	Adet	Kile	Kile
Şahin Beyzade Mustafa Bey	0	0	150	0
Galip Beyzade Mustafa Bey	0	0	100	0
Seyfettin Beyzade Salih Bey	0	5	30	15
Hacı Hıdırzade Mehmet Efendi	0	10	50	50
Gökoğlu Casım Bey	50	0	0	0
YEKUN	50	15	330	65

ARŞIV-B13

**Suruç kaymakam vekilinin Urfa Merkez Heyeti'ne hitap eden
18 Mart 1920 günlü raporu :**

Bismillah

Ali huzura

Mücahidi muhterem efendim hazretleri

Hissi amiki ihtiramatımı badettakdim (derin hürmet hislerimi takdim ettikten sonra)

Siftek İstasyon mahallinden Cerablus'a doğru beşyüz metro kadar bir mesafenin rayları kaldırılıp atılmış dört küçük ve biri gayet büyük olan Çiloğlu Köprüsü tamamı ile tahrip edildiğinden ve bu tahribat trenin fimabad (bundan böyle) mürurunu (geçişini) imkânsız bir hale getirdiği kanaatine binaen mücahidîmiz bugün merkez kazaya avdetlerini söylemişlerdir. Tahrip edilen mevâkiin (mevkilerin) Ketkânlılar tarafından tekrar tamiri ihtimaline mebni burayı yirmibeş neferle daimi bir suretle tecessüs ve tahaffuz etmek tertibatında gerçi müşkülât gösteriliyor ise de behemehal boş bırakılmaması çaresi teemmül olunmaktadır (düşünülmektedir).

Dün tahribatın vukuunu keşfetmek üzere bir tayyare Siftek'e kadar gelmiş ve avdet etmiştir.

Suruç'ta tahribata nihayet veren Kuvayı Milliye ile aşairin bu sıradaki galeyan-ı umumiyesine karşı Arappınar İstasyonu'nun birkaç top mermisi ile tahrip edilip de Suruç ahalisinin Urfa mücahidini huzurunda bilhicap hücum hareketine muvaffakiyet hasıl olur ise Harapnaz İstasyonu'nun ehemmiyetsiz ve noktayı hücum sehli mümkün olmakla böyle bir fırsattan bilistifade (faydalanarak) Urfa'daki topun birisi gönderilir ise efkâr-ı umumiyedeki galeyan nokta-yi nazarından muvaffakiyetin husulü tamamı ile melhuz (mümkün) bulunduğundan bu cihetin oraca bilistişare (düşünülererek) muvafıkı maslahat (uygun) görüldüğü taktirde ahali dağılmadan ve Urfalılar avdet etmeden akdem (önce) topun tesri-i irsali (çabuk gönderilmesi) mütaleasındayım.

Ağcakoyun'da müsademeler olduğu rivayet olunuyor. Buradan gönderilen teftiş memuru henüz avdet etmemiştir. Vürudlarında (geldiklerinde) ahvalin bertafsil arzı tabiidir. Suruç ağalarının ahval ve fedakârlıklarının derecesini Urfalılar'dan tabii anlarsınız.

Baki arz-ı tazimat ve takdim-i ihtiramat eylerim efendim.

18 Mart 1336

Suruç Kaymakam Vekili İmza

ARŞİV-B14

Aşağıdaki belge yukarıdaki ile aynı tarihi taşımaktadır. Bu rapor da Kaymakam Vekilinin verdiği haberleri teyid ediyor. Raporu yazanın imzası okunmamakla beraber Merkez Heyeti Üyesi Belediye Başkanı Hacı Mustafa'nın bir yakını olduğu Belediye Reisine "Biraderim..." demesinden ve demiryolunu tahribe memur müfrezenin komuta kademesinden olduğu da ".... Biz zabitan ..." tabirini kullandığından anlaşılıyor.

Bismillah

Urfa Belediye Reisi Biraderim Hacı Mustafa Beye

Azizim,

Cerablus'a üç kilometre mesafede bulunan Çiloğlu Köprüsü'nden itibaren Arappınarı'na doğru bir çok köprüler ve mühim yollar tahrip edilmiştir. Suruç'ta teşkil edilen İaşe Komisyonu vasıtası ile mümkün mertebe iaşemizi temin ediyor isek de biz zabitan iaşe hususunda pek mağdurusuz. Lütfen bize Hasan Efendi ile bir miktar fasulye, patates, kuru bamya, pirinç, yağ gönderiniz. Yahu insaf ediniz. Allah'ın çöllerinde mahvolduk. Havadis-i Kuva-yı Milliye Kumandanlığı'na gönderdiğim rapordan anlarsınız. Hemedan karyeli Abdullah Beyzade Ali Bey'i mevcudu ile kuvvemize iltihak ettirdim. Malumunuz olsun.

Baki devam-ı afiyetinizdir. Bütün arkadaşlara arzı ihtiram ederim. Mutasarrıf Bey'in ellerinden öperim.

18 Mart 1336

Biraderiniz İmza
(okunamadı)

ARŞİV-B15

Urfa -Suruç yolunun güneyinde bu yol ile Bağdat demiryolu arasındaki köylerde oturan Hacı İsadelerden imzası okunamayan mücahit bir ağanın bu bölgedeki savaş faaliyeti hakkında Urfa Merkez heyetine yolladığı, aşağıda sureti verilen, rapor demiryolu ve köprü tahribatını daha detaylı bir şekilde anlatıyor.

Bismillah

İzzetli Efendim Hazretleri,

Bilhassa selam edip hatırınızı sual ederim. Kaldı ki Mukim oğlu

Mehmet ile 14 Mart 1336'da bir kıta mektup tarafınıza gönderdim. Bir cevap almadım.

..... (okunamadı). Mehmet mektubu zatınıza takdim etmedi mi? Eğer size mektubumu vermiş ise serian cevabı göndermediğinizin sebebi nedir bildiresiz.

Binaenaleyh Mart onbeş tarihinden sonra Siftek mahattasına (istasyonuna) hareket eyledim. Cemi-i rüfekalarımız ile ve aşiretimle beraber ve Şahin Beyzadeler ile ve bir kısım Berazi ile beraber gittik. Tilverdan karyesi ile Siftek arasında iki köprü tahrip olundu. Siftek garbisinde (batısında) iki köprü tahrip olundu. Bir de Çiloğlu karyesi ile Cerablus arasında büyük bir köprü tahrip olundu ve beşyüz demir tahrip olundu. Yani beşbin metroluk mesafe yol tahrip oldu.

Çiloğlu karyesinde keşif kolu katiyen bir kimse çıkmadı. Bendeniz ile biraderim Ahmet ve amucazadem Haco, Arabizade Rüştü Efendi ile beraber keşif kolu çıktım. Cerablus Köprüsü başına kadar keşfeyletim. Köprü başında iki Fransa noktası gördüm. Bendeniz ile biraderim Ahmet Ağa ve amucezadem Haco birer kurşun endah eyledik (birer mermi attık). Fransız'dan katiyen bir hareket olmadı.

Sonra saat on raddelerinde tayyare gelip bizler ile Cerablus mahattasını keşf edip gitti. Cerablus'da olan düşman kuvveti altmış nefer kadar vardır, tahkik eyledim.

Binaenaleyh geçen buradan giden üç (okunamadı) Ağcakoyun ile Hülmen arasında muhasara olmuştur (kuşatılmıştır). Düşmandan otuz kadar maktul ve umum müslüman olan Fransa askeri firar edip muhasara eden Nizipli Habeş Ağa ve Baraklı Bilal Ağa'ya tebaiyet etmiştir (teslim olmuştur). Bu tahkikatı Zor Mağara karyesi ve Ziyaret karyesi ve Beyadi karyesi ahalisinden vesair Murad (Fırat) kenarında olan karye ahalisinden tahkik eyledim.

Bir de biraderim Ahmet Ağa ile aşiretimden yirmi nefer kadar Harapnas mahattası civarında pusu kurup hemen düşman mahattadan çıkar çıkmaz muharebe edip düşmandan bir maktul ve bir mecruh (bir ölü ve bir yatalı) oldu. Bizler selamettir.

Yavallah hamili mektup (mektubumu getiren) ile bir sandık Alman fişeği ve bir sandık Osmanlı fişeği, birkaç bomba ve birkaç da (okunamadı) her halde adamım Bozan ile serian gönderesiz. Bir de meseleleri Arabizade Rüştü Efendi'den tahkik eyleyesiz. Ve diğer Urfa ahalisinden (okunamadı) olan kimselerden tahkik edesiz.

Yavallah hamili arizamla (mektubumu size getirenle) bir Rus tüfeği emanet olarak gönderesiz. Eğer bu reyim (fikrim) muvafık ise top muhafaza etmek üzere kuvvet getireyim. Baki mufassal bir mektup ile

cevabınıza muntazırım efendim.

21 Mart 1336

Hacı İsa Zade

İmza

Bu mektubun altında okuyan tarafından bir not eklenmiştir :

"Top, cephane hareket edecektir. İzzet beye fişek verilmiş."

ARŞİV-B16

Urfa Heyeti Merkeziyesi Mühürünü ve Kâmil imzasını taşıyan bir tebliğ :

10 Mart 1920 tarihli bu tebliğ Kızlar, Aşık ve Maşık köylerindeki halkı silahlı mücadeleye katılma davetidir.

Bismillah

Kızlar, Aşık, Maşık karyeleri Mücahidin-i İslamiyesine

Külaflı ile Hacı Bedir Bey'in bağıını ve o civardaki mevaki ile fedakâr ve mücahidinden Badıllı Aşireti tarafından işgal olunmuş ise de Külaflı'daki kuvvetimiz zayıf ve bu üç karyede elli tüfek mevcut bulunduğu bittahkik (tahkik neticesinde) anlaşılmıştır. Selamet-i vatan ve memleket için bu elli adam üç karyeden bugün Külaflı'da Badıllı Aşireti'ne iltihakla müttefikan ibraz-ı faaliyet eylemelerini rica ederim. Şayet bir güne imtina edilirse (herhangi bi şekilde bu emre uyulmazsa) tüfekleri Kuva-yı Milliye tarafından alınarak diğer mücahidine verilecektir. Herhalde mahall-i mezkûra iltihak edilmesini ve Sait Bey'in emrinde bulunduğunuzu beyan eylerim.

10 Mart 1336

Urfa Heyet-i Merkeziyesi

Mühür / İmza (Kâmil)

ARŞİV-B17

Bu belge 23 Şubat 1920 tarihinde Urfa Kuva-yı Milliye Kumandanlığı'na yollanmış olan bir raporun ekidir. Suruç'tan geldiği tahmin edilmektedir ve imzasızdır.

Raporun numarası 3'tür. Birecik ile Urfa Kuva-yı Milliyesi arasında Suruç'un aracılık yaptığı anlaşılıyor. Raporun konusu Birecik ve Fırat bölgesindeki harekât ile ilgilidir.

Bismillah

Numarası 3

22 Şubat 1336 vekayiine dair yazılan malumat zeylidir.

Birecik Müdafaa-yi Hukuk-ı Milliye Cemiyeti tarafından varit olan (gelen) hususi bir mektubun müfadaına (ifadesine) nazaran oradaki Kuva-yı Milliye satvetini irae ederek (kahir gücünü göstererek) Fransız mevakiini ateş altına almıştır. Fransız düşman taht-ı muhasaradadır (kuşatma altındadır). Ahali hamiyetmendani iane dercine (halkın hamiyetlileri yardım toplamaya) başlamıştır. Bu cümleden olarak bices (kimsesiz) bir kadın tarafından madeni olarak elli lira ita etmekle ispat-ı hamaset eylediği gibi (kahramanlığını kanıtladığı gibi) orada bulunan Ermeni vatandaşlarımız da işbu ianeye iştirâk eylemişlerdir. Fırat nehrinden geçit mahallerinin her iki tarafı urban ve aşayir tarafından tutulmuş, Cerablus ve Hülmen arasında hat dağıtılmıştır.

Kuvve-i maneviye yerindedir. Netice-i harekât bittabi tarafınıza peyderpey yazılacaktır.

ARŞİV-B18

Suruç Kuva-yı Milliyesi'nden Urfa Kuva-yı Milliye Kumandanlığı'na yollanan 4/5 Mart tarihli rapor.

Bismillah

Urfa Kuva-yı Milliye Kumandanlığı huzur-ı aliyesine

Taraf-ı âlinizden gönderilen Hacı İsa zade Mehmet Bakır ve Ali Ağalar salimen Suruç'a muvasalat eylediler. Ahval hakkında ariz ve amik (derinlemesine) tahkikatlar icra kılınıp zirde (aşağıda) tafsilat arz olunur. Şöyle ki :

Birecik Milli Heyeti Müdafaa Cemiyeti tarafından arize leffen takdim kılınmıştır.

Mealinden keyfiyet müstebân (içeriğinden durum açıklanmış) olacaktır.

4/5 Mart 336 ve gece saat 2 raddelerinde Birecik'ten teşrif eden Berazi Aşiret Reisi Mustafa Bey'den aldığım tezkere leffen takdim kılınmıştır. Düşman kuvveti Ağcakoyunlu İstasyonu'ndan mürur eder iken (geçerken) Birecik'te bulunan Suruç aşairinin bir kısım süvarisi ile Nizip'ten ikiyüz kadar piyade mahall-i mezkûreye gittiğinde düşman kuvvetini hamil tren Cerablus'tan geri gider iken ahalimiz görüp hiçbir müsademe olmazdan gitmiştir ve kuvvetini Cerablus'a yetiştirdiği

muhakkaktır. Ve bizim ahali de düşmanın Cerablus'a geldiğini görmeleri ile cümlesi Suruç'a avdet ettiler. Ve yarın alessabah Suruç ahali müçtemian (toplu olarak) müdafaa etmek üzere düşman güzergâhına hareket edeceklerdir. Ve Birecik'e de bir miktar kuvvet sevk edildiği gelen adamların ifadesinden anlaşılmıştır. Ve hatta bu gece Arappınar'ı İstasyonu'ndaki düşman mezkûr istasyon civarında bulunan Mürşitpınar karyesine hücum ederek bir hayli iğtinam ve hayvanat ile dört beş adamlarını derdest ederek istasyona getirip bilahare adamları tahliye ettiklerini haber aldım.

Suruç'a gelecek düşman kuvvetine karşı top ve mitraliyoz ve tüfeklere mahsus bir hayli cephaneye yarın ve yahut yarın gece Suruç'a yetişmez ise bütün vaziyet tebeddül eder (değişir) ve ahalemiz katiyen müdafaaya takat getiremez.

İşbu arizenin (raporun) vusulünde hiçbir dakikayı fevt etmeksizin balâde (yukarıda) arz olunduğu veçhile top ve mitraliyoz vesairenin bilâtehir (gecikmeden) yola çıkarılmasını selamet-i vatan namına temenni eyleriz.

Demek olur ki Birecik'in ahvali vahimdir. Hemen bir an akdem tedabiri hasenenin ittihazı (bir an önce olumlu önlemlerin alınması) ve Viranşehir aşayirleri ile Kolordu'ya da malumatı âcilenin bildirilmesi ve biran evvel hareketlerine intizar olunur.

4/5 Mart 1336 Gece Saat 5 Suruç Kuvve-yi Milliye Cemiyeti
Reisi MHMD

ARŞİV B-19

Urfa Kuvayı Milliye İstihbarat Heyeti'nin bir ilanı :

Bismillah

Siverek'ten Odabaşızade Lâmi Efendi kumandasında olarak beşyüz kadar kuvvetin hareket ettiği ve Viranşehir'nden tertip olunmuş olan kuvaya İbrahim Paşazadeler'den birisinin kumandası ile hareket edildiği gibi mükemmel ve muntazam Kuva-yı Milliye'nin dahi hemen hareket edeceği Siverek Kuvayı Milliyesi'nden alınan telgraflardan anlaşılmıştır.

8 Mart 1336

Kuva-yı Milliye Heyeti İstihbariyesi

ARŞİV- B20

Sultantepe Köyü'nden Melikzade Mehmet imzası ile Urfa'da Milis Kuvveti Teşkilatı'ndan Belediye Başkanı Hacı Mustafa Kâmil Efendi'ye hitaben gönderilen 10 Mart 1920 tarihili rapor.

Bismillah

Huzur-ı Ali-yi Ekremilerine

Urfa'da Belediye Reisi Hacı Mustafa Kâmil Efendi Hazretlerine
Rifatlı Efendim,

Arz-ı ubudiyetle selam-ı mahsus olunduktan sonra istifsar-ı hatır eylerim. Kaldı ki dün gece Kuva-yı Milliye Kumandanı Namık Bey (Ali Saip Bey'in müstear adı) bendehaneye müsafir olmuş idi. Bugün sabahleyin Akçakale'ye hareket ettiler. Şayet Tel Abyad cihetinden havadis sual buyurulur ise düşman gelmekliği hakikaten sahih olduğu anlaşılmiştir. Fakat tahkikata nazaran kuvveti az imiş. Ve tahkikat da biraderim Mahmut tarafından olmuştur. Dün Haçim Bey'den(bir cümle okunamadı)

Muhaymit Bey ile Salih bin Abdullah Fransa tarafından Urfa'ya gelmek üzere yol talep etmiştir ve kendileri ise henüz kati cevap vermiştir.

Dün gece Harran'da akşamdan sabaha değin ateş yaktilar. Ve anın üzerine şark cihetinden ikibin atlıdan ziyade cem olunmuştur. Ve Muhaymit Bey'in tarafı ise ve Meşhur aşayiri ve Abu İsak kabilesi tamamen yekûnu Haçim Bey nezdine cem olunmuştur (toplanmıştır).

Kuvve-i Milliye Kumandanı emri üzerine bendeniz de yarın kuvvetimle Harran'a hareket edeceğim.

Fişek yoktur. İki yüz kadar fişek himmet buyurulması mercudur (rica olunur) efendim. Behemehal ikiyüz olarak Osmanlı ve Alman fişeği bekliyorum.

10 Mart 1336

Sultantepe Kariyesinde
Melikzade Mehmet

ARŞİV - B21

Suruç'ta Picanlı Aşireti Reisi Galip Beyzade Mustafa Bey'den Suruç Kaymakamlığı'na verilen rapor:

Bismillah

Suruç Kaymakamlığı Huzur-ı Samisine

Bugün Atmanekli Mehmet Kasey'den alınan malumata göre Pazar günü yani yarın tren gelecektir. Cüzi bir kuvvet merkeze gönderilecekmiş. Lütfen şarktan gelen kuvveti malumat verilmesi ile yarın saat üç dörde kadar istasyonun civarına gönderilmesi.. Atmanek'in şark cihetindeki köprü harap ediliyor. Salih Bey'e ve Mehmet Kâmil Ağa'ya malumat verilmesi. Yarın büyük kuvvetle etraflarını abluka edelim. Tren muhakkak Cerablus'tan başka bir tarafa gitmemiştir. Ağcakoyun ciheti iki saat harap edilmiştir. Üç bini mütecaviz kuvvet orada mevcuttur.

Herhalde cümlesine malumat verip yarın alessabah Arappınar mevkiinde bulunmamız lâzımdır, efendim.

Ol bapta emr ü ferman hazreti men lehülemrindir.

13 Mart 1336

Galip Beyzade Mustafa

ARŞİV-B22

Suruç'ta görevde bulunan Urfa Süvari Tahribat Cemiyeti Reisi Abdurrahman Bey'den Urfa Belediye Reisliği'ne yollanan bir haber. Bu haber, görüldüğü üzere, Suruç Berazi oymakları arasında herhangi bir sürtüşmenin bulunmadığını ve aşiret reislerinin tam ittifak halinde bulunduğunu belirtiyor.

Suruç'tan

Urfa Belediye Riyasetine

Buraca Berazi aşayir-i rüesasının (reislerinin) umumu yekdiğer ile telif-i beyn (aralarındaki barış) meselesi her bir hususta temin edilmiştir ve refakatimde kalmış olan yirmi mevcutla alessabah (sabahleyin) Urfa'ya hareket olunacaktır.

24 Mart 1336

Urfa Süvari Tahribat Cemiyeti

Reisi Abdurrahman

ARŞİV-B23

Suruç Berazi aşiretinden Şahin Beyzade Mustafa Bey tarafından imzalanmış olan bu rapor 8 Mart 1920 tarihini taşımaktadır. İmla hataları ile dolu olan bu mektup büyük bir

heyecan ve vatan sevgisi ile yazılmıştır. Bazı oymak beylerinden şikâyeti, çektikleri ıstıraba atfetmek mümkündür. Çünkü Suruç'ta bütün oymak beyleri, milli hareketi istisnasız desteklemiştir.

Bismillah

Urfa Kuva-yı Milliye Kumandanlığına

Maruzdur

Zannedersem arizamdan evvel malumat almışsınız. İki gün evvel Ketkanlılar'dan bir şayia çıktı ki Birecik'ten düşman çıkarmışlar, Cerablus ile Birecik arasında muahasaradılar, hemen imdat istiyorlar. Biz dahi kuvveti oraya çektik. Oraya gittik ve yolu boş bıraktık. Bilahare aslı olmadığını duyduk. Demek ki hile imiş. O sırada hat tamir ediliyormuş. Kardaşım ile beş-on atlı yolu tamir etmeye gittiler. Bir de bakar ki üç makineli bir tren geliyor. Hemen orada ateş açtılar. Az olduğu için gelmekten men edemediler. Gece saat birde yanımıza geldi, meseleyi anlar anlamaz o gece hemen aşayir rüesalarına haber verdim ve dedim ki "*sabahtan evvel geliniz, tren geldi müdafaa edelim.*" Sabaha kadar bekledim. Hiçbir kimse gelmedi. Bendeniz de gafil bulundum aileden (okunamadı) hiçbir tarafa göndermedim, çünkü dedim ki işte reisler kuvvetleri ile beraber gelecekler. Sabaha kadar kimse gelmedi. Sabahleyin bendeniz de yanımda cüzi bir kuvvet var idi, istasyona karşı dağa çıktık, fakat Atmanek'te Mehmet Kasım'ın yanında üç-dört yüz silahlı asker vardı.

Evvela bir koldan hücumla kalktılar, bizim ateşimizin tesirinden akim kaldı (ateşimiz etkisiz kaldı). Bilahare geri dönüp trene binip Atamanek'in karşısında indirdi. Bizim kurşunumuz oralara ulaşmıyordu. Atmanek onlara ateş açsa idi, hiçbir düşman kalmaz idi. Mehmet Kasım Ağa hemen teslim bayrağı çekti. Demek ki evvelce umum reislerin müşaveresi böyle imiş. Düşman dahi dönüp hemen dört koldan süvarileri ile karyemize (köyümüze) hücum ettiler. Top ve mitralyoz ve piyade ateşine karşı biz dahi ateş açtık, lâkin hiç kimse olmadığından yanımdaki kuvvet ile zor bela aileyi hamd olsun kurtardım. Sonra gelip karyeye dühul etti (köye girdi). Bütün damlarımızı yandırdı (evlerimizi yaktı), taş ebniyelerimizi bütün yandırdı. Vatanı millete feda olsun. Lâkin böyle namussuz bir milletin yaptığı rezaletten intihar etmek derecesine geliyorum.

Bakınız firar ettiğimiz esnada Basravi adamlarını gönderip muhacirleri teslih etmeye başladılar ve gelipte zatıalimize karşı biz böyle fedakârız dediler. İşte böyle hamiyetsiz ve vicdansız bir milletin

arasında kalmışım. Halbuki gelen kuvvet üç-dört yüzden ibarettir. Böyle alçaklık yaptılar da bizi böyle felâkete uğrattılar. Hele bizimkinin ehemmiyeti yoktur, zaten canımı millete feda etmişim. Böyle adamların yüzünden vatan dahi gidiyor. Bendeniz muhacir gibi aileyi bir tarafa gönderdim. Artık müheyya duruyorum. İhtimal ki (okunamadı) cihetine gideceğim. Çünkü ahalisi Cerablus'a hücum ediyorlar. Olmaz ise Adana'ya giderim.

Yalnız selamet-i vatan namına rica ediyorum ki böyle vicdansız adamlara ehemmiyet vermeyiniz. Galip Beyzade (okunamadı) Mehmet Efendi, bilmem Mehmet Kasım bunlar umumiyetle hain-i vatandırlar. Hele Gökoğlu Casım onu katiyen aramayınız. Yalnız Seyfettin Beyzade Salih Bey hem cesur gayur metin onun gibi Suruç'ta yoktur. İşte bizim kariyeye hücum ettiği esnada mumaileyh (adı geçen) birçok kuvvet ile gelmiş Mehmet Kasım demiş ki eğer siz giderseniz ben sizinle muharebe ederim. Bu suretle onları men ediyorum.

Yalnız bu düşmana fırsat vermeyiniz. Ehemmiyeti yoktur. Baki muvaffakiyet Cenab-ı Hak'tan temenni ederiz beyim.

8 Mart 1336

Şahin Beyzade

Mustafa Şahin

ARŞİV-B24

Siverek Müdafaya-yi Hukuk Cemiyeti İdare Heyeti'nden 4 üyenin imzasını taşıyan bu telgraf Urfa Merkez Heyeti vasıtası ile Suruç ve Birecik'ten hicret etmeyi düşünenlere moral vermekte ve Siverek ile Viranşehir'den gelecek yardımdan bahsetmektedir. Bu belgenin tarihi yoktur. Ancak 31 Ekim 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'dan alınan telgrafta onun "... Muhaceret doğru değildir ..." tavsiyesini teyid eden bu telgrafın 25.3.1920 tarihinde Urfa Kuvayı Milliyesi ile Siverek teşkilatı arasında cereyan eden "Makine başında"ki muhabere ile aynı tarihte olması gerekir. Çünkü o muhaberede muhaceret felaketinden söz edilmiştir.

Siverek

Bila

Urfa'da Müftü Hasan, Müslüm, Büyük Hacı Mustafa, Belediye Reisi Mustafa ve Yağlıcızade Hacı Ahmet ve eşraf ve ahaliye

Birecik ve Suruç ve saireye gelen düşman kuvvetleri, temadi eden telaşi malumatların tetkikinde ancak sekizyüz Ermeni'den ibaret olduğu anlaşılmıştır.

Ecdadımız altmış nefer İslam'la altmışbin düşmana mukabelede Kuvveti İlahiye ile galip ve muzaffer olduğu tarihlerle müspettir. Birecik, Suruç sairede ise aynı nispette lehülhamd (Allah'a hamd olsun) İslam mevcuttur. Acaba ne oluyor ki Ermeni gibi murdar bir adüvden (düşmandan) bu kadar telaş ve heyecan ediliyor?

Ve iazu billahilkerim (neuzu billah=Allah'a sığınırız) hicrete tenezzül ediliyor.

Yarın Odabaşızade Lami Efendi ile yüzyirmi kuvvet gönderilecektir. Beş güne kadar İnşallah beşyüz daha gönderilecektir. Ve peyderpey kuvvetin arkası imkânına kadar kesilmeyecektir. Eğer erkeklerden gönderilecek olanlarla netice hasıl olmazsa emin olunuz ki kadınlar da gelecektir.

Gelen düşmanı tevkif etmek ve tard ve teb'id etmek (durdurmak, defetmek ve uzaklaştırmak) için Suruç aşair rüesasına (aşiret reislerine) bir heyeti nasıha (nasihat heyeti) gönderiniz. Her halde bu hicretin önü alınmalıdır. Zira Urfa'yı perişan edeceği gibi buraya da suitesir hasıl ediyor (kötü tesir yapıyor) ve kuvve-i maneviyeyi kırıyor.

Rica ederiz, metaneti muhafaza ve tedabiri müessireye tevessül olunmalıdır (etkili önlemler almaya başlanmalıdır).

Viranşehir'den tertip olunmuş olan kuvvaya (kuvvetlere) İbrahim Paşazadeler'den birisinin beraberce gönderileceğini Mahmut Bey yazıyor.

Hacı Hüseyin Şevket Mahmut Cudi Müftü Osman

ARŞİV - B25

Bu mektup tarihsizdir. Ancak kar yağışının kesif ve soğğun dondurucu olduğundan bahsedildiğine göre yazılış tarihinin 20 Şubat 1920 civarında olduğu doğru bir tahmin olur.

Mektupta imza da yoktur. Ancak yazılış tarzından Urfa Milis teşkilatı bölük ve tabur kumandanlarından birisi tarafından kaleme alınmış olması muhtemeldir.

Bismillah

Siverek Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti Riyaset-i Aliyesine

İşarınız veçhile Tel Abyad (Akçakale) İstasyonu'nda bulunan Fransızlar'ın üçyüz neferdan ibaret olduğu ve işbu kuvvetin maalesef serbest bir halde olup civar urban ile (civardaki Arap aşiretleri ile) dostane bir surette münasebette oldukları buraya arasıra varit olan

malumattan anlaşılıyor. Ve hatta Fransızlar'dan arasına aşayir rüesasına hediyeler gönderildiği rivayet ediliyor.

Her tarafta olduğu gibi mezkûr kuvvetin taht-ı tazyike (baskı altına) alınması gayet elzem ise de buradaki meşguliyetin kesretinden dolayı oraya bir kuvvet sevki imkân haricinde olduğundan oraca icabı muaveneti muktaziyenin ifasına delalet buyurmalarını rica ederiz.

Bura ahvaline gelince müsademenin bidayetinden beri cereyan eden ahvalin Kuva-yı Milliye tarafından hergün bir raporla tarafınıza malumat ita edildiği cihetle tarafımızdan arz-ı malumat etmeye hacet görülmemiştir.

Hülasa olarak arz ederiz ki harbin iptidasından bugüne kadar Fransız karargâhının tarafında bazı nukat-ı hakime (hakim noktalar) elde edilmiş, düşman kuvveti dar bir muhit içerisinde mahsur kalmıştır. İnşallah Teala an karip (yakında) cümlesi def ve tenkil edilir.

Kesretle yağın karlardan dolayı hava son derecede bürudet hasıl eylemiş (hava çok soğumuş) olduğundan asakir-i milliyenin kömüre son derecede ihtiyaçları vardır. Ve memlekette mevcut kömürler kâmilin tükenmiştir.

Oraca mümkün ise bedeli derhal taktim edilmek üzere kırk-elli kantar kömürün sürat-i irsaline himmet ve ikmal-i muvaffakiyetimiz için Diyarbekir'den vürut edecek topların bir an evvel irsaline inayet buyurmanızı rica eyleriz efendim.

ARŞİV-B 26

Bu telgraf Siverek Müdafa-yi Hukuk Reisi Cudi Paşa'dan Urfa Belediye Reisi Hacı Mustafa'ya hitaben yollanmıştır. Her ne kadar belge tarihsiz ise de kolordudan yardım isteğinin netice vermediği ve Urfa halkının hicreti düşündüğü günlere tesadüf ettiği doğru birtahmin olabilir.

Siverek

Urfa Belediye Reisi Hacı Mustafa Efendiye

Alessabah buradan kasaba ve kurâ (köyler) ahali ile Kıravarlı Hüseyin Ağa'nın maiyeti ile kuvve-i kâfiye izam kılınacağı (gönderileceği) gibi bundan böyle de her taraftan peyderpey kuvve-i imdadiye gönderileceği taht-ı temine (güven altına) alınmıştır.

Maddi ve manevi kuvveti haiz olan İslam memleketinin düşmanın bir şirzime-i kalileden (adedi az olan insan güruhu) ibaret olan

yaygarası ile hicrete kıyamları muvafık-ı insaniyet değildir.

Ömrümüzün son nefesine kadar Urfa'yı muhafazadan diriğ-i himmet edilmeyeceğini din ve namusumuzla sizi temin ederiz.

Her vakittan ziyade metaneti muhafaza ve ahalinin heyecanını teskine çalışmanızı istirham ederim.

Müdafa-yi Hukuk Reisi Cudi

ARŞİV - B27

Bu telgraf Urfa Kuva-yı Milliye Kumandanlığı'nın Siverek'teki temsilcisi Abuzer'den Karaköprü'de Tarık Bey'e yollanmıştır. "Tarık" Urfa Jandarma Tabur Mülhaki Üsteğmen Adil Hulusi Bey'in müstear ismidir.

SİVEREK

Karaköprü'de Tarık Bey'e

Akşam arz ettiğimizden maada bir şey şimdilik mümkün değildir. Burada galeyanı efkâr var. Mühim bir kuvvetin peyderpey vüruduna intizar edilebilir. Milli reislerinden birinin maiyetiyle oraya müteveccihen hareket edeceği telgrafiye bildirildi.

Diyarbakir'den top mermisinin hareket ettiği şimdi telgrafiye haber alındı.

Dün gece talep ettiğiniz muntazam şey şimdi mevsuk bir habere göre muhakkak Karacurun'a tahrik ediliyor. Emin olarak şehre gidebilirsiniz.

Abuzer

**ARŞİVDEN
(C) GRUBU BELGELERİ**

**KUVA-YI MİLLİYE URFA HEYET-İ İSTİBARİYESİ
GÜNLÜK SAVAŞ RAPORLARI**

ARŞİV C Grubu belgeleri Merkez Heyeti tarafından tayin edilen Kuva-yı Milliye Urfa Heyet-i İstihbariyesi'nce (Haberalma Heyeti'nce) düzenlenen Savaş Raporlarından oluşmaktadır.

ARŞİV-C1

Urfa İstihbarat Heyeti Reisi imzası ile Suruç Kaymakamlığı'na yollanan Savaş raporu silahlı mücadelenin başladığı günleri aydınlatması yönünden önemlidir.

Rapor 18 Şubat 1920 tarihini taşımaktadır.

Suruç Kaymakamlığına

No. 1

7 Şubat Cumartesi günü saat dokuzda Kuva-yı Milliye Urfa'nın şimalinde bir saatlik mesafedeki Karaköprü Dağı'nda görünerek Fransız karşısında irae-yi mevcudiyet etti (varlığını gösterdi). Az zaman sonra şehri tahliye için 24 saat mühletli bir ultiatom gönderdi. Fransız kumandanı cevab-ı red verdiği cihetle Kuva-yı Milliye pazar günü akşamı şehre girerek pazartesi günü alessabah (sabahleyin) Fransız mevakiine (mevkilerine) ateş açtı. Fransızlar'la şiddetli müsademeler başladı. Kuva-yı Milliye insani ve gayet medeni hareket etmektedir. Anasır-ı gayrimüslimeyi (müslüman olmayan unsurları) kemal-i ehemmiyetle muhafaza etmektedir.

Umumen ve bhusus Ermeniler bu muamele-yi lütüfkâriye karşı memnun ve minnettardırlar. Bununla beraber bilumum gayrimüslim mahallelerine çekilerek müsellaah bir bitaraf vaziyette kalmışlardır. Birkaç günden beri kesretle yağın kardan dolayı harekât-ı milliye pek hafif devam etmekte idi. Havanın müsait olduğu 17 Şubat salı gecesi bir kıta-yı milliyeye tarafından kasabanın şimalinde Külaflı mevki-i müstahkemi ile civarındaki büyük bir binaya hücum edilerek kemali muvaffakiyetle elimize geçmiş ve bir şehit ve on kadar mecruhumuz vardır. Onlardan altı maktul vardır. Onbeş esir alınmıştır.

Burada Kuva-yı Milliye'nin bir Heyet-i İstihbariye'si teşekkül etmiştir. Suruç'taki vekayi-i cariyeyi (cereyan eden vakaları) Cerablus'a

kadar Fransızlar'ın ne halde buldukları Cerablus hakkında ne gibi tedâbir ittihaz edilmiş olduğuna dair bilip ve işittiğiniz malumat-ı sahihayı (doğru bilgileri) ve bundan böyle de günü gününe malumatı mevsukayı (kanıtlanmış bilgileri) elde ederek gönderilecek adamlarımıza ber tafsil yazıp tevdi etmenizi rica ederiz.

Gayr-ı resmi imzanızla veyahut Heyet-i İstihbariye'niz namına yazmakta muhtarsınız.

18 Şubat 1336 Çarşamba

Kuva-yı Milliye Urfa Heyet-i
İstihbariyesi Reisi

Hamiş : Tarafımızdan tebliğ edilecek havadislerin rüesa-yı aşayire (aşiret erislerine) tebliğini rica ile beraber işbu muhacemede (çarpışmada) Fransızlar'dan üç sandık cephaneye ile bir adet makineli tüfek ve bir takım levazımat-ı askeriye iğtinam olunduğunu (ganimet alındığını) ve bidayet-i müsademededen şimdiye kadar dört şehit ve on kadar mecrhumumuz olduğunu ilave eyleriz.

ARŞIV-C2

Urfa Heyet-i İstihbariyesi'nden Birecik Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti Temsil Heyeti Başkanlığı'na Savaş Raporu :

Bismillah

Numara 1

Birecik Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliye Riyasetine

7 Şubat Cumartesi günü saat dokuzda Kuva-yı Milliye Urfa'nın şimalinde bir saatlik mesafedeki Karaköprü Dağı'nda görünerek Fransızlar karşısında irae-yi mevcudiyet etti. Az zaman sonra şehri tahliye için yirmi dört saat mühletle bir ulti-maton gönderdi.

Fransız kumandanı asker olduğundan ve mafevkinden (üstünden) emir almadıkça şehri terk edemeyeceğinden bahis ile cevab-ı ret verdiği cihetle Kuvayı Milliye pazar günü akşamı şehre girerek pazartesi günü alessabah (sabahleyin) Fransız mevakiine ataş açtı. Fransızlar'la şiddetli müsademeler başladı. Kuvayı Milliye insani ve gayet medeni hareket etmektedir. Kasabadaki bilumum anasırı gayrimüslimeyi (müslüman olmayan unsurları) kemal-i ehemmiyetle muhafaza etmektedir. Ermeniler hakkında bilhassa büyük lütuflar ibraz ediyor ve Ermeniler de bu muamele-yi lütufkâriye karşı memnun ve minnettardırlar. Bununla beraber bilumum Ermeniler mahallelerine

çekilerek müsellaah, bi- taraf vaziyette kalmışlardır.

Birkaç günden beri kesretle yağın kardan dolayı harekât-ı milliye yapılamadığı için harp, hafif müsademeler ile geçmiş ise de havanın müsait olduğu Şubat 17 salı gecesi bir kıta-yı milliye tarafından kasaba şimalinde Kulaflı mevki müstahkemi ile civarındaki büyük bir binaya hücum edilerek kemali muvaffakiyetle elimize geçmiş ve bir makineli tüfek, üç sandık cephaneye ve bir takım levazimat-ı askeriye iğtinam edilmiştir (ganimet olarak alınmıştır). Bir şehit iki mecruhumuz (yaralımız) vardır. Fransızlar'dan altı maktul (ölü) onaltı esir vardır. Bidayetden şimdiye kadar gerek harpte, gerek kazaen dört şehit ve on kadar mecruhumuz vardır.

Bugünden itibaren Urfa'da Heyet-i İstihbariye teşekkül etmiştir. Beher gün yevmî vekayî size bildirecektir. Heyet-i İstihbariye sizden de beher gün yevmî vekayî talep eder. Bu iş için on süvarimiz tertip edilmiştir. Göndereceğimiz havadisleri alır ve oradaki cereyanı ahvali ve etrafınızdaki sahih malumatları günü gününe yazarak adamlarımıza tevdiyan (teslim ederek) gönderirsiniz. Şimdiye kadar Birecik ahvalinin bütün safahatını ve bilhassa Cerablus hakkında aldığınız ve alacağınız malumatı ve Fransızlar'ın Cerablus'taki ahvallerinin teftişi ile elde edeceğinizi malumatı hemen bildiriniz. Ayıntap ve etrafı havadisini günü gününe almak ve o tarafta Fransız harekâtını teftiş ile ahvale dair malumat alıp bize bildirmek için sizin de miktar-ı kâfi süvari tertip ile Ayıntap muhaberatına başlamanız ehemmiyetle iktiza eder. Urfa ile Ayıntap arasında havadis teati etmek için bir haddi mütevassıt (orta nokta) halinde icra-yı faaliyet etmeniz her halde lazımdır.

Kongre Heyet-i Temsiliyesi'nden aldığımız malumata nazaran Maraş kâmilen düşmandan tathir edilmiştir (temizlenmiştir).

Baki ihtiramatımızı takdim ederiz.

18 Şubat 1336 Çarşamba

Urfa Kuva-yı Milliye Heyeti

İstihbariyesi Reisi

ARŞİV - C3

Urfa Kuva-yı Milliye Haber Alma Heyeti'nden Suruç'un Boztepe köyünde Dinayi Aşireti Reisi Hacı Hıdırzade Mehmet Efendi'ye savaş hakkında bilgi :

Numarası : 1

Suruç'un Gire Gevr Kariyesi'nde Dinayi Reisi

Hacı Hıdırzade Mehmet Efendiye

Efendimiz,

Kuva-yı Külliyyemiz (tekmil kuvvetlerimiz) Şubat 9 pazartesi günü Fransızlar'ın şehri tahliye etmemesine mebni Fransız mevakiine ateş açtı. Fransızlar'la şiddetli müsademeler yapıldı. Geçen salı gecesi Fransızlar'ın tahassun etmiş oldukları (sığınmış oldukları) mevakiden (mevkilerden) İkârd'ın evi ile Külaflı Tepesi'ne vukubulan hücumda muvaffak olduk.

Her iki mevki de aldık. Bir makineli tüfek, üç sandık cephaneye iğtinam ettik (ganimet aldık). Onaltı esir aldık. Bu hücumda bir şehit üç mecruhumuz vardır. Bidayetden şimdiye kadar da dört şehit ve on kadar mecruhumuz vardır.

Burada Kuva-yı Milliye'nin bir Heyet-i İstihbari'yesi teşekkül etmiştir. Biz günü gününe süvarilerimizle vekayi-i cariyeyi Suruç'a bildireceğiz. Sizden de Suruç ahvaline dair malumat isteriz. Bu mektubumuzun cevabında atideki (aşağıdaki) suallere dair malumat-ı mevsuka (doğru bilgiler) vermenizi rica ederiz.

İstasyondaki Fransızlar ne oldu? Muharebeniz hala devam ediyor mu? Yollar nereye kadar tahrip edilmiştir? Cerablus öbür tarafa geçildi mi? Cerablus'ta Fransız kuvveti ne kadar tahmin ediliyor? Bu meselelere (meselelere) dair aldığınız malumat-ı mevsuka ne ise ve daha ne gibi şeyler biliyorsa hemen bildirmenizi rica ederiz.

18 Şubat 1336 Urfa Kuvayı Milliye Heyeti İstihbariyesi Reisi

Hamiş : Berazi ve İnze Kuvayı Milliyeleri şimdi hangi noktalardadır?

ARŞİV-C4

22 Şubat 1920 günü yapılan muharebe hakkında İstihbarat Heyeti'nin raporu:

Bismillah

Numarası : 2

Suruç Kaymakamlığına

22 Şubat gecesi bir kıta-yı milliye tarafından Fransızlar'ın işgal ettiği iki mevkiin arasına sokularak Bediüzzaman ziyaretgâhı ile civarındaki Bediüzzaman karakolhanesini işgal ettiler. Hamd olsun şehit ve mecruhumuz olmadı. Kendilerinin de telefâtı meçhuldür.

Siverek'ten firar eden iki top ve mitralyozla beraber bir kıta-yı

milliyenin Urfa'ya yedi saat mesafede Yedikuyu nam mevkiye vürud eylediği (geldiği) haber alındı. Urfa'dan miktar-ı kâfi hayvanlar ile bir kuvvet istikbaline gönderildi. Bu akşam yarın sabah muvasalatına intizar ediliyor (gelmesi bekleniyor).

Kuva-yı Milliye Kumandanlığı'na Haçim Bey tarafından varit olan bir mektubun müfadinâ nazarân (mektuptan anlaşıldığına göre) Haçim Bey'in riyaseti altında sekizyüz süvariden mürekkep bir kuvve-yi imdadiyenin gönderildiği ve kuvve-yi mezkûrenin bugün yarın Urfa'ya muvasalat edeceği bildiriliyor. Kuva-yı mezkûre için mahal, vesair levazimat tedarik olunmaktadır.

Fransızlar, mevâkiinde mahsurdur (kendi mevzilerinde kuşatılmışlardır). Ara sıra hafif müsademeler devam etmektedir.

Hükümet-i Arabiye tarafından (Arap hükümeti) Haçim Bey'e tevcih edilen Miri Miranlık (tuğgenerallik muadili bir askeri rütbe) rütbesi menşuru Mümbiç hükümeti vasıtası ile kendisine tevdi edilmiş ise de mumaileyh (adı geçen) kendisinin halis bir Osmanlı olduğundan bahisle rütbe-i mezkûreyi kabul edemeyeceğini der-meyan ederek menşuru (beratı) red eylediği mevsukan istihbar edilmiştir (güvenli bir haber kaynağından öğrenilmiştir).

22 Şubat 1336

23 Şubat 1336

Şubatın yirmi üçüncü günü alessabah düşmanın karargâhından dünkü gün işgal ettiğimiz Bediüzzaman karakolhanesine doğru vürud eden (gelen) yirmibeş kadar düşman oradaki kuvvetimiz tarafından pusuya düşürülerek üzerlerine ateş açılmış, gecenin saat una kadar devam eden müsademede Tılfutur Tepesi'ndeki düşman kuvveti inzımam etmiş (katılmış) ise de geceye doğru her iki taraf(okunamadı) tahminen düşmandan onüç kişi maktul düşmüştür. Bizden (okunamadı) bir hafif mecruhumuz olmuştur.

Not : Haçim adlı aşiret reisi Harran'da yerleşik İnze Aşireti'nin reisidir ve Türk sayılır. Bu aşiretlerin işgal kuvvetleri tarafından Türk düşmanı olan güneydeki Arap unsurları ile karıştırıldığı ve bunların kendileri ile iş birliği yapabileceği umudunu besledikleri anlaşılmaktadır. Verilen haberde Haçim'e bir paye verildiği görülüyor. Ancak bu rütbeyi tevcih eden Arap hükümetin ve buna aracılık eden Mümbiç hükümetinin hangi hükümet olduğu anlaşılamamıştır.

ARŞİV - C5

Suruç'tan geldiği anlaşılan imzasız ve 23 Şubat 1336 tarihli savaş raporu.

Bismillah

23 Şubat 336 Urfa Kuva-yı Milliye Heyet-i İstihbariye Riyaset-i Aliyesine

20 Şubat 336 tarihli tahriratınıza cevaptır.

Dört beş gündür aşayirimizin bir kısmı Birecik kazasındaki düşmana taarruz ederek halen müsademeler devam etmektedir. Lehülhamd (Hamd olsun) telefat vukû bulmamıştır. Ve aşayirlerden kuvvet Birecik'e sevk edilecektir. Arappınar İstasyonu hala sükut etmemiştir. Ara sıra düşmana ateş ediliyor. Top vürud etmedikçe teslim-i nefis etmeyeceklerdir. Ve Cerablus önündeki kuvvet nüzul eden kardan dolayı herkes hanelerine avdet ederek tekrar bir kuvvetin sevk edileceği muhtemeldir. Ve şimendifer hattının tahribine gelince Küçük Suruç'tan bir kısım ve Siftek İstasyonu ile Eşme mabeynindeki (arasındaki) bir köprü ile yolu tahrip etmişler. Yani tahribat çokça değildir. Birkaç köprü üzerindekiler tahrip edilmiştir. Ve Sacor köprü üzerindeki ler dahi bomba ile atılmıştır. Ve Cerablus'taki kuvvet dörtyüz-beşyüz radesindedir. Ve esliha ve cephanesi mükemmeldir. Ve Harapnaz İstasyonu'ndaki düşman hala terk-i mevzi etmemiştir. Yalnız geçenlerde taarruz vuku bulup dört nefer şehit ve yirmi kadar mecruhumuz vardır. Tekrar taarruz vuku bulmamıştır.

Not : Bu rapor imzasızdır. Muhtemelen ikinci sayfa kayıptır. Ancak raporun içeriği Suruç hadiseleri ile ilgilidir.

ARŞİV - C6

Bu raporun sıra numarası 5'dir. 23 ve 24 Şubat 1920 günleri cereyan eden hadiselerle ilgilidir. Son iki satırı İstanbul'da ki kabine değişikliğinden sözediyor.

Bismillah

Numara : 5

24 Şubat 336 gecesı Fransız karargâhının şimal cihetinde vaki Amerikalılar'a ait olup düşman tarafından işgal edilen altmıştan fazla bir kuvvet üzerine Badıllı aşayir efradı hücum ederek düşmanı binayı mezkûrdan ihraç, vuku bulan müsademede düşmandan beş maktul bırakılarak firar ettikleri, bina tarafımızdan kâmilen işgal edilip bu

meyanda bir şehit iki mecruh olduğu, keza Fransız karargâhının arkasını teşkil eden karakolhane ve civarındaki bağ evleri düşmandan tathir edilmiştir (temizlenmiştir). Gazino ve değirmenlerle Keşişin Bağı demekle maruf mevaki-i mühimme (Keşişin Bağı adı ile tanınan önemli mevkiler) işgal ve oralardaki düşman kuvvetleri defî ve tenkil edildiği

23 Şubat akşamı İnze aşayiri Reisi Haçım Bey dörtyüz hecin ve süvariden mürekkep altıyüz efradı câmî (altıyüz eri toplayan) bir kuvvetle Urfa'daki Kuva-yı Milliye'ye iltihak ederek mücahedeğe hazırlanmıştır.

İstanbul'dan alınan telgrafın müfadaına nazaran kabine değişmiştir. Yeni kabineyi Ali Rıza Paşa hazretleri teşkil ederek kabine heyeti kâmilen ipka ve yalnız Dahiliye Nezareti'ne Bursa valiyi sabıkı (eski valisi) Hazım geçmiştir.

ARŞİV-C7

Bu raporun 1.kısımı dünya haberleri ile ilgilidir. Ancak bu bölümün baş tarafı kayıptır ve bu sayfanın ilk üç satırı hasar görmüştür.

Raporun 2. kısmı yerel olaylara (havadis-i mahalliye) ayrılmıştır.

Metinden raporun 24 Şubat 1920 gecesi ile ilgili olduğu anlaşılıyor.

Birinci kısmın okunabilen birkaç satırı İstanbul'da cereyan eden hadiselerden söz ediyor.

İkinci kısım (Yerel Olaylar) başlığı altında Urfa Kurtuluş Savaşı'nın 24 Şubat gününü yansıtıyor :

.....
..... İngiliz Hükümeti Londra'da inikat edecek (toplanacak) üçlü konferansta mevuzuu bahis olacak Türk meselesi müzakeratının tacili hususunda Paris ve Roma kabineleri nezdinde tekrar teşebbüste bulunmuştur.

Mısır'dan dört yüz kadar esirimiz gelmiştir. Harbiye nezaretine Şura-yı Askeri azasından Mustafa Paşa tayin edilmiştir. Erkân-ı Harbiye Riyasetine (Genelkurmay Başkanlığına) Yakup Şevki Paşa'nın tayin edileceği söyleniyor. Hariciye Nezareti Müsteşarlığı'na Mütareke Komisyonu Reisi Fahrettin Bey tayin olunmuştur.

Ankara Mebusluğu'na Washington sefir-i sabıkı (eski büyükelçisi) Ahmet Rüstem Bey intihap olunmuştur.

HAVADİS-İ MAHALLİYE

Yirmi dört Şubat akşamı İnze aşayir reisi Haçim Bey maiyetinde dörtüz hecin ve süvariden mürekkep altıüz efradı cami bir kuvvetle Urfa'daki Kuvayı Milliye'ye iltihak ederek mücahedeye hazırlanmıştır. Ketkân Aşireti Reisi Basravi Efendi'nin de Kuvayı Milliye'ye iltihak edeceği intizar ediliyor.

24 Şubat gecesi Fransız mevakiinin şimalinde Fransızlar elinde bulunan karakolhane ve gazino ve Keşiş Bağı noktalarına Kuvayı Milliye'den Badıllı efradı hücum ederek mevaki-i mezkûreyi işgal düşmanı işrara mecbur etmiştir. Bu müsademede bir şehit ve iki mecruhumuz vardır. Düşmandan maktul ve mecruhun miktarı henüz keşfedilmemiştir. 25 Şubat gecesi Fransızlar'ın en müstahkem mevakiine taciz maksadı ile birkaç kişinin taarruzu Fransızlar'a külli miktarda cephaneye sarf ettirmiştir.

Kuvayı Milliye Heyet-i İstihbariyesi

ARŞIV-C8

Bu belge üzerinde tarih yoktur. Ancak yerli olaylar bölümünde 26 Şubat 1912 gecesi ile ilgili bir haberin bulunması 27 veya 28 Şubat tarihini taşımasını gerektirir.

Maraş Ermeni ahali ve muteberanı tarafından Dahiliye ve Hariciye nezaretleri ile bilumum düvel-i mütelif (itilaf devletleri) mümessil-i siyasilerine telgrafiyen vukubulan müracaatlerinde Fransızlar'ın şehir-i mezkuru işgal ettikleri tarihten itibaren kilise ve hanelerini işgal ve Ermeni delikanlılarını arzuları hilafında müslüman vatandaşlara karşı teslih (silahlandırmak) ve unsur-ı İslamiye ile anasır-ı gayrimüslime arasını tebrid (soğutmak) ve yekdiğeri aleyhinde teşvik ve propaganda etmekte olduklarını, Ermeniler Hükümet-i Osmaniye'ye sadık kalmak suretiyle muhafaza-yi mevcudiyet edeceklerini bildirmişlerdir.

Mardin Süryani Patrikliği'nden Urfa Süryani milletine varid olan (gelen) bir telgrafname mealine (içeriğine) nazaran buradaki Süryaniler'in Fransızlar'la teşriki mesai (işbirliği) ettiklerinden dolayı beyan-ı teessüf ettiğini her zaman olduğu gibi Hükümet-i Osmaniye'ye karşı sadık bir tebaa sıfatı ile muhafaza-yi mevcudiyet etmeleri lazım

geldiğini beyan eylemiştir.

Şubat 26'ncı gecesi memleketin garp cihetinde Tılfıtır'a karip (yakın) Şakaloz'un hanesi demekle maruf olan siperimizden Tılfıtır'daki Fransız istihkâmına bomba ile tecavüz edilmiş ise de bizden zayıt olmadığı gibi düşmanıdan da ne mikdar zayıt olduğu anlaşılammıştır.

ARŞIV-C9

Bu kısa rapor üç bölümde düzenlenmiştir :

Dış Haberler ; Baş tarafı hasara uğramış olan bu haberde Fransız işgali altındaki bir Türk şehrinin Ermeniler'i tarafından Osmanlı Hükümeti'ne bağlılık vaadinde buldukları haber verilmektedir. Ancak bu şehir elbette ki Urfa değildir.

İç Haberler ; Bu kısımda Urfa süryanilerinin Fransızlar'ın tarafını tuttıkları haberi vardır

Yerel Savaş Haberleri ; 25 Şubat gecesi ile ilgili Urfa harekâtı haberidir.

Bismillah

Havadisi Hariciye

..... ermeni ahali ve muteberanı tarafından Dahiliye ve Hariciye nezaretleri ile bilumum düvel-i müteallife mümessil-i siyasilere telgrafiyen müracaatlerinde Fransızlar'ın şehir-i mezkuru işgal ettikleri tarihten itibaren kilise ve hanelerini işgal ve Ermeni delikanlılarını arzuları hilafında müslüman vatandaşlarına karşı teslih ve unsuru İslamiye ile ansır-ı gayrimüslime arasını tebrid (soğutma) ve yekdiğeri aleyhine teşvik ve propaganda etmekte olduklarını, Ermeniler, Hükümeti Osmaniye'ye sadık tebaa kalmak sureti muhafaza-yi mevcudiyet edeceklerini bildirmişlerdir.

Havadisi Dahiliye

Mardin Süryani Patrikliği'nden Urfa Süryani milletine varid olan bir telgrafname mealine nazaran buradaki Süryaniler'in Fransızlar'la teşrik-i mesai ettiklerinden dolayı beyan-ı nefret ettiğini her zaman olduğu gibi Hükümet-i Osmaniye'ye karşı sadık bir tebaa sıfatı ile muhafaza-yi mevcudiyet etmeleri lazım geldiğini beyan etmiştir.

Vukuatı Mahalliyei Harbiye
(Yerel Savaş Vakaları)

25 inci Şubat gecesi memleketin garp cihetinde Tilfıtır'a karip (yakın) Şakaloz'un hanesi demekle maruf olan siperimizden Fransız istihkâmına bomba ile tecavüz edilmiş ise de bizden zayıat olmadığı gibi düşmandan ne miktar zayıat olduğu meçhuldur.

26 Şubat 1336

Kuva-yı Milliye Urfa Heyeti İstihbariyesi

ARŞİVC10

Suruç Milli İstihbar Heyeti Reisi imzası ile Urfa Milli Heyet-i İstihbariyesi'ne gönderilen rapor.

Bu rapor 26 Şubat 1920 tarihlidir ve 6 maddeden oluşmaktadır.

Bu mektupta bir takım kelime yanlışları ve doğruluğundan şüphe edilen haberler vardır.

Görevle Urfa'dan Birecik'e gönderildiği söylenen jandarmalara mühim evrak ancak Kuva-yı Milliye Kumandanı tarafından verilebilir. "Milli Kuvve-i İşgaliye" tabiri bir maddi hatadır.

Halep'ten gelen yolcuların getirdiği Halep halkının umumi Türk kıyamına katılma haberi bir dedikodu olabilir.

Mustafa Kemal Paşa'nın Maraş'a 8000 askerlik bir yardım gönderdiği duyulmamıştır.

Ayrıca gramer hataları vardır.

Bismillah

Urfa Milli Heyet-i İstihbariyesi Riyasetine

1. Birecik'te olan kuvvete iltihak etmek üzere Yirmibeş Şubat tarihinde Dinayi aşayirinden otuz nefer, on süvari ve Picanlı aşayirinden dahi ona nispeten süvari ve piyade hareket etmişlerdir.

2. Arappınar'ı İstasyonu'nda tahassun eden (konuşlanan) düşmana dünkü gün aşayir tarafından müsademe vuku bulup düşmandan bir maktul ve aşayirden telefiyat yoktur.

3. Basravi Efendi ile amcazadesi Derviş ve Süleyman Ağazade Şükrü Efendiler dünkü gün Cerablus mevkiine kuvvet sevk etmek üzere merkez-i hükümetten saat 7 raddelerinde mahall-i mezkura azimet etmişlerdir (gitmişlerdir).

3. Bazı kimseler Hükümet-i Osmaniye'nin satvet ve haysiyetini

kesretmek (kırmak) ve bhusus hapishanelerde olan cani ve kıta-tarikleri (yol kesen eşkiyalari) tahliye ettirip, cani merkuman (hapishaneden saliverilenler) ise, efalleri tekrar etmek (fiillerini tekrarlamak) üzere Urfa'dan Birecik'e gönderilen iki süvari ve Suruç'tan dahi bir süvari kendilerine refik olup Birecik'e üç saat mesafedeki (okunamadı) karyesine müsafir olarak Ebu Hannuş nam meşhur şaki ve rüfekaları jandarmaları darp, esliha ve cepaneleri ile üzerlerindeki eşyayı ve sairelerini ahz ve Milli Kuvve-yi İşgaliye kumandanı tarafından Birecik'e hitaben yazıldığı mühim olan evraklarını ihrak (yakmak) ve oldukça kendilerini tahkir ve teşlih ve Birecik'e gitmelerini men ettikleri haber alınıp bu haber ise bütün milletin iştiyakını kesr ve başka kimselere de tecavüz edecekleri muhtemeldir.

4. Dünkü gün Halep'ten gelen yolculardan aldığımız malumata göre Halep ahalişi işbu kıyam-ı Umumiye iştirâk edeceklerini aleni surette söylenmekte ve hatta Osmanlı bayrağının gelmesini intizar etmekte olduklarını ve Maraş'ta olan düşman ahaliyi taht-ı tazyike alıp bilahare Mustafa Kemal Paşa'nın Milli askerinden sekiz bin kadar yetişip düşmanı tamamen tenkil ettiği ve Kilis kazasında olan düşmana hala taarruz vuku bulmamıştır.

5. Suruç ve Urfa arasındaki telgraf hattının Urfa hududuna değin tamiratına ve her bir masarısını vermek üzere Süleymanzade Mehmet Efendi deruhde etmiştir. Urfa ile Suruç arasındaki hattın Urfa mıntıkası dahilindeki ahali tarafından tamirine lüzum görölmektedir. Ve bir an evvel tamirine say edilirse iyi olacaktır.

26 Şubat 1336

Suruç Milli Heyet-i İstihbariyesi Reisi

ARŞİV-C11

İç Haberler Başlığı ile Urfa Heyet-i İstihbariyesi tarafından yazılan 27 Şubat 1920 tarihli bu rapor yukarıda C9 nolu raporda sözü geçen ve Süryani cemaatını suçlayan raporla ilgilidir.

Bismillah

Havadis-i Dahiliye

Mardin Süryani Patrikliği'nden vürud edip dünkü gün neşrettiğimiz telgrafname üzerine Süryani muteberanı Kuva-yı Milliye karargâhına gelerek Mardin telgrafının meali yanlış bir zandan ibaret olup kendilerinin hükümet-i Osmaniyeye karşı sadık bir tebaası buldukları ve çarşı pazara gelememekteki maksatları hiçbir esasa müstenit olmayıp ahız ve itanın (alışverişin) fikdanından (yokluğundan) ileri geldiği ve hatta bütün gün kendi mahalleleri arasında serbest gezinip hiçbir taraftan kendilerine bir gûna (hiçbir şekilde) müdahale olmadığını

beyan etmeleri üzerine erkânı milliyeden mumaileyhimaya (onlara) hitaben Süryani vatandaşlarımızdan bir çok adamların Fransızlar'a iltihak ettikleri doğru olup olmadığı sualine karşı katiyen Fransızlar'a iltihak etmiş kimseleri olmadığı ve yalnız vakanın hudûsü (vakanın meydana gelmesi) sırasında Doktor Fisher'in hastahanesindeki hastalarını ziyaret etmek maksadı ile orada kaldıklarını ve tarafeynin kurşunları arasından geçip mahallelerine gelmek mümkün olmadığını ve Kuva-yı Milliye tarafından müsaade edilirse derhal herkes kendi mahallelerine avdet edeceklerini beyan etmeleri üzerine Kuva-yı Milliye tarafından müsaade edilerek refakatlerine kuvve-yi kâfiye terfik edilip Doktor Fisher'in hanesine beyaz bayrakla gönderilmiş ve az zaman sonra onsekiz zükur (erkek) ve onbir inas (kadın) süryani efradı mahallerine avdet etmiştir.

Ve şu hadisenin müslüman ve hıristiyan davası olmayıp sırf Fransızlar'a karşı bir kıyam-ı umumi olduğuna kanaatı kâmile hasıl eylediklerinden fima-baad (bundan böyle) çarşı pazara inceklerini beyan ile çekilmişler ve ferdası (ertesi) 27 Şubat günü pek çok Süryani vatandaşlarımız çarşıda serbest gezindikleri görülmüştür.

Şubat 27 gecesi şayan-ı ehemmiyet bir vukuat-ı harbiye olmamıştır.

Urfa Kuva-yı Milliye Heyet-i İstihbariyesi

ARŞİV-C12

Suruç Kuva-yı Milliye İstihbaratı'ndan Urfa Umumi Kuva-yı Milliye İstihbarat Başkanlığı'na 27 Şubat 1920 tarihli rapor.

Bismillah

Urfa Kuvve-yi Umumi-yi Milli İstihbarat Riyaset-i Aliyesine

Şimdiye kadar Birecik ve Cerablus'tan malumat alınmamıştır. Şahin Beyzade Bozan Bey dahi kuvveti ile Birecik'e evvelki gün geçerek hareket etmiştir. Arappınar İstasyonu tahtı muhaserede (kuşatma ~~(mühasere)~~ istasyon derûnuna (içine) çekilerek kapılar mesdut (kapalı) ve her taraftan mazgallar açmış ise de berfin kesreti (karın çokluğu) hasebiyle lağım ve sair teşebbüsata mani oluyor.

Millet-i mukaddese ve vatan-ı mübeccel (üç kelime okunamadı)

Bugün saat beş raddelerinde garptan şarka müteveccihen bir tayyare hedeften hariç bir mevkiden geçerek on dakika mürur etmeksizin avdet etmiştir ve Birecik cephesine geçmiştir. Tellerin bozukluğu mani teşkil eylediğinden Suruç ve Çarmelik kısmındaki

mevkiin tamirine el-yevm (bugün) mübaşeret olunmuştur.

Asayiş-i mahalliye berkemaldir. Esna-yı rahta (yolda) ebna-yı sebile (yolculara) taarruz eden bazı alçak ve vatan hainlerinin tenkilleri (cezalandırılmaları) için Milli cemiyeti tarafından müzakeresine mübaderet olunacağı (başlanacağı) anlaşılmıştır. Cenabı Hak muvaffak buyursun. Amin .

27 Şubat 1336

Suruç Kuva-yı Milliye İstihbaratı

M

ARŞİV C13

İstihbarat Heyeti'nin 29 Şubat 1920 tarihli raporu :

Bu rapor iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölüm "İç Haberler" başlığı altında cephe gerisi ile, ikinci bölüm ise "Savaş vukuatı" başlığı altında harekâtın detayı ile ilgilidir.

Bismillah

Havadis-i Dahiliye

Makasid-ı milliyeyi tamamı ile anlayan Süryani vatandaşlarımızın artık serbest olarak çarşıda gezindiklerini evvelce söylemiş idik. Bu kerre merkuman, (adı geçenler) bu emniyetlerini Ermeni vatandaşlarımıza da teşmil etmek üzere Kuva-yı Milliye Kumandanlığı'ndan aldıkları müsaade üzerine Ermeni mahallesine giderek keyfiyeti Ermeni vatandaşlarımıza izah ve onların kendileri gibi serbest çarşıya gelmelerini temin için Doktor Beşliyan Efendi ile bir refiki alıp karargâh-ı milliye gelmişler ve saatlerce müdavele-yi efkâr edilerek onlar da maksad-ı umumiyeyi (genel maksatları) takdir ve emniyetlerini izhar ederek bademâ (bundan böyle) kendileri de çarşıya geleceklerini bilbeyen (beyanla) mahallelerine kemal-i itminan-ı kalp ile (yürekleri tam güven içinde) çekilmişlerdir.

Vukuat-ı harbiye

Müsademelerin vukuundan evvel Fransızlar tarafından işgal ve tahkim edilen ve memleketin en hakim tepesi bulunan Külaflı mevki 12 Şubat 1336 tarihinde Kuva-yı Milliye'den Badıllı Aşireti tarafından dilirâne bir surette (yiğitçe) istirdat edilmiş idi. Mezkûr tepeye bu kerre Kuva-yı Milliye tarafından top çıkarılarak icap eden tahkimat yapıldıktan sonra 28 Şubat gecesi topun himayesi altında bir hücum kuvveti tertip edilerek alessabah güneşle beraber düşmanın garp cihetinde kâin

Karalök bağına top ateşi başlamış ve hücum mürettebatı topun himayesi ile mahall-i mezkûra yürümüş ve tahribatı üzerine orada bulunan Fransız kuvveti, muhacimin (hücum eden kuvvetimiz efradı) tarafından kâmilan imha ve mahall-i mezkûrun tam işgali sırasında arkada bulunan ve üzerine Salîb-i ahmer (kızılhaç) bayrağını çeken Amerikalılar'a ait binadan ani ve şiddetli ateş açılarak üç şehit ve üç mecruhumuza sebebiyet vermekle beraber muhacimin de geriye çekilmeye mecbur olmuş ve böyle ahkâm-ı düveliyeye münafi olan, bu harekât-ı hiyaneden (hiyanet hareketinden) dolayı, gerek Amerikalılar'a gerek Fransızlar'a muhtelif grup tarafınan protesto yazılmış ve düşmandan ne miktar zayıat olduğu anlaşılammıştır.

İşbu muhaceme esnasında gündüz saat beşe doğru hangi devlete ait olduğu henüz anlaşılammayan bir tayyarenin memleketin cenup cihetinden ve alçaktan gelmekte olduğu görülmüş ve memlekete yaklaştığında (burada memleket sözcüğü ŞEHİR anlamında kullanılmıştır) tarafından düşman zannı ile tüfek ateşine başlanması üzerine mezkûr tayyare yükselmeye başlamış memleketin üzerine bir tayaran (uçuş) yaparak Fransızlar'ın mevakiine civar mahalle üç dört kâğıt attığı görülmüş ise de şiddetli müsademe dolayısı ile tarafeynin kurşunları altında mezkur kâğıtları taharriye (aramaya) imkân hasıl olamamıştır.

29 Şubat 1336

Urfa Kuva-yı Milliye Heyet-i İstihbariyesi

ARŞİV- C14

Suruç Kuva-yı Milliyesi'nin 1 Mart 1920 tarihli raporu

Bismillah

Urfa Milli Heyet-i İstihbariyesi Riyasetine

1. Dünkü gün Birecik'ten gelen yolcuların ifadesine nazaran Urf'a ya gelen tayyare düşman tayyaresi olduğu Ayıntap'tan Birecik'e vürud eden telgrafnamede beyan buyurmuşlar ve mezkûr tayyare tarafından yirmi zira (arşın) kadar izarı (patiskayı) makine ile birbirine dikili olduğu ve bir miktar da(okunamadı) ayrıca dikili izarı Birecik üzerine bırakıp gittiği ve ahali tarafından bir hayli kurşun endah (atıldığı) ve Fransız tarafından bir adet kırmızı mehtap atıldığını re'ye'l-ayn (gözle) müşahede etmişler.

2. Ketkânlı Aşireti Derviş Ağa beraber olduğu halde Cerablus'a gittiği, mumaileyh Derviş Ağa tarafından kaymakamlığa varit olan tahrirattan anlaşılmıştır.

3. Birecik'te olan aşayir kuvveti ile yirmidört saat muharebe için rüesa-yı aşayir karar vermişler. 28 Şubat 336 Şahin Bey'in oğlu aşayirin kuvveti olarak ağırca bir mecruh vermişler ve iki gün evvel dört maktul ve birkaç mecruh muhtelif aşayirler ile ahaliden olduğunu söylemişler.

3. Suruç hududuna kadar tamir edilecek telgraf hattı için Süleyman Ağazade Mehmet Efendi lüzum olan direklerle teli mevki-i mezkûra dünkü gün göndermiştir. Ve tamirat-ı telgraf çavuşları tarafından yapılacaktır. Urfa'nın havadisine hergün intizar etmekteyiz.

4. Suruç asayışı tamamı ile temin edilmiştir. Süleyman Ağazade Mehmet Efendi jandarmalara kuvveten zahir (kuvvetçe yardımcı) olmak üzere her gece müsellağ efrat merkez kasabanın muhafazasına gönderilmektedir.

5. Suruç jandarmalarının maaşına verilmek üzere üçbinsekizyüz kuruş bölük kumandanına vermiş olduğu mumaileyhin (onun) himmeti şayan-ı takdir olup şimdilik şayan-ı havadis bundan ibarettir.

1 Mart 1336

Suruç Heyet-i İstihbariyesi

ARŞİV- C15

Cerablus'taki düşman kuvvetinin kuşatılması ile ilgili Urfa Kuva-yı Milliye İstihbaratı'nın raporu :

Bismillah

Birecik, Nizip, Rumkale , Münbiç'ten gelen çeteler beraberlerinde iki top olduğu halde Cerablus'taki düşmanı yeniden muhasara etmiş müsademe devam ettiği Münbiç Kaymakamlığı'ndan Şahin Beyzade Bozan Bey'e mevruz malumattan anlaşıldığını Suruç Kuva-yı Milliye Heyeti tarafından 10 Mart 1336 tarihli mektubu ile Urfa Kuva-yı Milliye kumandanlığına işar edilmiştir.

11 Mart 1336

Urfa Kuva-yı Milliye Heyet-i İstihbariyesi

ARŞİV-C16

Urfa İstihbarat Heyeti tarafından "İç Haberler" başlığı ile yayımlanan savaş raporu:

Bismillah

Havadis-i dahili

Suruç'tan Şahin Beyzadeler tarafından 14 Mart 336 tarihli vürud eden mevsuk bir mektubun mealine nazaran mumailehimalara (onlara) iltihak eden Urfa mücahidîni ile beraber müştereken Siftek İstasyonu'ndan bed' ile (başlayarak) Cerablus'a doğru hattın tahribine devam edilmekte olduğu ve evvelce kuvve-i maneviyesi haleldar olan Suruç ahalişi yeniden gayrete gelerek binlerce halkın iş bu kuvvete iltihak ederek kemal-i azim ve metanetle bu tahribata iştirâk eylediği ve İnşallahü Teala iki-üç güne kadar Cerablus'a kadar hattın kâmilen tahrip edileceği ve bu vazife-yi vataniyenin ikmalinden sonra istasyonlarda mahsur bulunan düşman kuvvetlerinin darp ve tenkiline mübaşeret olunacağı (vurularak bastırılmasına başlanacağı) mevрут (gelen) mektuptan istihbar olunduğu ilan olunur.

15 Mart 1336

Kuva-yı Milliye Heyet-i İstihbariyesi

ARŞİV-C17

Bismillah

İLAN

Urfa'daki Fransız Kumandanlığı'ndan yirmi lira ücretle tutulup 112 numaralı şifreli bir mektubu hamil bulunan (taşıyan) Abraham namında bir casus Arappınarı'nı muhasara eden (kuşatan) Suruç Kuva-yı Milliyesi tarafından derdest edilerek (yakalanarak) kurşuna dizildiği ve mektubu mezkûr (sözü geçen mektup) da Urfa Kuva-yı Milliye Kumandanlığı'na varit olduğu (geldiği) mevsukan istihbar edilmiştir (güvenilir kaynaktan haber alınmıştır).

29 Mart 1336

Urfa Kuva-yı Milliye Heyet-i
İstihbariyesi

Aşağıdaki belge Urfa Kuva-yı Milliye İstihbarat Heyeti tarafından Kuva-yı Milliye Hastanesi başhekimliğine hitaben yazılmış bir mektuptur. Bu mektupla çatışmanın başladığı 9 Şubat 1920'den 5 Nisan 1920'ye kadar kaç şehit ve kaç yaralımız bulunduğu sorulmaktadır. Arşivde bu mektubun cevabına rastlanmamıştır.

ARŞİV- C 18

Kuva-yı Milliye Hastahanesi Sertabibi

Hamdi Kasım Bey'e

Harekât-ı Milliye'nin bidayetinden şimdiye kadar vukua gelen maktul ve mecruhun

Kaçı baliğ olduğunun lütfen işaretini rica ederiz.

5 Nisan 1336

İstihbarat Müdürü

İmza

**ARŞİVDEN
(D) GRUBU BELGELERİ**

AJANS HABERLERİ

Bu grupta Urfa Mücadelesi'nin devam ettiği tarihlerde Birecik'te bulunan ve "BİRECİK AJANSI" adı altında İstanbul çıkışlı dünya ve yurt haberlerini nakleden telgraflar toplanmıştır.

ARŞIV-D1

Dersaadet No. 25/290

24 Kânunusani 1336

BİRECİK

Britanya'da pamuk istihsalatının (üretimnin) tezyidine (arttırılmasına) çalışılmaktadır.

..... muhtelif şehirler arasında münakalat-ı havaiyeyi (hava taşımacılığını) temin için bin İngiliz lirası sermaye ile bir şirket teşekkül etmiştir.

Felemenk (Hollanda) Kayserin iadesi Almanya tarafından talep edilmedikçe bir şey yapmayacağını konferansa bildirmiştir.

Emir Faysal Beyrut'a avdet etmiştir.

İtalya müstahdemininin (memurlarının) tatil-i eşgali (grevi) devam etmekte ise de hükümet işe başlamaya davet, aksi takdirde müstafi addedileceklerini bildirmiştir. Hükümet vaziyete hakim bulunmaktadır.

Sulh konferansında Fransa'yı badema (bundan böyle) Mösyö Milran Mareşal İsak temsil edecektir. Mösyö Milran yeni hükümetin Klemanso kabinesinden farklı olmadığını beyan ile arasında takviyesi lüzumundan bahsetmiştir. Mösyö Milran beyanatta bulunarak yalnız tashih-i hudut ile iktifa edilmeyerek daha yüksek ve makul halet-i ruhiye tevlidine çalışılması lüzumunu beyan etmiştir. Fransa Meclis-i Mebusanı hükümete 23 rey muhalife karşı 272 reyle beyan-ı itimat etmiştir. Macar Heyet-i Murahhasası Budapeşte'ye avdet etmiş ve konferansın kendileri tarafından dermeyan edilen dur u diraz (uzun uzadıya) tetkik etmek vadinde bulunduğunu, şerait-i sulhiyenin (barış şartlarının) tahkikine

çalışacağını beyan etmiştir.

Mösyö Milran Adriyatik meselesinin yakında suret-i tesviye (çözüm şekline) Mösyö Loyd Corc ile kendisi gerek bu meselenin gerek Türkiye malum meselesinin hallinin çabuklaştırılmasını arzu ettikleri cihetle yakında tekrar Paris'e geri döneceğini, bu meselelerin çözümünde husule gelecek teahhur (gecikme) teessüfe şayan asabiyet tevlit edeceğini beyan etmiştir.

Meclis-i Ali (Yüksek Meclis) Türkiye sulhü müzakeratına Cemahir-i Müttehide (Birleşik Devletler)' in de iştirâk etmesini arzu ediyor.

Bütün Yugoslav Hükümeti hakkındaki karara için kendisine verilen müddetin uzatılmasını talep etmiştir.

Japonya'nın Pekin Sefiri Şantung şimendiferi ve sair meseleleri halletmek için taraflarca bir komisyon teşkili teklifinde bulunmuştur. Mesele halledilinceye kadar Şantung şimendiferleri (demiryolları) Japon kıtalarının nezareti altında bulunacaktır.

T.H.R.

ARŞIV-D2

Çıkış merkezi : Dersaadet

Numara: 31/279 31.01.1336

BİRECİK AJANSI

Amiral Bristol'den evvel Amerika fabrikacıları ihracat cemiyeti ittihadıyesi (Birleşik Amerika Dış Satım Derneği) huzurunda Türkiye münasebat-i iktisadiyesine (ekonomik ilişkilerine) dair mühim beyanatta bulunarak Şark-ı Karib (yakın doğu) memleketleri arasında Amerika için en şayanı dikkat memleketin Türkiye olduğunu, Türkiye ile diğer tarzda ticari münasebetler tesisi için şimdiki zamanın pek münasip bulunduğunu kolayca kabil-i vusul olan (erişilmesi mümkün olan) arazi arasında Türkiye kadar zengin bilhassa servet-i müstakilleye (bağımsız servete) nail olanı bulunmadığını Türkiye'de Amerika Bankası tesisi ile sağlam bir hükümet tesis ettikten sonra memleketin teşebbüsat-ı nafiasına (bayındırlık girişimlerine) sermaye tedarik etmesi lüzumunu dermeyeran etmiş ve demiştir ki : Memleket iyi bir hükümete malik olur ve asayiş tesis edilirse benim irade ettiğimden (gösterdiğimden) kat kat yüksek bir zirveye vasil olur.

Azerbaycan'ın istiklali münasebetiyle Lehistan hariciye nazırı

Lehistan siyasetinin düvel-i müttetika (müttefik devletleri) siyasetine tamamen tevafuk ettiğini (uyduğunu) ve Londra'da Loid Corc ile iki saat devam eden mülakatı neticesinde itilaf-ı tam (tam anlaşma) hasıl olduğu Lehistan'ın siyasi gayesine vasıl oluncaya kadar Rusya tarafından tahmil edilen (yüklenen) harbe devam edeceğini beyan etmiştir. Letonya hükümetinin Kopenhag sefaretini Letonya ile Bolşevikler arasında sulh (barış) müzakereleri cereyan ettiğini tekzip ediyor.

Leh ve Leton orduları ileri hareketlerine devam etmekte olup tepeleri hattını işgal etmişlerdir. Bolşeviklerin taarruzları başarı ile tardedilmiştir. Bir İngiliz tayyaresi İngiltere'den Ümit Burnu'na gitmek üzere 26 Kânuni Sani 1336'da hareket etmiş ve salimen Kahire'ye vasıl olmuştur. Katedilecek mesafe 5206 mil olup 12 gün devam edecektir.

ARŞİV-D3

Der Aliye 1/276

1 Şubat 1336

BİRECİK

Dün Meclis-i Mebusan'da icra edilen Divan-ı Riyaset içtimasında Reşat Hikmet Bey 65 rey ile reis, Aydın mebusu Hüseyin Kâzım Bey 92 rey ile birinci, Karesi mebusu Abdülaziz Mecid Efendi 72 rey ile ikinci reis vekili olmuştur.

Dahiliye Nazırı Şerif Paşa duçar olduğu ziyar-ı elim (acı kayıp) hasebi ile umur-ı nazaretle (bakanlık işleriyle) tevaggul edemeyeceğinden (uğraşamayacağından) ve bir müddet istirahatata ihtiyaç gördüğünden istifa etmiştir.

Fransa'dan 477 esirimiz gelmiştir.

İngiliz bankerlerinden Avrupa devletleri altın ihracı yasaklığını kaldırdıkları takdirde paraların asıl kıymetlerine irca (indirmek) kabil olacağını beyan etmiştir.

Hali hazırda İngiliz lirası Amerika'da değer kaybetmiş ve Fransa'da yükselmektedir.

Avrupa ekonomik durumuna çare bulmak üzere milletlerarası bir konferansın toplanmasına rağbet edilmesi teklif edilmektedir. Frank'ın değer kaybetmesine sebep olacak işlemlerde bulunanların şiddetle cezalandırılacağına dair Belçika'da bir kral emirnamesi neşredilecektir.

Fransa'nın Roma Sefiri ile Adriyatik meselesi hakkında müzakerede bulunmuştur. Bu mülâkata büyük bir ehemmiyet

atfediliyor. Muahede-yi sulhiye (Barış antlaşması) için Amerika Ayanı (senato) tarafından dermeyan edilen Kuyud-ı ihtiraziye (ihtirazi kayıtlar)'sinin Amerika senatosunda tekrar müzakere edilmesi hususunda vuku bulan teşebbüs akim kalmıştır.

Gazeteler Şark Umurunu (Doğu işlerini) kati surette tesviye etmek üzere yakında Londra'da üçler meclisinin içtima edeceğini ve orada yalnız itilaf zemini hazırlandıktan sonra muahedenin Paris'te imza edileceğini yazıyor.

Fransa Başbakanı cuma günü programı hakkında Meclis-i Mebusan'a izahatta bulunmuş ve neticede 70 rey muhalife karşı rey ile kabineye beyanı itimat (güvenoyu) verilmiştir.

Meskenlere %400, akarlara 600 nispetinde zam icrası şura-yi devletce derdesti tetkik bulunmaktadır.

Dün Odesa'dan şehrimize iki vapur dolusu mülteci gelmiştir. Bunların kısm-ı azamı (büyük kısmı) kadındır.

Londra'da (.....) risalesi Türk Sulhü (barışı) Türkler'den sonra en ziyade İngilizler'i alâkadar eder diyor. Mercilerimiz Türk meselesinin İngiltere'nin istikbaline tesir etmeyecek surette halline çalışmalıdır, diyor.

ARŞİV- D4

Dersaadet No.5/286

5 Şubat 1336

BİRECİKAJANSI

Fransa başvekili Mösyö Milran (Millerand) önümüzdeki hafta zarfında kabinesinin siyaset-i hariciyesini bilhassa Türk meselesindeki nokta-i nazarını meclis-i mebusan da izah edecektir. İngiliz hükümeti Londra'da toplanacak üçler konferansında bahse konu olacak Türk meselesi müzakeratının çabuklaştırılması hususunda Paris ve Roma kabineleri nezdinde tekrar teşebbüste bulunmuştur. Yunanistan'ın İzmir fevkalade komiseri memur edilmiştir.

Estonya ile Bolşevik Rusya'sı arasında akdedilen anlaşma muhtemel Bolşevik taarruzlarına karşı faaliyetle hazırlıkta bulunuyorlar. Bazı gazeteler Bolşeviklere karşı Romanya-Bulgar ittifakı lüzumundan bahsediyorlar.

Dün Mısır'dan 400 kadar esirimiz gelmiştir.

Harbiye nezaretine şura-yi askeri azasından Mustafa Paşa tayin edilmiştir.

Erkân-i Harbiye Riyaseti'ne (Genelkurmay Başkanlığı'na) Yakup Şevki Paşa'nın tayin edileceği söyleniyor.

Hariciye Nezareti müsteşarlığına mütareke komisyonu reisi Fahrettin Bey tayin olunmuştur.

Ankara mebusluğuna Washington eski sefiri Ahmet Rüstem Bey intihap olunmuştur (seçilmiştir).

Alman murahhas heyeti reisi mücrimin hakkındaki listeyi istifasını verdiğiinden bahisle sefirler konferansına iade etmiştir.

Evvelce Macar Bolşevikleriyle Romanya ordusu arasında vuku bulan müsademedede esir edilenlerin mübadelesine başlanmıştır.

Üçler Meclisinin Londra'da 15 Şubat'ta askıda kalan meseleleri müzakere edecekleri bildiriliyor.

Babıali mahfillerinde içinde bulunduğumuz ayın 24'üne doğru delegelerimizin Paris'e davet olunacakları tahmin olunuyor.

ARŞİV-D5

Çıkış merkezi : Der Aliye No:6/277

6 Şubat 1336

BİRECİK AJANSI

Hindistan müslümanları her vesile ile mukadderatımız hakkında verilecek kararlar ile alakadar olduklarını beyan ederek makam-ı hilafete olan merbutiyetlerini (hilafet makamına bağlılıklarını) isbat etmekte ve bu cümleden olarak ahiren (son olarak) 19 Kânunisâni'de (19 Ocak'ta) nüfuz sahibi Hint müslümanlarından oluşan bir heyet Hindistan umumi valisine bir muhtıra vererek Türkiye meselesi hakkında hissiyat-ı İslamiye (İslami duygular) nazar-ı dikkate alınmaksızın tasavvur edilmekte olan suret-i tesviyeyi (çözüm şeklini) kabul etmeyeceklerini beyan etmişlerdir.

Dahiliye Nazırı Damat Şerif Paşa yeni idari teşkilatımızın Tevsii Mezuniyet usulünü geniş surette tatbik ve mahalline ait işleri mahallerine tevdiinden ibaret bulunduğunu beyan ile nahiye teşkilatının medeni memleketlerde olduğu gibi bir Cüzü Tam idari şekline ifrağı arzu edildiğini ilave etmişlerdir.

Dahiliye Nazırı, Rus muhacirlerinin İstanbul'a getirilmemesi için de

hükümetçe yapılan teşebbüsün iyi tesiri görüldüğünü beyan etmiştir. Dün Meclisi Mebusan azası blok toplantılarına devam ve ittihat meselesini bahis konusu etmiştir.

Hükümet yarın bir mani zuhur etmezse beyannamesini mecliste okuyacaktır. riyaseti altında umuru hariciye komisyonuna ilaveten üç tali komisyon teşekkül etmiş ve bunlardan üçüncüsü şark meselesiyle meşgul olacaktır.

Arnavutluk merkez komitesi barış konferansının Arnavutluk istiklalini tehdit eden kararlara karşı Arnavutluk'un müdafaası için İtalyan ayân ve mebusanına müracaat etmiştir.

İngiltere'nin Mısır'a göndermiş olduğuin riyaseti altındaki heyet İngiltere'ye avdet etmek üzere Tayms gazetesi heyetine bahisle Mısır ahali rüesasının heyete karşı alenen boykot yapmalarını gülünç buluyor, buna rağmen heyetin birçok kimselerle temasta bulunduğunu ve İngiltere'ye avdet eder etmez Mısır'a bir nevi geniş muhtariyet vermesi teklifinde bulunacağını yazıyor.

ARŞİV - D6

Çıkış merkezi: Dersaadet No.7/280

7 Şubat 1336

BİRECİK

Tan gazetesi makalesinde Almanya'nın hattı hareketinden, Rus işlerinden bahsettikten sonra Türkiye meselesine geçerek inkişafından Avrupa'nın müstefit olacağını (faydalanacağını) bu memleket akibetinin ne olacağını cay-i sual (sorulmaya değer) görüyor ve Türk barışının kışın geçmesinden evvel akdedilmesini tavsiye ediyor.

Daily Telgraph gazetesi dahi Türkiye meselesine hasrettiği bir makalede müslüman ahalinin emellerinin ve hislerinin dikkat nazarına alınması icap ettiğini söylemekte ve Türkiye'nin yaşayan bir millet olmak hasebiyle hıristyan memleketlerde bahşolunan haklara müstahak olduğunu nazari itibara almamak bir basiretsizlik olduğunu, İstanbul meselesinde Türklerin bu şehrin asırlardan beri hâkimi olduklarının unutulmamasını bütün adalet tedbirleri ve basiret esaslarına uydurulması lazım geldiğini yazıyor.

Bulgaristan'da demiryolu işçileri grevi devam etmektedir.

ARŞIV-D7

Çıkış merkezi: Dersaadet No. 8/243

8 Şubat 1336

BİRECİK AJANSI

Aydın Valiliği'ne eski Dahiliye Nazırı Reşit Bey tayin edilmiştir.

Şark meselesi gelecek hafta Londra'da müzakere edilecek ve barış antlaşmasını hazırlamak üzere icab eden çözüm yolu müştereken tetkik edildikten sonra antlaşma Paris delegelerimiz ile aktedilecektir.

Fransa Meclisi Mebusanı'nda hükümetin dış siyaseti konu edilmiş ve yüz muhalif oya karşı 500 oy ile kabineye itimat edilmiştir.

İngiltere Hükümeti Fransa Hükümeti'ne Adriyatik Denizi'nde müttefik devletlerce ittihaz edilen suret-i tesviyeyi (çözüm şeklini) Yugoslavlar'a kabul ettirmek üzere teşebbüste bulunmayı teklif etmiştir. Yugoslavya bunu kabul etmediği takdirde Londra Muahedesi hükümleri icra edilecektir. Yugoslavlar bunu kabul etmeyerek muhalefette bulunacak olurlarsa İtalya ve diğer müttefikleri Yugoslavlar'ın hareketine muhalefet edeceklerdir.

İtalyan İstikraz-ı millisine şimdiye kadar 14 Amerikalı kaydedilmiştir. Müttefik devletlerinin Hapsburg hanedanının serbest bırakılmalarına muvafakat etmeyeceklerine dair Macaristan'da vukû bulan tebliğ Macar Umumi Meclisi'nce kabul edilmiştir.

..... propagandacılara müthiş bir silah tevdi etmek olacağından bu hatayı irtikap etmeyelim, diyor.

Berlin hükümeti nin mücrimin listesini kabul etmemek için vaki olan hareketini resmen tasvip etmediğini ve bunun duçar-ı tevbih (yergi konusu) olacağını beyan etmiştir.

Fransa hükümeti Paris'te bir kütüphane, bir konferans salonu, bir cami inşası için bir Cemiyet-i İslamiye'ye yarım milyon frank teberrûda bulunmuştur.

Bir yangın neticesinde kâmilen yanmıştır.

Fransa'da askerlik hizmeti düşürülmüştür. Bu karar 1922 senesinde uygulanacaktır.

Macar Murahhas Heyeti Reisi 12 Şubat 1336'dan evvel sulh konferansına Macaristan'ın sulh şartlarına karşı mütalaasını dermeyan etmek üzere Pazartesi günü Paris'e hareket edecektir.

Mösyö Milran gelecek hafta ortasında Londra'ya hareket edecektir. Almanya'nın Paris Maslahatgüzarı mücrimin listesini kabul etmesi için kesin talimat almıştır.

ARŞİV D8

Dersaadet No.9/211

9 Şubat 1336

BİRECİKAJANSI

Hariciye Nazırı Mustafa Reşit, Dahiliye Nazırı Şerif Paşa'lar ve Adliye Nazırı Mustafa Bey istifa ederek Dahiliyeye Bursa Valisi Hazım Bey, Hariciyeye Safa Bey tayin edilmiştir.

Berlin Üniversitesi öğretim üyeleri yabancı üniversitelere barış zamanında verilen diplomalar ile ünvan iade etmeye karar vermiştir.

Tunus ve Kahire yoluyla Londra-Kap seyahat-i havayesine iştirak eden (hava yolculuğuna katılan) Vickers sistemindeki İngiliz tayyaresi burunda karaya indikten sonra Çiyocelli tayyare istasyonuna vasil olmuştur.

Romen resmi makamlarının bildirdiğine göre Romanya hükümeti Macaristan'daki işgal kıtasına Romanya ile Macaristan arasında konferans tarafından tesbit edilen sınıra çekilmesini emretmiştir.

İtalya ayânındannın reisliği altında bulunan Kafkas ötesi İtalyan özel heyetinin Çanakkale Karadeniz yolu ile Brindizi'den hareket ettiğini İtalyan gazeteleri yazıyor. Bu heyetin maksadı yerli hükümetler ile münasebetler tesis etmek ve İtalya ile Kafkas ülkeleri arasında ticari mübadelede bulunmak mümkün olup olmadığını tetkik etmek olacaktır.

İzmir'e geldiği söylenen Yunan Başkumandanı Paraşkevopulos'un Selanik'e avdet ettiği öğrenilmiştir.

İtalya ayânından Borsadelli ve ve ile General Dimarini müttefikler arası heyete iltihak etmek üzere Paris'e yetişmişlerdir.

Ayândan General Yukarı Silizya'da çalışmaya memur olan komisyonda İtalya'yı temsil edecektir.

ARŞİV- D9

Çıkış merkezi :Der Aliye No.11/211

11 Şubat 1336

BİRECİKAJANSI

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine (Genelkurmay Başkanlığı'na) Şevket Turgut Paşa tayin edilmiştir.

Tan Gazetesi Lehistan Hükümeti'nin Sovyetler tarafından sulh akti hakkında vuku bulan talebe cevap vermeden evvel müttetikler yüksek meclisinin oyuna müracaat edileceğini yazıyor.

Japonya ile Meksika arasında bir ittifak akdedildiğine dair rivayetler dolaşmaktadır. Dün Mısır'dan 400 hasta esirimiz geldi.

İngiltere parlamentosunu yarın kral bizzat açacaktır. Kral açılış nutkunda evvelce ihmal edilemeyen birtakım kanun projelerinden bahsedecektir. Bu konuda İrlanda muhtariyeti ve amele meseleleri hakkındaki kanun layihası da bulunmaktadır.

Fransa yeni Cumhurbaşkanı Şubat'ın 18'inde mevkiini işgal edecektir.

Mösyö Milran Çarşamba günü Londra'ya hareket edecek ve İngiliz Devlet büyükleri ile mülakatta bulunacaktır. Kendisinin hafta sonunda Paris'e dönmesi muhtemeldir.

Fransız Bakanlar Kurulu Amerika ve İngiltere'de olduğu gibi gıda maddeleri fiatlarında vuku bulan değişikliği yakından takibederek ona göre önlemler almak üzere birtakım komisyonlar teşkiline karar vermiştir.

Japonya hükümeti Doğu Sibiryayı tahliye etmektedir.

Cemiyet-i Akvam meclisi gelecek yazdan evvel Bolşeviklerle müzakereden ziyade müslümanlık âlemini temin ve tatmin etmek lazımdır diyor.

1919 senesinde toplam 7 milyon küsur tonilato gemi inşa edilmiştir. Yugoslavya hükümeti Fransa, İtalya ve İngiltere'nin hakkındaki teklifine henüz cevap vermiştir. Belgrad'da bundan dolayı mitingler ve heyecanlı gösteriler icra edilmekte olduğunu Paris'teki Harb Sefiri beyan etmiştir.

Almanya Maliye Nazırı'na karşı suikast vuku bulmuş ve kendisi yaralanmış ise de yarası vahim değildir.

ARŞİV- D10

Der Aliye No.12/248

12 Şubat 1336

BİRECİK AJANSI

Londra'da cereyan eden müzakeratın birkaç güne kadar hitam bulacağı ve 10-15 güne kadar sulh konferansına davet edileceğimiz Babîâli mahfillerinde ümit edilmektedir.

Azerbaycan Hükümeti de müzakerede bulunmak üzere İran'dan hareket eden murahhas heyeti Bakü'ye vasıl olmuş ve Azerbaycan Murahhasları ile ilk içtimasını aktetmiştir.

Dün Meclis-i Mebusan'da yalnız Arize-i Cevabiye Encümeni (komisyonu) toplanarak vazifesini ikmal etmiştir.

Babîâli sulhumüzün süratle akti ve mütarekeden beri devam eden vaziyete nihayet verilmesi için yeniden itilaf devletleri nezdinde bir teşebbüste bulunmaya karar vermiştir.

İslahat projelerinin tesvidi (müsveddesinin yazılması) ile Meclisi Vükelaya (Bakanlar Kuruluna) takdimi için bakanlardan oluşan bir komitenin teşkili kararlaştırılmıştır.

Bir müddetten beri Paris'te bulunan Ahmet Rıza Bey'le son günlerde İsviçre'den Paris'e giden Galip Kemalî Bey'in konferansta Osmanlı Hükümetini temsile memur edilecekleri söyleniyor.

Fransa Başbakanı Türkiye meselesinden bahisle Fransa'nın Doğu'da geniş çıkarları bulunduğunu ve İngiltere ile Fransa'nın Türk Delegelerini Paris'e davetine anlaşılmak suretiyle karar verdiklerini, muahede hükümlerinin kati surette Paris'te tesbit edileceğini beyan etmiştir.

Fransa Hükümeti bütçesini 47,5 milyardan, 39 milyara düşürmüştür.

Lübnan Delege Heyeti Marsilya'ya vasıl olmuştur.

Almanya mücriminin müdafa edilmemesi hususunda kamuoyunda eğilim hasıl olduğunu Fransız gazeteleri yazıyor.

Almanya Hükümeti Ren Eyaletleri'ne ithal edilen ticari mallardan Alman memurlarının tasdiknamesini havi olmayanları müsadere etmek tasavvurunda bulunuyor.

ARŞİV D 11

Der Aliye 13/184

13 Şubat 1336

Birecik

Yakında Sulh Konferansı'na davet edileceğimiz tayin edildiği cihetle Bab-ı Ali'de sulh hazırlıkları için hararetli faaliyet vardır. Sadrazam Paşa nezdinde her gün müzakerede bulunmakta ise de cereyen eden müzakerat mektum (gizli) tutulmaktadır.

Hindistan Umumi Valisi İngiltere'nin Türkleri Avrupa'dan tehditte ısrar ettiğine dair olan şayiaları suret-i resmiyede tekzip etmiştir (resmen yalanlamıştır).

Lord Gürzon, Lordlar Kamarası'nda beyanatta bulunarak Türkiye Sulhünün teahhürünün (gecikmesinin) evvelce Amerika'nın Türkiye'de manda kabul etmesi için intizar edildiğinden (beklendiğinden) ileri geldiğini beyan etmiştir.

Fransa Reis-i Nuzzarı (Başbakanı) hariciye encümeninde Fransa'nın Türkleri İstanbul'a tasarruftan mahrum etmekten ise beynelmilel (milletlerarası) sıkı bir kontrol altında Türkler'in İstanbul'da ipkasını (bırakılmasını) tercih ettiğini beyan ile İngiltere'de iki cereyan olduğunu ve bunlardan biri Türkler'in İstanbul'da ipkası diğeri ihracı (çıkarılması) olduğunu, halbuki efkâr-ı umumiyesinin Türkler'i Asya'yı Suğra'ya (Küçük Asya'ya = Anadolu'ya) göndermekten tevellüt edecek (doğacak) mehaliki (tehlikeleri) iyiden iyiye anladığını ilave etmiştir.

..... ile Rusya arasında üseranın (esirlerin) mübadelesi karargir olmuştur.

İtalya'da ekseriyet Adriyatik meselesinin memleketi tatmin etmeyecek bir şekilde olsa bile artık tesviye edilmesini arzu ediyorlar. Fransız Reis-i Nuzzarı (Başbakanı) Mösyö Milran (Millerand) Londra'ya hareket etmiştir.

Çek-Slovak Usera Cemiyeti (Esirler Derneği) Avusturya Arşidüklerinden Fredrik Orendorf ve generallerindennin muhakemesini istemiştir.

Emir Faysal Kahire'den Paris'e hareket etmiştir.

Almanya'nın Paris Maslahatgüzarı Fransa'ya avdet etmiştir .

T.H.R

Ajans haberinin devamı :

Dün Darülfünun Konferans Salonu'nda parlak bir ihtifal (tören) icra edilmiş ve müessir nutuklar teati edilmiştir (karşılıklı konuşmalar yapılmıştır).

Budapeşte'de icra edilen intihabatta (seçimlerde) İmparatorluk fırkası ihraz-ı galebe etmiştir (kazanmıştır).

Çehistan ile Fransa arasında bir ticaret muahedesi aktedilmiştir.

İtalya şimendifer (demiryolu) memurin ve müstahdiminnin tatil-i eşgali (grevi) nihayete ermiş ve dün gece yarısından itibaren trenler her tarafta tamamen işlemeye başlamıştır.

Bugün Fransa Meclis-i Mebusanı'nda yeni kabinenin dahili ve harici siyaseti hakkındaki istizah (gensoru) takrirleri müzakere edilecektir.

Kayserin iadesi meselesi yeni bir safhaya dahil olmuştur. Londra'da yakında inikat edecek (toplanacak) olan konferansta mesele yeniden müzakere edilecektir.

Suikaste hedef olan Almanya Maliye Nazırı'nın ahval-i sıhhiyesi birden bire fenalaşmıştır.

Dahiliye Nazırı Mehmet Şerif Paşa Hazretleri'nin halileleri (zevceleri) Emine Sultan Hazretleri evvelki gece irtihal-i dar-ı beka eylemişlerdir (vefat etmişlerdir).

H.T.R.

ARŞİVDEN (E) GRUBU BELGELERİ

E grubu, Urfa Müftüsü Hasan Açanal'ın Arşivinde bulunan ve 20 Mart 1919 - 23 Nisan 1920 arasında alınan, genel olarak Kurtuluş Savaşıımız ile ilgili belgelerle komşu vilayetlerin haberlerini içine alan belgelerden oluşmaktadır.

ARŞİV - E1

Bu belge İstanbul'da Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-yi Hukuk-ı Milliye Cemiyeti adı ile bir dernek kurulduğuna dair Urfa Müftülüğü'ne gönderilen bir mektuptur.

Urfa Sancağı Müftülüğü Canib-i Alisine

Hükümet-i Seniyе'den istihsal olunan müsaade-i resmîye üzerine Dersaadet'te Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-yi Milliye Cemiyeti teşekkül etmiş ve buradaki eşraf ve mütehayyizanın ara-yı umumiyesi ile teessüs eyleyen (ileri gelenlerin genel oyları ile kurulan) Meclis-i İdarenin vezaifini havi olan (Yönetim Kurulu'nun görevlerini içeren) nizamnamenin bir nüshası leffen irsali savb-i fazılaneleri kılındı (ekli olarak tarafınıza gönderildi).

Mütaleasından dahi nümayan olacağı vechile cemiyetimizin maksadı teşekkül ve gaye-i mesaisi karşımızdaki hasımların haksız istek ve teşebbüslerine muayyen bir azim ile bu gayeyi takip eden cemiyetimiz mesaisini müsmir bir şekle ifrağ ile müslüman unsurların hukukunu müdafaa etmek için Fransızca "Lö Peyyi" (Le Pays) yevmi bir gazete neşrine başlamış olduğu gibi "Hadisat" gazetesinin de imtiyazını deruhde eylemiştir.

İnkisam ve tecezzisi (bölünmesi ve parçalanması) gayrı kabil vecehat-ı camiası ile (toplayıcı veçheleri ile) yekdiğerinin cüz ve mütemmimi ve muini ve layenfekki (birbirlerinin tamamlayıcısı, yardımcısı ve ayrılmaz parçası olan) ve anasırının ekseriye-ti azimeyi haiz Kilikya dahi dahil bulunduğu halde Vilayat-ı Şarkiye ve Kilikya'nın İdare-i Osmaniye'de kalması ve yüzde beş nispetinde olmayan hasımların bir takım iftiralarla müslüman unsurların hukukunun zıyayına (kaybolmasına) meydan verilmemesi için bir taraftan bu iki gazete ile neşriyatta bulunan cemiyet diğer taraftan da İstanbul'daki düvel-i mü'telifе (itilaf devletleri) mümessillerine ve itilaf devletleri başvekillerine bir sureti gönderilecek olan muhtırayı vermiş ve Müdafaa-yi Hukuk-ı Milliye için Avrupa'ya ayrıca bir heyet-i Murahhasa gönderilmesini karar altına almıştır.

Düvel-i Mü'telifeden (İtilaf Devletleri'nden) azimet (gidiş) müsaadesi istihsal edilir edilmez heyet-i murahhasanın da izam edileceği (gönderileceği) tabiidir. Fakat yevmiye iki gazete ile gönderilecek heyet-i murahhasa masarifinin temini külliyetli mebalige (meblağlara) muhtaç olduğundan bu hususun Kilikya ve Vilayat-ı Şarkiye dindaşlarımızın muzaheratı maddiyelerine müracaat mecburiyeti hasıl olmuştur. Makasidi mukaddesenin (kutsal maksatların) temini münhasıran cemiyetimizin mesaisile kabil olamayacağından merkeze ciddi muavenette bulunulması muktazidir (gereklidir). Binaenaaleyh hasımlarımızın sevgili topraklarımızı anavatandan ayırmak için kemali germi ile (hararetle) büyük fedakârlıktan çekinmedikleri bir zamanda müslüman unsurların lakayt ve âtil, mukadderatının tayinine muntazır bulunması hamiyet-i İslamiye ve icabat-ı vataniye ile kabil-i tevfik olamayacağı müstağni-yi izahtır (açıklamayı gerektirmez).

Minmaberin (bu sebepten) oraca da icabı veçhile sarf-ı mesai edilerek şu buhranlı zamanın hukuk-ı milliye ve vataniyemizin müdafaası esbabını hazırlamaya sarf-ı mıkderetle (çaba harcamakla) derc olunacak ianatın (toplanacak bağışların) telgraf poliçesi ile ve Dersaadet'te Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-yi Milliye Cemiyeti Riyaseti namına peyderpey irsal olunması bütün hemşehrilerimizin hamiyet-i diniye ve vataniyelerinden muntazardır efendim hazretleri.

20 Mart 1335 (20 Mart 1919)

Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-yi Hukuk-ı Milliye
Cemiyeti Reisi Ahmet Nedim

ARŞİV-E/1 EKI

**VİLAYAT-I ŞARKİYE MÜDAFAA-I HUKUK-I MİLLİYE
CEMİYETİ TALİMAT-I DAHİLİYESİDİR.**

Madde 1. Meclis-i idare nizamnamesi mucibince haiz olduğu hukuk ve selahiyete binaen maksadı cemiyetin temini husulü (kurulmasını sağlamak) için merkez ve taşrada teşkilatı muktezinin (gerekli teşkilatın) icrasına ve teşkilatın tevhidini mesaisi ile tarzı faaliyetine müteallik (ilişkin) olan tedbirlerin işbu talimatname ile tesbit edilmesine karar vermiştir.

BİRİNCİ FASIL

MERKEZ TEŞKİLATI

Madde 2. Cemiyet merkezinde 5 zattan mürekkep bir faal heyet teşkil edilmiştir. Mezkûr heyetin vazifesi;

1. Vilayetlerimizin hak ve adalete uygun olarak mukadderatının tayinine kadar Dersaadet'te bulunan düvel-i muazzama siyasi temsilcileri ile veya sefirleri ile gerektiği takdirde görüşmek.

2. Dersaadet'e gelen ecnebi gazete muhabirleri ile ve siyasi ve içtimai mevkii olan diğer kişiler ve yabancı yazarlarla görüşerek gerekirse ziyafetler vererek meşru davalarımız hakkında onları aydınlatmak.

3. Avrupa'nın önemli gazetelerine dercedilmek üzere mektup ve makale göndermek ve yayınlanmasına teşebbüs etmek.

4. Paris Sulh Kongresi'nden gönderilecek olan tahkikat komisyonu ile sıkı bir münasebet temin etmek.

5. Milli davamızın istinat ettiği tarihî, medenî ve içtimai haklarımızı komisyon nezdinde açıklayacak tedbirleri almak.

6. Gerekirse hükümet nezdinde muktazi teşebbüslerde bulunmak.

Madde 3. Faal heyet azasının işbu vazifeyi ifa uğrunda ihtiyar edecekleri masraflardan maada kendilerine münasip miktarda aylık tahsisat verilecektir.

Madde 4. Bu heyet ifasına memur buldukları ve ifa edecekleri hareketlere dair idare meclisine bilgi vereceklerdir.

İKİNCİ FASIL

TAŞRA TEŞKİLATI

Madde 5. Esas nizamnamenin üçüncü maddesinin verdiği yetkiye binaen taşrada her liva merkezinde ve mevkii önemli olan bazı kaza merkezlerinde şube tesis olunacaktır.

Madde 6. Şubelerin idare meclisleri şubelerin kurucuları tarafından seçilmek üzere en az 5 kişiden oluşacak ve kendi içlerinden birisini reis, birini de veznedar seçeceklerdir.

Madde 7. Şubenin hesap işleri veznedar ile reis tarafından yürütülür. İane toplamak ve masraf yapmak meclis kararı ile olur.

Madde 8. Şube başkanı şubeyi temsil eder ve cemiyet merkezi ile muhabereyi sağlar. Esas nizamname gereğince cemiyetin maksadını

temine yarayan tedbirleri idare meclisi müzakere ile icra eder. Bu tedbirlerden önemli olanlarını yerine getirmek için merkezden izin alır ve merkezden verilen emir ve talimatları icra eder.

Madde 9. Taşra şubeleri idare merkezleri dahilinde bulunan yerlere seyahat veya memuriyet ile gelecek olan ecnebi kimselerle her halde mulakat ederek milli hukukumuzu zarardan korumak için çaba harcayacaklardır. Binaenaleyh yabancılarla görüşmenin sağlanması için herhangi bir şubede Fransızca bilen kimse bulunmaz ise civar şubelerle muhabere ederek lisana vakıf bir zat celb edilerek masrafları şubece ödenecektir. Bu zatın yabancı dile yarım yamalak değil hatasız bilmesi ve mümkün olduğu kadar meramını anlatmaya muktedir bulunması icab eder. Eğer bu gibi kimseler bulunmadığı takdirde durum merkeze haber verilir ve merkez gerekeni yapar.

Madde 10. Merkez heyetinde olduğu gibi bütün şubelerde vatanın hukuk-ı meşruasının müdafası ve vatanperver hizmetle iştilal eden muhterem zevatın işbu mukaddes maksat haricinde devlet siyaseti ile meşgul olmaları ve asayiş ve sükunu bozan sözlere yer vermemeleri bu asil gayeyi takip emeli ile teşekkül etmiş olan cemiyetimizin maksadını esasından yaralıyacağından vatanperver faaliyetin daima itidal ve basiretle icra edilmesi icab eder. Yukarıda sayılan usul ve şekiller haricinde bir meslek ihtiyarı tamamen yasaktır.

ARŞIV- E 2

Bismillah

SURET

İngiltere Hariciye Nezareti'nden buradaki siyasi temsilcisine gelip Babıali'ye tebliğ olunan telgrafnamede beyan olduğu vecihle Makarr-ı Muazzez-i Hilafet ve Saltanat olan İstanbul'un bizde kalmasına konferansça karar verilmiş olduğunu tebşir ederim. Lehülhamd hukukumuzun makbuziyet-i tammesine delalet eden şu karar-ı meşkûrun (şükre değer) kaviyyen ümitvar olduğumuz vecihle tevali-yi emsalini işkâl edecek (benzerlerinin devamını zorlaştıracak) her türlü esef verici hareketlere yani gerek itilaf devletleri kuvvetlerine ve gerek gayrimüslim unsurlara karşı her zaman ve bilhassa şu nazik günlerde haklı şikayetleri mucib ahvale katiyyen meydan verilmemesi için her nevi tedbirin alınmasını vatanperver himmetlerinizden beklerim.

Dahiliye Nazırı Hâzım

ARŞİV-E 3

AYINTAB

Bila (Sayısız)

URFA MUTASARRIFLIĞINA

C. 8.3.1336 (8 Mart 1920 tarihli telinize cevaptır) Fransız kuvvetinin geçememesi için Akçakoyunlu köprüsü ile hattın kısmen evvelce ve kısmen bu defa tahribatı icra kılınmıştır. Cerablus'taki kuvvete şu bir iki gün zarfında hücum hareketi hazırlandığı Nizip ve Birecik'ten bildiriliyor. O semtlere tarafımızdan kuvvet ve tahrip edevatı ve ustalar gönderilmiştir. Düşkün vaziyette olduğu bildirilen düşman kuvvetinin Cerablus'tan imdat almasına meydan verilmeksizin hücumla teslim alınması muaffıktır zannındayız. Hürmetler.

9 Mart 1336

Ayıntab Heyet-i Merkeziyesi.

ARŞİVE 4

Aşağıdaki belge Diyarbakır'daki 13. Kolordu Komutanı Cevdet Bey'in imzası ile Urfa Merkez Heyeti'ne gönderilmiştir. Ana konuyu İngilizler'in 16 Mart'ta İstanbul'daki işgal hareketleri teşkil etmektedir.

İstanbul hadisesi bazı garazkâr kimseler tarafından cahil halka fena bir tarzda anlatılmakta olduğundan esas mesele ve gerçek sebepleri hakkında gerçek haberleri neşrediyorum. Efkârın buna göre aydınlatılması ve kötü niyetlilerin zararlı haber yaymalarına meydan verilmemesi rica olunur.

1. 16 Mart'ta İngilizler İstanbul'da bütün daireleri işgal etmişler ise de 24 saat sonra tahliye etmişler ve yalnız harbiye nezareti ile telgrafhanede ve bazı yerlerde kontrol zabitleri bırakmışlardır. İngilizler aydın kimselerden 350 kişiyi tutuklamışlardır. Bunlar arasında şimdiye kadar millet ve tarih nazarında hiç lekelenmemiş simalar ve mebuslar da vardır. Meclis-i Mebusan bu ahval içinde iş göremeyeceğini anlayarak kendiliklerinden dağılmışlar ve hükümete malumat vermişlerdir. Salih Paşa kabinesinin iktidar mevkiinde olduğu ve İstanbul'da vazife yaptığı anlaşılmıştır. İstanbul'dan başka Anadolu'nun sair kısımlarında sükunet devam etmektedir. Mebuslar Ankara'da içtima etmek üzere toplanmaya başlamışlardır.

2. İstanbul'da mebusların tevkif edileceği daha evvel haber alınmış ve 15 Mart'ta Sadrazam Paşa mümessiller nezdinde teşebbüste

bulunmuştur. Fakat müsmir olamamıştır. Bunun yegâne sebebi mebusan ekseriyetinin vatan ve milletseverlerden mürekkep olmasıdır. İngilizler böyle bir meclisin aşağıda görülecek maddelerden anlaşılacak ahval ve şerait içinde bize kabul ettirmek istedikleri barış şartlarını kabul etmeyeceğini bildikleri ve kendi arzularına hadim kılamiyacaklarını kestirdikleri için insan ve medeni hakları çiğniyerek cebren ve bizzat tevkiflere ve meclisi dağıtmaya teşebbüs etmiştir. İngilizler istiklal için ihtilalde bulunan İrlanda Milli Meclisini de iki defa cebren dağıtmış ve birçok milliyetçileri sürgün, idam ve hapsedmiş ve fakat o mübeccel ruhu söndürememiş en nihayet arzularını kabule mecbur olmuştur. Bu yüzden İstanbul hadisesi İslam milletini korkutmayacak bilakis bütün İslam aleminde uyanmayı ve birliği mucip olacaktır. Şimdiden Kafkasya'da tesirleri görülmeye başlamıştır. Böylece millet azim ve iradesine hanel getirmeyerek milli emellerde ısrar etmeli ve hareket Antalya İtalya mümessili vasıtasıyla itilaf devletleri ve bitaraf devletler hariciye nezaretleri ile Meclis-i Mebusan reislerine şiddetle pretesto edilmelidir. Medeni cesareti olmayan bir millet esarete mahkûmdur. Esaretin ne kadar tahammül edilmez olduğunu Mısır, Hindistan, İrlanda ahalsinin İngilizler'e karşı mütemadi isyanları ve istiklal istekleri de pek güzel ispat eder.

3. Bugün itilaf devletlerini pek ziyade korkutan, telaşa düşerek ve İstanbul hadisesini yapmaya sevk eden etkenler aşağıdadır.

1- Almanya'da bir askeri ihtilal neticesinde Hindenburg, Cumhurreisi olmuştur ve muahedename mucibince harb mesulleri olarak istenen şahıslar bugün idareyi ele almıştır. Almanya'nın seferberlik yaptığı söyleniyor. Avusturya Almanya'ya katılmıştır. Böylece Almanya kaybettiği yerlerden daha fazla yer ve nüfus kazanmıştır.

2- Rusya bolşevikleri pek mühim muvaffakiyetler kazanmışlardır. Bugün bolşevikler eski Rusya'ya hâkimdir. Garp cephesinde teşekkül eden Letonya, Estonya, Finlandiya, Lehistan ve hatta Roma hükümeti itilaf devletlerinin bolşevikler aleyhine teşvik ve yardım etmelerine rağmen bolşeviklerle barış yapmaya başlamışlardır. Bolşevikler itilaf devletlerinin teşvik ettiği ordularını sırası ile tamamen perişan etmişlerdir. Kolçak, Sibirya'da İngilizler'in verdiği 70 milyonluk bir hazinesiyle bolşeviklere esir olmuştur. Denike'nin Kuzey Kafkasya'daki bir kolordusu da ekserisi yerli İslamlardan müteşekkil yeşil bolşevik ordusu tarafından perişan edilmiştir. Böylece bugün bolşevikler karşısında mukavemet edecek kuvvet yoktur. Afganistan, Türkistan ve Bolşevik Rusya'sı Taşkent'te ittifak etmişlerdir. İran milliyetçileri bolşeviklerle pek sıkı temastadırlar.

Bunlar İngiliz-İran anlaşmasına itiraz etmişlerdir. Bu anlaşmayı Amerika da kabul etmemiş ve İngiltere ile aralarında notalar alınmış verilmiştir. Bolşevik Rusya Hükümet Reisi Lenin Londra'nın yolu Bakû ve Musul'dan geçer demiştir.

3- Hindistan'da Moğolistan'da Kore ve Çin'de esaslı kökleri vardır. İşte bu tehlike ve vaziyet İngilizler'i sömürgelerden mahrum etmek korkusunu doğurmuştur. İngiltere Bolşevik başarılarını en ziyade doğudaki İslam alemine sirayeti halinde faydalı ve korkunç olacağını bildiğinden ve bolşevikler de en ziyade buna çalıştıklarından İngiltere İslam aleminin halifesi olan padişahımız efendimizin manevi nüfuzundan istifade ve hilafet makamında kendi siyaset ve isteklerine uygun olmayan cereyanları söndürmek istiyor. İstanbul hadisesinin ruhu işte budur. İngilizler bolşeviklik İslam inanışlarına aykırı olduğuna dair fetva alarak neşretmeye çalışıyorlar. Ve ecnebler Suriye ve Irak'ta araplara zahiren istiklâl gayeleri göstererek ve fesat çıkararak İslamların birleşmemelerini ve birbirlerinden nefret etmelerini devam ettirmeye çalışıyorlar. Bu vaziyet içinde İngilizlerin bizi İstanbul'dan büsbütün mahrum etmeleri imkânsızdır. Yalnız Rusya'ya Kafkasya'ya karşı mühim bir yer olan boğazlarda ve Asya ile Avrupa'nın birleştiği yer olan İstanbul'dan emin bulunmak için işgal kuvveti bulundurmak ister. Millet uyanık bulunduğu ve tek kitle halinde hareket ettiği halde bugünkü vaziyetin müsait olmasından istifade ederek milli hedefe yetişmemiz mümkündür. Mesela Almanya'nın bugünkü vaziyetine göre Fransızlar'ın Suriye'de Kilikya'da istila emelleri olsa bile tavır ve vaziyet daha müsait olursa büsbütün söner. İngiliz istila hırsını da içerden ve dışardan kökünden sarsmaktadır ve sönme tehlikesine yuvarlanmış olması telaşın asıl sebebidir.

Bu neşriyatımdan müslümanlığın bolşevikliğin taraftarı olduğu kanaatine katıldığım anlaşılmasın. Ben milletin, vatanın çıkarlarını koruma taraftarıyım. Söz milletvekillerininindir. Bunun için İstanbul'a gidemeyen mebusların hemen Ankara'ya gönderilmesi ve Diyarbakir merkez livası mebusları esasen iltihak edemediklerinden (katılmadıklarından) yeniden seçilerek Ankara'ya gönderilmeleri vatan menfaati gereğidir. Meclisin padişah iradesi ile değil kendiliğinden dağılması da bunu icab ettirir.

4- Fırkalara 11'inci Askerlik Şubesi Reisliğine 33. Fırka Kalemi Riyasetine bölgemde bulunan bütün vilayet, liva ve kazalara ve bu merkezlerdeki askeri şubelerine birinci süvari alayına topçu kumandanlığına yazılmıştır.

13. Kolordu Komutanı Cevdet.

ARŞIV - E 5

Bu belge Urfa İstihbarat Heyeti tarafından bir yerden kopya edilmiştir. Kaynak gösterilen telgrafın mahreci neresidir? Belli değil. Enver Paşa'nın fütuhâtı ve etraftaki Fransız kuvvetlerinin bitirilmekte olduğu haberleri bu belgenin mevsukiyeti hakkında şüphe uyandırıyor.

Bismillah

SURET

1. İngiltere Hariciye Nezareti'nden İstanbul siyasi temsilcilerine gönderilen ve Babıali'ye tebliğ olunan telgrafı sevinçle duyduk. Hatta zannederseniz 18 Şubat 1336 tarihinde İstanbul ve Türkiye'nin bize terkedildiğini öğrendik.

2. Yunanlılar'ın İzmir bölgesinden çekilmeleri için 3 gün mühlet verildiğini okuduk.

3. Buranın Fransız kumandanı da bu hususta tebligatta bulundu. İstanbul'dan dönen Azez Nahiyeye Müdürü Venizelos kabinesinin düştüğünü eski kral Konstantin'in Yunan kralı sandalyesine oturduğunu Makedonya'nın dahi muhtariyet ile bize terkedileceğinin sulh konferansınca müzakere edilmekte olduğunu, Enver Paşa'nın Türkistan'da teşkil etmiş olduğu Kızıl Hançer adlı ordu ile Hindistan'ın birçok şehrini işgal ederek Afgan hududundaki Hayber kalesinde bin kişiyi kılıçtan geçirdiğini, bunun üzerine sulh konferansınca uzlaşmaya davet edildiğinde itilaf devletlerine cevaben, "*Siz nasıl Türkiye delegelerini istemiyerek davet ediyor iseniz, ben de bu suretle yakında sizi İstanbul'a çağıracağım*" dediğini ve kardeşi Nuri Paşa'nın da Kafkasya'da teşkil ettiği yeşil ordu ile Erivan Cumhuriyeti'ni harabeye döndürdükten sonra Batum ve Trabzon'u işgal ettiğini gazetelerin yazdığını kesinlikle söylüyor. İstanbul'da bir Times gazetesi 100 banknota çıkmış, zira İngiliz hükümeti tarafından yasaklanmıştır. Türkiye, müslümanlar ile Hindistan genel isyanı ve savaşları lehinde ve Loyd Corc'un aleyhinde makaleler yazıyormuş. Buraca dahi ahval iyidir. Etraf ve civardaki Fransız kuvvetleri peyderpey bitirilmektedir. Raco, Kurukulak, Çobanbeyi, Ekbez, İslahiye ve Okdere taraflarındaki köprüler, demiryolları, tünel kâmilten tahrip edilmekle beraber kuvvetli çeteler tarafından tutulmaktadır. Dün Raco köprüsü civarında edilen müsademede bir Fransız zabiti ile bir nefer maktul bir mecruh 36 Cezayirli nefer esir, 4 mitralyöz, 1 top, mühim miktarda cephaneye ve bomba vs. iğtinam edilmiştir. Bugün dahi Ayıntab yolu üzerindeki çetelerin Açar Oylum taraflarına gelmesi üzerine Kilis'te karşı çıkan

Fransız kuvveti mahvolmuştur. 4 top dahi çeteler tarafından iğtinam edilmiştir. Sabahtan beri Kilis'e top sesleri geliyor. Dükkanlar kâmilen kapalıdır. Şu saatte hamdolsun birşey kalmamıştır. Katma'dan başka bir yerde kuvvetleri kalmadı. Kilis'te pek az bir kuvveti vardır. Çarşıya, öteye beriye çıkamıyorlar. Daima Şehrel Habib dağında oturuyorlar, şimdi otomobiller ile birçok yaralılar geliyor.

17 Mart 1336

Urfa Heyet-i İstihbariyesi,

ARŞİV - E 6

Bismillah

AYINTAB'tan

1. Haçın Kuvva-yi Milliyemiz tarafından tamamen işgal ve bütün eslihat ve mühimmat-ı harbiye tamamen iğtinam edilmiştir (ganimet alınmıştır).

2. İslahiye, Keller, Entelli ve Bahçe'de bulunan düşman kuvvetlerinin Kilis ve Adana ile olan irtibatları tamamen kesilerek kuvva-yi milliyemiz tarafından tazyik edilmektedir. Çakıroğlu'nu Tanrı'nın yardımı ile zapt ve işgal ettik. Ekbez'deki düşman kuvveti halen muhasaradadırlar.

3. Vaziyetiniz ve günlük hareketlerinizden Ayıntab heyeti vasıtasıyla haberdar edilmekliğimi rica ile muaffakiyetler temenni ederim.

23/25 Mart 1336

Kılıç Ali

Ankara

Bilumum Müdafa-i Hukuklara

1. Almanya'da askeri iktidar devam ediyor. Eski Rayhştag meclisi reisi Kont Kolmar imparatorluk başvekâletini ihraz etmiştir. Meşhur Mareşal Hindenburg imparator vekili sıfatı ile Diktatör ilan edilmiştir.

2. Viyana gazeteleri Avusturya'nın kurtuluşunun Almanya'ya katılması ile kabil olabileceğini yazıyorlar. Son alınan bilgilere göre Avusturya hükümeti resmen Almanya'ya iltihakını ilan etmiştir. 3-8 Mart tarihli Bolşevik resmi tebliğinde bolşevikler tarafından Odesa'nın işgalinde esir ve ganimetlerden başka kuruvazörü 4 esaslı muhrip ve bir inkişaf gemisi ile müteaddit vapurlar ve iki.....

gaspolunduğu ilan edilmiştir.

Tarih: 22 Mart 1336

İmza:Hakimiyet-i Milliye

Diyarbakir

Urfa Mutasarrıflığına

24.3.1336'da Samsun'a gelen yolcuların verdiği malumata göre işgal günü bütün resmi dairelerde İngiliz askeri ikame olunmuş ise de 24 saat sonra çekilmişlerdir. Yalnız Harbiye Nezareti'nde, telgrafhanede kontrol zabıtları vardır. Salih Paşa kabinesi mevki-i iktidarda memurlar, polisler vazifeleriyle meşguldür. Firar eden birçok mebuslar Kartal ile İzmir arasındadır. Harekât 852/2229 ile tamim olunmuştur.

13. Kolordu Komutanı Cevdet

ARŞİV - E 7

Bismillah

SİVEREK HAVALİSİ KUVA-Yİ MİLLİYE KUMANDANLIĞINDAN VÜRUD EDEN TELGRAFİN SURETİDİR.

Muhtelif cepheleerde Kuva-yi Milliye'nin neler yapmakta oldukları hakkında alınan malumat aşağıya dercedilmiştir. Urfa Kuva-yi Milliyesi'nin ise şimdiye kadar yapmış olduğu iş meydandadır. Urfalılar'ın da diğerlerinden geri kalmıyarak fedakarlıkla vazifelerini iyi bir sona erdirmelerini ümit ve temenni ederim.

1. İzmir cephesinde Akhisar mıntikasının Pava köyü cephesine 5,6,7 Mart 1336'da Yunanlılar tarafından icra edilen taarruzlar akim bırakılmıştır.

2. Eskişehir'de bulunan ve Afyonkarahisar'ından Eskişehir'e gelen iki İngiliz treninin Kuva-yi Milliye tarafından müsademe ile kuşatılıp tazyik edilmesi üzerine kumandanları olan ricaya başlamış ve 40 ester ile birçok eşya terkederek silahları ile ve trenle İzmir istikametine geçmelerine müsaade olunmuştur. Arkadan Kuva-yi Milliye müfrezesi trenle takip etmektedir.

3. İslahiye ve Bahçe civarında Kuva-yi Milliye müfrezeleri faaliyete devam etmektedir. Bahçe Kokarpınar asma köprüsünün tahrip edildiği anlaşılıyor. Raco ile Kilis istasyonları arasındaki köprüler de tahrip

olunmuştur. Halen trenlerin Adana Halep arasında işlemediği tahakkuk ediyor. civarında Kuva-yi Milliye müfrezeleri ile 2 Ermeni jandarma müfrezesi müteaddit defalar müsademe neticesi olarak 17 maktul vererek tardedilmiş, diğeri olan 24 Ermeni jandarması kamilen imha ve silahları alınmıştır. Bizim müfrezeden de bir miktar şehit ve mecruh vardı.

25 Mart 1336

Urfa Kuva-yi Milliye Heyet-i İstihbariyesi.

ARŞİV - E8

HAVADİSİ HARİCİYE

Madde 1. Bugünkü istihbara nazaran Kilis'in Araplar tarafından işgal edilerek 100 kadar Tunuslu Fransız neferlerin silahları alınarak esir edilip Halep'e sevkedilmiştir.

Madde 2. Kilis'ten Ayıntab'a giden Fransız kuvvetini tekrar avdet etmek için Ayıntab Mutasarrıflığı'na müracaat ederek, muhafaza suretiyle jandarma istediği ve Mutassarrıf Bey tarafından reddedildiği haber alınmıştır.

31 Mart 1336

Urfa Kuva-yi Milliye Heyet-i İstihbariyesi

ARŞİV - E 9

NİZİP'ten

1 Nisan 1336

Urfa Kuva-yi Milliye Kumandanlığı'na

1. Şimdi evvelce arzedilen cephaneyi almak üzere Ayıntab cemiyeti tarafından gönderilen Kahveci Kara Mehmet Ağa'nın gözlemleri ve getirdiği bilgi aşağıda arz olunur:

Kilis'ten Ayıntab üzerine gelen kuvvetin 1100 olup kasabaya girenin ancak 500 olduğu tahmin edilmekte ve aradaki fark ise maktul ve mecruhtan ibaret olduğu ve maktuller meyhanesinde 3 zabıt olup bir tanesinin büyük rütbeli olduğu ve cenazelerinin özel törenle kaldırıldığı.

2. Fransızlar ahaliye hitaben iki beyanname duvara asılarak Türklerden memnun oldukları, kasaba ve ahaliye karşı bir diyecekleri olmadığını yalnız çetelerin tenkili ve müsebbiplerinin ve dolayısıyla asayiş muhafaza edeceklerini bildirmiş ise de ahali bu beyannameyi boyalamak, yırtmak suretiyle telef etmişlerdir.

3. Kilis'e tekrar avdet etmek üzere yola çıkan Fransız kuvveti Küçük Kızılhisar karyesinde Kılıç Ali Bey tarafından karşılanmış ve müsademe devam ettiği ve gerçekten bu sabah top sesleri Nizip'e gelmekteydi. Küçük Kızılhisar'dan Kilis'e kadar 8 saat devam eden sırtlar üzerinde çeteler siperler vücuda getirmişlerdir.

4. Kılıç Ali Bey'in yanında 8 makinalı ve 2 top olup ve fevkalade kuvvet bulunduğu ve daha gelmekte bulunduğu.

5. Fransız'ın tekrar Kilis'e gitmek üzere muhafız istediği doğru olduğu, yalnız Kilis meselesi ise Kilis'in batısında Soğuksu mevkiinde Nusabeyli çetesi tarafından ansızın karşılanan Fransız kuvveti mahvedilerek ve katledilerek bütün cephaneye ve mühimmat alınarak Fransızlar'dan 100 kadar müslüman efradı tekrar Kilis'e sevk ettikleri şeklinde olduğu.

6. Sıtkı Bey henüz avdet etmedi, akşama gelmesinin umut edildiği.

7. Kılıç Ali Bey'in Ağçakoyun üzerindeki düşmanı imha etmek üzere geleceği ve çetelerin orada toplanmasını emreden telgrafının görüldüğü maruzdur.

1 Nisan 1336

Kenan

ARŞİV- E 10

NİZİP'ten

Urfa Muhterem Heyetine

Düşmanın dünkü gün ricat ederek Sacor Köprüsü'ne kadar muvasalat etmiş Ayıntab ve buradan tedarik edilen kuvvetler Akçakoyunlu istikametine sevk ve ricat edememesi için Cerablus civarında halk tahrip olunuyor. Düşman Harabnas civarında mahsur mudur? Yahut umum kuvvetiyle mi ricat ettiği buradan anlaşılıyor. Mufassal malumat verilmesi rica olunur.

Nizip İdare Heyeti adına Polat

ARŞİV - E11

Bu belge Sivas Kongresi Heyet-i Temsiliye Reisliği'nden bütün Vilâyet ve Livaların Müdafaa-yi Hukuk Reislikleri'ne hitaben gönderilen bir genel telgraftır.

Telgrafın mahreci (çıkış yeri) Ankara'dır. Telgraf detaylı bir şekilde Ankara'da T.B.M.M.'nin açılış programını vermektedir ve Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa'nın imzasını

taşımaktadır. Urfa'daki telgraf memuru kurşun kalem kullandığı için okunmasında zorluk çekilmiştir.

Aynı kağıdın arka tarafında bu mesut hadisenin Urfa'da nasıl kutlanacağı hususunda yine kurşun kalemle yazılmış bir program vardır.

Program özetle şöyledir :

1. 23 Nisan 1920 cuma günü ezandan bir saat önce minarelerde tekbir, tehlil ve salavatı şerife okunacaktır.

2. Camilerde hatim kıraat edilecektir.

3. Hasan Padişah Camii'ne Alayın Sancağı özel törenle götürülecektir. Orada memurlar ve memleketin uleması hazır bulunacak ve namazdan sonra dua edilecektir.

4. Camideki merasimden sonra Alay Sancağı Mevlidi Halil'e götürülerek bir dua da o kutsal makamda tezkâr edilecektir.

5. Ayrıca hutbelerde de din ve vatanın selameti için dua edilecektir.

Bismillah

Bilumum Vilayet ve Liva Müdafaa-yi Hukuk Cemiyetleri'ne ve Ahz-i Asker Şubeleri'ne

Tehiri mucib-i mesuliyettir (geciktirilmesi sorumluluk sebebidir).

Mahreç : Ankara

1- Bimennihil Kerim (Allah'ın yardımı ile) Nisan'ın Yirmiüçüncü Cuma günü Cuma namazını müteakip Ankara'da Büyük Millet Meclisi küşat edilecektir (açılacaktır).

2- Vatanın istiklali, makam-ı hilafet-i saltanatın istihlası (kurtarılması) gibi en mühim hayati vezaifi (görevleri) ifa edecek olan Büyük Millet Meclisi'nin yevm-i küşadı (açılış günü) Cuma'ya tesadüf etmekle yevmi mezkûrun mürurundan istifade ve kable'l-küşat (açılıştan önce) bilumum Mebusan-ı Kiram hazerât ile Hacı Bayram Veli Çami-i Şerifi'nde Cuma namazı eda olunarak envar kıraat olunacaktır.

Ba'de's-salat (namazdan sonra) saadet ve Sancağ-ı Şerifi hamilen Daire-i Mahsusa gidilecektir. (Meclis binası kastediliyor) Daire-i Mahsusa'ya kadar Kolordu Kumandanlığı'ndan kıtaat-ı askeriye ile tertibat-ı mahsusa alınacaktır.

3- Yevm-i mezkurun teyid-i kudsiyeti (kutsallığının teyidi) için bugünden itibaren merkez-i Vilayet'te Vali Beyefendinin tertibi ile hatim

ve mevlid-i şerif tilavetine bed' olunacak (başlanacak) ve Hatm-i Şerif'in son surelerinin okunması Cuma namazından sonra Daire-i Mahsusa önünde ikmal edilecektir.

4- Mukaddes ve mecruh vatanımızın her köşesinde aynı suretle bugünden itibaren Hatm-i Şerif kıraat edilecek, Cuma günü ezandan evvel minarelerde salavat-ı şerife okunacaktır. Ve esna-yı hutbede Hilafet ve Padişah hazretlerinin nam-ı hümayunu zikredilirken Zat-ı şevket sıfat-ı padişahinin ve memalik-i şahaneleri ile bilumum tebea-yı mülukânelerinin (vatandaşların) bir an evvel nail-i felah ve saadet olmaları (kurtuluş ve saadete nail olmaları) duası tezkâr ve Cuma namazının edasından sonra da ikmal-i hatim edilerek bilcümle aksamı vatanın halâsı (kurtarılması) maksadı ile vuku bulan mesai-yi milliyenin ehemmiyeti, ve her milletin kendi vekillerinden mürekkep olan Büyük Millet Meclisi'ne tevdi edeceği vezâif-i vataniyeyi ifaya mecburiyeti hakkında mev'izeler (vaızlar) irat olunacak, badehu (sonra) Hilafet-i Padişahinin din ve devletimize, vatan ve milletimizin halâs (kurtuluş), saadet ve istiklali için dua edilecektir.

5- İşbu tebrikâtın hemen neşir ve tamimi için her tarafa müracaatle en hücre köylere, en küçük kıtaat-ı askeriyeye, memleketin bilumum teşkilat ve müessesatına iblağı (tebliğ edilmesi) temin edilecektir. Ayrıca büyük levhalar her tarafa talik (asılacak) ve mümkün olan mahallerde tabı (bastırılacak) ve tevzi edilecektir.

Cenab-ı Hak'tan muvaffakiyet tazarru (niyaz) olunur.

21 Nisan 1336

Heyet-i Temsiliye namına

Mustafa Kemal

ARŞİV

ANA GRUP

Hatıratın metni içinde dercedilen
belgeler

Tıpkı basımı

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران
۱۴۹۱

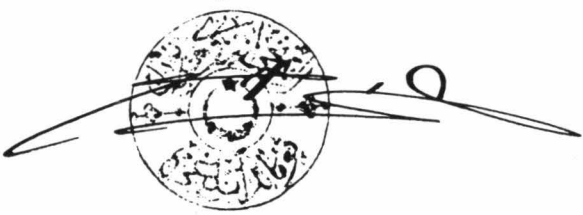
a.

اورف
۱ / شباط / ۱۳۳۵

حکومت عثمانیه نیک و اسلامیک محاکمه ساه و شونکی و تعالیسی مخصوصه اجرا ابتدایی
مجالصات خدایندانه دره دولای اورف لواسی مقبسی حسره قدی بی نام نامی
حضرت پارساهی و خلاقینا لاهی کوموسه افتخار - مداله سیده تطیف ابتدایی سیده

و شقور .

التجی اردو قوماندانی
برلوا

نظام من النظمية استا بولده ولات رقيه مدافعة اسلاميه جمعيتي راسه
الخدمه افندي جمعيتي اقدام بديكونه آف خدمه لري اداره خانه سنه

اوپنه لراسي جميعا (١٤٢٦٢٦) نفوسى محتوى اولوب بونده (٦٢٢٨٥) بنى لعتب نوريه
محوالاته نرگمولا سكوتى و اوج قوتلى قرضونى زمانه ندرى بورام منوطه نرگمولا و -
(٥٤٩٠٨) بنى كودلر و (١٤٥٠٠) بنى بعضى حزان قضاى اللاميه كوجه لعله امر اهدات
ابيه عيلر و (٧٤٤٥) بنى لوامرك اداره عثمانيه به انتقالنده هوكراتوزاره بورامه -
كدرنك اورق و بيرهك قضاى لرسك اولاه اريندر مباحثى (١٥٨٨) بنى ده موكلار
مختلف عروقه و هذا لجهتلك مسجيد تشكيل اللىك اولما سبه و قسم اعظم عثمانى
دورينه عمارت و نرك لمرزى بوج معارضه اعلا ابده جوامع و مساجد و خانه و سار قديم انا عيه
و دينيه مسكننك هر طرفى ترتيبه عثمانى حسابى و و جازنك و ماغزلك انك
درجه كوشلر بنى توبى و عثمانى بلبلغرى لواءه اعظم اللىك بولما سبه بنا نرك و كرد
عموم او فيه هكس بولكونه بار بيه بونونه نرقبات و انسا خانمى عثمانى بلبلور حزن
انصافه جالس هوه و بيلك عثمانى بلبلور لكونه باس باجه و بو بعضى لهنج برفه ابقه
خدمه جلد استا بولر و اجاب ابدى عموم آدور باى محمدنم
بو مقدس غايه بنى تعقيب و جفوفه شروع عثمانيه خرى مدافعه لكونه اعظام
ابديك و كبلده شهيدات لازم نرك بديرع سوطاى اعظام اللىك

١٤٤٣
قضاى

٩٥
او سبه
افندي جمعيتي راسه

~~.....~~
~~.....~~

عضوا
عضوا
عضوا
عضوا
عضوا
عضوا

اورف لواسی

تاریخاً معلوم ہے اورف لواسی سلجوقیہ دور زندہ
بری ترک و ایوبیہ زمانہ یرغلاہ اور

وطن قدیمیہ ^{بلاخوہ} یوزدہ بی نجوز ایترباہ
عناصیر مسلمہ نظرًا بر اکثریت فالکہہ تکیس ایہ نہ

لوازم مکاتب مدارس جوامی و جومہ انار مدنیہ
و مؤسساتیہ بر عثمانیہ ملکیتہ ^{دولہ سلطونہ} و

بسی عالیہ تمامت ملکیتک ^{تصمیم عادلانہ} استیلا
دولت عثمانیہ ^{تعمیر} ابرحاصہ عزم قطعیندہ بعضہ بزرگ

عزتک ترکلہ تکیس ایہ کیز اکثریت نظر اعما
الذریعہ ^{عادلہ} جامعہ عثمانیہ رہ ^{حاصل} قابلہ ^{مفرد}

صلاح و نظر ملک حضور عادلانہ ^{عادلانہ} و عدو
مقدرات میں زمانہ و عدو

ایکونم فیضیہ سائنس اور میلبورن یونیورسٹی کے پروفیسر
فرخ ضیوہ شاہک د فرخ ضیوہ شاہک اور فرخ ضیوہ شاہک
یہاں پھیلنے لگی ہے۔ ویلڈس ویلڈس ویلڈس ویلڈس ویلڈس
وہاں لایا ہے۔ کہہ کہہ کہہ کہہ کہہ کہہ کہہ کہہ کہہ کہہ

کلم اولاد تصور جمعی واپس لائے۔ لائے لائے لائے لائے لائے
اب الفی موسیٰ ملک مقام خلیفہ الرحمہ بنا کر وہ ہی ہوگا
جا معترف بہ عدل ہے۔ عدل ہے عدل ہے عدل ہے عدل ہے

دیوید رنہ ما عدا یعام دگرسد وجود و توفیق
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد
فیروز یا ساجد و یوسف کو صاحب اور توفیق
معلوم و ما عدا و یوسف کو صاحب اور توفیق
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد

یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد

یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد
یوسف یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد یا احمد

انکسٹریٹو پیوٹنٹ انکسٹریٹو پیوٹنٹ
وہاں وہاں وہاں وہاں وہاں وہاں وہاں وہاں وہاں
عنا لیاہلہ۔ سبک لیاہلہ۔ سبک لیاہلہ۔ سبک لیاہلہ۔ سبک

لو اوزنک بنورنا صراحتاً لایا ہے۔ لایا ہے لایا ہے لایا ہے لایا ہے
توفیق ہوگا۔ اولاد لایا ہے۔ لایا ہے لایا ہے لایا ہے لایا ہے
کہ نہ جھگڑے۔ جو تکم اور جو تکم اور جو تکم اور جو تکم اور

سہا ایلم کی جگہ پر اور پر۔ پر وہاں کی اسماعیلی توفیق
سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق
بائیں وہ وہاں تک اتنے سیم باعد پر لایا ہے۔ لایا ہے
اور توفیق پر وہاں ہے۔ عملہ کیا ہے وہاں کی توفیق پر وہاں

سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق
سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق
سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق
سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق
سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق

سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق
سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق
سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق
سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق
سما یا راہ انباری دیکھتے تھے خود کو مال پر توفیق

س

عموماً ناصداً

ارتقا کی یہ کیفیت

الموصوف

اور وہ وضعی پنج محلوں اور انہی میں ابتدائی کی سرمدیوں
 اچھے ہو جاتے ہیں تاہم ذات ناصداً ارتقا قیامت و ہدائی پنجم
 معلوم ہے ذرا قدری تبدیلی ابتدائی وہ ہجوم فقط اور
 انعامی اس اور عارضی ہے نہ تبدیلی اور انہی میں
 وضعی وضعی اعتراف و تباہی ہے یہ سبب ارتقا

بیاہ سلسلہ وہ مندو اور انہی علمہ اعلیٰ
 دورہ اور سبب ترقی اور انہی میں قیامت ارتقا
 اور وہ پنجم کوزن اور انہی میں ارتقا اور انہی میں
 دشمنانہ گتہ علمہ ارتقا اور انہی میں ارتقا اور انہی میں
 سلسلہ - و عتد ارتقا اور انہی میں ارتقا اور انہی میں
 ترقی اور انہی میں ارتقا اور انہی میں ارتقا اور انہی میں
 ترقی اور انہی میں ارتقا اور انہی میں ارتقا اور انہی میں

اناطوف رحمتی بیاندہ دیونیت تا رغا سحر کار در
اور بریا انکار عاری لایزہ دیونیت و مکتب تدریس
اور جہ دیونیت خارجہ فالور سٹی نہ ارد۔

کہ بہ کون اور اناطوف بہ خود لا بیگمہ۔
ایسے سوانہ ارزہ رخ و حدتہ ہر تانہ دیون
تیا کہ رحمت ایہ صبح تصور باقیمد انظر
معد بہ انتفاہ بدلہ۔ عا جزایہ بہ ہر۔
و حدتہن تومہ سوا الہہ
و بہ بدلہ۔

ایہ کون اناطوف نیوی لوزہ۔
اعا بائی تسیم ایہین در ویک ، امامت
انوان بحرہ دیہ شہ سے اہمت و رعیت۔
زرا صدقی حد تاہر ملکہ دیونیت
و سا فرین و حد۔

و تہ لہن تیا کا تہ لہ لہ لہ لہ

8

مصدره

تصديق
 خذره ادريني شاهي . سلف اقد زقانه قان
 اوريسه عده تخصص ادرمه ادرينه قوشه قان
 اسرعان ماکه تب تقم تب (الحما) انميه
 عوانه غنشته ده بيه زك زردك وقان
 غاسه اوق . فقط سورت غنشته سوزه قان
 ادرينه عامه در کله اسرني زردك وقان
 ادره حينه انا فونج حيم لافون برونه قان
 ادره حينه سلاته سلاته قان
 برهنه سلاته در قنوه دي بون سلاته قان
 نازلا بدم ا عوم دي بون سلاته قان
 کورباغ ادره کوه سلاته قان
 سونک ادره سلاته قان

ادره مارم بایم اولم . بکونه شوه عالم زقان حیم روقس اولم . استوف ذره
 بیلم ز غنجه براندره سان دره بین قنوه برن سوزه قان سلت ادرمه کینک
 کورده ادرمه حیم انا قنجه بیلم کیم براندره ادره اقراسه برنک
 شادرد ادرانه کوردی سافر کینک ادره سانج سدره . ادرمه برنک
 کورلی ادره بایم بر خالاسه کورلی
 کورلی بون شادرد ادرانه کورلی
 کورلی حانه کورلی د بکون کورلی حیم برنک بر موقه ادرمه حله درانه ادره
 بون دربان جالسه ادره حیم ادره حیم ادره حیم فقط بکون بر حاله ادره
 کورلی حانه ادره ادره بر حانه ادره انفاق ادره حیم ادره حیم ادره حیم
 بر حانه کورلی کورلی حانه کورلی حانه کورلی حانه کورلی حانه کورلی حانه
 کورلی حانه کورلی حانه کورلی حانه کورلی حانه کورلی حانه کورلی حانه

تذکره پریشی همه را جا بیاورم . تمام احوال و اخبار اندر سر زنده
 در ادعای کتبکه برچیز نیز بودند . نوزدهم اتون و ذوق آهنگی دیگر . که
 بر ذوق تفنن اند . و طبع سادگی ظهور و طبع از کفره مویک هم در کتب
 ادعای بر نامه شوخی و ذوق برین بیت کسوف . عینم و ذوق
 ذره ندر اکتب در کتب ذائقه ادرم و ذوق جمله کما تقدر
 و در حدت بدیه سادت و اکتب در کتب برین جمله و طبع در بر
 لاجمدا استخوان بد بر کون مودعه افزایند و حکمت عاقله بر
 بهر در صند تا بریم آینه بر کتب جمله ادرم کتب مستان !! عاقله
 اسیری با اعدا کدی بود .
 ادرم با شوهر زده بیوک به کوزه بولار در احداث و کتب
 قانم بنفوسه در کتب است . انتاج کلمات نضیه کی ادران
 ابرار . ط اقران نفع ابرار

—————

ناظر
۸۱
۵۰
۱۰۰

جوابی
۱۱۲

فقہانہ عقلمانیہ اثر او و غیرہ اہل کرام

ع. ۲۶، ۱۰، ۶ تنہا انہماک ربیبہ و و طہرک، سزاؤ شکرینہ
صنفی یہ منہ شروع و ضرورت یہ کہوضہ اور جد بسا ہوا۔ علم ایسہ
اولاد ملہر ولد موفنا اولہود بھیجے یا ایجی انہی و طہر قہ منی قبول
ایسہ من و طہر عودہ طہر عودی گھنہ بالکے سزاؤ ظور اہل کرام خا لہ روم
تکسبت عودی نوسہ ایسہ برکاتہ مشارکہ نامہ اعلاہ مفاہر کرام نوع
حضرت لغی پروتسہو اجماع خفاہر رد الایکہ بیضہ صنفی و شروع
اسخا لہ ایسہ شروع اساید روم، نتیجہ سزاؤ نامی اولیہ بر شد روم
روام ایسہ قہد۔ تا اہل کرام

اتاطول و روم ایسہ مرقمہ مضمونہ
جمعی و طہر خند نامہ
مطہر کرام سے

اشراقنده عرق ناره
اشراقنده صلاحتكامل ناره
اشراقنده صلاحتكامل ناره
اشراقنده شيخ ناره
اشراقنده كفا
اشراقنده مجلس عمولى عطا

اشراقنده شيخ ناره
اشراقنده صلاحتكامل ناره
اشراقنده صلاحتكامل ناره
اشراقنده نفاصى ناره
اشراقنده مجلس كجائى ناره
اشراقنده ضابطه ناره
اشراقنده مجلس ناره
اشراقنده مجلس ناره

اشراقنده نوزاره
اشراقنده مجلس ناره
اشراقنده مجلس ناره
اشراقنده مجلس ناره
اشراقنده مجلس ناره
اشراقنده مجلس ناره

اورده قواى مدينه قزاقان
صلاح استعمار
صناع
سايه
يارازار

قواى قلم و دوداي
دادلى نوزاره
ار
جمع سايه
جمع سايه

دستارته صدرت عظمیٰ
دریقا، انگلتره االباسونا بیله

اورخ سنجی اکثریت قاهره سی، اما مدیه وخوانیه سینه بیخونان صاکی کبریا
 بودی اینده اعراس اعلیٰ ایچ ایتدیکی وسای اینده کجیوققا آتدی
 ایله ایید عفو حکم الیه رعایه بیله ایلاک انگلتره ده تهنای ای اکتا
 ایله وبرق خول دگه رسدک مصیح بولدیغنه علامه ایلام واسر ~~تحنای~~
 نه بیچا آیتلای برنکل المعه یاسندی اهنک قومانده انری بکونکی عالم مدینه
 قبول ایتدیکی انسان دستورله رفعا ~~انکار ایتیلرینی تأیید اچوم لوانک~~ ~~کولانه~~
 نیو باغانده یایورار و سلازین ~~ایله~~ ~~دولتی~~ ~~تر اید~~ ~~بر اید~~
 دوار حکومه قونترول مامورلی قومیه قانونک ترقیف ایتدیکی با پیروی تخیم اید
 دانوه خدانق امه دکلی ترقیف ایتدک ~~ایاد~~ ~~سفر~~ ~~چو~~ ~~عالمینه~~ ~~نه~~ ~~اندر~~
 ایته کلای کبی بونه روعزیه و برط اولدی
 مقدس وطنی فرانز ستمده سی ~~بیجید~~ ~~حاکم~~ ~~نویسده~~
 درخالیام صاکی انتقاره ما بونه عفو
 قالمیام ملت سلاخ به ست اولورده آ
 بسانم طور اغرور تخمین قوه اهنای
 کور سدر بود قیقه ده فرانز لر سدر
 ستمول اولام عولده، قادیه و جوجیه

بدون کسی و غیر منتظره ~~تاریخ~~ / ~~خطه~~ ~~کیمیاس~~ مطهر این
به حقز لقاہ قاضی صون ~~کروڑ~~ ~~پیار~~ ~~قانی~~ در کلمہ عزیزم ~~نعت~~ ~~مملکت~~ ~~دینہ~~
ہر گھائی ~~برائے~~ ~~اللہ~~ ~~فنیہ~~ ~~زا~~ ~~نشر~~ ~~بی~~ ~~ہایت~~ ~~دیر~~ ~~لسلہ~~ ~~دور~~ ~~استلاف~~ ~~میں~~ ~~عالم~~
دوسرے ~~پر~~ ~~نی~~ ~~است~~ ~~عام~~ ~~ایہ~~ ~~معا~~ ~~پہ~~ ~~سپ~~ ~~تہ~~ ~~م~~

انذو

بد

اورف متفخمى بىك اصف

اورف متفخمى بىك اصف و خصيتة عربيه كمنه بزه معلوما تله و بره رله
 ابراز خدمت بيور بورلر انجه بوتند اذك اوده اونون قول اوردو
 و برله بىك قائده له و لازم اولدوبنجه بجه مالهقه رايونلر
 هم بزه و هم له نكلور قول اوردو به و حقه مادم اولدور بىك
 بجه زمانه بجه خضه به و برله بىك قائده له اولور للاف بىك
 زير بزه لره يازله بجه امتارت بوجر طبعه بوتند اذ
 خذ به بجه بده و اورف متفخمى بىك اصفه ياز طبعه

صفت اخلاصانه
 ۲۲۶
 ل پ ا ر ه ج

ARŞİV
(A) GRUBU
Belgeler

Diyarbakır'da 13. Kolordu Karargahı ve Ona Bağlı
Tümenlerle Urfa Arasındaki Muhabereleler

Tıpkı basımı

4.

تجایعیدہ - محکمہ

ح اولہ ادب قول اردو اور ضمیمہ حدیث
 حضرت سلیمان درم قول اردو کو نہ مک وہ اولیٰ
 معہ سابط و قوندریہ اور ادہ کبیر مکذی تطہیرہ
 ہجرتہ مکذوقہ - اہالی نہ ازالہ لہجائی و تہا سرتوانہ

اجرا اولہ حضرات بلقی و بولہ
 اہالی بلقی و بولہ

اہالی بلقی و بولہ
 ہبہ اشجنا بہ

شکی اهلانی محرم مسلم عتبار در سه امدهای صورت
 قطع دره کدی و عتبار دره او در وقت
 نوزده به براتظار دره ارضانی در ظاهر
 با امامت و امامان هم ادواتی او در ظاهر
 ارضی محلاته قانیو قوتلوه نوبت محله
 به تمامه باشد دی و عتبار دره او ساله
 قومانده است دره نه بر عدم مرفقه
 طرای اختلاف دانسته است
 امدهای نوبت در بر کس درها در کس
 بر آراءه مضایقه ایگانه فالما در قی و چشم
 اهلای بکره بر کس مضایقه ایگانه
 طایفه باشند همای دره جری بر ضرورت
 استی متعصب شود در قلمی بر کس
 ایزه به قی خراش در اد دره حصاره
 حدی بر حرکات عکس بر کس
 حصاره در کس و همی از کس شهر را حصاره
 خراش در کس و عتبار محافظه او در
 از عتبار دره بر صوفه عتبار دره
 ارضانی در کس صافانگی عتبار دره
 دره به براد دره حصاره حصاره
 طایفه نوبت نوبت نوبت نوبت
 کردت انتظام اولی دره
 در کس عتبار دره عتبار دره

اورف دوستی رده قلمو استور هرت به مال
 اله ارم ارسنه دقتله حتی تمام ارضی
 استر - بده ایموه سه مراقبت ایستو -
 و شرت ده معلومت اولانه ایسک ده
 حمله ضماحت لار می ایسک اده رده
 بیلوه بکانه محتاجی اولدوغور روقلمه شرطله
 سیول اهر رده ادرنه به اوهالی ایموه
 بیره معادنت ایستور و شرتده تکرار ادر

ج

تکرار که ه تکرار و قطعاً اورفک سونن خصوصه ایستور
 معارف ایستور بکلوه ایسه مگر سیول ضعیف تکرار اقتدار اولدوغور
 اولدوغور بیلور مگر ایستور حالینده بکلور طورله بکلور
 بولموشون ایستور سزده قول ادرور بر اجهت بکلور بکلور
 تقویت ایسه بکلور ممکنه بکلور بکلور بکلور
 سبک بکلور در کلمه سبک بکلور بکلور بکلور بکلور
 حکم بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور
 اولدورده بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور

2 قول ادرور مراقبت اولدوغور

اورفک بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور
 تکرار بکلور قول ادرور مراقبت اولدوغور بکلور بکلور
 حاله بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور
 کتری دم بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور بکلور

صلواتی که بر ما نازل شد در احوال ما همیشه به
 گذره هرگز آنکه بر دهنی قهرمان بود
 صرخه قهرمانانند امروز در دنیای
 داو - البره و اصفی بر دهنی وقتند از آن
 اولدنی آمده در یک دو صورتت مراقبت
 اولدنی - اتع بالکرم نور مراقبتت
 کنند راه اجتماع انجمن مجتهدین
 هر یک مستقیم است

وه كوربه تا بنهن سیده ر ازانده تا ادم بکرزاده محمود افغانید و در کجور بود غنایان

سزده باره مدوله اقصاء علی النور

اوندله بونون قره سه کونیزی کجیده ادرینجه بونون معلوم حالته نده
ایلی بونون اوزده اشراقی مفرق ایدر باره قره کوربه سه کونون کونیزی
حالتی بونون حالده سلیم کونونده ~~منظم بقوله طمس عمود سه کونون~~
حالتی بونون حالده و مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~
حاکمه کونون اورد ~~و مصلحتی کونونده~~ و مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~
و ذره حالیدی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~

ب ذوق فرمانده نه بونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ سزده باره مدوله اقصاء علی النور
اوندله کونون اوندله کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده

س ذوق وجود و غیره مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
اوندله بونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
بناطه اومونده ای استصفا بونون ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده
مصلحتی کونونده ~~بناطه اومونده ای استصفا بونون~~ مصلحتی کونونده

اوردم فصله

۱۲
۱۷

۱- نمرود است با بانه بلامه عاده لرت
 ۲- شعله آمدنی مکه قلد
 ۳- و انهم ک شعله آمدنی مکه قلد
 ۴- شکلوت شروع ادره اعالینت محالقتند
 ۵- ابرر حلتند - اوزقه اعالینت که دولتک قوی قلمی
 ۶- راقلتند موه - یومک طرفدای او کدر ادره عاده
 ۷- کفنی اولر صد ابره تنه سی اتانج وار آره محبور
 ۸- عتی صدرتله ایشک تنه سی اتانج وار آره محبور
 ۹- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۰- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۱- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۲- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۳- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۴- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۵- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۶- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۷- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۸- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۱۹- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند
 ۲۰- نیش تکلیله اوزقه اعالینت محالقتند

ادومه مفرد خلفه

ع. ۲۰ - اینه نوروزی ۱ عزیزم افق منا خستی
اصلا ارشد اینهم معروضه تمدد کلمه لرغناست
قولی و اصبغه معناری هائز - به مؤخرینی
اننا ابد هم جمله است معنای ذات عالیاری
طقتند اکتلاست یعنی اکتلاستهای دی
مخاطبش تا میاید به بعد دیگر حالت
مخاطبش بروس زانا قول اردورده قبله شغولی
امرتقا فیده واضحا بیدر مکتده ر - بنا بر علم مسئلت
صده نتیجه ابصالی حالک مخاطب قبله مکتد انج
حالت

ع. تکالیف مع کرده اصناف قبله اداره
انکار اندر دین من تمامه حالت
مخاطبش مکتدی زانا بولونه سری بولونه
بوسه اجبار اینه بگانه سبب
قره اردونله امراقری برصت سری تکلف
دادیم صوکتبه ایدی شکی مقصده خودت
ایدر مع
انقر حالک مخاطبش سرانکه انقره مکتده
تحرکت - وطن اییدی - بزک قیامتانه نامورده

کسب شتادین به اتمام کد رسیدیم
 آخذند در آناش نقل قایا به - تطبیق
 ان ای حاره واحد نظام استانی
 و عهد های محافظه امده به دستاورد
 از شمع و مواد را محرمه همراهی کرده اند
 محاسبات و مقادیر تیره استقامت به
 حاره بودند - بواسطه فیلد و دیگرهای
 محافظه - تیره سرقت - ادی ده افکار
 خردمند به

اورقہ مقلدہ

سند لک

۱ اورقہ اقبال سندنہ اسبنتہ نیلانہ نظم
 حاتر معاصرات مقلدہ د حکیم ، اکشن
 عقدہ نقلق ایندیکم امری انبارد کہ برالمحدث
 سدانز نیم علیہ سببہ رید بری بد انبارده هاتر
 کلمت و نیار علیہ سببہ رید بری بد انبارده هاتر
 صلاحت اولانہ قول اردو به تمامه
 معیرمات و یاد و لنگ قدرا تبه اوسان
 ۲ اورقہ اهاب سندنہ و یاد و لنگ قدرا تبه اوسان
 مکت حقن جمع زیادہ سندنہ و یاد و لنگ قدرا تبه اوسان
 خا علمینہ صفا لایعدہ ، اورقہ اهاب سندنہ
 رکنانہ شی با نیلانہ نظای با نیلانہ با نیلانہ
 اینہ کور مکر صافہ قریبہ رید بری بد انبارده هاتر
 کد سترید هاب سندنہ قریبہ رید بری بد انبارده هاتر
 ملنار بید اینہ کد سترید هاب سندنہ قریبہ رید بری بد انبارده هاتر
 بید فصد صمد ، بقدریند عبدانہ انتظام سندنہ
 بر معنا تصور دکلد ، امیدی قول اردو قوندانہ
 مراجعتا اینکزی والہ صفا هاب سندنہ قریبہ رید بری بد انبارده هاتر
 صمدیم اینا سندنہ هاب سندنہ قریبہ رید بری بد انبارده هاتر
 حالہ

مادہ

۲۶
۱۸۰

تایید مستعملہ اور نہ منقطعہ

ع ۷ مارچ ۱۹۶۱ء اور ۱۹۶۲ء کے حالات دیکھا گیا ہے۔ تاہم مذکورہ
 شدہ جہان محلہ بوقدر خزانہ لڑے ہوئے علی آ رہ مندر
 صادر کر اور پھر بولہ بونج چوڑیہ طرف سے بظرف
 الکالیہ پر مشتمل ترنہ آیدہ فر اگر بولہ بونج
 الکالیہ خزانہ و یا اس کے طرز پر نقد روپیہ اولیہ
 گئی تھی اس وقت آیدہ بولہ بونج خزانہ بونج آ رہی درتہ
 کئی لاکھ ہوئی تھی۔ خازنی کا سہ سال اجتناب سے نہ کی گئی تھی
 اس وقت اس کے لئے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 سترہ بولہ اور پھر اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 لاکھ پر خازنی میں اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 لیٹا جائے گا۔ اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 بونج کا جزا اب اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 اولیہ الکالیہ کے ساتھ پورے رکھے۔ اس لئے اس وقت سے اس وقت سے
 محض اس لئے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 قاتل تو اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 حکومت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 آیدہ بولہ اور اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 ولایتی صورت میں اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے
 سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے اس وقت سے

محضہ غرضتہ ایچوہ کھرو دیو تیار بر سریم و سوراہ
 توسل ایہ کلکہ در مدافہ غرضتہ بد غرضتہ رہ
 سربا تک بونک معاوضہ تریسہ واجضار ایہ کلکہ در
 یوتدغہ آونوار لرس اونور تک لغزشتہ سے
 حقداری محضہ ایہ کلکہ اوراہ تک قوائید رہ
 مدافہ غرضتہ اورنہ جسہ استغناء نامہ ایہ کلکہ سکر
 ایہاں سکر تک حاصلہ وانتر واریندہ صنتہ لغزشتہ
 چیتہ جارت ایہ کلکہ در تندر محل بوجہ در

۲۴۶
 لہ سار
 غرضتہ
 کلکہ

سورت طارده به

خود نظر تحریک ایمنه تشنه کرده لخواه معده را بر شکر برار
سوجود و جواهره اعتقاد ایدله جنگ الله سواری یوزیا
ان کوزیده اولوه اوزره انک قله اوله رجه
اتان قطعاً سوره ایدله کله و سوره موقه ایوه
اشراف کله نیک ~~صحت~~ کساف ریندارانه سوره موقه
اوله اجه لعه و توضیقات ریاضیه استمهله
اوبر کونه بوننده بر قوتک سوره اوله شکر حق
یولندنی و اضطرار شکر ای کوره اراره اکلان لازم
کله نیک و تقاضان ماره

ایدله جگه موقه
الوزرائع
۱۲۶
۱۲۶

سورت اوله ص

دوله قسم سرف باره قوتنه بولده عرنا سید اوله هاده
ایوه مبدی منظم قوه اهالیو نریه اقرارد
الوزراء

سورت حکم آوردن اهل بیت علیهم السلام

حج قول آوردن حکم بداند کند ایستاده بوزاره سوزان هر وقت
عاشایر حمله در حضور قول آوردن بر جوان آله نامه در
سینه او نه شهید بر قاصد خرو و در یکله قوه متوجه گزیده بوزار
نامه ایچیه اولک لازم در حمله بر عماره سی
روشنه جلد و روشنرکری از جراتت لازم در
رعبه کون اوکنده در تاضی جواب بانه نه ایستاده

۷-۴-۶
۲ ب ۷

مع ۱۵۰۵

سیوه کی تفصیح عطف ۵

عاهدوں میں

احدال حصہ طویلہ آغاز ایسے تدریب ~~طویلہ~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 سورج طرفہ قویا ورودی ^{اوپر} دوشہ قوتی ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 اوزرہ اور خورد موجود قوتی ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 اساق محید مناسب کوریکی جاگدہ قوی میدر قوماندان علی صاحب
 بوفدی موافق کوری ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
^{طویلہ} ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 محاسبہ و کفایت و قوتی جاگدہ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 وائزر لہ اتفاق ایسے و حق یک روز ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 وروز ایسے ایسے در دست ایسے ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 سہ بوف ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 ہ خدی جفی و ملک ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 ص جاک ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 اتی ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 قوماندان سر قہ او جاک ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~

سورج فارسین ہم تحریر و لحد بزریدز قوتی ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 ایسے ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 اسرافند ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 جہاں ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 خلیفہ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~
 افی ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~ ~~فارسوں~~

اورج بنظرم -

اورج ایسی فرانت لہجہ اولاً افسانہ ایہہ جہک جو لکڑی
 صی و سور لڑو نہ راڈ خولار رو قومانیہ لنگھ یا زبدا مشورہ لڑو نہ
 بیورک مو عملوہ اول و لنگھ جاکر بیورک مرکز قومانیہ کسانہ عملی اور
 خولق جگد لہجہ اوکوندم ٹالہ کورہ ایسک طرفک مشورہ
 و یا طابع رو لنگھ مخاضہ مواضہ بر لڑوہ جلدیہ لہ
 دراستہ و فریوت بیور لہجہ خصوصاً لہجہ صحابہ دراستہ

بہار تدریس ابراز تہہ نظر راجع
 جہاں لہجہ

22.3.1920

شیخ خالد با افق

۱۲ قول آورد و ارکان حرب بستند

اعمال محمد عقیق در راه افغانان بود بولند ایچو در صف
مان تا با خود شرف کلان است و شرف

اورم در راه
عقیدت

~~محمد عقیق در راه افغانان~~

۱۲ قول آورد و ارکان حرب بستند

زیر آنی کوهنوردی از خنده دوم ایود و قانع در تون
صفی می باشد و منقصر اولی در جاده است و در طرفین
میادنا مار است و در راه افغانان است و در راه افغانان
بسیار خسته و خسته و خسته و خسته و خسته و خسته
منطق بر توده خدیجه از آنرا منقصر اولی در جاده است
و در راه افغانان است و در راه افغانان است و در راه افغانان
صفی کلان است و در راه افغانان است و در راه افغانان
حادثه جدی بر صورت کل ایود است و گفت قول آورد
و در راه افغانان است و در راه افغانان است و در راه افغانان
زیر او است و در راه افغانان است و در راه افغانان
بسیار خسته و خسته و خسته و خسته و خسته و خسته
منطق بر توده خدیجه از آنرا منقصر اولی در جاده است
و در راه افغانان است و در راه افغانان است و در راه افغانان
صفی کلان است و در راه افغانان است و در راه افغانان
حادثه جدی بر صورت کل ایود است و گفت قول آورد
و در راه افغانان است و در راه افغانان است و در راه افغانان

رقم 1444
 Le 190
 وصول نومروسي
 N° d'arrivée
 دقیقه ساعت
 h. m. du

رقم 190
 واسطه
 Transmis par
 دقیقه ساعت
 h. m. du

ارسالی
 Réexpédié 10
 à
 نامبروك امضاسی
 Signature de l'employé

خبرنامه
 L'état n'accepte aucune responsabilité
 à raison du service de la télégraphie.

Commencé à
 ختام مجازه
 Fini, à 11/25
 نامبروك امضاسی
 Signature de l'employé

De pour l'Etat à

انباران مخصوصه طریق	روز و شب	دقیقه	ساعت	محل تاریخی	غروب	عدد کلمات	محل نومروسی
Voies	Matin ou soir	Heures	Minutes	Date du dépôt	Group	Nombre de mots	N° du dépôt
5	14	25	11	190	1444	10	1444

putteaux signon

attaches nouvelles

مجلس در خدمت اولاد و ...
 محمد رابرت و ...
 این ...
 در ...
 اولاد ...
 ...
 ...

قرآن کریم بر صحت جلد کبره الهی است
 تا در سینه کعبه باقری خود تا که سینه ملکوت
 بر خست از راه علی الخضره تا سینه جلد کعبه
 از راه دیگر کسی نظر امین است - و تا حال
 و صفتی هر آنگاه که سینه کعبه را در دهان
 جلد کعبه صفت مضمونی است که بر وجه
 القا اثر می شود و نضلات معروفه تا
 هم تعلقات و هم کانه حالت خاتمه
 قره علی منظر است در ~~و این عبارت~~
 اثرهای شرح عالم باشد
 در احوال است اول که خود کعبه است
 تا طریقه سینه ملکوتی ~~تفسیر~~ ~~تفسیر~~
 کعبه ~~و این عبارت~~ ~~و این عبارت~~ است که
~~طریق~~ ~~طریق~~ ~~طریق~~ ~~طریق~~
 و احوالی که طریقه کعبه است که

اور فر قول سو قح تدلف

[Handwritten signature]

بیورک ۶۶/۲/۲۶ اور فر امینہ منظم قوتہ السیدہ قدار روز بیورک
 بدو بیورک و تصرف بیورک امینہ تندنه اور فر امینہ منظم قوتہ السیدہ قدار روز بیورک
 سندک اکتیہ ناز اتیہ انفاطانت المغانه زوم لور لور
 امینا بیورک ترقیاته فاشرا شراک انیمه ال صوت دفعه امینہ و دروایع باجموم
 اجیہ قوتہ لره باشه قازارک تانه قوتہ اولدنی مالده انقدرک امینا نول ترقیات
 و صلاته شدنه مراغه اتیہ وانقدره هجیم اتیہ درلر امینا نول امینا موقده
 قوتہ قازارک سنییه اولدی قویا مه عرتنه بیورک امینا نول امینا نول
 امینا نول قوتہ قازارک اولدنی اولدنی اولدنی اولدنی اولدنی اولدنی
 بیورک مدافع اتیہ اولدنی اولدنی اولدنی اولدنی اولدنی اولدنی
 حیات سکر اجیانی قوتاردر قطعاً تصرفیه امینا نول امینا نول
 منی کیم محمد لیک دقه کیم لیک قویا قویا قویا قویا قویا قویا
 انقیم کیم قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر
 بیورک بر قوتہ اولدنی اولدنی اولدنی اولدنی اولدنی اولدنی
 عتار واردر قطعاً قطعاً قطعاً قطعاً قطعاً قطعاً قطعاً قطعاً قطعاً قطعاً
 حرمه کدرمه افاردره بیورک بیورک بیورک بیورک بیورک بیورک
 قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر
 کورنورمه قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر قوتاردر

[Handwritten signature]

دیاربند
۴۴۷۸
۹۰

مغفله
قصه کوریده اوز بلدی یارتم

قول اریور یازمدا نلفا فکزه و بیلده جوابد یورکده قلمتقم عالیقله
بیلد رطبه در و طغک و عجم ملتی ~~مهرینو~~ و نفعه تعلقه ایدیه سألده
سینه لرنگه تعلیمات وار شادانه انتظار ~~اجتمعا~~ حاضر علیة مقایر خصوصاً
نطقده ~~اولوالارک~~ و اولوالارک او اولوالارک او اولوالارک
یرتیه طمانجه بز سزه و بیلده جوابد عجم ملتی نفعنی موهبه له
حیات و عصیه قایمعه ملتی فدالته مور و کلده ~~عنه~~ حوتنه
ایدیم اضم [~~یازمدا~~]
قصه اربطه حویه
بیشم نهد

ARŞİV

(B) GRUBU

Belgeler

Aşiret reisleri ve İlçe Kuva-yı Milliye Teşkilatı ile
Heyeti Merkeziye Arasındaki Yazışmalar

Tıpkı basımı

در نامه
۱۷۶۴
۲۱۰
۱۸۱۸

اورد از طرفه نفس سایر شهرهای در ضمن بود و چنانچه
در این اسناد هیچ بدید بعد مگر از طرفه نفس بود
مگر در مواردی که اولیا در این طرفه نشد
در این معنیها هیچ نماند مگر در حدیثی که
اندر آن

۸. حیات نجیبه در طبعه غنی بود و از طرفه نفس
در آن روز در ملک و در علم و در کمال سعادت بود
او در آن روز در طبعه و در جلالت الهیه او در
اجرای حاضر بود و در آن روز در طبعه و در
ایستادگی و ابا اهدا در آن روز در طبعه و در
معدن بارها حرکت بود و در آن روز در طبعه و در
مخاطبه و در طبعه و در طبعه و در طبعه و در طبعه
اندر آن روز در طبعه و در طبعه و در طبعه و در طبعه

تایید ایشان آمده که در آن روز در طبعه و در طبعه
سند اهدا و اهدا و اهدا و اهدا و اهدا و اهدا
ایستادگی و اهدا و اهدا و اهدا و اهدا و اهدا
بارها حرکت بود و در آن روز در طبعه و در طبعه
در آن روز در طبعه و در طبعه و در طبعه و در طبعه
ادله بر آنکه آمد و در آن روز در طبعه و در طبعه
چنانچه در طبعه و در طبعه و در طبعه و در طبعه
یا سایر قلمها و در آن روز در طبعه و در طبعه
آیا طویل و بر آنکه در آن روز در طبعه و در طبعه
چنانچه در طبعه و در طبعه و در طبعه و در طبعه
چنانچه در طبعه و در طبعه و در طبعه و در طبعه
چنانچه در طبعه و در طبعه و در طبعه و در طبعه

۹ اساس معنی در آنکه در طبعه و در طبعه
در آن روز در طبعه و در طبعه و در طبعه و در طبعه
چنانچه در طبعه و در طبعه و در طبعه و در طبعه

محمد

استفادند به جای کامین زاده میرزا علی خان

فصلنامه انتم مفتی حسنه لندی

میرزا انجم میرزا
 و میرزا سعید لندی و عظام سعید لندی و باغبانی میرزا انجمی و میرزا کامین زاده میرزا یوسف لندی و میرزا زاده لورده
 با خلف حد گزیده سلام ایدک هر چه بخوردین تا امکن لورده ادریم و فخرنازگان زکندی استقامت ایدرم فایده بزم
 اوزده اولاد دوست رز اچوبه ناند بر اید پورسنگ و سزیه سید برانگیز بزه اکلایالم بزه کز بوشله اچوبه سورکه
 کتم و سورکه چچ بی اکلایم و سورکه اهلایسنده چچ بره کتد یوقد و سورکه لایم چچ بره بکلمه میرزا اسانا
 سورک ایک طرفه بر طرف دیور او بر طرف حرکت ایتوبه اوری دیور اوزده کت ایتوبه قطعا هر ایکی طرفه حرکت
 اید زور هر ایتوبه اوزده جوانه اولاد کورت هتا زوری یونده کفایت لیدر ز حکماه غیری کورتد بزه
 بر بندرات بزه بیاه ایدیه بزه اون کور بر حرکت ایدک بو بر هفته در ک بزم فکرم بر اینه اید حکم
 اما زده بر جواب ایتوبم بزر اچوبه بر تدریث و فکری حرکت من اید بزه بیاه اید سیز اوزده هر حال
 بو کتبه جوبانی سزده استرم ایتوبه بزه کزک شمام فخرم قلمه سزده بیاه اید ایتوبه بزم سزده
 مانن بیاه اید سیز دود بزه کز سورکه ایدیم بزم اوزده متد بزم منن اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده
 اوزده کور لورده هتا زوری بالهری ابراهیم باشان اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده
 و سزده کز و اوزده بوقه کتد فکرم سزده مشرف فکر اوزده کتد باشان ایتوبه قطعا بوزده کتد
 و بوزده کتد قطعا چچ ایتوبه بزه کز بوسوزی سزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده
 ابراهیم باشان اوزده کتد اولی بزی باغم اید ایکنی اوزده ایتوبه اید عکده ایاه ایتوبه کتد رز الهی و بیو طه
 اچوبه بزم سزده بوزده کتد جوبه سزده وقت کتد جوبه اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده
 اوزده لوسه سزده حال بزم و هتا بزم فخرم و فخرم فخرم و فخرم و فخرم و فخرم و فخرم و فخرم و فخرم و فخرم
 مشرف باشان سورکه بوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده
 اوزده چاغری فدا اید بزم ایتوبه سزده فخرم بزم ایتوبه اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده اوزده
 فخرم و اوزده حماه بزه کز کوریم اولاد سزده بزم و هتا بزم وقت ایتوبه بوزده ورت کوریم فخرم ایتوبه بزم
 و هتا بزم اوزده حماه بزه کز کوریم اولاد سزده بزم و هتا بزم وقت ایتوبه بوزده ورت کوریم فخرم ایتوبه بزم
 کوریم فخرم اوزده سزده بزم اوزده سزده بزم اوزده سزده بزم اوزده سزده بزم اوزده سزده بزم اوزده سزده بزم

بوسوزی
بوسوزی

اورقه ده قرائی قرائی فی النبی صلی الله علیه و آله

دستک جلیبه اعتباراً عدب بیا - ، فرانسی ، کله تیه ، تناسله استایون بریده جلیه مرکز
 قصبه سنده کانه قمر اللیتر الی یوز اکی یوز ااره سنده کی قورنری آله و نه برجه ماهد برید
 کز قضا اولد قدی محاصره نه و بزنگله برابر آله و نه و صونر قدن تنصیری ایوه عنیناب و صوا -
 استایونر نه کله اکی یوزه قریب قورنری آک لول جلیبه طوغری کله رک اوزارده کی استایونر
 ال دینه کجه بید کدی اوج «لوقوروسف» و سکن به طفا نه قدر و اغوی باقونر اوج قصبه راید رک
 به قصبه تک بیه جلیه کله ایله یکیک کیری تقصاً ستره طوغری حکمتی اوزر نه سرون عتایر بیه
 جلیبی موقی طوغدی کله تره نک برقی قصبه کتف قونر ایجا ایچوردی آصوه و اغوی و قورنر
 لغیری قوم هو اولدله تقیه ایله تقضی منع ایچو - اکی قصبه رضی بولکل اوقیه قریب ایلمه مملدی
 تقی اتمک اوزره اکی یوز عدب باقمه و خراب مکرده نزل اید رک لغوی ایجا و قسام صامده
 ا- کابل حکمه ایچورر ازغی عدب موقی اوهوز قد - بیاره و یوزه قریبه سوار بیه مرکب
 ایدی ندر ندره بریده استیانتک تفنگدارل اید قرائی و زور عدده لبه جمعه سانجه لک برهیل
 طوی واردی فرانسه بقیه برخلده اولکلر بیر عقوبت کندی سنده قیاسیه ایه ره
 اطراف و صوا - زانقلک معاوضه اوزر نه بره جلیه قصبه کتفه کورموقی اولدله ندره بریده جلیه
 بره جلیه طوغری ایدر نه دشمن قصبه کله کیده رک اوزارده کی حضوری تطیب و عودت تره نه
 ارکان عرب بیارینه لغوی حکم سنده حقت بهوارنده سکار موضع ادمه کله عتایر مردن
 قطبیا بر بار - دم اولد ماس جلیبه بزه صوک درجه فائده قوتیه مارتک سندی کچی عدب بیارنه
 حکمه و خراب مملدی تقیه ایله ایه تقوه اید برابر نگدر استایونر نه مواضعت ایدید بر باره قد -
 عورتلره آرقه و اوکی بوسه قایلیم طوی در یوز کیشیده مرکب دشمن اولدین مملده مواضعت کچین
 اکلر اطراف قاره برای استراحت خانه لرنه یکیمه و ایه کورید جلیه زیاده اولدین در ضاطبه سینه
 و کوندر بیه خبره و ایدیمه دعوتوره دعوت تره ایتیه نیچاره ماعد ایرشید کورسدی اولماتنه
 اغار و قرائی و لو بر فردا لولون امداره کله در مجبور اوکیجه صا صقد - طغز نه استایونر
 صوبه و محمد قاسم آغانک دستمالده عفا ایتیک سیرلر نه سلاح اضاقت و تره فی توصیف
 اتمک لکه محمد قاسم آغانک طغز صفا بیلده اده آئی لغز فرانزک کوی طوغری حکم سنده اوزر نه
 محمد قاسم آئی کسرک فرانزره تسلیم اولدین بیاره ایتیه دشمن ایه بولدین اطراف ترکلم تون
 قویله جهزده و سیر کرده کتفه کورم ایه و صوا بیری ره آر قورنه حورم حوریم سینه

ملاط مطبوعه ۱۳۰۰

در تیز نف دستک درت ساعه دوام ایسه فاعله سن ملون، یوبا، تراوز و سوع
 آتینه برادر ملو اوده به تف اقبایرم دهشته زابانه ره اطای و صبارده اوتوز بهک تقوی عادی
 روزی اخص سینه ایملدیو بنف بله کله صند و اولی ^{سویع} شمشیر سینه ها و سه ایلیم
 فزانره مقدیا انما لایله شاکر و بباردی علی و جانی احمد برادری که بجاوندن خانه یی بر
 حکومت و اوتوز فرجه قدر فزانره کجریک ایچک هانکه ترک بولدی قیبه متوجع ایدر و بهرک
 و سوار بیک آرترده یوز خطوه قدر تفیدی و قوقون آنلنی اوتوزک دهشته رادجی، ناماز، ک
 پیاده کجیومدی طوب بریدله ترانوزک باغور سلو دانه لری تقوی وطنک سینه شده یی یاره
 ایملنی حسن انجه و بکله و بکله ره هی ایوب صبر اولاده صورتی اسلام سیرتدی خانه وطن
 اهلای خانه شه کجیوم ایسه فغانا تندی قریب ایسمه دشمن بیک اوتوز قدر سرجی کجی باقمه دزده مجور
 آتشی کبرک دشمن کوی مواضنا ایتمده خانه بی قدر تا ایم دیه کوی طرف کندی نازده دشمن دهشته
 کجیومده دوام وزده مقاو بند عاقل لرزی ایکیسر بر خانه اولوز و ایچده بجاوندن کویسه اوتوز
 بر آنه حوکرا دشمن ساغفان ذکر کانه کوی کله رک طوب آتیده اولر تری قصاب و کوی قیبه اطای ایسه
 بشیر اوز قدره یو آتشی کور و بی ایجه ایلره ده ان صوک فونوزک اونه به تف اولدی املی
 اهل طوی کج ترانوزی و سوار بید در بنوز کیشی یاشی طویعه کار عقل اولدی ایلره اوتوز باندی
 فداکت اولدی ماض کور و اتوف ایلیه بولکل ده قاعه ایجه کفانی عشق که با سنده بجاوندن
 عونه سید کجیوم ایچک برده ره قفاره قدرتمه دشمنه خانه فونازمه قانترک اوکنده انک
 و اوز لرله فایزک با شته کی یوشده نجا ایلی بری وطن دولت او فونیه بولکل بزم ایوره فخر
 فقط قفاره مهور ناموشی بلامه بر قج کیشی ده بقصد ایملره سر و حده افرادم قفانه دار در زایلونا
 بر فایزک صون و صومنه قدر بو وطنه بد دونک یوزنی افغور نه چایسه لفظ آه دین و دینه
 زوال و رمون مت و ا اولونه وطن قدر تو سونه دبه بر اینه نسبت اینک وان شایه خیه سنده
 چایسه جفت فقط قج منوی کرا اینر جودی شویم الفایده ایچک تریسی در طلی بایره
 علمه ایلی به مقدارده عبارت دشمن قوی بکله اونه بکله قدر حقایق دی بولکل برابر تونه آغاز
 و قضا ایلی دشمنه رانم مدت منوره ده - بزم بوستری نیون فغانی شکست ایله رک آلدقوی
 معلای دجال به واسطه دشمنه اولاده بر جدر قفاره مکیله قوی سیفانین بک ناره
 صاع بکله فری نگور وی شیه اف و افبار و بطیله قریل علی به کلی ده ماعد ایچده سنک
 فزانر کجدر سه تبیم اولد قیبه و قطیاً حب ایوب عقیدنی و ذاتا فزانر لرله حب ایسه شهید
 زاده لرله سیفانیه به نمانده کی اتقای سته ره دانه لر اولدنی با فله دشمنه بیلدر مستدر که
 اعتراف ایلیه آورده یونر بماندور - با نر عبد برفنا فتنک کجی برینه بر صوند اعتراف ایلیه
 کلا عاقله اسرار و سارره کور ترسون قج مقویره صند کلسونا بنه تکی قیبه حکم اتر لرله ان

دستک اسرافتی بودار و وطن سوزنی میباشند بلکه قوه معنویت که اساساً تصویب اجزای آن است
 قدس ساری اندر حال بر طوبی و قربانوزن و قیقه تا خفتیده بویای اعظم بویسی و انتهای راهها نشین
 سوزنیک هرگز نودفردک با دونه اولدین ارماده دن بهیج بر صورتده بر کلمه نیک اغفالانته آلدن مکرر
 قوتی اندازی قطعاً سوزن اهل سیمه اقتضای اجماعک بر امر اعلمی سوزن بر افادانه و تصنیف سوزن
 قوتیه نما حدنه کلچک بوقوتک قوه معنوی و حکمه علیه رهتدی تا اثر معلولیده حکم کلچک
 بال طردانی وطن خاشدی بر ابکسر صحنی لافله اونری حکمت ننده فتح و قوه معنوی و مار بر کسر
 وطنک بر قایبه طوری اغنی اجموده اولچک دستنه طایانه کوتره چک و تنه بر قطع علیه اولو کلمه نیم بر اقب
 کوه حکم اشده لاده ی در ی معلولان علم ادر و مفصل معلولات اید قوت و طوبی و قرائت سوزن
 نهونکه رسن آصیه بر جنبه قایرونه معازانه باعث کیرسه صیفا قس قسه اولدر سوزنی
 سوزن رای عزت بر کسجه بدنه زاده
 عله اقسام ایدم خدمت ماه

ماہتہ ہو۔ طوبیہ محافظہ کی مجموعہ مقدار کافی قوتہ لزوم
دار اب قوی لایہ اعزام طائفہ اوزرے مکندہ نائندہ بولون
امیرہ صبر سرفقد انتہا۔ ایلم انتم

بہرگزادہ

۷۷ ماہ ۱۳۳۳

۷۷

هـ
مجلس فخر زاده برادریم محمد فائزه افندی

مجلس برادریم
عوضه قیامتیه علم عالیله بعدک استقار فدرتک
هویر اولاره بهر بیژنی بر قوتی یزه جا هرکمه ایلدی
ایسه ده شایانه اکتی اولوی عموم بیژنی اغاره بیژنه
بدیدیم یعنی یزه جلنده عیبار استاجونه کله کلج کلج
مجلس اول تذرده ده یعنی بولگی سورد و بیاده زله
عطا نکر عیبار و مکنده قیرارینه صکر کلج کلج
درجه جا ایده زوم
۴
۱۸۱۷

اورمیه نیکه اورمیه خواجه
کونستانتین

A.

ردیف زلف و کلاه جانچه عالیست
 بگویم استخوان حرکت ابدی از مغز خود برسی
 جذبه مجرد و لواطت توفیق الیخ معلومات
 طاعت استخوان خنده ایخ قیود استخوانه
 هلبه و رطوبت کلاه پستانه قوتی ایخ غنونه
 کعبه و اخونز بیون محاربه ایخ صلبه و اخونز
 اعاده ایکیه طایفه اولیون عصبانیه
 عفت طغوز رادونه قدر یکسانه طوی
 صدال کلینه قطعا و غوز نشه رطوبه
 کوفته هلبه ادخ طهور و طوی
 بر منبوز ایخ غنونه کلندر نودم عفت
 ادخ قوتیا کوریه قیاسه کلندر معاند

انتاه فخر کوزن اولیقدر لطف ادخ نه دله لطف
 معلومات انتهای ترجمه ایخ ایلیخ علی کلندر

اورق قوی سید قیامه انقوجا بیگ عالمینه

اولجوره عهد اولدنی و جریله جانیله نرنه تو ایله استقامتله حکم کده ایله دکنک
 جنکی بر قوتنده احافه ایله قضا اهلین قوی مقوی بیغنه دارلارده
 مرز قصبه بلعوم عاقله ریله تقاضانه ایلرک ایله وظیفه کوره حکم برینق
 داند بریله قلماند - بزقاج و مالد و تاند بر قانداه رکن قلمند که بوندر ده
 قوی مقوی بی غلدا - اولند - نیاز عد بوقرین تقوی ایچونه بر مقدار قوتک
 لبر حال بورا به اغامی خانه سی احافه و کنیزینی ای ای اوسه له به تکه به
 زاده لردنه بوزانه بد مرکز ققابه کدرک ناموسلی و دیندار استقامت
 هبته نشیای ایله بوکونه اوکلده ده جوکو و شمن کیمکی منه قلمند صوره
 بره حکم ، نزیب ، روم قعه و بنجیده کله هبته ر ایکل طویایله جرایله و کما
 دکنی صوره اتمه صادر دوام ایندیک بونق قلمند معنده بوزانه بکیم مورد
 معلوماتده آکلشده قاتر زنده بوهود هبیانه ر قاتری برابر قاتر
 حقدنه احافه ایس اوزرینه و طیفه رنی بجه ایفا ایچلار زره کزاده
 حدوده عتانه و آلمان هبیانه سماند قوتک هر حالده سرعه ایسای
 و ایسای وطن و سلوت مملکت نامه شریکده - اخق
 ایلیه
 مودع قوی سید قیامه

ادوم قلم هکت مارک داره

ندارن نامه عودن ابد داشته اید کوه اول اتم ضویر استقامت کبیر
خبر آن چه ترزه بر خون سوره اید سله ایدی در کون دافع اوله
استاد ادرزینه روم قلم هکت اویجوری متجاوزه بر خون اوله

نمونه اید سله / ۱۲ اید سله

بره جلا هکت داره
بیش
بمور

روم قلم هکت داره
نامه
اطفال

به

اورده اند لطفاً بفرستید

۷۷

۱- ایند و سایر بکاه اولی قوت خود در طایفه بردارند.

۲- دردی که او فریاد می‌کند بوی که گوید بیدار می‌کند صافه

۳- جوانی است که در فریاد می‌کند بوی که گوید بیدار می‌کند صافه

۴- اینم بقدر زمانه منسوب است و در فریاد می‌کند صافه

۵- دردی که او فریاد می‌کند بوی که گوید بیدار می‌کند صافه

اولی این است که بوی که گوید بیدار می‌کند صافه

دویم این است که بوی که گوید بیدار می‌کند صافه

اولی که دردی

اورده قوای مدیه حیره

لقبه عبد لرزه هو عا جزه مع که همه نظر و تجرید به عیالیه
 عرصه تکراره ایلم اورده ده اعزام جویده قوای مدیه
 مجتعا تشریح معنی ایدک سفتک انشا سوتوح انجبار
 شمد و فطنه آیر وجه تعمیراته اعلانه بر اتمه اوزره
 تخریساته بتوفیقه تقای صارته ایلمک قوای مدیه نه
 اورده ده ورودنی کورنه سروج خلقیت مضموناتی
 بولکامه و بزمه پاشکوه غرضه بونزه صغیری اولدیلم
 اورده ده کلوه قوتله بیه نفره قریب برنده سطره
 پاشورنه ادرج کوز قدر فطنت جریب قریب برنده تخریح
 تخریساته امکان قناعتیم تخریساته تقابله برار پاشورنه
 حضوره تکراره ده کمانه تنقیدیمه و قیودله معوج بجانده ترقی تشریح
 و حق قیودی تهر اینه اوزره اورده ده بونشاه طریقه ده برینت
 موقته اعزام قوای مدیه ده حدود لومقاصد و طغر و ریش تکراره
 اتمه برار مضموناته صغیری بیه تخریح و تمام فطنت بونشاه
 جمیع و تخریح ایدک فطنته نیاد تشریح

اورز قوای مجد هفتتجد

سردج موصوفه بر قوای بوندک اعترافی بچون ر بلحا تقدم فنان بوسه ده عقدا رى ^{اربعه} ~~محرره~~ تحت تافیه الذی
 بهر فرائد وسع و شمه کوره ببدن تکلیف فنان قواسمون متعقد بر لغور توزیعانه با ستلا بید ده یاغف
 بونسه غیر مکمله اوله بناز بره حدک و بقدر اورزدن مبالغه ابدلک اورزه نقدا اعانهک محفنه ده
 نسبت اوله فقهه در فرائد محفنه اعلام فنان اورزه اشرفه بره سردج مرکزته و رود بر بر سردج
 اعلامزدن جمله فقهه زاده محمد کرک اوغلا زاده همام افکر در شهه بکزاره دره غائب بکزاره مطلقه و سیفایه
 بکزاره صالح بکدر حبیب ایوبی مقصد نه کلان مذهب الحنوفی کز بود فونده بر کون ساعت بکزاره فقهک
 اشرفه ایوبی اختیاراً فقهک تخریفاتى بچون منقفاً سو و اعلام فقهی درجه فقهی بخرسانه فقه
 ساحسی ایوبیه مشاهده انچه زاوله فقه علمه ^{مجموعه} ابدت اورزه ماریه فقهک موقوفه عزیمت عورت
 ابدیه همام ^{بر اجم} شریک شایان و توقعه بر هادیه و سابعه بوقته اجمه غائب بکزاره دن آنان
 یکی مکتوبه عیناً تقدم فقهی باریعده اورزدن کلان فونک و رود بر بر فضا اهل بسنده غرم فضا نه
 مستهود اولدیه و فربلان موقوفاتک بوسه کینه بویوردر ^{هائز اجمت} اولان خدای فقهک
 هوارنه کی فوا اهل بسنده فرائض ^{هائز} تجزیب اید کلک اولدینجه او جوارده فنان قرینه مختار و هائیه
 تبلیغات سیده ایضا فقهه بر خدای ماریه تعمیراتک اکالی مکرر بر توفیق
 معاینات علمه اولدیه ایوبیه اورزدنه فقهه مره بر ایدک - ۱۴۱۰

سردج قاصح کوی
~~.....~~

اعمالی بجز انان از زاده

	<u>صورت</u>	<u>بعضی طرفی</u>	<u>کسب</u>	<u>کسب</u>
تجه بنده معضرت	.	.	۱۵۰	.
نمایه بنده معضرت	.	.	۱۰۰	.
سینه الیه بنده صالح	.	۵	۲۰	۱۵
عوض بنده محمد اف	.	۱۰	۵۰	۵۰
کون اوغلی به اسم اعنا	<u>۵۰</u>	<u>۱۰</u>	<u>۲۰</u>	<u>۱۵</u>
کون	۵۰	۱۵	۴۰	۶۵

عاطی حنجره

بجای که چشم اندام حنجره
 صبیحی که در آن است بعد از تقسیم سفید است اسامی چون گندون
 حنجره غنجره بیخود مشرفه بر ساضنک یا بری
 فالدیریا آنکه درت کوچهت وری غایت بول
 گندون صلی و علی کوریسی نام خرب ابله رخ و بود خربان
 نزهتک خیمه سرور بی افکار بی حال کند یکی زلفه
 نیاز بجای که نتر بودن و کز قفا و خورد نمی سکتند
 خرب ایرون موفقت کنایه طریقه نگرانی بر خربان
 بی بودی یکباره نظره را می بچهره جسمی و فقط
 این تزیینت کرم مصلحت کوشش بر سر راه حال
 بوسه اندکی جاره می نال آنقدر در دون خربانیت
 و فوخر کشف این اوزده بر طباره سفید قدیمه
 و عورت ایند - سر و صده خربانیت زبان

قوای می اید عارفان بوسه ده کی غیبان عمودت خائو عیب چا - استا بونان
 بر فاج طوب و رسید خرب اید بوسه سرو و اهل بیت اورف بی هدنی ظهورت
 با نجیب هجرت حوت موفقت حال اولیای خانیاز استا بونان اهنه و نطق هجرت
 سرین مکتب اهلند بوسه بر فرزند بلا ستاره اورف ده کی طوبت بر لب کوند بر سر
 افطای عمود ده کی غیبان نقطه نظر موفقت معلوی نمید موفقت بودن رخ بر هجرت
 اورا چه بلا ستاره موفقت مصلحت کوردگی تقیر ده اهالی حنجره دن و اورف بر
 عودت ایند دن اندم طوبت سر لو ارسای مصلحت نسیم
 آنچه خیرت سندی مصادر اولین روایت اویند - بدردن کوند برین تقیده معلوی
 هجرت عودت ایند - و دروزن احوال بر نفضل عشق طبعی - سروج اعلی احوال
 و فدایا نظریه در جوش اورف بدردن طبعی ^{نقطه نظر} باغ حنجره و نطق افرات است
 افق ^{نقطه نظر} ^{نقطه نظر} ^{نقطه نظر}

اداره بندر کیش بازم عرض مکتوبه

عزیزم!

جانب اربع کیلومتره سا فوده ندرلنا به صل اعلی کدر لکده
 اخبار عوب بهارن طوغری بر فوده کوریر در راه بندر
 نی - ایطه - در صیده نشانی ایینه ای است
 فوجیونی رابطین کوریر ای است ذی تا کوریر
 ای کده بز ضابطان ای است حصر ص به مقدر
 لفظاً به حبه انصافه بر فضا - فاصولیه - شایسته
 قوری نام، بیغ ایغ کوریر یا هدر انصاف ایست
 الیه جودن محو اولده حدادی توای مبه تیغ ایست
 کوریر ایست اکلایست کوریر ایست
 عبادت به راده علی یکی سو حوریه قده فوه التیاق
 ایست در مع سولر ایست باقی ردام عا فدر ایست
 ایست شده عوه اجتماع ایست تصور کن ایست ایست

با دین

باریک‌هاصل عربی‌صمد و بر روسی تفسی امانت اولدی کوندره سز بول اعلا تخویا
 اولدی طلب کوندره سز اگر بورشیم موافقه ایج طلب بجز محافضه ایتمک اوزره
 قوت کونوره سیم باقی مفصل بر مکتوب ایله جواب بزه سز م افهام هب عسی اغازانه
 ساردرشیم
 اء

ضویر چانه خند ارجیه
 عذقه خنده ورتله

خبر ، غم ، موعده قریب مجاہدینہ اسلام

کولاف ایہ مجہد بے شک بچی و جوان۔ وہ کی موقعد فدا۔ و مجاہدینہ
 بادلی عینہ کی طرفندہ اتھی او تمسید۔ وہ کولاف کی قوتز جنیف
 و بواج قریہ وہ ہم الی تفہک موجود بولند بجا باقیہ املہ کتہ
 سلامت و مملکت ایمینہ بوالی آدم او بوجریہ وہ بکوم کولاف کی وہ با دلا
 عینہ اتھاقہ تنفقا ابراز فصایت ایلمینی۔ جا ایدہ۔ ساید بر کونا اتھاق
 ایدیلد۔ تنفقدی قعہ مایہ طرفندہ آنزرو دید مجاہدینہ ویرہ جلفک
 ہر مالہ کل نمورہ اتھاقہ ایلمینی جلیسے و عید بقلہ امریز بولند بولند

بیہ ایلم . ۱۰۰ ماہ ۱۶

۵

موردی است

۱۷ - تالیفات و فایده دار بازبینی مساعده

و غیره -

بر وجهی که در هر چه مدافعه حقوقی بود محقق گردید
 و در اول آن خصلت بر سایر به سفارش نظر آنوراد که توان بدست آورد
 در آن ایام که در آن موافق آنست از آن جهت که
 در موافق آنست که در آن ایام که در آن جهت که
 در حدود آن ایام که در آن ایام که در آن جهت که
 این ایام که در آن ایام که در آن جهت که
 هر دو طرفی و آنست که در آن جهت که
 چنانچه در آن ایام که در آن جهت که
 نیز در آن ایام که در آن جهت که

۵۰

اعلانہ

سید و کھونہ ادطہ بائی نادره لامواقف قوماندانسن اوله رجه بشیوز قدر قوتک
 حرکت ایلیکی و دیرله شهرنه ترتیب اولمسه اولله قوایه ابراهیم بابا سا نادره
 برینک قومانداسیه حرکت ایلیکیه کیم ماسد و متظلم قوای مودنک دغا صهاره
 حرکت ایله عیله سوزک قوای مودنسه آناه تنفر فردنه اکلانکده۔
 ۱۲ مار ۱۹۱۶ قوای مودنک استخباراتی

مجله علمای ایران

اور فدره بدیه - انکارهای معطوفی کلمه اخفا مضمرینه

ضعف

عودت به سلاجقه و لغزیم صلح استفا - فاطمه ایدر اقا دیلمی درویش ط
 قوه می ملایق قوامتانی نامیه - بین خانه - مسافره او طه ایوی بوزارم صبا علیه
 آنچه قطع ضحکت اشیدر - ثابت تدبیر - هواریت سلفیو - کویا
 دوستانه کلمه کلکی مبیضاً - او لدیفی اهدا کند فقط اخصیفات نظ قوه
 از اینکس و تحقیقات برادر محمود طه ضمه او طه دروه ها ای کلمه -
 او نیز در یکس - محییو - ایدر حالیه عبارات فانی طه ضمه و -
 صلح او زرد یول طیب انشور و کبدر روی ایدر - هنوز قطع جوی و -
 در یکس حدیثه اقراره صیا هم در همه انشی یا قید و انبا او زینب شون
 به انشور ایلی یا استموده - یاده جی در نشور و محمد - طه فی ایدر و مشهور
 غلامتون و بر بوا ساق ضمیمه کی تا ما ایوی جامع - نزدیک صبح او لغزیم قورده ی علیه
 قوامتانی امده او زینب بنشور - ده بار به قوه غله صانه ضحکت ایره - جلی قیانتک
 بوقعه ایکی بوز قور - فیضک هکت پیور طی صر جور - اقتدار به ایدر - ایلی بوز -
 فغانه و ایدر - فتنلی کلمه - انشا
 - یا - حقیقه
 - یا - حقیقه
 - یا - حقیقه

کودک در حال فرود است

با توجه به این که در آن زمان معلوم است که با این کار
 بین بایه زن کلامی - جز بر وقت مکرر کند به هر
 طرف تر قده کلامی قوی معلوم است و بر کلام بایه نعت
 او در وقت است که چون کند به کلامی تر
 شده کوری خراب اید باور صالح یک و حاصل نام
 معلوم است و بایه بیرون قوتی اطرفی اولی است
 زن محضه جمله در قضاوت است - آنچه بود
 این است که خراب اید اندر او چه نماید قوت او داده
 معلوم است که در معلوم است و بایه علی الصبح
 و بی موضع بود لازم است این است که او در وقت
 وقت در کلام

عود

سروحدن

اور فر بلدیہ یا تنہ

پورا جہ برازی عسائی رؤسا سندھ عمری کد کد کد تالیف یہ
مندیس ہر خبر خصوصاً نامہ ایڈیٹر و خاقانہ قالمہ
اولا کیری موجودہ علی الصباح اور فر یہ حرکت اولہ عقد۔

۱۱ مارچ ۱۹۱۱ اور فر سوار و تحریکات

جمعیہ نیسی

عبدالرحمن

و کلوچه دانه عینک زنی شو بز بویه خدا ریزه دجید است بویه ناموس و همین سبز و جبهه سبز پنداش
 اید سینه فاسم مایه که کله قند اوج دورتا بوزده عبا شد بویه ای قلم با بوی بدو بزنا بویه فلاکت
 او قند بدیده بنم کسک اهلین بوقدر دنا جان من مله خدا استم بویه او بدیدک بوز غده و طهم دفع
 کید بوز نه کنه راه کجی عا کور بر طرفه کوندوم ارتقه سها کور کوم اهنه کسک نایه جبهه کید جلم جوی کس
 تا جی اهل یسی مین بویه کجولم اید بوز لر اولی ز ابر اهلین کید نام به لکانه سومت و طهم نایه جبهه جی اید بوز
 کس بویه و جبهه ستر ادا ندره اهلین و بی بی سینه غنچه کید و کسک اهره اقدن بلیم حرق کیم بوند
 عروبه نایه و طهم دیر لهد کوز ادر جلم اون قطعینا اهلین یا کید سفد کیده کید اوصالی
 بد اهل جبو رغبور رته اونس کجی کسک رجه بوقدر استنم قند بویه اید بیکر کاند و صها لیه
 بر جوقه قون اید کلسه حرق کیم و مشک اگر سز کید رسیدن سز نه اید می به اید بوز بوسونه
 ادره سوز اید بوز با بیکر جودش فرصه و بیما کید اهلین بوقدر اید بوقدین جبهه صضم سز اید بوز
 کیم اید بوز
 اید بوز
 اید بوز

سیره ک مدافع حقوقه بعضی استعداده

تعمیرات استانی و صوبی

از اینجه استا سینه و بوشا فزائز ربه لومونه
نقدن حسابتا اولدنی واسر قوند مر سافه
سینه بر جمله اولوب جواسعنا اید دوشانه
بمونده ناسینه اولد قوند بولایه اده مره
وار داولان معاریه تاز اولدیلور و امنی
فانزاردن اده مره عشار روسکه هدایید
کوندردیلدی که رواتی ایلیور هر طرفده
اولدنی کی مذکور قوند تحت تصیفه السی
مخانی الزم لیه ده لوده که مسخر لند
آرتندن اولدی اولوب بر قوند سیرگی امفاده
حای صیده اولدیلند ادرامه لیله ایجه
معاوتنه مقضینه افینزه دلالت

بود اولدنی جنو مصدومنه بدیتیزی هین ایفا اولان قزای سیم خلافتند هر
بایدی طرفنه معلولان اولما ایسلیک قزیم طرفدن کله معلولان ایله
تعمیرات قیلام ادرامه هله ایسلیک عید ایسندن فاولون قدر فزائز
تذکارا هله طرفنه بعضی نقاط جمله اوله لیله کسرت قوند وار رکیلی
ایکدن اولدنی کله بر بعضی فالتدر انفا که نفاکی عسرت قزیم عسکرت روضو
و نسل ایسلیک ~~کله~~ کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله
فارزدن کوللا کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله
عسکرت سینه کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله
موصود کسرت کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله کله

بیوکه د جهان تقدر ایله اوزره فرقه الی قضا ^{الکوردی} سرختا ایرانه کسمت
الای بونقنیز ^{بیمون} و ^{دینا} و ^{دایه} و ^{جبه} و ^{سورن} راز اول
ایرانه ^{عظمت} برتری الی الصید زجا ایرانه

اور ذہنی بیجی سے صفیہ

میرٹ

علی ایضا یورادہ قصہ و ترا اہلینہ فرور را جہہ افانک
 سیدہ قوہ طافہ اعزاز قد جہی کی یونج بودہ ہر طرح
 سیدہ قوہ امدادی کوئے ریل جہی تحت تائتہ آتتہ ریل
 باری و منوی قوہ جہا اولادہ اہلام تملک رکھتہ
 پر شہزادہ طلبدہ عبارت اولادہ بانڈہ ہلہ ہونہ
 قیادی موافقہ انسانیت واسلہ بیہ رطلہ رگھزلک
 صوک لہ قدر اور ترے فی قلم درین گھنٹہ
 ایہ لایہ جہا دیدہ و تا جو حزلہ نری لایہ ایہ زہرہ
 زبانیہ متانہ فی قلم و اہلکاتہ صحابہ کرام

اہل قلم
 حوری

امیر علم اسلام

صورت
خره کوبیده ۰ چهار صد رله

اقسام عرصه ایندیکم کرده ما عا بر می نشیند که رگه ریلور در عینا اظفار
وار هم بزفونک پیدیک و در ورینا آنتظار ابدله ایلر سله ششدرج
برنک بقیده او را به توجیلا حرکت امده که لایق اجد ایلدی ایدی
زیاد ایلدی طوی برینک حرکت ایندیکه شریقی ایلدی ایدی
دونه که طیب ایندیکه منظم تری شریقی ایلدی ایدی
کرده محضه همگانه خره چورونه حرکت ایلدی ایدی اولر
استاده کیده ایلدی ایدی

ایر...

ARŞİV
(C) GRUBU
Belgeler

Kuva-yi Milliye Urfa Heyet-i İstihbariyesi
Günlük Savaş Raporları

Tıpkı basımı

نور

سرمه قاضی محمد

بمقتضی

لا سیما چه اینک کوه سحر خدای مبد اورونک اسکنده به شکست مندرده که فرود برید خنده
 کوریک زانکه قارکسونه ایدر موجودیت انیر آریماک مداره شهرت نجبه ایچون بیگی در سینه
 سینه ای برایش نرم کوندری و زانکه قوسانده جوابا بد و در دیکه قیاس فراد میه نایار کون، اقیاسه
 لبره ریک نایار ایتسی کونده علی الصبحی و زانکه موافقه آسده اچده و زانکه زانکه شری مصادیر
 بشود قوی فیدان و غایتی مدنه کونده آسده در عینا غیر مسده بلای اهنیه محققا آسده
 قویا و باجهری ایدر بر معده لطفیایه قریک مندن و فتنه در در بر نطقه بره بالعموم عرب
 مدله ریک مسکی بر بر طرف و ضعیفه و قاسمدره بر قای کوندری کونده یا یغان قدر
 طوک جرات میر به ضعیف دوم آسده ایدر هوانه معده اولدینی ۱۷ ساط صانی بوس
 یقطعه می طرفدن فص سکنده کندی موقع مستکامی ایدر جویانده بره بره سینه ایچون
 ایدر ریک کونده موقیعه ایزه کسده و بر سره و اون قدر محدود وارد کونده ایدر کونده
 ایزه براده قوی میده به هیت استخانی شکل آسده سوجه ه کی و فایع جات بره جلیقه
 و زانکه نه جله بولند قدره جلیقه حقه نه کی تیار ایتی ن ایلجه اولدنی و زانکه بوس
 و زانکه معاصی، صحیح و بوسن بویده کون، کوننه معاصی موتوفه ال و ایدر و ریک
 کوندر بر جلیقه ایدر ریک رقص یا زانکه نودبع ایدر رجا ایدر رجا ایدر ریک معاصی
 و با خود هیت استخانی زانکه یا زانکه معاصی ۱۸ ساط صانی بوس
 طرغوزون سابع ایدر حایه حودتک روسه عتاره قویا بر ایدر هیت استخانی
 «مصد» سابع رجا ایدر ریک معاصی جوده و زانکه دن اوله خنده
 عینی ایدر معاصی که نقطه و بره قی کونده ایدر
 اقسام اولدنی و بیات معاصی دن شده قدر در سینه
 وارن قدر معاصی اولدنی معاصی ایدر

نسخه
۱

بیره جلده مدافعه همدیه هیئت تمیمی یا استی

ص ساط صبه ابرسی کون ساعت طلوع ده قوای ملیه اور فرقه سالانه بر ساعت
 ساخته کا ق کویری ه غده کورونک فرانز فرقا سوسنه ارئه موجودیت ایه ی ازینا
 صده سدهی قلمه اچوه کیلی درت ساعت مرسله بر اولیا توتم کویله دی فرانز فرمانده از
 عکد اوله بقده و اما فو قده ار طه قی سدهی ترک ایه بیره جلده تحت اید جواب در ویردیکی
 حربه قوای ملیه یازار کون ا قسای سده کیره رک یازار ایزه سی کون علی الصبا ع
 و اسر مدافعه اشد آجهدی و اسر لر نه سده تل مصادره لر یا سده قوای ملیه افان و غایت
 سه فرقه اینه ده در قیده که بالصومع عناصر غیر مسلمه با کمال اهمیتیه محافظه اینه ده در ارسید
 حصن بالخاصه بیوک لطف ابراز اید بر و ارسید ده بو معامله لطف ابراز اید فرقه سوسنه
 و سده در لر بو نطقه برابر بلصوم ارسید مکر ایزه جیده رت ساجد طرف وضیفه قاطعه در
 برقا هیولنه بری کتده یا خانه قار و طویله حرکات ملیه یا اید مدنی اچور حرب ضعیف مصادره
 کجیمه اید ده هوانک ساعه اولدینی سباط ۱۷ اصلا لکیمی بر قطعه اید طرفه قیده
 کلا فرقه موقو سکا اید جو اینه که بیوک بر بنایه لکیمی اید لر رک کمالی موقیسمه ایزه کجیمه بر
 ماکه لقتک اوج صانه صحنه و بره قی لوا زمان عکده ایشلم اید لده بر سیه لکیمی کجور حوزا
 فرانز دره التي مقول اوده التي اسیر و ارد در بد اینه ستمیه قدر کرک عربه و کرک قضا درت
 سیه و اوده قدر کجور حوزا در

بو کونده اعتبار اور فده هیات استخباریه نقلی اینه بر کونده بیلی وقایع سوه بیلده بره جلده
 هیات استخباریه سز دنده بر کونده بیلی وقایع طلب اید بر بوا سیه اچوه اوده سوار بر ترتیب اینه
 کونده جلده حوادندی اور و اواره که جویانه احوال و اطر فخر ده که صحیحی معلوماتی کونده
 یازاره امد ایزه تودیفه کونده سکه ستمیه قدر بیره جلده احوالک توتم صحیفه سی و بالخاصه
 جرایبی حصن الدنجلک و ام خطه معلومان و فرانز لر حجه اید که احوال لیل تقسیم اید
 اید خطه معلومان لهما بیلدیریک عینتاب و اطر ا حوادتی کونده کونده اله و اطر فخره فرانز
 حکایتی تقسیمه اید احوال و اطر معلولات الوب بیره بیلدیرمک اچوم سز که مقدر کاخ سوری
 ترتیب اید عینتاب کجا برانه یا سده مکر اهمیتیه اقتضا اید بر اور فرقه اید عینتاب ارسنه حوادت
 نقلی اینه اچوه بر حد متوسط حالده و اجرای فعالیت اینه کله لازمه
 قونده هیات تمیمی سده ایزه معلومان نظر ا عسکه کماله ستمیه نظر ا اید لده بر ایزه امانی
 تقدیم اید -- ۱۸۷ لکیمی جویانه
 اور فرقه قوای ملیه هیات استخباریه

نوردرک

سرود هیکل کی کور و قیاسنه دینای بیگی
هلی حق زاده محمد آقده

آقده
قوای بدین سبطه بازاری ایتسی کون و انزلون سدر تجده ایتمه سنی و انزلون
آقده آقده و انزلون سدر سدر بر یایدی بوکجه صامای کجسی و انزلون محص
ایتمه اولد قدرک مواضعه ایکلک اوی ایله کلانغ تپه سنه و قوچولار لکچومه مواضه اولد
هائیک موقعی ده اولد بر ماکنه قضا اوی صانه مه حیثی اغتم ایتمک اود ائی اسیر
اولد بو لکجه ده بر سیه ایکی مجرور واردر به ایتمه سدره قده درن سهرید اولد
مجرور واردر

بوراره قوای بدین بر هیأت استخباری سنی ایتمه بزکونه کونه سوار بدینم و عابو جاب
سرود بدینره جک سز قنده سرود احوالنه دار مسلمان استر بوکونه جوا بند
آقده که سوارده دار مسلمان موقته دیر مکنی جاب
استایسنه که و انزلون اولدی عیار بر حاله دوا ای یوری بولدره به قدر تحریب
ایتمه جرابسی او بر طرف کچلدی جابده و انزلون قوای قده تحمیل ایلمیور
بو مسایله دار انقیر مسلمان موقته نایم دهه نکی سید یلیور ایتمه کراهه بدین
جوابه بر ۱۸ سله جلا سینه اوز قوای بدین هیأت استخباری
بیگی

هاسه: برانی و نزه قوای بدین ایتمی هانم فقط لوده در

سردی قانعند

توزیر

« ساجد کجی بقصدید و افندن دانستند اشغال اینک یکی ایک طرفه اینه مقدره
به بازرگان زیاده تهاهی اید چارسی که بدو کمان فرخونی نه من اشغال این بهر جمله
که نرسیده نفعان محیر بود -

سپه در کور اولدی . که نرسیده نفعان محیر بود -
سوزدن بزار این ایک طرف و قالیچه بجز بقصدید افندن اوردن بیک سجده ساجد
بیک قوی نایع موقه ویدد آیدیم خبر اندک اوردن مقدار کافی چندان اید برفوت
استغناء کوندردک بوقام یا بیه صباح اوردن مواعده اشغال اید بیور
قوله مید فرمایدند حاجت افندن وارد اوردن برکتوب مفادیه قرأ حاجت ساجد
بیاستی ائده سوزدن سوزیدن رکت سر خود اندادیکه کوند بیکم دفعه مذکور
بولون یا بیه اوردن مواعده اید هک بدید بیور فرمایند که بگردد بکن و سار کوز
باین ائقه در -

باین ائقه در - ارمه حقیق مصادم در دوم ائده در
فرستد موافقت محرد در ارمه حقیق مصادم در دوم ائده در

حاجت عیبه افندن هک به ترم ایدیه بر بلند زبسی نشو زبهر بیور حاکم واسطه سید کوز
نزدیک اید اید ده مهله اید کوندند خانه بر خانی اولدند که بیکم کوز اید بر حکم
در میان اید در کوز اید اید که اخچان افند - موقوفه استبداد افند -

ساجد کجی

« ساجد کجی بقصدید و افندن دانستند اشغال اینک یکی ایک طرفه اینه مقدره
به بازرگان زیاده تهاهی اید چارسی که بدو کمان فرخونی نه من اشغال این بهر جمله
که نرسیده نفعان محیر بود -
سوزدن بزار این ایک طرف و قالیچه بجز بقصدید افندن اوردن بیک سجده ساجد
بیک قوی نایع موقه ویدد آیدیم خبر اندک اوردن مقدار کافی چندان اید برفوت
استغناء کوندردک بوقام یا بیه صباح اوردن مواعده اشغال اید بیور
قوله مید فرمایدند حاجت افندن وارد اوردن برکتوب مفادیه قرأ حاجت ساجد
بیاستی ائده سوزدن سوزیدن رکت سر خود اندادیکه کوند بیکم دفعه مذکور
بولون یا بیه اوردن مواعده اید هک بدید بیور فرمایند که بگردد بکن و سار کوز
باین ائقه در - ارمه حقیق مصادم در دوم ائده در
فرستد موافقت محرد در ارمه حقیق مصادم در دوم ائده در
حاجت عیبه افندن هک به ترم ایدیه بر بلند زبسی نشو زبهر بیور حاکم واسطه سید کوز
نزدیک اید اید ده مهله اید کوندند خانه بر خانی اولدند که بیکم کوز اید بر حکم
در میان اید در کوز اید اید که اخچان افند - موقوفه استبداد افند -

اداره خوه به کعبه استخباریه پارسه
مجلس

۱. سید علی نایب خیر اندازنده جوابه - دین به کونندریک روزک برقی بره
 قضاوتی دوشانه نعلیه ایدیه ک حاله معادوم را دوام انیده در - لکنه تقفات
 و قبولی است - عیار رده قوت به جد سوید ایدیه جد - عیب بیگاری استوف
 حاله سوزای است - آره عوه دوشانه آتیه ایبو - طبعه در داریکی نیم نفسی
 ایدیه جد در - و جیبی اولنده کی قوت ترو لایده فار دله لای هر زمانه زینه حدود
 ایدیه ک تدر بر قوت سوید ایدیه جای محمد - و کتوف ضلع کینه کله کوه
 سوجده فریم و سفت استوف ایدیه آتیه باخته کی بر کوری ای بولی خسته ایته
 یعنی خربانه خوچی دکلده - بر فایح کوری اوزین کی لحوار خریه ایدیه - و ساجده کوری
 اوزین کی طو ررضی بو با ایدیه آتیه - و جیبیه کی قوت دین خراید شور زاده در و سلم
 جغایری سکتده - و خربانه استوفته کی دوشانه ملا ترک موقع ایته - جله جیده
 نعلیه و قبولیه دین کله سید و بدین کوه و جوه ایته دار در - ندرنده
 و قبولی است -

نور کس

ه

علی، ساطع کجی، فرانز قره کاهنه سوسه جهنده که واقعاً مقابله عا...
 استقامت ایله انجمنه فقه برقراره اوزنه توان موده بادی عسکر افندی لکچوم ایویک دونه نامه
 نهکوره ده اخراج و قبولیه مصادمه دوکنده له مقول برافیده فرانسه ایله ناطق زوره کاملاً مشاه
 ایله بیله بویانه برشته آبی مجرد ^{ادبی} لغت... که فرانز قره کاهنه از منی تشکیل به قریب
 دهانه که بلوغ اولی دوکنده نظر ایله...
 وضع مریه اسفان دوا کرده دستة فرس و فریب ایله

بقوله ازاد دیر

کاهنه ساطع
 سناط افن می غزه عساری یسی محمد بد دینوز صبه در لیل و لیل و لیل و لیل
 رب الیوز ازاد حاج بر قنده قولی سید اوردده فوای میدی انجمنه ایله ورتک سیه
 خا...
 دنا...
 تالی ایله رک...
 کعبه

۱ روایه کینه علاوه امتداد . ابرضیل فخره دیده است .
 مراد از کینه که گفته طافه و ما نیز به سبب است . جایی تا جامع نور
 محبت معنایه ایضاً میگوید . انگیزه حکومتی نوزده انضاد ایده چه دهد سوله آنه موضوع
 بت اوله وجه نوزده سلسله مذکر است تعین مفسده مایس در وفا پذیری نوزده تکرار نشیبه برونس
 صده در ریفرق . ابرضیل فخره . حربه نوزده سواهی عکری اعضا مذکور معولنایا بقیه
 نشیبه ایله . ابرضیل فخره . یائنه تعین سرفه یائنه نشیبه ایله همکجا سولوز . خارج نوزده
 متعلقه مایه که فریون نیز نوزده مایه بل نشیبه اولوز . انچه معین نوزده ایضاً سرفه نوزده
 احوار ش محلیه

اولمه

کیرین دره ساط انهم غده عتار کین علم یک معینه دره نوزده کجه دوام دره مرکب ان نوزده از
 جامع بر قوتز او زده که قوای مبر الحان ایله یک بجاده به مفسره . کتاب عتار کین کوه ای نوزده
 قوای مبر یکور الحان ایله کین انچه . ابرضیل فخره . ساط کجه سوان مؤلفه سمانه و انزلانسه
 بولوزانه فرغوظانه دعایه نوزده کینه بی نظیره قوای مبرده مایه اولدی لکوم ایله یک مواتق مذکوره
 اشغال در سوا فراره مجبور انچه . برصا دره بر سهاد و لکل مردوز دارد . در کینه نوزده حضور بگردوه
 معنای کینه ایله . ساط کوس و انزلان ان مستکم موافق نوزده نوزده
 بر فایه کینک نوزده و انزلان کله معنایه قبیله صفایه برده . قوای مبر کینه استجاب بی

مجلسه روز شنبه

این مرتبه اهلا و معزانا طرفه و اهدیه و خیاره و غیره در مجلس سلسله کرامت خوانند
و چون در این مجلس از آن سرگذشتی یاد کرده اند که بسیار عجیب و غریب است
استغفار و این خاندان و یقیناً از روزگار خلافت سعادتمند و خداوند عالم است
نسخه سلسله و غیره است که اینها را در این مجلس خوانند و بسیار عجیب است
و در این مجلس از آن سرگذشتی یاد کرده اند که بسیار عجیب و غریب است
و در این مجلس از آن سرگذشتی یاد کرده اند که بسیار عجیب و غریب است

حفظ موجود آید بقدر بدرسد - و در این مجلس
مادریه بسیار لطیفه او در این مجلس خوانند و بسیار عجیب است
نویسه که در این مجلس از آن سرگذشتی یاد کرده اند که بسیار عجیب و غریب است
که در ماه اول این مجلس خوانند و بسیار عجیب و غریب است
و در این مجلس از آن سرگذشتی یاد کرده اند که بسیار عجیب و غریب است

مجلس روز شنبه

هوای مجلس
جایگاه و غیره که در این مجلس خوانند و بسیار عجیب و غریب است
و در این مجلس از آن سرگذشتی یاد کرده اند که بسیار عجیب و غریب است
و در این مجلس از آن سرگذشتی یاد کرده اند که بسیار عجیب و غریب است
و در این مجلس از آن سرگذشتی یاد کرده اند که بسیار عجیب و غریب است

مردت خارجیه

ارض اهالی و عزای طرفه داخله و خارجیه تفه تری اوقه بموم دولت مؤتلفه منک سباسبه لرزه نغزافه
 مراعتدنه و انزالک شهر فکوره ای اشغال آغوری نارغده اعمالاً کعبا و نماز لرزه اشغال و انزال
 چاغیلدی از زوری هندانه مسلمان و هنداسدنی قاشی نیلی و غفر سلطیه ایله عنقریب صدایه نوبه
 ویکیری عبدیه تئولوه بر دروغخانه ائمه اولدقنی ایدم حکومت عثمانیه صا و صوبه قلموه صورتید مؤلفه
 معلومیه ایله کجهلنی بیدر مدد .

صودت داخله
 ما- دهر سزانی لایق یقینده اورنوس سزانی عتد و اولدق نغزافه مانه زلا بور اوده سزانی
 فرس لرزه سزانی صلی ایتموده طولانی بایه لغزه ایمن لکزه ماه اولدقنک حکومت عثمانیه
 قاشی صا و صوبه بر نه صغیه مؤلفه معلومیه ایدم لایق یقینک بایه ایتمه .

توقعات مهمه صوبه

بیمه سباسبه کجهلنی سکتده خوب جهته تفه و قریب سافانورک خانه س دیکله معروف اولدق سزانه
 غلوه ره که فرا اسفانده نوبه ایله مجاوره ایله ایله اید ده بجه ایله اولدقنک دوکمنه ز صغیه
 صا ایله اولدقنک مجاوره . ایضا ایله قشای میر اورنوس لکته استجاب س

ادب و فن علمی و اخلاقی

شیر قاز - به جهت وجود مصلحت است - به جهت زیاد بودن
 رضی خونی با جبه اولاد که بجز این است - عیب های استخوان تحت ماه
 اعدا استخوان در وقت خیزش خور مسور و در وقت متفک استخوان در وقت
 از آن به لغم و سار تشبیه می شود - منت مقدس و در وقت متفک استخوان در وقت
 بگویم عصبه را در وقت خونی شد تو را بر یکبار و هدفه حاجت در وقت کج
 او در دقیقه روزی است که عود می کند - و با وجود همه کج استخوان در وقت
 مانع نشود از این که در وقت و عاید شود که متفک تقریباً اوج مبارک است -
 استخوان در وقت - آنکه این استخوان در وقت و در وقت خانی در وقت
 در وقت در وقت استخوان در وقت استخوان در وقت استخوان در وقت
 استخوان در وقت استخوان در وقت استخوان در وقت استخوان در وقت
 استخوان در وقت استخوان در وقت استخوان در وقت استخوان در وقت

۲

ه

صورت دایره

صورت دایره نماینده محیط است و در آن هر دو نقطه که در آن قرار دارند
صورت دایره که در آن هر دو نقطه که در آن قرار دارند
صورت دایره که در آن هر دو نقطه که در آن قرار دارند

توضیحات

مصادیق و توضیحات اولی و ثانیه در آن است
مصادیق و توضیحات اولی و ثانیه در آن است
مصادیق و توضیحات اولی و ثانیه در آن است

توضیحات و توضیحات اولی و ثانیه در آن است
توضیحات و توضیحات اولی و ثانیه در آن است
توضیحات و توضیحات اولی و ثانیه در آن است

اَوْجُ مَعِ صَبَا اَنْجَارِي مَاتِي

۱ و اولی بود بره جلدی جمله بولیدن افا و در نظر اوج جمله جلدی و در

جلدی اولی و ثانی بره جلدی و در دیده نفع خاصه میاید چو ریش و کله طاره

لحمه بدی ز اوج - از اوجی ما زاید برین و کله اولی و بر مقدار بند

اوردیم و کله ای بره جلدی ازین بر کله اولی و کله اولی بره جلدی

نشد و در نظر اوج بره جلدی ازین بر کله اولی و کله اولی بره جلدی

۲ کفایتی در دیده است برابر اولی و ثانی بره جلدی میاید در دیده

لحمه نفع خاصه وارد اولی و ثانی میاید

۳ بره جلدی اولی و ثانی بره جلدی در دیده است چنانچه بر کله اولی و ثانی

۴ کله اولی و ثانی بره جلدی ازین بر کله اولی و ثانی

۵ کله اولی و ثانی بره جلدی ازین بر کله اولی و ثانی

۶ کله اولی و ثانی بره جلدی ازین بر کله اولی و ثانی

۷ کله اولی و ثانی بره جلدی ازین بر کله اولی و ثانی

۵ کله اولی و ثانی بره جلدی ازین بر کله اولی و ثانی

۶ کله اولی و ثانی بره جلدی ازین بر کله اولی و ثانی

۷ کله اولی و ثانی بره جلدی ازین بر کله اولی و ثانی

۸ کله اولی و ثانی بره جلدی ازین بر کله اولی و ثانی

حدوث داخلی

سرویدن کت هبیه کنده در طرفین ۱۱ مائ ۶۶۶ تاریخیه ورود این
 موقوفه بر مکتوباتک مائله نظر امیرالاماره الحاقه این اورف مجاهدین به
 پار شترقا نقتک استا بیوندن بداید جراید طوغی خفقت تحریر دوم
 ایکنده اولدین دارلب فرقه مضمونسی خیلدا اولون سروم اهنس کید
 غیره کدیوک بکدره خفقت اشرفونه انی فاید ک کمال غنم و ضافه
 بنجیانه استا ان لیدی و نائنه نفاک انی اولی کونقدر جراید قدر
 خفقت حاصل تخریب اییدر حال و در وصفه و کهنه کد انی کندن صوره
 استا بیونده محسور بولنان روسمه فوتربند طرب و غلبه مباشرت
 اوله خفن مورد مکتوبدن انتخاب اولدین اعمود اولون

۱۵ مائ ۶۶۷ قوی مید کتیه
 اعلایه

۵

اعلان

اور زده که فرانس قومانده کنند سیدی را اجرت طوایب ۱۱۶ نومرول سفرونی برکتون
 هین بولناہ ابراہم نامذہ رہا کرک عیب طاریا میسرہ آیدہ سر و ج قوای میسی طرف نہ
 روت ایسورک قویونہ دزلیکی وکتور مذکورہ اور قوای مو قومانده کنند و اولیہ
 موثوقاً استخبات کنند۔ ۱۹۱۱ م۔ ۱۱
 اور قوای مو لکھنؤ
 استخباتیسی

خوای مید خسته خنده سر طبعی عهد قریب

حیات بدنک پائیدن سده خرد و خرم کله مقول
مخروجت قجم بالغ اولد نقید لطف استغنی در جابه
(۲۲۶) استغنی استغنی

ARŞİV

(D) GRUBU

Belgeler

Urfa Mücadelesinin devam ettiği tarihlerde Birecik'te bulunan ve "BİRECİK AJANSI" adı altında İstanbul çıkışlı dünya ve yurt haberlerini nakleden telgraflar

Tıpkı basımı

..... Abteilung

genommet am / 19 Uhr Min. ^{vorm.} _{nachm.} durch

ufgenommen am / 19 Uhr Min. ^{vorm.} _{nachm.} durch von

befördert am / 19 Uhr Min. ^{vorm.} _{nachm.} durch an

.....
 Licht: **Spruch** Nr. aus

Dienstliche
 Zusätze:

Abfender:	is Meldg.	Prt	Dat.	Zeit
Abgegangen		6	12/10/1911	12:30
Angekommen				10:00

An

بر نیاید بهر آنکه ازین جهت در
 خدمت آن آرد تا خدمت خود را
 بیک آنجا برای تمام آنجا
 فکله اماره ای تماماً طرقتاً حبیب انجمن
 خردتانه بدین آفرینش بود که
 خدمتک نظیر آنجا در تمام آنجا
 الش یا الله مع رحمة علی بعد از خدمت
 خردتانه آنجا وضعی عالم
 خردتانه خردتانه بعد از خردتانه

بیردهه هیات امین

شماره
 ۲۱

 ۷۹
 ۱۳۷۲

ارباب ریستولیه اول ارفیا قاریفیدری
 افواجیت صیغه اتحادیه حضرت ترکیانسی
 اقصا پیشه دانشم بایده بولنده شرفه
 قیبه مملکتی است ارفیا ایوره ان شایه
 رفت مملکت ترکیا اولدنی ترکیا ای بکیرنده
 مسایه نمایه ناسیه ایوره آنه هرکله یه خایه
 دلالتی قولا بیکه خایل و صلا اولده ارفا ارانسه
 ترکیا قدیمین مالک ناصر ثروت منفرد نایک
 اولدنی بولمیشی ترکیا اولدنی ارفیا مانع ناسیه
 ایله مانعیم رجهت ناسیه اولدنی حده مملکت
 نسیانه موقوفه ~~تکسیر ایله~~ ~~مملکت~~
 تدارک ایجا ندرده رهیاره ایجه درمیکه
 مملکت ایله مملکت مالک اولدنی ناسیه ناسیه
 نیم ایله ایله ناسیه خات ناسیه ایله
 و اصل اولدنی ایله ناسیه ایله ناسیه

سپاسه فایزیه لیسانه سپاسه درون حقیقت

تفاوت نواقص اندیش و برنده دره لریه در

ایه ایی عت دوام اجم ملان شمس استخوان نام
مهر الله لیسانه سپاس غایت واحد ادبیه قدس

ربیع طغنه شمید ایبیریه دوام ایبیریه سپاسه

له دنیا عادت قدس لیسانه سفارش لیسانه ایبیریه

ایس عی مشاران جلیه اندیش تلمیح ایبیریه

له ده لریه ارد لریه نقاره ایبیریه دوام

اتمدیه اردیه ساریقا ساریقا حفظ انقه

اتمدیه برتد لریه نوقدیه مرققه طرا لریه

راتنه طایره لیسانه ایبیریه لریه

تکانه لریه لریه لریه لریه

لریه لریه لریه لریه

ح ه

Station **Abteilung**

angenommen am / 19 Uhr Min. borm. nachm. durch

aufgenommen am / 19 Uhr Min. borm. nachm. durch von

befördert am / 19 Uhr Min. borm. nachm. durch zu

Fern- Licht- Funk- **Spruch Nr.** **aus**

Dienstliche Zufüge

Abfender:	te Meldg.	Ort	Dat.	Zeit
Abgegangen				C
Angekommen				

مرفوعه ریاضه ایدله خود ...
 نسبت غیر ثابت ...
 او نیز ...
 معاف ...
 روی ...
 رأی ...
 ضم ...
 در ...
 نیز ...
 آنکه ...

C. D.

اودیه بیاطره لوندیه ده اجتماع ایله بیلدیر اودیه محمد بنک
 لوندیه ده اودیه بیاطره سال معلقه خذاره ایدیه قعدی
 بیایدیو پانچان شهر حاله بقره در رینه دوقوز
 رقصه بنک تار دوتارونه جمعیته اونیو اودیه محمد بنک

- ۵ -

در عهد
۲۷۷
۱۰۰
بره بک اونی

[لکھنؤ صاحبکاروں کے سید ایم محمد علی صاحب نے لکھنؤ ویرہ جہاں قرار
ایم علامہ ڈاکٹر عبد قادی بیابادین صاحب مقام لکھنؤ اولاد
میر علی محمد صاحب لکھنؤ ویرہ جہاں قرار ویرہ جہاں قرار ویرہ جہاں قرار
صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ
محمد علی صاحب لکھنؤ ویرہ جہاں قرار ویرہ جہاں قرار ویرہ جہاں قرار ویرہ جہاں قرار
دقتہ انصاف لکھنؤ ویرہ جہاں قرار ویرہ جہاں قرار ویرہ جہاں قرار ویرہ جہاں قرار
ایم لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ
توسیع مازونیت اصولی واضح صورت نظر مجلہ علامہ اموری محمد علی صاحب
نورین صاحب لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ
کی برحق نام اداری لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ لکھنؤ
ایم لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ
بایلاہ ملک صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ
الحفاظی بونہ لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ
معاونت بایلاہ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ
باد لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ
تکلیف بایلاہ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ
ویرہ جہاں قرار صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ صاحب لکھنؤ

عقربا قاریو ارناودنله مدفعی ایجه ایملیه ایملیه و جویانه
 مراجعتیمنده . انقلده نه صده نود و سه ایلده ایملیه ایملیه
 آتده کی هیت انقلده یخود ساریله اوزده ایملیه ایملیه ایملیه
 صده اقلده . د ایملیه ایملیه قاریو علنا بولموت ایملیه
 توپنج بولموت . بوکا ایملیه ایملیه ایملیه ایملیه ایملیه
 انقلده یخود ساریله ایملیه ایملیه ایملیه ایملیه ایملیه
 تصفیغه بوزلگنی ایملیه ایملیه ایملیه ایملیه ایملیه

ت ه -

تاریخ
۶
۴۸۰
۴/۵

برمه

[نامه نخستین مفاد شده المانیان فقط حکایت کرده اند
 بیش ازیکه مکرر تورکیا مکتوب کی چون اکتفا فتنه آورده باشد
 متنباً از لایحه بر صحتت بما فیجاء ندادیم صفر میسر بر آن
 کوریه و تورک صحتت فتنه مرویة اول عقد اربط
 نوبت اربور - ره به شدای فتنه رسد تورکیا مکتوب
 هم اندکی رجفاده اها هم مکتوب اما در صحت
 نظر رفته اند ایما اندکی سید مکتوب و تورکیا
 نیایه رجت اوله حید ضعیف مملکتد بجه
 ادشاه مکتوب محوه اولدقی نظر ایما - المامه رجه
 رکت اولدقی اندک مکتوبه تورکدن برتورک
 عهد دیریم ها که اولدقدن ارنو تمام برتورک
 سایر عدالت دیریم اساساً اینها اندر طبع لازم
 مکتوبه با ایسوی نیایه شسته مکتوبه محمد در عهد رسد فتنه
 دوام امکده - فالوده لادوان سو فال فتنه
 انشور امر المکتوبه الممه در لادوان

بیهوده اعلان میدهند که سید 2 ثریب است
 او در حقیقت در خطای ارتقاء انجیل بازمی آید
 چنانچه قریباً هرگز در مجامع ایشان قریباً او را
 انجیل واقع ارتقا صفتی نیست و قریباً انجیل
 درین راه میان نماند و اینها با انجیل
 حقیقتاً لایقند و در کتابت قریباً انجیل
 انجیل انجیل از حقیقت اسلام بازمی آید و قریباً
 در کتابت و حقیقت انجیل در این کتابت
 بخوبی ادله قریباً دو فصلی در این کتابت
 این کتابت در این کتابت و قریباً انجیل
 این کتابت در این کتابت و قریباً انجیل
 اول کتابت قریباً انجیل در این کتابت
 قریباً انجیل در این کتابت و قریباً انجیل
 بازمی آید و قریباً انجیل در این کتابت
 قریباً انجیل در این کتابت و قریباً انجیل
 قریباً انجیل در این کتابت و قریباً انجیل

ایسم اولدی سولدیله یونانیه باسه قوماندان پاراک
 دو بولور ایلیک کوردن ایلیک کوردن ایلیک ایلیک
 بور سده لک فرانسیسی پادشاه خزان و کاردی
 راه عام لکینه انجانه اوره اوره پاره و اوردن اوردن
 انجانه خزان و کاردی بوقاری لک سده اجری
 اولدی قوسون ایلیک ایلیک ایلیک
 ت -

در علیہ ک اسطی

برہ جہ آزادی

ا کا کہ جریہ خوب راستہ شوکت خود خود یا ساقی اید طبعی
 تانہ غازی لہنگہ ماکو متک بود تید طوفان صلاح عقدی
 وقوعی لادہ طلبہ لہجہ جہاد ورم رید اول متفقہ پس عالیست
 رائیہ راجت ایدہ ہلی باجور . رابو یا اید قلیقا آرتش
 ارتقاہ عقد بدلیتہ دار و اباب دور ایدہ در لودہ
 دیوہ خہ ایریز ورود ایدی انکادہ پلوری ایدہ خول
 بانڈا ک دیکہد . خول زہو ایتنا ایس اولہ آمال ایدہ
 بر طام لایم قانونہ اردہ جفا بدیکہد . بواج ایراندہ انجمنی داد
 مانی عقدہ کہ لایم قانونہ وہ بولمقعدہ . خول ایس جہاد
 ہدیہ باطلک ایدہ کتک موصی افعال ایدہ بقدہ .
 مدارہ علما . بند کون لوندہ . حرکت ایدہ جہاد انکادہ
 مالات بولہ بقدر . مال الہیہ عقدہ بقیدہ پارہ کون
 زانہ عملہ نظاری ارتقاہ و انکادہ وہ اولیگی خود
 خاندنہ وقوعی لادہ کون بقیدہ تعصبات کون اطا بولہ
 ارتقاہ ایدہ اوزہ بر طام خود کون بقیدہ خول و جہاد
 ایو یا ملونی شری بہر ایدہ در جہاد قوم ایس

ع

کلچک یازدن اول بولک و کلچک مزاره دن زیاده مایل اولما
 نامیه تطبیق اتمک لایحه - ۱۹۱۹ - سنه هجری ۱۳۳۸ یی اولما
 طوبیقلی سقاہ انشا ایتمک - بولغور اسلده کلچک مزاره
 ایلیا انکاره ناه قیوم مہنته کی اکلایه انکاره اولوب ویرتمک
 بلقارده یوتن اولوب و تیغار عقیقه (همانله) نایسار ایل ایتمک
 لایحه یا سوره کی صوب سقری یاز اتمک - امانت ایلمک نایسار
 سو قصه قیوملار و صوب یاز اتمک ایلمک یاز اتمک و قیوملار

ر (۱۰)

در جگر می رسد و معالجه آن
 تبیت ایمنه است با آب گندم - خزانه کافور بود و در جگر
 ۲۹ جلیقه - زایل نمید - بنامه نصبت بر خضری
 عا - سلیم اصل اولی - المانی محرمه مدافع ایلامی
 افکار - محمود ده شمال مال اولی یعنی فرزند عمه کردی - ایلام
 ماستی - ده - ایلامی - ایلامی - ایلامی
 مأمورین ده - ایلامی - ایلامی - ایلامی
 زبون بود -

ت - د -

بورد به لاله آینه - جاسودانه اراغف
 آستره ایستد قمره خدیجه او زوجه زوزف و خالده
 زردس شریک منکنا لحد آینه - [افضل فله ده بیسه
 حوت آینه - [الانبا قیاس معنی کنه ابرزالده
 خود آینه -

نه ه -

دود در القوه فرزانس حالوت با یلاصه رامنهالی
 اوجا ایله دمتر نطقه نظر ایله بر دالمشده
 اوجا ایله انما ایله اجمرا طرک ذور اوجا
 اتمیه هبتا اید فاش اوجا رعنا
 ماصدو عقه ایله انالی ستمو ماصو
 و ستمو نظر انفا لای اوجا دود
 دوجا ایله ایله اعایا نده نده طرفه شامه
 انده با ایله بوبه فاش محمد صبرانی
 کید فایده راهدو ها ایله ستمو عقده کی انفا
 نظران ماکرد اید جید حفران اماره
 مکن اید رضه راعن ایله لوده
 بینه انقاد اید اوجا فرزانسده
 ندر مذکره اید ایله ستمو لوده اوجا
 الما نایله نکره اوجا حفران اوجا
 داندنار ستمو ایله ستمو اوجا
 مفرس اید ایله اوجا اوجا اوجا
 ستمو لوده

صدیق علی اولیہ سے اکتساب شدہ سند و موقوف
 شدہ اراضی کے احکامات کے تحت حیدر علی اور سید محمد علی
 ارضوں سے حصہ وصول کیا گیا اور انہوں نے اس پر
 طلاق نامہ جاری کیا ہے۔

ت ل ف

ARŞİV
(E) GRUBU
Belgeler

20 Mart 1919 - 23 Nisan 1920 arasında alınan genel olarak Kurtuluş Savaşımız ile ilgili belgelerle, komşu vilayetlerin haberlerini içine alan belgeler

Tıpkı basımı

ع

۸. عیسی علیه السلام نزد سیدتی سخی و حقیقه مرزایی می‌فرموده که تا نباید - در کمال شکر و سپاس و حمد و تعظیم صدقه‌ای نماند خادم اولاد
تو بدی مصلحت او را به یاد آوری و بدیدند که در راه حاکمیت و سلطنت حق اولاد مرزایی نه تنها در مرز و بر سر بیابان او از سخی
تو بوی حقیقتی عداوت را دیده‌ای و حاکمیت سخی را - که در آن است ای -

۹. حجت سحره او را که مرزایی را در غلغله و بیضای محله سیاحت و یا کتورینا می‌فرمود که هرگز از لایه جهان غنی نباشد که در ملوک و خلا
ایده را که خود می‌داند اما باید که در غلغله و بیضای محله سیاحت و یا کتورینا می‌فرمود که هرگز از لایه جهان غنی نباشد که در ملوک و خلا
و از سحره و وقت گم بگذرانید و چون در راه باقی مانده و وقت بر آن عبور و معارف خود بر می‌شود که باید که جلد بود آن که
بایریم یا حال او و کل حضرت تقاضای و گمراهی شده - انعام نامه قدر تو نمی‌ماند - تا به جوانی خود که در آن تو بودی نقد
کفایت و حال را که اجابت و مرزایی تقاضای اجرا کردند -

۱۰. هکتار کتورینا در او پیش کی بگمید ساخته و سنگ مذقده خود در عرضی خدمت طلبی و بیست سفاهت ایده به زوایا کتورینا
به توقیف صدقی ها - خده سیاحت و دولت سحره اولاد و کتورینا می‌فرمود که هرگز از لایه جهان غنی نباشد که در ملوک و خلا
تو کتورینا و اولاد سحره صدقی استند - خدر ایده خدمت سیاحت و کتورینا می‌فرمود که هرگز از لایه جهان غنی نباشد که در ملوک و خلا
ایمانی - - تعداد اولاد سحره و کتورینا ها خارج بر سنگ حاکمیت حاکمیت -

صورت

انکسار خارجہ نظار تہو برادہ کی محل سیاسیہ کالہب با عیالی تہیجی اولیٰ ان
 تفرقا مودہ سادہ اولدنی و جملہ مقصدن ملاقتہ و سلطنت اولیٰ استا نبرک
 بزودہ قائلہ قونقر انور قرار و رسلہ اولدنی تہیجی اییم رالمہ خنوقمزل منوطیت
 نارسہ اولوت اییدہ شوقار شاکورک قویا امیدوار اولدنی و جملہ قوالی امانی
 اشکال اییدہ حکم دیو حرکات توشیف یعنی کرک دول مؤتلف قوتیزہ و کرک غماہ
 غیر سکر تہیجی خوزمان و بانجا حد ستونان یک کونکرده نکات محقری مہا صلہ
 قطعاً میدادہ و بر ملاہ چون کھرنوک تہیجی صرف معہ و مقدرت اولدنی
 صحت و ظہور ایزنہ متکلمہ

د احمدی
 خاتم

اداره نمره

غنا
بد

۱۲۰ ۲ ۳ تراش فونته کلامه ایوه آخه قونلی کور بیلیم قلمک قسماً اولم
 قسماً یوردقه نریانی اچا قلمشده جرایمه سا فونته له شویر آینه کوره طرفه
 هجوم حرکات ها خرنه نری نری و بیه کلیم یلدیر بیلیم او سنده طرفه نری
 قون واردات نری بیه و او سته لر کونده یلیم - دوشلورده و ضعیفه اولدیغی یلدیر بیلیم
 کوره قونته جرایم معادنت آلمسه بیلیم و یلیم نری کور بیلیم نری ایلم
 مرافقه - نطق نری حرمت ۱۲۰ ۳
 غنا بیلیم نری نری

استانول هادئى بعبه غرضاً به طرفه هادئى فابول ده اهدولفده اولدندنه اسى سه و اسباب
حقيرى هغه استخاره موثوقى نشايد بوم . افطارك بواكوره توريه بواهاغنه بلفياغنه مفره نه
مدايه و بيليس - جاهلونه .

۱ - ۶۶ عارته انگلار استانوله بولونه و درى اسك ائمه سه ده كيمي دره عتت همدونده ائمه
و كلف حرمه نفه تير كرف ائمه ده و بعبه بزرده قوزول ضابطه راقمدر . انگلار سوزا نه نه ده .
كشيه توقيف ائمه در . بوز عياره سوزيه قه - عتت و انجى قلنده لهج لگنه سه سيمار و موثر ده دار .
مجلس معبونه باحوال ائمه اله كوره هكيني ائمه سه نه كند و قلنده نه عتت و هكوته معلومه و رصدر .
صالح انا قانه سناك مرقع ائمه ده اولدني و استانوله انفاي وظيفه اسك ائمه سه . استانوله نه
ماعدا انا طوقه اقام سائده سه سكونت برورده . معبونه ائمه ده اجتماع ائمه دره - سوزي ائمه

با سلا سجاد

۲ - استانوله معبولاك توقيف ائمه سه ده اولدنه و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

بولنده . فقط سوزا دره . بولديان سه معبونه ائمه سه ده اولدنه و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد

انگلار بزرگ معبونه ائمه سه ده اولدنه و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

قول ائمه سه ده اولدنه و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

توقيفه معبونه ائمه سه ده اولدنه و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

دفعه جراً عتت و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

از و زلي ائمه سه ده اولدنه و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

اسلامه سقيمه و دهنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

با بزم عزم و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

وي طرف دولت هارجه نفه بزرگ معبونه ائمه سه ده اولدنه و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد

بريت ائمه سه ده اولدنه و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

۳ - بولونه اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

مواص بوجه ائمه سه ده اولدنه و اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

۱ - ائمه سه ده اولدنه عارته سلا سجاد سلا سجاد سلا سجاد

۱ - انکته هاجره مفرغ استا بول من سايه کونده بيله باب عالی بيه ايلاننه تلف کلاي سرو ايل
 مسوئر اولري هه نه ايد ايسيم ۱۸ شاطي قايغنه غتة لره استا بول و نوکيا غه بزه ترک ايرلني
 ۲ - يونا بيزک اير ملاقته هکدر لاي بون اوي کوه مهلت و بيلکيه او ورنه
 ۳ - بولنه بوزانک واز قومانانني موههده بيفاته بولني استا بولده دعوت ايه غز ما هيريري و نه بو
 قايغنه بيقيله ساوه واز قطفنه يونانه صلاا و ايسنه هياوس ايلديان ساکو و يانک ره
 خواته ادره ايلد بزه ترک اير هکده هک قوتلانيم ملاکه ايلکه اولغنه انو - باسانه نوکستانه
 تشک ايسه اولغنه قزل هيلول تام ارور ايله لفتسانک بجوم بادره اشک ايلاننه
 هيدورنه که هيرتله سده ~~کوتله~~ کوشه کوشه بولک اوزنه هک قوتلانني اوزورده
 دعوت ايلکده وک موفقيه جويان بيه نعل نوکيا موههده استغنا ايله دعوت ايسويک
 بيه موههده بيقه سکه استا بول هياغ هوم ريدکيه و باردي نوري هياسانه ره قافقا
 تشک ايدکيه يين اردو ايله اريوانه جويته خاب زاره روزنه ريدنه هکده بولوم و طبروز
 اشک ايدکيه غتة رک بارلغني موهونا بيو - استا بولده برناسه غتة س بوز بافتولم
 هيقه زيا انکتر هکده طرفه موه اولنه نوکيا ملاننه ايله لفتسانه قيم عومه رحماننه
 لهه و لويه هوجله هليسه تقار بايزيه بواج ره احوال ايه - اطمن دهوا دهه
 واز قوتاي ييه - ه بيزلکه ره - هجو قوره قوتله هوبانه بکه اکز اهدمه اونه ره
 هکده که حجه کويير ديريور طولک کاملا توب ايلکله براه قوتله هير طرفه طومنه ده
 دوه ايجو کويير هوزنه ايد بولم بصادره برفانن خابله ايله برفه موههده بروج اوتو
 آني جازا نف اير ديه ترالون بولوم هم بشاره هيجانه ديوبا و ساره اعتم ايلنه
 بوکوبه ره عيان بولا اوورنده که هيرله اهلک او بولم طومنه کله اوورنده کله نه قازو
 هيقانه واز قوتله کاملا موه اولنه دوت طون ره هير طرفه نه اعتم ايلنه - جابه بزو
 کله طون بيهه کله - دکمانه کاملا قباله - توشک لاله برسي قالمشه - قاتمه دم
 ناعا بريم قوتله قالاره کله بهک که برفونه واردر - هيا بويه اوته بيه هيقا بويه
 دانا ~~کوشه~~ طاع او طور بول سدي اوتومويله ايله بجوم با ايلد کيو -
 اورنه لفتسانه

ايلاننه

کوشه

شهرال

غنیاب

۱- حاجیه قوامی میرزا فزانه عماما اشکله دستوره اسلحه و مهمات حربیه عماما اغناخ ایطسه -
 ۲- اصله کله انتلی و ریخته ده بونله سوخته قوتلرید کلمیسی واطه آیره اولسا ایضا طدی عماما
 کیدرک قوامی میرزا فزانه تقویه ایطکده ر - . هجر اوغنی عومره هقده خط راتا
 اذکه ایکناره ده که دوخته قوتی الانه محوره ده در لر -
 ۳- وضعیکز و حرا به یومیر کرده غنیاب کھیتی و ایلطه سید فیدا - ایطکلی - بهایله مرفقده تن
 ابرم $\frac{۱۰۰}{۱۰۰}$ مارچ $\frac{۱۰۰}{۱۰۰}$ جانی علی

انقده عومر ماضه هقوتده
 ۱- المانیاره اختلال عسکری درام اییور - ایلکه اینتایغ محمی شریکونک کوطا - ایرا اولور
 باسه کلانی احواز ایتسه - . سوز - مارشکی کھنورنغ ایرا اولور - کیلی ضقیه دیکیدونو
 اعملا ایطسه - . ویا نه غزیر عسکری اوستریانله هینده خلد المانیایه الحاقده قایلار
 بیلکلی یاز یورلر حوله آنا - معاوایه کورم - اوستریا حکومتی ایسه المانیایه الحاقده اعملا
 ایتسه - . سوز - مارچ - یاز غلی بویت و یاز نیغغی سیمی بنده بولسه دیکیدونو
 اوردوانه ایتلنده الایه و غنائده بر شبعه آیراک تالانول فر اوزاری دره لایه فر
 در انصاف کیلی اییه مقصد و یورلر و کی غزیرک غص اولنن اعملا ایطسه - .
 اوزور ماضه $\frac{۱۰۰}{۱۰۰}$ مارچ $\frac{۱۰۰}{۱۰۰}$ هاکیمیه میر

دایر

۱- سوز ده مسوز کله بولجک ویرکی معاوایه کورم ایتفال کونک بولونور درایر
 سیم ده انطیز عسکری اقامه اولسه ایسه ده کیری دره کده کھلمسار - . سلف حربیه نفاذ
 تمز انخانه ده قوتزول صابطدی وارد - صالح یا قانیسی موقع ایتسه ده مارلر
 و لیدر وظیفه کیرم مقوله - ذرا ایله برهونر مقبول قایلک ایرا میرا ره بنده د
 ۲- آیزیر کیمیه - . حرا $\frac{۱۰۰}{۱۰۰}$ ایدر تقیم اولنسه - .
 کله ده
 هجوت

۵

مواد خارجیه

۱- کتوکه استخاره نظر آید که عموماً طرفه استخاره ای بر یک نوزاد - طوخی نوزاد قدری
سودا نوزاد استخاره ای بر این عمل صورت میگیرد.

۲- کتوکه غیبیه که نوزاد قوتش نداد عود به آنجا که عیبها و نقصها را جهت این
موقف صورتی داد در طوبی اینی و موقوف به لحاظ نوزاد - و این استخاره است.

قوی مرگه استخاره ای
۱۱

اور فر قوی مد قوتند

۱ - سدی اولی عهد ایدیه مخازی الحی اوزره عیناب صمغی لطف کوند
 فروری فر محمد اعانک شاهدات و معلقات برده زیر عهد اولی
 کدین عیناب اوزینه کله قونک بی یوز ^{اولی} نصیه کرمه نیک اخیر بسوز
 اولی تخیله ایدلمکده واره ده کی قرطاب مقول و خروعه عبات
^{اولی} و تقویله میاننده اولی ضابط اولی بر دانشه یوز رتلی
 اولی دهناره لریه مراسم محرم اید قائم اولی

۲ - فرانس لر اهالی غطاباً ایله بیاسمه دیواره نعلین ایدیک توکل
 صوره اولی نصیه و اهالی قاشی برده جهاری اولی بیله جهاری
 تنکلی و سبزه و طوریسیده ایسی کمانه اید کجاری بلیس
 ایدره اهالی بو بیانامی بو یالان برین صوریته تفاسد
 کدیه کدا عورت اینک اوزره یوزه بیقاه فرانس قونک کوهل فرط
 خریخ قانجی بک لطف قاشیورنه و معاصمه دمام ایندی و عقیقه
 بوسبا طوب صاری بریه کلمه اید کوهل فرط اید کدیه قد
 کز ساعت دمام اید صید اوزره عیناب سیرل و کوهل فرط
 قانجی بک کله یا ننده کز ماکدی دایک طوب ^{اولی} و فری العاده
 قون بوزلی و اها کلمه اولی

۵ - فرانسه تدارك عليه كندك اوزره محافظه لهای لھوغری اولدی
 بلكه كلیسی سندن سرب كلیك غریبده صفوه صو موصف موصی بکلی
 چندی طرفه آنسیره قاشولانا نه زانسه قونی محو قتل اییدیه
 توره حیانه و فضیلت الزمه فرانسه لرده یوز قدر سلماه آزادی
 تدارك عليه سوو ایتکلری شهیدیه اولدی

۶ صدق بیك هنوز عورت ایتدی اقامه كلسی مأمول اولدی

۷ قانچ عه بکله اقبه قیوه اوزره کی دشمنی ایا ایتدی اوزره
 کله بکله و جهلری اداره اضماعی آمه تنه ایتدی کولریکی

موصف - \ / ساهه
 کنگاه

5. Tümen Mardin

Y2b Kenan

۵۰

نزیب اوتنه صحنه مخدرسته

رشته	دونه گونه	جهت ایدیه يك	ساجده	سکول پرینه	فرد	میدلت
تمبه	دپورده	تداک	ایدیه بیه	قوتل	اچو خونه	شفا قه
سونه	دجهت	ایدیه	ایکونه	جراینه	جورایه	قطه نخریب
رکبه	خرانیاس	جورایه	موجود	میدر	پنود	مکرم
ایده بی	پورده	اکمل شیم	موجود	میدر	مطلقات	صفه
						اعطاس متی د-

نزیب صحنه ارادوسانه
 یولاد

YAZARIN ALDIĞI MADALYALAR

**HATIRAT YAZARI URFA MÜFTÜSÜ HASAN AÇANAL'IN
URFA KURTULUŞ ÜCADELESİNDEKİ HİZMETLERİ
DOLAYISİLE ALDIĞI MADALYALAR**

Madalyaların fotoğrafları ve orijinal beratların fotokopileri eklidir.
Yazarın aldığı Madalyalar tarih sırasına göre aşağıda belirtilmiştir.

1) Gümüş İftihar Madalyası :

Madalyayı veren : Altıncı Ordu Kumandanı Mirliva (Tuğgeneral)
Ali İhsan Paşa

Berat :

“ Bismillah

Şube

2

1321

Urfa

1 / Şubat/1335

Hükûmeti Osmaniyenin ve İslâmiyetin mahafazai şan ve şevketi ve tealisi hususunda icra ettiği mücahedatı hüdapesendeneden dolayı Urfa Livası Müftisi Hasan efendiyi namı namiyi Hazreti Padişahi ve Hilâfetpenahiye gümüş iftihar madalyasile taltif ettiğimi mübeyyin vesikadır.

Altıncı Ordu Kumandanı

Mirliva

İmza : Ali İhsan

Altıncı Ordu Kumandanlığı

Mühürü

Bugünün Türkçesi ile Beratın metni :

Şube 2

1321

1 Şubat 1919

Osmanlı Hükümetinin ve İslâmiyetin şan ve şevketinin (ululuğunun) korunması ve yükselmesi hususunda yaptığı gayretli çalışmalarından dolayı Urfa Livası Müftüsü Hasan efendiyi Padişah ve Halife adına Gümüş İftihar Madalyası ile ödüllediğimi gösterir belgedir.

Altıncı Ordu Komutanı

Tuğgeneral

Ali İhsan

2) Dördüncü Rütbeden Mecidi nişanı :

Madalyayı veren : Elcezire Kumandanı Mirliva (Tuğgeneral)
Mehmet Nihat

Berat :

“ URFA Müftüsü Faziletli Hasan Efendiye

Urfada Fransızların defi ve tardında göstermiş olduğunuz gayreti vataniye ve hidematı meşkûrenize binaen sizi namı akdesi hazreti padişahiye olarak bir kıta Dördüncü Rütbeden Mecidi nişanile taltif ettiğimi mübeyyin buyuruldu bittastir ita kılındı.

22 Ramazan 1339 10 Mayıs 1337

Elcezire Cephesi Kumandanı
Mirliva
Mehmet Nihat

Mühür ve imza "
Bugünün Türkçesi ile
“ Urfa Müftüsü Faziletli Hasan efendiye

Urfada Fransızların defi ve tardedilmesinde göstermiş olduğunuz vatani gayret ve şükrana layık hizmetlerinizden dolayı sizi Kutsal Padişah adına bir kıta Dördüncü rütbeden Mecidi nişanı ile ödüllendirdiğimi bildiren buyrultu yazılarak verildi.

22 Ramazan 1339 10 Mayıs 1921 Elcezire Cephesi Komutanı
Tuğgeneral
Mehmet Nihat "

3) İstiklal Madalyası

Madalyayı veren : Türkiye Büyük Millet Meclisi

İstiklâl Madalyası Beratı :

Belgenin orijinal Türkçesi ile

" Metni vesika zahrında muharrer bulunan 66 No. lu kanun mucibince verilecek olan

İSTİKLAL MADALYASI
VESİKASI

Numara

3488

Mücadeleyi Milliyede âsârı hamiyet ve fedakârisinden dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 15/2/1926 tarihinde vuku bulan üçüncü içtima senesi elli altıncı içtimainın birinci celsesinde zirde hüviyeti muharrer Hasan efendiye bir kıta beyaz şeritli İstiklâl Madalyası verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Riyaseti

Mühürü

17/ 3/ 926

İmza: Gazi M. Kemal

İstiklâl Madalyası alan zatın hüviyeti :

Urfa Müftüsü Hasan efendi

"

Bugünün Türkçesi ile :

" Metni işbu belgenin arkasında yazılı bulunan 66 No. lu yasa gereğince verilecek olan

İSTİKLAL MADALYASI
BELGESİ

" No. 3488

Milli Mücadelede gösterdiği vatansever ve özverili çalışmalarından dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 15.2.1926 tarihinde yapılan üçüncü Toplantı yılı elli altıncı Toplantısının birinci oturumunda aşağıda kimliği yazılı Hasan efendiye bir kıta beyaz şeritli İstiklâl Madalyası verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Başkanlığı

Mühürü

17.3.926

İstiklal Madalyası alan kimsenin kimliği :

Urfa Müftüsü Hasan efendi

"

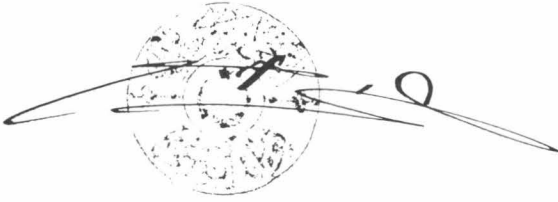
اورفہ
۱ / سباط / ۱۴۴۵ھ

۵.

۱۴۴۱

ہاموت عثمانیہ و اسلامیکہ کا قلم سائہ و شوکتی و تعالیسی خصوصاً اجرا ابتدائی
محالہات خدائے ربہ و ولای اورفہ لواسی مقبلی حسہ اقدی بی نام نامی
حضرت بارہمی و خلاقینا لہی کو موسرہ افتخار مدالہ سیدہ لطیف ابتدائی سیدہ
التجی اردو قوماندانی

میلوا

اورنگزیسی فضیلتوں کی افندی بہ

اورنگزیسی فضیلتوں کی افندی بہ اورنگزیسی فضیلتوں کی افندی بہ
 اورنگزیسی فضیلتوں کی افندی بہ اورنگزیسی فضیلتوں کی افندی بہ
 اورنگزیسی فضیلتوں کی افندی بہ اورنگزیسی فضیلتوں کی افندی بہ

سید اعلیٰ نقوی
 ۱۱۶۹ھ
 ۱۱۶۹ھ
 الخیرۃ صہبہ سی قوالانی
 منہ لوا

مقامی ایجوکیشن ڈیپارٹمنٹ، محکمہ برائے تعلیم، ۶۶ نورقوت خان سٹیٹ سوسائٹی، برج چیلنج، لاہور

اسْتِغْفَارُ الْفُلَّانِيَّةِ وَتَيْقِينِي

نمبر
۴۹۸۸

محکمہ ایجوکیشن، لاہور، پاکستان، لاہور، پاکستان
ذوالحجہ ۱۴۴۱ھ، ۱۷/۱۱/۲۰۲۰ء
مقامی ایجوکیشن ڈیپارٹمنٹ، محکمہ برائے تعلیم، ۶۶ نورقوت خان سٹیٹ سوسائٹی، برج چیلنج، لاہور
مقامی ایجوکیشن ڈیپارٹمنٹ، محکمہ برائے تعلیم، ۶۶ نورقوت خان سٹیٹ سوسائٹی، برج چیلنج، لاہور

۱۷/۱۱/۲۰۲۰
۱۳

اسْتِغْفَارُ الْفُلَّانِيَّةِ الْوَالِدِيَّةِ الْهَرَبِيَّةِ :
مقامی ایجوکیشن ڈیپارٹمنٹ، لاہور

İstiklal Madalyası

Gümüş İftihar
Madalyası

Dördüncü Rütbe
Mecidi Nişanı

ŞURKAV YAYINLARI

- 1) Hz. İbrahim Konulu Yeni Besteler, Sabri KÜRKÇÜOĞLU, 1992
- 2) Urfa Mutasarrıfı Şehit Nusret Bey'in Nemrut Mustafa Paşa Divan-ı Harbindeki Savunması, Müslüm AKALIN, 1992
- 3) Hz. İbrahim (A.S.)'ı Anma Şanlıurfa I. Kültür ve San'at Haftası Faaliyetleri, Sabri KÜRKÇÜOĞLU, 1992
- 4) Hz. Eyüp Konulu Şiirler, Sabri KÜRKÇÜOĞLU, 1992
- 5) Şanlıurfa Folklorunun Kaynak Kişisi Tenekeci Mahmut Güzelgöz, Abuzer AKBIYIK, 1992
- 6) Takvimden Kopan Yaprak (Şiirler), Mahmut Ş. AKKAYA, 1993
- 7) Şanlıurfa Camileri, A. Cihat KÜRKÇÜOĞLU, 1993
- 8) Şanlıurfa Sanayi Rehberi, Abuzer AKBIYIK-Sabri KÜRKÇÜOĞLU, 1993
- 9) Hz. Eyyub Konulu Yeni Besteler, Necmi KIRAN-Sabri KÜRKÇÜOĞLU, 1993
- 10) Ali Rıza-Ahfada Yadiğar Urfa Mücahedesı, Müslüm AKALIN, 1995
- 11) Şanlıurfa'da Canlanan Tarih, A. Cihat KÜRKÇÜOĞLU, 1995
- 12) Bir Damla Söz (Şiirler), Şükrü ALĞIN, 1996
- 13) Şanlıurfa Cülha Dokumacılığı, Yrd.Doç.Dr. Feriha AKPINARLI, 1996
- 14) Şanlıurfa Mezar Taşları, Mahmut KARAKAŞ, 1996
- 15) Urfalı Şair Abdi, Yrd. Doç. Dr. M. Emin ERTAN, 1997
- 16) Urfa'nın Kurtuluşuyla İlgili Belgeler, Müslüm AKALIN, 1997
- 17) Urfa Tarihi (M.Ö.2000-M.S.1400), Hasan AÇANAL, 1997
- 18) ŞURKAV 1990-1998, Mehmet H. ÖCAL-Sabri KÜRKÇÜOĞLU, 1998
- 19) Urfa Hakkında Salname (1927-Aslı ve Çev.), Kemal KAPAKLI, 1998
- 20) Cumhuriyet Halk Fırkası Urfa Heyeti İdaresi Mukarrerat Defteri (Çeviri), Müslüm AKALIN, 1999
- 21) Hz. İbrahim ve Nemrut (Piyes), M. Emin ERTAN, 1999
- 22) Urfa Bölgesinde Devlet Adamları ve Komutanlar, Selâhaddin Eyyûbi GÜLER, 1999
- 23) Şanlıurfa'da Enbiya Kissaları, A. Selami YILDIZ, 2000
- 24) Urfa Kurtuluş Mücadelesi (Hatırat), Urfa Müftüsü Hasan AÇANAL, 2001

ŞURKAV

ŞANLIURFA İLİ KÜLTÜR EĞİTİM SANAT VE ARAŞTIRMA VAKFI

25 Aralık 1990 tarihinde Şanlıurfa Valiliği öncülüğünde kurulan Vakıf; tarihi ve kültürel, turistik ve doğal varlıklarımız ile sanat eserlerimizi korumak ve yaşatmak; bu maksat doğrultusunda konferans, sempozyum, panel, kongre, seminer, sergi, anma günleri ve benzeri faaliyetler düzenlemek, iştirak etmek, maddi ve manevi katkılarda bulunmak; korumaya değer kültür, tabiat ve san'at varlıklarını korumak ve tanıtımını sağlamak, bunun için gerekli restorasyon ve çevre düzenlemeleri yapmak, projeler hazırlamak; tarihi ve kültürel değerlerimizin tanıtılması için gerekli araştırma, derleme ve inceleme çalışmaları yapmak; bu alanda yapılan çalışmaları desteklemek amaçlarını taşımaktadır.

ŞURKAV, Vakıflar Genel Müdürlüğünce 1997 yılında tesbit edilen en başarılı üç vakıftan biri olmuştur.